

Inhoud deel 1, tekstdeel met bijlagen

Inhoud deel 1, tekstdeel met bijlagen	1
0. Samenvatting	5
1. Inleiding.....	12
1.1 Introductie	12
1.2 Waarom een nieuw Provinciaal Milieu Beleidsplan?.....	13
1.3 De samenhang met andere plannen.....	13
1.4 Totstandkoming	14
1.5 Voor wie is dit PMP bedoeld?	14
1.6 Opbouw in twee delen.....	14
1.7 Leeswijzer	14
2 Trends en ontwikkelingen	15
2.1 Een terugblik.....	15
2.2 Belangrijke ontwikkelingen	16
3 De hoofdlijnen van het beleid	18
3.1 Visie	18
3.2 maatschappelijk relevante thema's	21
3.2.1 Integrale Veiligheid	21
3.2.2 Gezondheid.....	21
3.2.3 Biodiversiteit	23
3.2.4 Leefomgevingskwaliteit.....	25
3.3 Rollen en verantwoordelijkheden	26
3.4 De instrumenten	27
3.5 Wat is nieuw in het PMP?	29
HOOFDSTUK 4.1 LUCHT	30
Waar willen we naartoe?	30
Hoe staan we er voor?	30
Wat zijn de ontwikkelingen?	31
Wat zijn de beleidskaders?	32
Wat mag u van ons verwachten?.....	32
Wat verwachten wij van u?.....	34
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	34
HOOFDSTUK 4.2 BODEM.....	36
Waar willen we naartoe?	36
Hoe staan we er voor?	36
Wat zijn de ontwikkelingen?	37
Wat zijn de beleidskaders?	38
Wat mag u van ons verwachten?.....	39
Wat verwachten wij van u?.....	40
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	41
HOOFDSTUK 4.3 WATER.....	42
Waar willen we naartoe?	42
Hoe staan we er voor?	42
Wat zijn de ontwikkelingen?	43
Wat zijn de beleidskaders?	43
Wat mag u van ons verwachten?.....	44
Wat verwachten wij van u?.....	45
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	45
HOOFDSTUK 4.4 EXTERNE VEILIGHEID.....	47
Waar willen we naartoe?	47
Hoe staan we er voor?	47
Wat zijn de ontwikkelingen?	49
Wat zijn de beleidskaders?	50
Wat mag u van ons verwachten?.....	50

Wat verwachten we van u?	52
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	53
HOOFDSTUK 4.5 VERSTORING	54
Waar willen we naartoe?	54
Geluidhinder	54
Hoe staan we er voor?	54
Wat zijn de ontwikkelingen?	55
Wat mag u van ons verwachten?	55
Wat zijn de beleidskaders?	55
Geurhinder	56
Hoe staan we er voor?	56
Wat mag u van ons verwachten?	56
Wat zijn de beleidskaders?	57
Lichtvervuiling	57
Hoe staan we er voor?	57
Wat zijn de ontwikkelingen?	57
Wat mag u van ons verwachten?	57
Wat zijn de beleidskaders?	58
Hinder van trillingen	58
Hoe staan we er voor?	58
Wat mag u van ons verwachten?	58
Wat zijn de beleidskaders?	58
Grof stof, rook en roet	59
Hoe staan we er voor?	59
Wat mag u van ons verwachten?	59
Wat is het beleidkader?	59
Wat verwachten wij van u?	59
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	60
HOOFDSTUK 4.6 VOORRAADBEHEER	61
Algemeen	61
Waar willen we naartoe?	61
Hoe staan we er voor?	61
Wat gaan we doen?	62
Energie en vermindering CO ₂ -uitstoot	62
Hoe staan we er voor?	62
Wat zijn de ontwikkelingen?	62
Wat mag u van ons verwachten?	63
Wat zijn de beleidskaders?	63
Bouwgrondstoffen	64
Hoe staan we er voor?	64
Wat zijn de ontwikkelingen?	64
Wat mag u van ons verwachten?	64
Wat zijn de beleidskaders?	65
Afval	65
Hoe staan we er voor?	65
Wat zijn de ontwikkelingen?	65
Wat mag u van ons verwachten?	66
Wat zijn de beleidskaders?	66
Bagger	67
Hoe staan we er voor?	67
Wat zijn de ontwikkelingen?	67
Wat mag u van ons verwachten?	67
Wat zijn de beleidskaders?	67
Wat verwachten wij van u?	68
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	70
HOOFDSTUK 5.1 BOUWEN EN WONEN	71

Hoe staan we er voor?	71
Wat zijn de ontwikkelingen?	73
Wat zijn de beleidskaders?	74
Wat mag u van ons verwachten?	74
Wat verwachten wij van u?	76
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	76
HOOFDSTUK 5.2 VERKEER	78
Hoe staan we er voor?	78
Wat zijn de ontwikkelingen?	79
Wat zijn de beleidskaders?	80
Wat mag u van ons verwachten?	80
Wat verwachten wij van u?	82
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	82
HOOFDSTUK 5.3 BEDRIJVEN	83
Hoe staan we ervoor?	83
Wat zijn de ontwikkelingen?	84
Wat zijn de beleidskaders	85
Wat mag u van ons verwachten?	86
Wat verwachten we van u?	88
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	89
HOOFDSTUK 5.4 LANDBOUW	90
Hoe staan we er voor?	90
Wat zijn de ontwikkelingen?	90
Wat zijn de beleidskaders?	91
Wat mag u van ons verwachten?	92
Wat verwachten wij van u?	93
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	93
HOOFDSTUK 5.5 CONSUMENTEN	95
Hoe staan we er voor?	95
Wat zijn de ontwikkelingen?	96
Wat zijn de beleidskaders	96
Wat mag u van ons verwachten?	96
Wat verwachten wij van u?	97
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	98
HOOFDSTUK 6 GEBIEDSGERICHTE AANPAK	99
Basis en ambitiekwaliteit	100
Hoe staan we er voor?	100
Wat zijn de ontwikkelingen?	101
Wat zijn de beleidskaders?	101
Wat mag u van ons verwachten?	101
Wat verwachten wij van u?	102
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	102
Milieubeschermingsgebieden	102
Hoe staan we er voor?	102
Wat zijn de ontwikkelingen?	104
Wat zijn de beleidskaders?	105
Wat mag u van ons verwachten?	105
Wat verwachten we van u?	105
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	105
Geïntegreerde gebiedsgerichte projecten	105
Hoe staan we er voor?	105
Wat zijn de ontwikkelingen?	106
Wat zijn de beleidskaders?	106
Wat mag u van ons verwachten?	106
Wat verwachten wij van u?	107
Samenhang met andere thema's en doelgroepen	107

7	Samenvatting activiteitenprogramma (6 – 8 pagina's A4)	108
7.1	Wat gaan we doen? (6 pagina's)	108
7.2	Wat hebben we er voor over? (2 pagina's)	108
	BIJLAGE INTEGRALE GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN.....	109
	Gelderse Vallei	109
	De Venen	109
	Langbroekerwetering	109
	Loosdrechtse Plassen	109
	Reconstructiegebied.....	110

BIJLAGE: KAARTEN (nog niet toegevoegd)

BIJLAGE: BASIS- EN AMBITIEKWALITEITEN ('toelichting op bijlage ABC)

BIJLAGE: INSTRUMENTENBIJLAGE (nog niet toegevoegd)

ACTIVITEITENPROGRAMMA (nog niet toegevoegd)

In de afgelopen jaren is dankzij het milieubeleid de milieukwaliteit in onze provincie in veel opzichten behouden en verbeterd. Er reesteren echter nog een aantal hardnekkige problemen, zowel op lokaal/regionaal niveau, als mondiaal. Mondiale milieuproblemen zoals de klimaatverandering en vermindering van de biodiversiteit zijn actueel en stellen nieuwe eisen aan het provinciale milieubeleid. Lokaal en provinciaal zijn veiligheid, gezondheid en leefomgevingskwaliteit in algemene zin items die hoog op de maatschappelijke agenda staan. Deze thema's hebben wij daarom leidend gemaakt voor dit nieuwe Provinciale milieubeleidsplan. Verder willen wij het huidige sectorale milieubeleid voortzetten en de uitvoering ervan verbeteren. Accenten leggen wij op de productie van duurzame energie, de vermindering van milieudruk door het verkeer, beperking van gezondheidsschade door onder andere luchtverontreiniging, handhaving en veiligheid. Wij willen basis- en ambitiekwaliteiten per gebied vaststellen om de samenhang tussen het milieubeleid en het ruimtelijk beleid te versterken en een impuls te geven aan de gebiedsgerichte aanpak van het milieubeleid. Voor situaties waarin sprake is van normoverschrijding zullen saneringsprogramma's ontwikkeld worden. Tenslotte gaan wij de uitvoering van het milieubeleid beter sturen door duidelijke afspraken te maken over meetbare resultaten. Hiervoor sluiten wij voor de verschillende regio's met de gemeenten en andere partners een Regionale Activiteiten Agenda Milieu (RAAM) af.

0. Samenvatting

Met dit nieuwe provinciale milieubeleidsplan (PMP) maken wij duidelijk welke keuze wij maken voor het milieu in de provincie Utrecht. Deze keuzes zullen doorklinken in onze besluiten over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Tussen het oude en het nieuwe PMP

Bij het opstellen van dit PMP zijn alle partners betrokken. Wij hebben hiervoor een discussienota opgesteld met daarin in onze ogen de belangrijkste vragen en uitdagingen. Aan de hand hiervan hebben wij met de partners in een werkconferentie de essenties van het nieuwe PMP verkend.

Het PMP is de schakel tussen het Europese milieubeleid het 6^e MAP, het nationale beleid NMP 3 en 4 en de uitvoering van het milieubeleid in onze provincie. Samen met het Streekplan, het Strategisch Mobiliteitsplan (SMPU) en het Waterhuishoudingsplan is het PMP het strategische kader voor ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Dit PMP geeft het milieubeleid voor de periode 2004 – 2007 en een doorkijk voor de periode tot 2015.

Voorafgaand aan het planproces is het oude PMP geëvalueerd.

Uit de evaluatie blijkt dat het milieubeleid succesvol is geweest. De aanpak van de ergste sectorale milieuproblemen heeft geleid tot tenminste een stand still en in veel gevallen tot verbeteringen. Zo is bijvoorbeeld de kwaliteit van het oppervlaktewater verbeterd, is het aantal bodemlozingen van huishoudelijk afvalwater in het buitengebied sterk

afgenomen, is de bodem bij benzinestations waar nodig gesaneerd, en krijgt een aanzienlijk deel van het afval weer een nuttige toepassing.

De evaluatie maakt ook duidelijk dat de uitvoering van het milieubeleid effectiever en efficiënter kan. Nog te vaak zoeken we oplossingen alléén in de techniek, terwijl we kansen laten liggen om bijvoorbeeld initiatieven op elkaar af te stemmen. Bij de inrichting van bedrijfsterreinen kunnen we meer rekening houden met de verkeersstromen en de effecten daarvan op de omgeving.

Het benutten van deze kansen vraagt om andere instrumenten en samenwerkingverbanden. Goede communicatie is hierbij een succesfactor. Meer dan voorheen zullen wij aan onze partners duidelijk maken welke rol wij hebben, regisseur of uitvoerder en welke stijl wij daarbij hanteren. De effectiviteit van de uitvoering kunnen we verbeteren door meer op resultaten te sturen en door deze zichtbaar te maken.

Een aantal ontwikkelingen maken het verder nodig om het milieubeleid te vernieuwen en aan te passen. De wereldconferentie voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg (2002) toont aan dat de mondiale klimaatverandering en de vermindering van de biodiversiteit de (inter)nationale milieugenda voor de komende jaren bepalen. Ook groeit het besef dat de negatieve aspecten van onze stijgende welvaart accumuleren. Dit leidt tot een vermindering van onze veiligheid (transport van gevaarlijke stoffen), onze gezondheid (beïnvloeding van onze hormonen huishouding door chemische stoffen) en de biodiversiteit (sterke afname van het aantal vlindersoorten). Tenslotte neemt de betrokkenheid van burgers bij het milieubeleid toe én af. Dit stelt hoge eisen aan de communicatie om steeds de keuze tussen het algemene belang en het individuele belang helder te maken. Een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de burger voor de kwaliteit van de leefomgeving is hard nodig.

Visie en de hoofdlijnen van het milieubeleid

Het nieuwe PMP is een uitwerking van de visie op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving zoals Provinciale Staten hebben vastgesteld in de nota '2000 Voorbij' en de Koepelnotitie. De begrippen duurzaamheid en leefbaarheid staan hierin centraal. Hierbij is de diversiteit in de provincie Utrecht als het gaat om landschap, woon- en werkmilieus, planten en dieren en cultureel erfgoed aangemerkt als kenmerkende waarde. **Leefbaarheid** en **duurzaamheid** zijn de pijlers van het nieuwe PMP.

De resultaten van de evaluatie, de ontwikkeling van het (inter)nationale milieubeleid en de visie op de fysieke leefomgeving zijn bepalend voor de inhoudelijke hoofdlijnen van dit PMP. Samengevat betekent dit dat:

We willen samen werken aan een leefbare provincie in een duurzame wereld

We hebben hierbij vier ambities:

1. Een bijdrage leveren aan de oplossing van hardnekkige mondiale milieuvraagstukken;
2. Het behouden herstel van de milieukwaliteit in de provincie Utrecht;
3. Burgers en organisaties in de provinciale gemeenschap nemen hun verantwoordelijkheid;
4. Vernieuwing van de uitvoering en deze richten op de eigen kwaliteit van gebieden.

In de komende planperiode stellen wij de maatschappelijk relevante thema's: **veiligheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit** en **biodiversiteit** centraal in het milieubeleid. Daarnaast gaan we natuurlijk door met de uitvoering van het sectorale milieubeleid voor zover daar een wettelijke verplichting aan ten grondslag ligt. Voor het overige stellen wij prioriteiten op basis van de mate waarin het sectorale beleid bijdraagt aan verbetering van één of meer van de vier centrale thema's.

Veiligheid

Wij willen actief en bewust omgaan met veiligheid. Wij vinden dat veiligheid een expliciet onderdeel is van de maatschappelijke besluitvorming. Wij vinden dat kwetsbare functies extra bescherming behoeven. Het PMP richt zich vooral op de externe veiligheid. Het gaat om het transport en opslagactiviteiten en om productieprocessen waarbij sprake is van gevaarlijke stoffen. In de komende planperiode willen we:

1. In 2005 een plan van aanpak voor risicovolle activiteiten in de provincie hebben;
2. Een kansenkaart ontwikkelen om nieuwe ruimtelijke knelpunten te voorkomen en om kwetsbare bestemmingen beter te beschermen;
3. In 2005 een provinciedekkend routenet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen hebben;
4. In 2004 een standpunt bepalen t.a.v. het transport en de opslag van probleemstoffen als Chloor, LPG en ammoniak;

5. Burgers een realistisch beeld schetsen van de risico's in hun omgeving.

In het verlengde hiervan vinden wij een adequate uitvoering van het toezicht en de handhaving een eerste prioriteit. Onze nota Handhaving en Veiligheid (2002) is hiervoor het kader. Professionalisering en samenwerking op het gebied van vergunningverlening en handhaving is voor ons een prioriteit.

Gezondheid

Wij vinden dat de gezondheidsschade die het gevolg is van een verminderde kwaliteit van de fysieke leefomgeving zoveel mogelijk beperkt moet blijven. Als blijkt dat de gezondheid in het geding is overwegen wij met ons beleid verder te gaan dan de doelstellingen van de rijksoverheid. Dit kan bijvoorbeeld aan de orde zijn bij doelstellingen voor de concentraties ozon en fijn stof in de lucht. Wij vinden dat bij de bouw van nieuwe woningen of bedrijfsgebouwen en de aanleg van infrastructuur geen sprake mag zijn van nieuwe aantasting van de gezondheid. Het effect van stapeling van milieuproblemen op de gezondheid is onbekend. Uit voorzorg vinden wij het nodig om die gebieden in de provincie Utrecht in beeld te brengen waar mensen aan meer dan één milieuprobleem worden blootgesteld en waarvan verwacht wordt dat dit gezondheidsschade kan opleveren.

In de komende planperiode willen we:

1. De gezondheidsproblemen en risico's ten gevolge van (stapeling) van milieuproblemen in beeld brengen door bestaande gegevensbronnen te koppelen en nieuwe gegevens te verzamelen;
2. Een methode ontwikkelen voor een goede communicatie met burgers en andere betrokkenen over de gezondheidsproblemen en risico's ten gevolge van (stapeling) van milieuproblemen;
3. Gemeenten ondersteunen bij het opstellen van lokale gezondheidsplannen (vanaf 2003 zijn gemeenten dit verplicht);
4. Criteria en instrumenten ontwikkelen om de consequenties voor de gezondheidssituatie in beeld te brengen bij ruimtelijke besluiten over de nieuwbouw en de aanleg van infrastructuur.

Biodiversiteit

Bij het begrip biodiversiteit gaat het om de verscheidenheid aan soorten en om de verscheidenheid aan ecosystemen. Wij vinden dat beiden een voorwaarde zijn voor een duurzaam gebruik van de fysieke leefomgeving. Zo is een verminderde biodiversiteit schadelijk voor bijvoorbeeld de landbouw of de kwaliteit van de natuur waarin wij willen recreëren. Wij willen de biodiversiteit in de provincie behouden en vergroten. Wij willen ook een bijdrage leveren aan het behoud van de biodiversiteit op mondiale schaal. In de komend planperiode willen we:

1. In het landelijke gebied de diversiteit en kwaliteit van de natuur en landschap ten minste behouden of vergroten;
2. In het stedelijke gebied bij het beheer en de inrichting rekening houden met planten en dieren;
3. Waar nodig de Europese en nationale ecologische normen aanpassen aan de natuurdoeltypen in de provincie Utrecht;

Biodiversiteit is bij uitstek een integraal thema. Andere thema's uit dit PMP en de andere strategische plannen leveren een belangrijke bijdrage aan het behoud en het vergroten van de biodiversiteit. Om er enkele te noemen: bij de inrichting van stedelijke gebieden (Bouwen en Wonen) en de aanleg van infrastructuur (Verkeer) is de aanleg van ecologische verbindingen van essentieel belang. Maar ook de aanpak van de verdroging (Waterhuishoudingplan), de aanpak van diffuse bronnen (Landbouw, Verkeer, Bedrijven), en de productie van duurzame energie (Voorraadbeheer) zijn van grote betekenis voor het in stand houden van de biodiversiteit in de provincie en daar buiten.

Operationele doelen van het sectorale beleid

Voor de diverse sectorale thema's hebben wij operationele doelen geformuleerd. Dit vormt de basis voor het activiteitenprogramma van dit PMP. Elk jaar zal dit activiteitenprogramma worden geactualiseerd.

Lucht:

- In de loop van de planperiode zijn de concentraties van luchtverontreinigende stoffen in de provincie Utrecht in kaart gebracht en zijn de eerste resultaten van regionale aanpak voor de bestrijding van de problematiek zichtbaar.
- De grenswaarden voor de in het Besluit luchtkwaliteit vermelde stoffen zijn in de daarvoor gestelde periodes (tot 2005, resp. tot 2010) gerealiseerd en gewaarborgd. Bovendien zijn de mogelijkheden van het gebruiken van aanvullende richtwaarden onderzocht.

- Per 2006 leggen we in samenspraak met gemeenten vast welke luchtkwaliteit passend is voor de functie en het karakter van gebieden. Per 2008 zijn de eerste resultaten zichtbaar van genomen maatregelen ter verkleining van eventuele discrepantie tussen aanwezige en gewenste luchtkwaliteit c.q. ambitiekwaliteit.

Bodem

- In 2008 is er een actueel en opvraagbaar beeld van de kwaliteit van de bodem en het grondwater in 80% van het stedelijke en landelijke gebied gerealiseerd
- In 2008 is 20% van de urgente gevallen van ernstige bodemverontreiniging van de werkvoorraad van 2004 gesaneerd of beheerst. Dit geldt voor het stedelijke gebied en het landelijk gebied en voor in gebruik zijnde bedrijfsterreinen.
- Verontreinigingen leiden niet tot een vermindering van de kwaliteit van de winbare hoeveelheid grondwater voor de drinkwaterproductie. De kwaliteit van het op te pompen grondwater blijft tenminste op het niveau van het jaar 2003.
- Diffuse en lokale verontreinigingsbronnen en andere verstoringen van het natuurlijke bodemsysteem leiden niet tot een blijvend verminderde kwaliteit van de vaste bodem en het grondwater ten opzichte van het jaar 2004.

Water

- We geven de aanpak van emissies op alle fronten voldoende aandacht (2002-2005);
- Gemeenten zetten zich actief in voor emissiereductie (2003-2005);
- We dragen de problematiek van diffuse bronnen helder uit (2002-2005);
- We stimuleren een duurzaam gebruik van materialen en producten;
- In 2007 realiseren we in proefgebieden de minimale waterkwaliteitsnormen;
- Voor prioritare stoffen moeten uiterlijk in 2006 beheersingsmaatregelen worden vastgesteld;

Verstoring

Bij dit thema zijn de aspecten aan de orde die kunnen bijdragen aan verstoring zoals geur, licht, trilling, stof, rook en roet.

- In 2010 bedraagt het percentage ernstig geurgehinderden minder dan 0,5%;
- De provincie zal voorkomen dat nieuwe kwetsbare bestemmingen worden blootgesteld aan stankhinder;
- Wij gaan lichtvervuiling in natuurgebieden en gebieden van de EHS tegen voor zover de verkeersveiligheid dit toelaat;
- In 2006 is er een plan van aanpak terugdringing trillingshinder;
- In 2006 is er een beleidsplan voorkómen trillingshinder;
- Woon-, verblijfs- en natuurgebieden worden bijzonder voor wat betreft de neerslag van grof stof, rook en roet beschermd, er gelden streefwaarden (elders grenswaarden).

Voorraadbeheer

Bij dit thema gaat het om het verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen in brede zin. Het gaat hier om de productie van energie in relatie met de vermindering van de uitstoot van CO₂, bouwstoffen, afvalstoffen en bagger.

- In 2010 willen we de uitstoot van CO₂ in de provincie gereduceerd hebben met 0,7 Mton ten opzichte van de situatie bij ongewijzigd beleid;
- Aan de vraag aan ophoogzand wordt volledig voldaan door het aanbod uit primaire winning op zee, secundaire (plus) winning binnen de provincie en secundaire grondstoffen;
- De primaire winning van beton- en metselzand in de provincie is maximaal 5 miljoen ton berekend over de periode 1999-2008;
- In de provincie wordt in beginsel geen klei gewonnen uit primaire winningen.
De groei van de hoeveelheid afvalstoffen is minder of maximaal gelijk aan de groei van het bruto binnenlands product (BBP);
- In 2008 wordt 80% van de aangeboden afvalstoffen nuttig toegepast door hergebruik en energieopwekking. Van de resterende 20% wordt 15% verwijderd door het te verbranden, 3% door het te storten en 2% door het te lozen;
- Vanaf 2004 wordt 20% van de vrijkomende en niet direct verspreidbare baggerspecie klasse 2, 3 en 4 verwerkt en hergebruikt;

Operationele doelen van het beleid gericht op doelgroepen

Voor het doelgroepenbeleid hebben wij operationele doelen geformuleerd. Dit vormt de basis voor het activiteitenprogramma van dit PMP. Elk jaar zal dit activiteitenprogramma worden geactualiseerd.

Bouwen en Wonen

- Per 2005 hebben wij ook voor ons eigen handelen een integraal beleid voor duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw en is dit organisatorisch verankerd;
- Per 2005 heeft 70% van de gemeenten een integraal beleid op het gebied van duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw met een daaraan gekoppelde uitvoeringsorganisatie. In 2008 geldt dit voor alle gemeenten;
- Wij stimuleren een duurzame vorm van Zorgvuldig of Meervoudig en Intensief Ruimtegebruik (MIR) mede ter bescherming van de milieukwaliteit in het landelijk gebied. Vanaf 2007 is gewaarborgd dat de milieuaspecten bij Zorgvuldig ruimtegebruik structureel worden meegewogen;
- Wij passen de Stad- en Milieu-procedure toe bij de invulling van de - te realiseren - milieukwaliteiten. Gedurende de gehele planperiode werken wij aan kennisontsluiting. Wij maken opgedane kennis over duurzaam bouwen en wonen en stedelijke ontwikkeling toegankelijk (onder andere via leertrajecten) en geven hieraan een plaats binnen beleidsprocessen;
- De provincie ondersteunt gemeenten bij het bewustwordingsproces van hun inwoners voor de bijdrage die hun gedrag levert aan de gezondheid, veiligheid en duurzaamheid van hun woning en stedelijke omgeving. Per 2007 voert 50% van de gemeenten actief een Duurzaam wonenbeleid uit;

Verkeer

- Alle overschrijdingen van de MTR-waarden langs infrastructuur in de provincie Utrecht moeten worden gesaneerd. De termijn waarop is afhankelijk van factoren als mate van overschrijding, het aantal gehinderden en het belast oppervlak. Nieuwe knelpunten moeten worden voorkomen;
- De provincie is proeftuin voor schone technologie en innovatieve maatregelen en heeft in 2004 hiervoor een eigen programma;
- De provincie spant zich in om vermijdbare automobiliteit terug te dringen;
- In 2008 bereikt de provincie het niveau van ISO-14001 inzake milieuzorg bij planvorming, aanleg, beheer en onderhoud van haar infrastructuur cf. het 'Nationaal pakket duurzaam bouwen GWW'.

Bedrijven

- We realiseren een adequaat niveau van vergunningverlening;
- We realiseren een adequaat niveau van handhaving;
- We realiseren een adequate klachtenafhandeling;
- In 2006 is er een opererend systeem voor kwaliteitsbeheer en -ontwikkeling vergunningverlening en handhaving;
- In 2006 is flankerend beleid ontwikkeld om bedrijfstakgewijs vergunningverlening en handhaving te ondersteunen.

Landbouw

- In 2008 is er een goed sluitende beleidscyclus voor de landbouwmilieuthema's waar mee per jaar bijsturing kan plaatsvinden van activiteiten op basis van een goed monitoring systeem en flexibele uitvoeringsorganisatie;
- In 2008 voldoen alle agrarische bedrijven voldoen aan de vastgestelde milieuwetgeving;
- Het jaarlijkse groeipercentage van het aantal biologische bedrijven ligt hoger dan het landelijk gemiddelde waarbij gestreefd wordt dat het 8% van alle bedrijven in 2008 biologisch produceert;
- In 2008 is er een operationeel programma groene en blauwe diensten (analoog aan programma beheer) voor de landbouw sector.
- In 2004 is er een door GS vastgesteld plan van aanpak waarin de in het PMP vastgestelde doelen per thema (bodem, water, lucht, verstoring en voorraadbeheer) provinciedekkend zijn vertaald naar een gebiedsgerichte uitwerking voor de periode 2004-2008 met betrekking tot landbouw.

Consumenten

- In 2005 hebben we inzicht in wat Utrechtse consumenten vinden van het (milieu)belang van milieukwesties (bijvoorbeeld: hoe kijken zij tegen bestrijdingsmiddelengebruik aan?);
- In 2005 hebben we inzicht in hoeverre Utrechtse consumenten zich bewust zijn van hun aandeel in die kwesties (de keuze voor biologische of niet-biologische levensmiddelen in de supermarkt);
- In 2005 hebben we inzicht in welke (typen) oplossingen Utrechtse consumenten aanvaardbaar en haalbaar achten (wat vinden zij van het EKO-label?);
- In 2006 is er een provinciedekkend netwerk dat kan worden ingezet om de Utrechtse burgers door middel van milieu-informatie, milieuvorlichting, natuur- en milieu-educatie en leerprogramma's te informeren over de milieudruk in de provincie Utrecht en de effecten van hun dagelijks handelen op natuur en milieu;
- In 2008 is 60% van de Utrechtse consumenten zich ervan bewust op welke wijze ze bijdragen aan de milieudruk door keuzes met betrekking tot voeden (onder andere energie en ruimte), vrije tijd (onder andere vervoer) en wonen (onder andere verwarming).

Operationele doelen voor het gebiedsgerichte beleid

In 2008 is er inzicht in de overschrijdingen van de MTR. Nieuwe overschrijdingen worden voorkomen. Milieukwaliteitseisen worden gedifferentieerd naar gebiedstypen en gebieden. Per regio worden met alle betrokken partijen overleg gevoerd over basis- en ambitiekwaliteiten. Met de gemeente worden afspraken gemaakt over het overnemen van de normen in het RO-instrumentarium en andere eigen instrumenten.

In stiltegebieden en grondwaterbeschermingsgebieden blijven wij bijzondere bescherming bieden aan de milieukwaliteiten. Intrekgebieden krijgen een beschermingsniveau vanwege hun belang voor de kwaliteit van het grondwater voor de drinkwaterbereiding. We gaan hydrologische beschermingsgebieden instellen voor bescherming van wateren voor natuur en zwemwater. Middels de Wet Ammoniak en Veehouderij (Wav) worden gebieden aangewezen om natuur te beschermen tegen de uitstoot van verzurende stoffen door de landbouw. We gaan na of we ook donkertegebieden moeten instellen.

Wij zetten onze regierol voort bij de aanpak van geïntegreerde gebiedsgerichte projecten.

Basis en ambitiekwaliteit

- In 2008 is er inzicht in de overschrijdingen van de MTR. Nieuwe overschrijdingen worden voorkomen. Hiertoe zal een inventarisatie worden uitgevoerd en wordt een saneringsprogramma voor de geconstateerde knelpunten opgesteld;
- In 2008 zijn voor 50% van het grondgebied basis- en ambitiekwaliteiten vastgelegd. Dit zullen we in samenspraak met de gebieden uitvoeren;
- Deze kwaliteiten zijn waar mogelijk gerealiseerd. Hiertoe worden methodieken en instrumenten ontwikkeld en ingezet in het RO-beleid van provincie en gemeenten.

Milieubeschermingsgebieden

- In de planperiode onderzoeken we welke gebieden in aanmerking komen als nieuw stiltegebied;
- In 2004 verrichten we onderzoek naar ligging en omvang van de hydrologische beschermingsgebieden en leggen we de Beschermingszones voor verzuringsgevoelige natuur vast in de PMV;
- In de planperiode willen wij beleid ontwikkelen om de 'donkerte' te beschermen, bijvoorbeeld via het aanwijzen van milieubeschermingsgebieden voor donkerte.

Geïntegreerde gebiedsgerichte projecten

- 7 projecten lopende in 2008, waarvan 4 nieuwe projecten gestart.

Kwaliteitscriteria voor de fysieke leefomgeving

Er is een grote maatschappelijke behoefte aan maatwerk bij de beoordeling van de milieukwaliteit. In aanvulling om het algemene normstelsel willen wij functiegerichte kwaliteitsnormen koppelen aan gebiedstypen. Gebiedsvisies die we samen met de bestuurlijke partners in het gebied willen ontwikkelen zijn hiervoor het vertrekpunt. De gebiedsvisie geeft naast een beeld van de gewenste sociale en economische ontwikkeling van een gebied ook een kwaliteitsprofiel van het gebied.

De kwaliteitsprofielen voor de verschillende gebiedstypen bevatten gedifferentieerde normen: soepel waar het kan, streng waar het moet. Per gebiedstype en milieu-indicator onderscheiden we een ambitie- en basiskwaliteit.

Wij streven naar een gebiedskwaliteit op het niveau van de ambitiekwaliteit, maar de gebiedskwaliteit mag niet minder zijn de basiskwaliteit.

Naast deze gebiedsspecifieke kwaliteitswaarden hanteren wij het Maximaal Toelaatbaar Risico (MTR): Dit is een harde ondergrens. Bij overschrijding van deze waarde is er sprake van gevaar voor mens en ecosysteem en betreft het een te saneren situatie. Deze waarden zijn niet gebiedsspecifiek.

Rollen en verantwoordelijkheden

Bij de uitvoering van het milieubeleid neemt het aantal betrokkenen en de verscheidenheid aan belangen toe. Dit vraagt een intensieve samenwerking en inzet van alle betrokkenen. Maatwerk is nodig als het gaat om bestuurlijke werkvormen, de toepassing van instrumenten, het gebruik van bevoegdheden, procedures en de inzet van middelen. Dit maatwerk kan alleen functioneren als er duidelijkheid is over de rol en verantwoordelijkheid van iedere betrokkene. Als provincie zien wij voor ons op twee niveau's een rol weggelegd:

- De rol van regisseur als het gaat om ontwikkeling van het beleid en de programmering van de uitvoering;
- De rol van uitvoerder als het gaat om onze wettelijke taken bij de uitvoering van het milieubeleid.

Afhankelijk van de doelstellingen van het beleid en de omstandigheden kiezen we bij de uitoefenen van ons rol een specifieke stijl die daar het beste bij past. Deze stijl varieert van stimulerend en faciliterend tot onderhandelend en handhavend.

In dit plan is per onderwerp aangegeven wat men van de provincie mag verwachten en wat wij van onze partners verwachten

Instrumenten

Voor de uitvoering van het sectorale milieubeleid zullen wij het bestaande beleidsinstrumentarium inzetten. Het gaat daarbij om regelgeving, vergunningen, convenanten en financiële prikkels. De keuze van de stijl waarmee wij onze rol vervullen bepaalt ook het instrumentarium dat we inzetten. Kiezen we in de rol van uitvoerder de stijl van handhaver, geautoriseerd bevoegd gezag, dan past daarbij de inzet van het wettelijke instrumentarium om zaken af te dwingen, bijvoorbeeld de toepassing van bestuursdwang. Maar kiezen we voor een stimulerende stijl dan gaat het meer om het geven van prikkels en ligt bijvoorbeeld de inzet van subsidies voor de hand.

De aanpak van de hardnekkig milieuvraagstukken vraagt ook nieuwe instrumenten. Deze instrumenten willen wij lerende wijs met onze partners ontwikkelen. Dit betekent een zeker mate van onzekerheid voor alle betrokkenen. Soms kan het hierbij nodig zijn om af te wijken van bevoegdheden of procedures of instrumenten in gewijzigde vorm toe te passen om resultaten te boeken. Wij willen daarbij onze verantwoordelijkheid nemen en ruimte vragen en scheppen voor experimenten

Communicatie

Wij stellen ons tot taak om burgers en ondernemers zich bewust te laten zijn van hun eigen verantwoordelijkheid bij de aanpak van de hardnekkige milieuvraagstukken. Dat kan alleen als wij duidelijk kunnen maken wat hun eigen belang is. Met zeer gerichte opdrachten of met subsidieprogramma's willen wij sturen op specifieke onderwerpen of doelgroepen. Wij willen daarom doorgaan op de weg die we hebben ingeslagen met het Provinciaal Ambitiestatement van Utrecht 2000-2003 (PASU) dat wij ontwikkeld hebben in het kader van het provinciale programma 'Leren voor Duurzaamheid'.

Verder zal in de planperiode verder gewerkt worden aan het beschikbaar maken van milieu informatie voor de burger via internet (bijv. vergunningen en handhavingsinformatie, risicokaart, bodeminformatiesysteem, gebiedsgerichte milieukwaliteitsgegevens).

Monitoring en evaluatie

Om de effectiviteit van het beleid te kunnen meten en zonodig op basis daarvan bij te sturen, monitoren we het PMP. De monitoring richt zich zowel op de realisatie van de operationele doelen en de activiteitenprogramma's als ook op de afspraken die gemaakt met de regio's zijn in de Regionale Activiteiten Agenda Milieu.

Monitoring en evaluatie spelen een belangrijke rol in de gehele beleidscyclus. De provincie Utrecht werkt voor professionalisering van haar werkprocessen met het model van het Instituut Nederlandse Kwaliteit (INK)

Dit nieuwe Provinciale Milieubeleidsplan (PMP) gaat over onze bijdrage aan een oplossing voor de specifieke milieuvraagstukken in de provincie Utrecht én om onze bijdrage aan het oplossen van de mondiale milieuproblematiek.

We zijn met het milieu in Utrecht op de goede weg. Toch is een nieuw PMP nodig. De maatschappelijke behoefte en de noodzaak om de milieukwaliteit van onze leefomgeving te verbeteren is onverminderd groot. Een trendbreuk is nodig. Meer dan voorheen geeft dit PMP de samenhang van het milieubeleid met het RO-beleid, het Waterbeleid en het Verkeer- en Vervoerbeleid. Dit PMP is tot stand gekomen met de inbreng van veel partijen. Wij zijn hier trots op én het bindt ons. Met vertrouwen doen wij een beroep op betrokken partijen de eigen verantwoordelijkheid te nemen om met ons de noodzakelijke trendbreuk te realiseren.

1. Inleiding

1.1 Introductie

Voor u ligt het nieuwe Milieubeleidsplan (PMP) van de provincie Utrecht. Het is het eerste PMP in de 21e eeuw. Het is de eeuw waarvoor de Club van Rome in 1973 de alarmklok luidde: “zonder grenzen aan de groei is het voortbestaan van de mensheid in het geding”. Het heeft ons wakker geschud en we zijn aan de slag gegaan. We hebben veel resultaten geboekt. Bijvoorbeeld bij de bodemsanering en de energiebesparing bij bedrijven. Er resten echter nog een aantal hardnekkige milieuvraagstukken. Hardnekkig omdat ze sterk samenhangen met onze manier van leven en de groei van onze economie. Klimaatsverandering door de toenemende verbranding van fossiele brandstoffen leidt tot meer neerslag en maakt onze veiligheid minder vanzelfsprekend. De gezondheid en de biodiversiteit staan onder druk. Zonder extra inspanning om het milieu te verbeteren is ons bestaan op den duur in het geding. Aan het begin van de 21e eeuw is daarom de vraag “Waar liggen de grenzen van de groei” actueler dan ooit.

Dit PMP gaat over de verdere verbetering van de milieukwaliteit van de leefomgeving in de provincie Utrecht. Die leefomgeving maakt deel uit van moeder aarde als geheel. Daarom gaat het in dit PMP ook over wat wij willen en kunnen doen aan de vermindering van de druk op het mondiale milieu.

Dit PMP geeft geen pasklaar en eenduidig antwoord. Dat zou ook niet kunnen. Veel vragen overstijgen en liggen voor een belangrijk deel buiten onze macht. Dit betekent allermindst dat we maar wachten op wat anderen buiten de provincie doen of dat we ons niet bij machte voelen iets te ondernemen. Met dit PMP pakken wij deze uitdaging voor onze provincie op. We willen laten zien wat wij als provinciaal bestuur zelf doen om een trendbreuk te bewerkstelligen en wij willen anderen aanzetten om ook zelf hierin verantwoordelijkheid te nemen. Wij vertrouwen daarbij op ieders inzet en vindingrijkheid en putten inspiratie uit de gedachte dat ook eerder in de geschiedenis maatschappelijke doorbraken tot stand zijn gebracht.

You can't solve a problem with the same thinking that created the problem in the first place

Albert Einstein

1.2 Waaron een nieuw Provinciaal Milieu Beleidsplan?

Behoeft en noodzaak

Soms gaan stemmen op dat we 'klaar' zijn met het milieubeleid. 'Milieu is uit' beweren sommigen. Niets is minder waar het woord 'milieu' is wat minder in de aandacht, maar een veilige en gezonde leefomgeving staat hoog op de maatschappelijke agenda. Waar mensen hinder ondervinden van geluid of stank gaan ze zich steeds meer roeren. Er is een behoefte om door te gaan met de uitvoering van het milieubeleid en het is ook noodzakelijk. Zo wijst onderzoek uit dat het aantal inwoners in onze provincie dat te maken heeft met geluidhinder nog steeds toeneemt. Calamiteiten zoals in Enschede en Volendam maken ons op pijnlijke wijze duidelijk dat we bij de uitvoering van het milieubeleid de werkelijk risico's niet altijd goed in beeld hebben.

Omdat een groei van economische activiteiten, zoals onder andere een toename van het autogebruik. Nog steeds leidt de stijgende welvaart tot een toename van het gebruik van water en energie en een toenemende afvalproductie. Dit leidt bij ongewijzigd beleid leiden tot een grotere milieudruk en een aantasting van de kwaliteit van onze leefomgeving. Ontkoppeling tussen de groei van de economie en de druk op ons milieu is nodig.

Inspelen op nieuwe ontwikkelingen

Het Europese milieubeleid neemt in betekenis toe. Op nationaal niveau staat het milieubeleid steeds minder op zich zelf en is er steeds meer sprake van een integrale benadering met bijvoorbeeld het ruimtelijke ordeningsbeleid en het beleid voor verkeer en vervoer. De uitvoering van het milieubeleid heeft geleid tot nieuwe inzichten over de effectiviteit van het beleid. Om voldoende effectief te kunnen zijn gaan we het milieubeleid vernieuwen.

Duidelijkheid scheppen

Bij de uitvoering van het milieubeleid zijn veel partijen betrokken met ieder een eigen verantwoordelijkheid. Daarom is dit PMP ook bedoeld om duidelijkheid te scheppen. Het PMP legt een basis om in al onze besluiten over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving onze milieumambitie te laten doorklinken. Wij willen de partijen duidelijkheid bieden over de inhoudelijke prioriteiten van het beleid, over de resultaten die wij willen halen, over onze rol bij de uitvoering en over de inzet van mensen en middelen. Maar het PMP is ook bedoeld om aan partijen duidelijk te maken welke inbreng wij van hen verwachten. Met het PMP maken wij duidelijk welke keuzes we maken voor het milieu. Een belangrijk doel van het PMP is om deze keuzes te laten doorklinken in al onze besluiten over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

1.3 De samenhang met andere plannen

Het PMP is de schakel tussen het Europese milieubeleid het MAP, het nationale beleid NMP 3 en 4 en de uitvoering van het milieubeleid in de provincie Utrecht.

Het milieubeleid in de provincie Utrecht staat niet op zich zelf. Het PMP is één van de vier strategische plannen voor ons beleid voor de fysieke leefomgeving. De drie andere zijn: het Streekplan voor het ruimtelijk beleid, het strategisch mobiliteitsplan (SMPU) voor het verkeer en vervoersbeleid en het Waterhuishoudingsplan voor het beleid voor waterbeheer. Al deze plannen gaan over de toekomst van de provincie Utrecht. In deze plannen geven wij een analyse van de mogelijkheden en de onderlinge samenhang van deze beleidsvelden en formuleren wij het beleid voor de fysieke leefomgeving als geheel.

Bij de totstandkoming van dit PMP zijn de Strategische gebiedsperspectieven (SGP's) gebruikt die zijn opgesteld door de verschillende Utrechtse regio's. In die SGP's zijn ruimtelijke keuzes gemaakt die op enkele punten niet in lijn zijn met uitgangspunten van ons milieubeleid, met name met de lagenbenadering (zie hoofdstuk 3). De uiteindelijke afwegingen van het provinciaal ruimtelijk beleid worden gemaakt in het streekplan, waarbij de lagenbenadering mede ten grondslag ligt.

In het PMP gaat het over het beheer van de kwaliteit van de lucht, het grondwater en de vaste bodem in de provincie. Ook gaat het over het veiligheidsrisico en in de provincie en het beheer van energie grondstoffen en afval. Verder gaat het PMP in op de relatie tussen de groei in de provincie en de druk op de milieukwaliteit: het verkeer, de landbouw, de industrie en het gedrag van consumenten.

Het PMP geeft het milieubeleid voor de periode 2004 – 2008 en een doorkijk voor de periode erna tot 2015.

1.4 Totstandkoming

Het huidige PMP hebben wij geëvalueerd. Deze evaluatie staat aan de basis van dit nieuwe PMP. Met het besluit over de Notitie Ambitieniveau (najaar 2001) hebben wij het startsein gegeven voor het opstellen van dit PMP. Deze notitie geeft de organisatorische en inhoudelijke kaders voor het opstellen van het PMP. Voor de totstandkoming van dit PMP hebben wij de lijn van de Notitie Ambitieniveau gevolgd. Wat de organisatie en de procedure betreft betekent dit dat wij een extern en een intern traject hebben gevolgd. Met het externe traject hebben wij ons gericht op de partners. Wij hebben hiervoor een discussienota opgesteld met daarin de in onze ogen belangrijkste vragen en uitdagingen voor de komende planperiode. De basis hiervoor is de interne discussie die wij van uit het perspectief van onze strategische visie met de verschillende diensten hebben gevoerd over de ontwikkelingen van het milieubeleid op Europees en nationaal niveau. Aan de hand van deze discussienota hebben wij met alle partners in een werkconferentie de essenties van het nieuwe PMP verkend. De resultaten van de werkconferentie zijn intern besproken.

1.5 Voor wie is dit PMP bedoeld?

Het PMP is bedoeld om ons zelf als Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten van Utrecht te binden. Verder is het PMP bedoeld voor onze bestuurlijke partners die mede verantwoordelijk zijn voor het openbaar bestuur in de provincie Utrecht. Voor ons en onze bestuurlijke partners is het PMP een kader voor de afweging van belangen en de besluitvorming.

Om onze doelen te realiseren is besluitvorming alléén niet genoeg. Bij de uitvoering van het milieubeleid komt het op resultaten aan. Daar zijn velen bij betrokken omdat zij waarde hechten aan leefbaarheid en duurzaamheid of omdat het milieubeleid hun belangen raakt. Burgers en ondernemers hebben zich georganiseerd in verenigingen, organisaties en instellingen om invloed uit te oefenen op de besluitvorming en om mee te doen bij de uitvoering.

Met dit PMP willen wij al deze betrokkenen duidelijkheid geven over de resultaten die we met de uitvoering willen bereiken, wat onze rol daarbij is en wat wij van hen verwachten.

Wij nodigen alle betrokkenen van harte uit om met ons samen te werken aan de realisatie van de doelstellingen van dit PMP.

1.6 Opbouw in twee delen

Het PMP is opgebouwd uit twee delen. Deel 1: betreft de ambities en uitdagingen voor het milieubeleid, het geeft de hoofdlijnen van het beleid en de uitwerking ervan voor de sectorale milieuthema's, de integrale milieuthema's gezondheid en biodiversiteit, gebieden en doelgroepen. Deel 1 bevat verder bijlagen over: gebiedsgerichte basiskwaliteiten; de thema gerichte normen, streef-, toets- en grenswaarden en de beschikbare beleidsinstrumenten. Deel 2: Een activiteitenprogramma waarin wij aangeven wat wij gaan doen en wat wij van anderen verwachten. Per thema en doelgroep schetsen wij op hoofdlijnen de aanpak voor de periode 2004 -2008. Het activiteitenprogramma is dynamisch. Elk jaar vullen wij het activiteitenprogramma met concrete acties in. Onderdeel van het activiteitenprogramma zijn de RAAM's (Regionale Activiteiten Agenda Milieu) die wij met de gemeenten in regio verband over de uitvoering maken.

1.7 Leeswijzer

Later toevoegen, spreekt voor zich

Terugkijkend stellen we vast dat de kwaliteit van de milieucompartimenten water, bodem en lucht in onze provincie zich in de goede richting ontwikkelen. We stellen ook vast dat we nog steeds de negatieve effecten van onze groeiende welvaart afwentelen op onze leefomgeving. In Utrecht draagt vooral de groei van het autoverkeer hieraan bij. Het besef groeit dat accumulatie van deze negatieve effecten mogelijk leidt tot grotere gezondheidsrisico's en een sterkere vermindering van de biodiversiteit dan we eerder dachten. De effectiviteit van het beleid kan verbeteren door meer op resultaten te sturen en deze zichtbaar te maken. Het Europese milieubeleid ontwikkelt zich snel en neemt sterk in betekenis toe..

2 Trends en ontwikkelingen

2.1 Een terugblik

Het milieubeleid heeft zich tot nu toe vooral gericht op sectorale problemen. Bijvoorbeeld verontreiniging van het water, vervuiling van de bodem en geluidsoverlast in de straten. Deze aanpak is succesvol geweest en heeft geleid tot verbeteringen van het milieu in de provincie. De ergste situaties zijn aangepakt. De kwaliteit van het oppervlaktewater is verbeterd, het aantal bodemlozingen van huishoudelijk afvalwater in het buitengebied is sterk afgenomen, de bodem bij benzinstations is waar nodig gesaneerd, een aanzienlijk deel van het afval verwerken we en gebruiken we weer opnieuw. We hebben bronmaatregelen genomen en end of pipe-maatregelen zijn ingevoerd.

We kunnen met de kennis van nu zeggen dat de makkelijke klussen geklaard zijn. Er resteren hardnekkige milieuproblemen die niet zijn op te lossen met een paar simpele maatregelen. Om oppervlaktewater schoner te krijgen moeten we op grote schaal kleine, diffuse bronnen aanpakken. Ook de noodzaak om de ruimte intensief te gebruiken maakt duidelijk dat sommige milieuvraagstukken hardnekkig zijn. De combinatie van wonen, werken en verkeer op een kleine ruimte leidt tot hinder, gezondheids-, en veiligheidsproblemen.

Voorheen benaderden we problemen eenzijdig en zochten we vooral oplossingen in de techniek. Om een volgende slag te maken moeten we met gebruikmaking van de kennis die we hebben opgedaan, meer aansluiten bij maatschappelijke processen. Daarom is afstemming met het beleid voor de fysieke leefomgeving zoals het Streekplan, het Waterhuishoudingsplan en het Strategisch Mobiliteitsplan noodzakelijk. Vroegtijdige afstemming van nieuwe initiatieven met deze plannen biedt kansen en aanknopingspunten om pro-actief rekening te houden met milieuaspecten. Dit willen we bijvoorbeeld doen door bij de inrichting van bedrijventerreinen rekening te houden met de verkeersstromen en de effecten daarvan op de omgeving.

We zoeken andere instrumenten en samenwerkingsverbanden. We kunnen daarbij leren van de uitvoering in de afgelopen planperiode. In het vorige PMP hebben we zwaar ingezet op het proces van de uitvoering, de interactieve samenwerking met anderen en onze rol daarbij. De evaluatie van het PMP is er duidelijk over dat het op een aantal punten beter kan. We moeten onze rol als regisseur bij de ontwikkeling en de uitvoering van het milieubeleid herkenbaarder en duidelijker maken en die met zelfvertrouwen spelen. Wij moeten ons meer bewust zijn dat wij verschillende rollen hebben. Onze partners in de uitvoering vragen daarom. De effectiviteit van de uitvoering kunnen we verbeteren door meer op de resultaten te sturen en door deze zichtbaar te maken.

2.2 Belangrijke ontwikkelingen

Toenemende welvaart en accumulatie van milieueffecten

Utrecht is in beweging en de wereld om ons heen ook. De economie in de provincie is de afgelopen periode met ... % gegroeid. Het beseft dat deze groei en het intensieve gebruik van onze leefomgeving leidt tot een accumulatie van milieueffecten. Dit is slecht voor de veiligheid, gezondheid en biodiversiteit in de provincie.

Afnemende én groeiende betrokkenheid van inwoners

De toegenomen integratie van het milieubeleid met andere beleidsvelden maakt de resultaten van het milieubeleid minder herkenbaar en minder zichtbaar. Milieu is zo uit het gezichtsveld van het publiek geraakt. Hierdoor is de houding van de inwoners van de provincie naar hun omgeving veranderd. Aan de ene kant neemt de betrokkenheid toe als het gaat om de eigen omgeving ('de niet in m'n achtertuin' insteek) en aan de andere kant neemt de betrokkenheid af. De toename van het zwerfvuil langs wegen laat dat zien.

Deze wisselende betrokkenheid van burgers en bedrijven bij de kwaliteit van de leefomgeving maakt de uitvoering complexer. Steeds gaat het daarbij om de keuze van het bredere maatschappelijke belang versus het milieubelang sec. Voor de uitvoerders is dit geen gemakkelijke opgave. Het vraagt om een sterk op samenwerking gerichte manier van werken met veel aandacht voor de communicatie. De soms grote betrokkenheid van burgers en ondernemers biedt echter ook kansen. Steeds vaker nemen burgers en ondernemers initiatieven om de milieukwaliteit te verbeteren. Wij willen dergelijke initiatieven aanmoedigen en ondersteunen.

Milieu gaat verder dan de provinciegrens

De problematiek van de klimaatverandering en de afname van de biodiversiteit zijn onderwerpen die in de afgelopen planperiode de internationale milieugenda hebben bepaald. Een groot aantal internationale en nationale rapporten en studies zijn verschenen. Het gaat om lastige vraagstukken met belangentegenstellingen tussen landen. Tegenstellingen die samenhangen met de grote verschillen in economische ontwikkeling van de landen in de wereld. Het proces van verandering vraagt veel tijd en de veranderingen gaan stap voor stap. De afspraken die de wereldleiders tijdens de wereldconferentie voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg (2002) gemaakt hebben over de aanpak van de klimaatproblematiek zijn een eerste stap. Een stap die ook op lokaal niveau om een bijdrage vraagt.

Europa zet de toon

De toetreding van 10 nieuwe lidstaten uit Midden- en Oost Europa tot de EU is voor de uitvoering van het milieubeleid van grote betekenis. De kandidaat-lidstaten zullen het Europese milieubeleid moeten implementeren. Wij kunnen hen bij dit proces ondersteunen door onze kennis en ervaring met de programmering en de uitvoering van het milieubeleid aan te bieden. De samenwerking met onze partnerprovincies Surrey (UK) en Zuid-Moravië (Tsjechië) past in het kader van internationale kennisuitwisseling.

In Europees verband staat milieu stevig op de agenda. De invloed van het Europese beleid op het nationale en provinciale beleid neemt steeds meer toe. Het 6^e Milieu Actie Programma (MAP) geeft het Europese kader voor het milieubeleid tot 2010. Voor vijf onderwerpen geeft het MAP een strategische benadering: implementatie van bestaande milieuwetgeving, integratie van milieu in andere beleidsterreinen, samenwerking met de markt, samenwerking met individuele burgers en aandacht voor de wisselwerking tussen milieu en ruimtelijke ordening. Het programma geeft vier gebieden die prioriteit krijgen: klimaatverandering, natuur en biodiversiteit, milieu en gezondheid, en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en afvalbeheer. Het Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP 4) is hierop geënt. Waar het gaat om de mondiale milieuproblematiek en de aanpak van de hardnekkige milieuvraagstukken is op nationaal niveau het NMP 4 maatgevend. Het NMP 4 voegt aan de in het MAP genoemde prioriteiten er drie toe: externe veiligheid, aantasting van de leefomgeving, en mogelijk onbeheersbare risico's. Om de hardnekkige milieuproblemen aan te pakken is de inzet van het NMP 4 gericht op een maatschappelijk transformatieproces of transitie voor drie gebieden: emissies, energie en mobiliteit, biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen, en milieu, natuur en landbouw. Het beleid gericht op de verschillende milieusectoren (lucht, water, bodem, energie, afval en grondstoffen) en milieu thema's (vermesting, verzuring, verdroging, verstoring en verspilling) uit het NMP 3 blijft gehandhaafd. Ook op het vlak van de informatievoorziening legt Europa verplichtingen op die voor de provincie gevolgen heeft. Een voorbeeld hiervan zijn de afspraken over de informatievoorziening over gezondheidsaspecten en milieu die in Europees verband gemaakt zijn tijdens de Århus-

conferentie. Wij zullen meer dan voorheen informatie over het milieubeleid gemakkelijk toegankelijk moeten maken voor het publiek.

Brussel bepaalt voor driekwart de milieuregelgeving. Uiteraard hebben wij de ruimte om prioriteiten te stellen gezien onze regionale problematiek. Deze ruimte zullen wij benutten.

Technologische doorbraken bieden perspectief maar heeft ook risico's

Toepassing van nieuwe technologieën levert een belangrijke bijdrage aan de effectiviteit van het milieubeleid.

Belangrijke ontwikkelingen gericht op een aanpak aan de bron zijn bijvoorbeeld het op de markt komen van schonere verbrandingmotoren en de toepassing van brandstofcellen. Andere belangrijke ontwikkelingen komen uit het vakgebied van de biotechnologie. Toepassing van biologisch afbreekbare materialen draagt bij aan effectieve verwerking afval.

Schaduwzijde van deze technologische ontwikkelingen is het gevaar van technocratisering van het milieubeleid.

Hierdoor kan het belang van de zorg voor een duurzame leefomgeving en ieders rol daarbij, uit beeld verdwijnen.

Zeker de consument / burger kan op deze manier vervreemden van het milieubeleid. Vandaar dat de laatste tijd de communicatie en de educatie over duurzaamheid steeds een belangrijke plek in het milieubeleid krijgt. Ecologische basisvorming, milieuvorlichting en Leren voor Duurzaamheid zijn vertrouwde en nieuwe instrumenten, noodzakelijk voor de uitvoering van milieubeleid door en met burgers.

Leefbaarheid en duurzaamheid zijn sleutelbegrippen in ons milieubeleid. Waar leefbaarheid en duurzaamheid nog ver weg zijn, zijn de veiligheid, de gezondheid van mensen en de biodiversiteit in het geding. Deze thema's vormen de rode draad in de aanpak en uitvoering van dit nieuwe PMP. Bij de uitvoering gaat het om:

- De aanpak van de hardnekkige milieuvraagstukken;
- Het behoud en het herstel van de milieukwaliteit;
- Het nemen van verantwoordelijkheid voor de uitvoering door de hele Utrechtse gemeenschap;
- De aanpak richten op de eigen kwaliteit van gebieden

Enkele nieuwe beleidsvoornemens zijn:

- De uitvoering sturen we op zichtbare resultaten;
- Voor elke regio een Regionale Activiteiten Agenda Milieu;
- Basis en ambitiekwaliteiten voor gebiedstypen;
- Extra aandacht voor klimaat, inzet van het Energiefonds

3 De hoofdlijnen van het beleid

Europa en het rijk bepalen de hoofdlijnen van het provinciale milieubeleid. Hierbij is de ruimte voor een eigen provinciaal beleidskader beperkt en ligt vooral op het niveau van de uitvoering binnen de regio.

Hoe vertalen we het Europese en nationale kader naar de uitvoering in de provincie? Waaraan geven wij prioriteit?, Op welke manier voeren we het Europese en nationale beleid uit? In dit hoofdstuk geven wij een antwoord op deze vragen. Aan de hand van onze visie op de gewenste kwaliteit van de leefomgeving in Utrecht maken we een analyse van de ontwikkelingen en trends uit het voorgaande hoofdstuk. Dit levert de pijlers voor het milieubeleid. We werken dit verder uit in een structuur en lichten de belangrijke thema's toe. Verder gaan we in dit hoofdstuk in op onze rol, stijl en de beleidsinstrumenten die hierbij horen. Tot slot geven we aan voor welk nieuw beleid we hebben gekozen.

3.1 Visie

In de nota '2000 Voorbij'¹ schetsen wij onze visie en strategie voor het bestuur van de provincie tot 2015. De leefbaarheid in de provincie stellen wij hierbij centraal. Het thema leefbaarheid hebben wij voor de fysieke leefomgeving verder uitgewerkt in de Koepelnotitie². Met de Koepelnotitie geven we onze visie voor de ontwikkeling van een gezamenlijk en samenhangend beleid voor de fysieke leefomgeving én geven we een overkoepelende visie voor de afstemming en versterking van onze plannen voor de fysieke leefomgeving. In de Koepelnotitie spreken wij uit dat wij streven naar zoveel mogelijk kwaliteit voor de fysieke leefomgeving. Als het gaat om de leefbaarheid in onze provincie beschouwen we de kwaliteit van de fysieke leefomgeving nadrukkelijk in samenhang met de sociale infrastructuur. Dit PMP is de uitwerking van dit kwaliteitsbeeld. De uitwerking van de sociale context valt buiten de reikwijdte van dit PMP.

De kwaliteit van de fysieke leefomgeving beschrijven we met twee begrippen. Ten eerste met duurzaamheid, als objectief te beschrijven intrinsieke waarde en ten tweede gebruiken we het begrip leefbaarheid als een subjectief te beschrijven belevingswaarde

¹ Nota '2000 Voorbij',.....

² 'Koepelnotitie fysieke leefomgeving. Een verkenning van de toekomst', provincie Utrecht 1998

Duurzaamheid betekent voor de fysieke leefomgeving dat de ontwikkeling van ruimtelijke functies en maatschappelijke activiteiten mogelijk is zonder dat daarmee de kwaliteit onomkeerbaar wordt aangetast.

Leefbaarheid drukt de belevingswaarde van personen en organisaties uit als zij hun leefomgeving omschrijven. Deze belevingswaarde varieert per persoon en is ook afhankelijk van tijd en omgeving. Leefbaarheid is een dynamisch begrip. De kracht van de provincie ligt in de diversiteit die bepalend is voor de leefbaarheid: diversiteit van landschap, biodiversiteit, diversiteit van woon- en vestigingsmilieus en diversiteit in cultureel erfgoed. Diversiteit speelt daarom een leidende rol bij het beantwoorden van de vraag: welke kwaliteit van de fysieke leefomgeving in de provincie willen we in de toekomst?.

Bij de ontwikkeling en de uitvoering van het milieubeleid laten wij ons leiden door de volgende beginselen:

- Het preventiebeginsel: we willen de nadelige gevolgen van ons handelen zoveel mogelijk voorkomen;
- Het voorzorgbeginsel: het ontbreken van wetenschappelijk bewijs voor eventuele nadelige gevolgen van ons handelen mag geen reden zijn om niet in actie te komen wanneer die gevolgen een ernstig of onomkeerbaar karakter hebben;
- Het beginsel van bestrijding van de aantasting van het milieu aan de bron; we willen niet met de kraan op dweilen bij de aanpak van de druk op het milieu;
- Het beginsel dat de vervuiler betaalt;
- Het ALARA beginsel. Hiermee bedoelen we dat we aan het milieu de grootst mogelijke bescherming bieden tenzij dat redelijkerwijs niet mogelijk is.
- Het compensatie beginsel: een minder milieuresultaat is acceptabel als een gecompenseerd wordt door een ander milieuresultaat met een duidelijke meerwaarde.

Voor ons geldt in algemene zin voor de aanpak van de milieuvraagstukken het beginsel van samenwerking, betrouwbaar bestuur en open communicatie.

Met het milieubeleid richten wij ons in de eerste plaats op het behoud en de versterking van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in de provincie Utrecht. In de tweede plaats willen wij ook verder kijken omdat onze fysieke omgeving verder gaat dan de provinciegrens. Voor onze bijdrage aan de aanpak van de mondiale milieuvraagstukken staat samenwerking binnen de EU voorop. Wij willen daarbij zoveel mogelijk met andere provincies en het ministerie van VROM optrekken

Wij willen ons ook inzetten voor de duurzaamheid en leefbaarheid op langere termijn, op diversiteit van soorten en ecosystemen. Deze keuze is niet vrijblijvend. Onze manier van leven, de manier waarop onze maatschappij is ingericht en de manier waarop wij keuzes maken zet de kwaliteit van onze fysieke en natuurlijke leefomgeving onder druk. Het is een zaak van ons allemaal, nu, ook in onze provincie. Of op een andere manier samengevat:

We willen samen werken aan een leefbare provincie in een duurzame wereld

Dat doen we door naar de volgende 4 punten te streven:

1. Wij dragen bij aan een oplossing van de hardnekkige milieuvraagstukken

De internationale gemeenschap heeft stappen gezet om de hardnekkige milieuvraagstukken op mondiale schaal aan te pakken. Dit is een uitdaging waaraan wij niet kunnen en willen voorbij gaan. Niet kunnen omdat de Nederlandse staat zich hieraan gebonden heeft en het Nationaal Milieubeleidsplan 4 voor ons een opdracht inhoudt. Niet willen omdat de provinciale gemeenschap bijdraagt aan het veroorzaken van deze milieuvraagstukken en wij daarbij een bestuurlijke verantwoordelijkheid hebben.

De aanpak van de hardnekkige milieuvragen stelt ons voor de opgave een oplossing te vinden voor de ont koppeling van de economische groei en de negatieve effecten ervan op onze leefomgeving. Economische groei beschouwen wij noodzakelijk voor de maatschappelijke ontwikkeling van onze provincie. Dan rest alleen de optie van de ontwikkeling van een duurzame economie. Dit vraagt een andere manier van denken en het verlangt moed om ongewisse paden op te gaan. Waar het kan willen wij bijdragen aan het sluiten van de nationale en mondiale kringlopen. We voelen ons primair verantwoordelijk voor het sluiten van kringlopen binnen de provincie. De accenten leggen wij op het verhogen van de capaciteit van de energieproductie met duurzame bronnen; het optimaliseren van het nuttig toepassen van afvalstoffen en de omschakeling naar biologische landbouw in de provincie.

2. Het behoud en herstel van de milieukwaliteit in de provincie Utrecht.

De uitdaging is om op de ingeslagen weg door te gaan waar gebleken is dat het beleid resultaat heeft.

Maar de uitdaging is ook om lessen te trekken het beleid te verbeteren. Resultaten wijzen uit dat het milieubeleid voor het herstel en het behoud van de milieukwaliteit voldoende inhoud heeft. Wel kan de effectiviteit en efficiency van de uitvoering een stuk beter. We zullen meer duidelijkheid moeten scheppen over onze eigen rol en meer moeten sturen op zichtbare resultaten. We staan bij de aanpak van de milieuthema's voor de opgave om breder op te trekken. Dat betekent dat we sterker dan voorheen moeten aansluiten bij maatschappelijke processen en integraal moeten opereren. Zo staan we bij de uitvoering van de bodemsanering voor de opgaaf marktpartijen het initiatief te laten nemen en de kwaliteit van de uitvoering te vergroten. Een bredere aanpak is ook nodig voor de aanpak van de integrale thema's gezondheid en biodiversiteit. Deze thema's behoeven meer dan in het verleden onze aandacht vanwege de cumulatie van negatieve milieueffecten.. Het gaat er dus om dat we een stap vooruit maken in het uitvoeringsproces. Met de professionalisering en de kwaliteitsontwikkeling bij de Vergunningverlening & Handhaving bij bedrijven zijn wij hiermee al een eind op weg.

In interprovinciaal verband werken wij met inzet van deskundigen mee aan de kwaliteit van de Europese milieuregelgeving en leveren inbreng bij de formulering van Europees milieubeleid dat doorwerkt op het provinciale niveau. In dit kader past het ook om kennis over de uitvoering van het Europese milieubeleid uit te wisselen met vertegenwoordigers van de huidige en de nieuwe lidstaten.

3. De provinciale gemeenschap neemt haar verantwoordelijkheid

De uitdaging is om iedereen in de provinciale gemeenschap te bewegen om verantwoordelijkheid te nemen voor de uitvoering van dit PMP. Met opzet spreken wij hier van de *provinciale gemeenschap* en niet van de provincie. Wij willen hiermee duidelijk maken dat ieder individu van de provinciale gemeenschap verantwoordelijk *is* voor de hardnekkigheid van sommige milieuvraagstukken. Daarom *heeft* iedereen in de provincie een verantwoordelijkheid zelf iets aan een oplossing te doen en bij te dragen aan *gemeenschappelijke* oplossingen. Bestuurders van gemeenten, waterschappen, bedrijven en instellingen *hebben* – zoals ook wij - ieder een eigen verantwoordelijkheid voor het nakomen van de afspraken die wij als bestuurders van de provinciale gemeenschap met hen hebben gemaakt.

De schaal waarop de hardnekkig milieuvraagstukken zich voordoen en de verwevenheid ervan met de dagelijkse maatschappelijke processen verlangt een bijdrage van iedereen. Ook bij de thema gerichte aanpak leidt het beleid alleen tot verdere verbeteringen als meer maatschappelijke partijen in de uitvoering een aandeel nemen. Dit kan alleen als wij in staat zijn om partijen te bewegen hun verantwoordelijkheid te nemen. We moeten er daarbij voor oppassen dat we concessies doen aan de doelstellingen van het beleid.

Verantwoordelijkheid nemen kan alleen als je beseft dat je een verantwoordelijkheid hebt en weet welke mogelijkheden er zijn om deze verantwoordelijkheid in te vullen. Voor ons zijn communicatie, educatie en leren belangrijke instrumenten, naast kennisoverdracht en bewustwording, waarmee wij deze uitdaging willen aangaan.

4. De aanpak van de uitvoering vernieuwen en richten op de eigen kwaliteit van gebieden.

De uitdaging is om maximaal gebruik te maken van de kwaliteit van een gebied en die te verenigen met de functies in het gebied. Wij willen hierbij een nieuwe systematiek toepassen die uitgaat van basis- en ambitiekwaliteiten voor gebiedstypen in het landelijke en stedelijke gebied.

Per regio (voor alsnog sluiten wij hierbij aan bij de bestaande milieudiensten en samenwerkingsvormen op milieugebied. Dit sluit niet volledig aan bij het Utrechtse model) willen wij een Regionale Activiteiten Agenda Milieu (RAAM) opstellen waarin de gezamenlijke partners de gemaakte afspraken vastleggen en zich daaraan verbinden. Wij willen per gebied de milieukwaliteit vaststellen aan de hand ambitie- en basiskwaliteiten voor de verschillende functionele gebiedstypen in het gebied. Bij de uitvoering van dit beleid is de samenwerking met partners in het gebied van essentieel belang. Hierbij vinden wij het belangrijk om heldere afspraken te maken over meetbare resultaten. Meetbaar voor wat betreft de geleverde prestaties én de effecten voor het milieu. Monitoring zien wij als een belangrijk instrument om de samenwerking te sturen.

Op het niveau van de provincie Utrecht biedt de lagenbenadering goede aanknopingspunten om het vinden van ruimte voor functies te koppelen aan het leveren van een bijdrage aan het bereiken van de strategische doelen voor

water en milieu. Door functies vanuit water en milieu op de goede plek te leggen, kunnen (toekomstige) problemen worden voorkomen.

3.2 maatschappelijk relevante thema's

Het sectorale milieubeleid heeft aan maatschappelijke aandacht ingeboet. In plaats daarvan zijn meer integrale maatschappelijke thema's als biodiversiteit, integrale veiligheid, gezondheid en leefomgevingskwaliteit in de belangstelling gekomen. Deze integrale thema's gaan verder dan alleen milieu. Door te werken aan de kwaliteit van de sectorale thema's genoemd in het PMP (Bodem, Water, Lucht, Voorraadbeheer, Verstoring en Externe veiligheid) dragen wij ons milieusteentje bij aan deze integrale thema's.

3.2.1 Integrale Veiligheid

Met de Nota Handhaving en veiligheid in de provincie Utrecht hebben wij een start gemaakt met het beleid voor integrale veiligheid. Dit is nieuw. Tot nu toe heeft het thema veiligheid steeds binnen de verschillende gescheiden beleidsvelden onze aandacht gekregen. Zo is het milieubeleid vooral gericht op de externe veiligheid (productie, transport en gebruik van gevaarlijke stoffen) en het waterbeleid op de fysieke veiligheid (hoogwatersituaties en overstroming). Bij het integrale milieubeleid gaat het juist om een brede afweging van de veiligheid en de samenhangende toepassing van de sectorale beleidsinstrumenten. Het gaat dus om meer dan externe veiligheid en fysieke veiligheid het gaat ook om sociale veiligheid en veiligheid op het gebied van de volksgezondheid.

In dit PMP plaatsen we het externe veiligheidsbeleid nadrukkelijk in de brede context van het integrale veiligheidsbeleid.

Het beleid voor externe veiligheid werken we verder uit in hoofdstuk 4.4.

3.2.2 Gezondheid

- Per milieufactor wordt door de provincie beleid gevoerd en worden regels gesteld om te voldoen aan de normen die (mede) gericht zijn op het voorkomen van schade aan de gezondheid van mensen. In het milieubeleid is er dus altijd al aandacht voor mogelijke gevolgen van milieuschade voor de gezondheid.
- Nieuw is dat wij meer aandacht gaan geven aan gebieden waar diverse milieuproblemen gestapeld voorkomen en van invloed zijn op de gezondheid en het welbevinden van mensen, waarbij ondanks dat er aan de normen is voldaan toch problemen kunnen ontstaan voor de gezondheid.

De gezondheidstoestand van mensen wordt bepaald door veel factoren, milieuverontreiniging is er hier één van. Omdat deze factoren gezamenlijk een effect op de gezondheid hebben is het niet in alle gevallen mogelijk om de gezondheidseffecten van alleen milieufactoren duidelijk in beeld te brengen. Ongeveer 2 tot 5% van het gezondheidsverlies in Nederland wordt toegeschreven aan milieufactoren. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de verontreiniging van de buitenlucht met fijn stof en ozon, ernstige geluidshinder door verkeer en verontreiniging van het binnenmilieu met radon, fijn stof (met bijvoorbeeld tabaksrook) en allergene (zoals huisstofmijt, schimmel etc.). De gezondheidseffecten van deze milieuproblemen zijn (redelijk) kwantificeerbaar omdat ze een vrij directe relatie met gezondheid hebben. Andere milieuproblemen hebben meer indirecte gevolgen voor de gezondheid zoals de risico's van stoffen, externe veiligheid, voedselveiligheid en opeenstapeling van uiteenlopende bedreigingen. De mogelijke effecten op de gezondheid van mensen zijn hierbij moeilijker kwantificeerbaar omdat het effect indirect is en omdat het deels ook gaat om (subjectieve) belevingsaspecten.

De afgelopen decennia zijn belangrijke milieuproblemen met succes bestreden (bijvoorbeeld de uitstoot van dioxinen) waardoor het gezondheidsverlies is verminderd. Recent doen zich echter andere milieufactoren voor, zoals geluidshinder en luchtverontreiniging, die leiden tot gezondheidseffecten. We verwachten dat gezondheidsproblemen toenemen bij ongewijzigd beleid.

Uitgangspunt voor de provincie is dat gezondheidsschade zoveel mogelijk beperkt moet worden. De provincie Utrecht overweegt om als blijkt dat de gezondheid in het geding is in een aantal gevallen verder te gaan dan het beleid en de doelen van de rijksoverheid. Dit omdat in een aantal gevallen de landelijke doelstellingen (zoals voor de ozonconcentratie en fijn stof) onvoldoende zijn om alle gezondheidseffecten te voorkomen.

Niet alleen bepaalde sectorale milieuproblemen kunnen leiden tot gezondheidsverlies maar er kan ook sprake zijn van

stapelning van verschillende milieuproblemen. Mensen staan dan niet meer bloot aan één enkele vorm van milieubelasting maar aan diverse vormen van milieubelasting. Hoe groot de effecten van gestapelde milieuproblemen op de gezondheid zijn is onbekend. De verwachting is echter dat wanneer sprake is van stapeling van milieuproblemen de gezondheid van mensen in het geding kan zijn zonder dat normen voor de afzonderlijke milieufactoren overschreden worden. De gebieden waar mensen aan meer dan één milieuprobleem worden blootgesteld, worden door de provincie op dit moment nader in beeld gebracht.

Om een effectief beleid te ontwikkelen en te weten waar prioriteiten gelegd moeten worden is het noodzakelijk om zicht te hebben op de aard en de omvang van de problematiek in de provincie Utrecht. Dit inzicht is momenteel nog niet volledig omdat informatie versnipperd beschikbaar is en deels ontbreekt. De komende tijd werken we dus aan het verkrijgen van een goed beeld van de problematiek. Het combineren en inzichtelijk maken van al bestaande informatie is daarbij een hulpmiddel. Binnen overheden zijn er veel ontwikkelingen op het gebied van het verzamelen van milieu-informatie (bodemkwaliteitskaarten, het in kaart brengen van risicosituaties in het kader van externe veiligheid, Besluit luchtkwaliteit etc.). Daarnaast zijn er ook verschillende (externe) organisaties die gegevens verzamelen ten aanzien van hinderaspecten, milieuklachten, gezondheidsgegevens etc. We willen inventariseren welke gegevens door verschillende partijen binnen de provincie verzameld worden met betrekking tot milieu/water en gezondheid. Vervolgens willen wij deze gegevens op een zodanige wijze aan elkaar koppelen en op kaart weergeven dat optimaal inzicht ontstaat in de gezondheidssituatie binnen de provincie. Tevens wordt dan duidelijk welke gegevens nog niet worden verzameld, maar wel nodig zijn om de situatie in Utrecht in beeld te brengen.

Een goede communicatie met betrokkenen over milieuproblemen kan deels voorkomen dat mensen zich voor niets zorgen maken. De Universiteit van Utrecht wil een onderzoek starten naar milieucommunicatie rond lokale milieuproblemen (evaluatie met aandacht voor verbeterpunten). De Provincie levert een bijdrage aan het onderzoek in de zin van meedenken over de opzet en het aanleveren van gegevens en ervaringen vanuit de provincie.

Gemeenten zijn vanaf 2003 verplicht lokale gezondheidsplannen op te stellen waarin ook het aspect milieu en gezondheid meegenomen moet worden. Wij willen gemeenten ondersteunen bij het opstellen van dergelijke plannen door het beschikbaar stellen van gegevens en het coördineren van de gegevensverzameling.

Vooral bij de uitwerking van ideeën rondom meervoudig ruimtegebruik/compact bouwen is speciale aandacht vereist voor de effecten van stapeling en is voldoen aan de normen alleen niet voldoende (hanteren voorzorgprincipe). Gedacht wordt aan het opstellen van criteria om ruimtelijke ontwikkelingen aan te toetsen zodat stapelingseffecten kunnen worden voorkomen of tegengegaan.

Bij de aanleg van woningbouw, bedrijventerreinen, infrastructuur etc. willen wij structureel de consequenties voor de milieu-/gezondheidssituatie in beeld hebben. Het uitgangspunt daarbij is dat geen sprake mag zijn van nieuwe aantastingen.

De milieufactoren die binnen de provincie Utrecht het sterkst bijdragen aan het ontstaan van negatieve gezondheidseffecten zijn de luchtverontreiniging en geluidsoverlast veroorzaakt door verkeer en vervoer, de verschillende verstoringsaspecten en de externe veiligheidsvraagstukken waarbij vooral belevingsaspecten een rol spelen.

Naast de samenhang met de verschillende sectorale milieuthema's heeft het onderwerp Gezondheid en milieu ook een sterke link met Gebieden. Zoals gezegd kan in gebieden sprake zijn van stapeling van verschillende milieuproblemen voor waardoor mensen bloot staan aan diverse vormen van milieubelasting. Daarom is het van belang om bij de inzet op het verminderen van gezondheidseffecten veroorzaakt door milieufactoren gebiedsgericht in beeld te brengen welke verschillende milieuproblemen er spelen, in hoeverre dit leidt tot cumulatie van gezondheidseffecten en hoe deze eventueel aangepakt kunnen worden.

De volgende doelen hebben wij geformuleerd:

- 1. In 2008 is er een adequaat, inzichtelijke en beschikbaar inzicht in gezondheids-aspecten gerelateerd aan milieu**
Hiertoe zullen wij een set van indicatoren opstellen waarmee de situatie wat betreft de milieugerelateerde gezondheidsproblemen in beeld gebracht kan worden
- 2. In 2008 wordt gezondheid meegewogen bij (o.a. ruimtelijke) beslissingen**

We zullen onderzoek verrichten waardoor we duidelijkheid krijgen over criteria en instrumentarium.

3.2.3 Biodiversiteit

- We streven naar behoud en versterking van de biodiversiteit door natuur te versterken, te verbinden en optimale leefomstandigheden te geven.
- Wij beperken ons daarbij niet tot de Ecologische Hoofdstructuur, maar willen ook daarbuiten de biodiversiteit vergroten door ontwikkelingen te stimuleren gericht op verbreding van landbouw

Mondiaal gaat de biodiversiteit achteruit. De kap van grote bosgebieden en klimaatsveranderingen een enorme afname van de mondiale biodiversiteit. Nationaal en regionaal wordt de afname van biodiversiteit verklaard door ruimtelijke ingrepen en invloeden via water en milieu. De verstedelijking in de provincie Utrecht heeft ertoe geleid dat de leefgebieden van veel soorten zijn afgenomen of verkleind. Maar ook door kleinere ingrepen kunnen problemen ontstaan. De aanleg van wegen en hekken levert nieuwe barrières op voor de uitwisseling van planten en dieren door het gehele leefgebied. Door deze versnippering worden populaties van elkaar gescheiden. De overgebleven populaties zijn vervolgens kwetsbaar vanwege de geringe genetische variatie en het feit dat in het overgebleven gebied vaak beperkt voldaan wordt aan de voorwaarden die de soort stelt aan de voor overleven en voortplanting essentiële factoren (bijvoorbeeld voedsel, nestgelegenheid, rust).

Naast de ruimtelijke ingrepen zijn ook de invloeden via water en milieu verantwoordelijk voor de afname van de biodiversiteit. Zie hiervoor de paragraaf Samenhang met andere thema's.

Het begrip biodiversiteit omvat zowel de verscheidenheid aan soorten, als ook de verscheidenheid op het niveau van ecosystemen. De variatie in planten- en diersoorten is niet alleen een maat voor de 'kwaliteit' van natuurgebieden. De vele soorten spelen ieder een rol in de diverse ketens in het ecosysteem (o.a. stikstof, voedsel, water). Daarbij wordt gesproken over de ecosysteem benadering die een integrale benadering inhoudt waarbij ketens en processen in relatie tot elkaar worden beschouwd. Op alle schaalniveaus zijn alle gebruiksfuncties afhankelijk van een goed functionerend ecosysteem. Een verstoring van het evenwicht leidt tot problemen op het gebied van economie, gezondheid en leefbaarheid. Biodiversiteit is van belang voor de economie. Zo zijn onder meer de landbouw en industrie afhankelijk van bronnen uit het ecosysteem (nieuwe soorten, grondstoffen). Ook kunnen bepaalde organismen grondstoffen leveren voor medicijnen. Een goede biodiversiteit biedt dan ook mogelijkheden voor verbetering van de gezondheid. Maar de gezondheid kan ook worden bedreigd door een slecht functionerend ecosysteem.

Natuur is niet beperkt tot natuurgebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Ook in gebieden die door de mens in 'cultuur' zijn gebracht, zoals landbouwgebieden (sloot- en oevervegetaties, weidevogels) en zelfs in stedelijk gebied zijn natuurwaarden aanwezig (bijvoorbeeld de muurvegetaties aan de Utrechtse grachten). De EHS is hierbij de 'natuurlijke snelweg' van de biodiversiteit, de groen-blauwe dooradering in het landelijk en stedelijk gebied vormen de 'kleinere wegen'. Gebieden met bijzondere natuurwaarden die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit in Utrecht zijn onder andere de bosgebieden van Utrechtse Heuvelrug, de heideterreinen, schraallanden in het gebied van de Venen en de Gelderse Vallei en de trilvenen bij Westbroek.

Als provincie willen we de biodiversiteit behouden en vergroten. Dit doen we als volgt:

- In het landelijk gebied richten we ons op het behoud en het vergroten van de diversiteit en kwaliteit van natuur en landschap.
- In het stedelijk gebied houden we bij de inrichting en beheer rekening met planten en dieren.
- Ons beleid is gericht op het bereiken van een milieukwaliteit die het voortbestaan van planten en dieren mogelijk maakt.
- Ons klimaatbeleid (energiebeleid) draagt bij aan het behoud van de mondiale biodiversiteit.

Bij het behoud en vergroten van de biodiversiteit gaat om die planten en dieren die horen bij de levensgemeenschappen die passen in het aanwezige of te ontwikkelen landschap of wateren. Behoud van biodiversiteit heeft betrekking op het totaal aan van nature in de provincie Utrecht aanwezige soorten en wordt voor een deel gerealiseerd via de systematiek van natuurdoeltypen. Een natuurdoeltype is een nagestreefde combinatie van

abiotische en biotische kenmerken gebaseerd op ecologische potenties. Met het duurzaam instandhouden van een bepaald natuurdoeltype wordt ook bijgedragen aan het behoud van de voor dit type kenmerkende planten en diersoorten.

Bij een natuurdoeltype hoort een specifieke combinatie van beheer en abiotische omstandigheden. Deze zijn weergegeven in het Handboek Natuurdoeltypen (herziene editie 2003) en specifiek voor de provincie Utrecht in de rapportage Utrechtse Natuurdoeltypen. Uiteindelijk worden op Europees en nationaal niveau ecologische normen ontwikkeld die zowel betrekking hebben op de gezondheid en veiligheid van mensen als op het behoud van de biodiversiteit. In het water- en milieubeleid van onze provincie zullen deze normen, waar noodzakelijk, aangepast worden aan de voor de provincie relevante natuurdoeltypen. Daarnaast streven we specifieke water- en milieuumstandigheden na om de doelstellingen ten aanzien van soorten uit het soortenbeleid te realiseren.

Het doel van ons water- en milieubeleid is het scheppen van de benodigde randvoorwaarden voor de natuur.

Hierbij nemen we de volgende stappen:

- **We passen kwaliteitsprofielen toe.**
Per gebiedstype gedifferentieerde normen t.a.v. milieukwaliteit. Deze normen zijn mede gebaseerd op de eisen vanuit natuur. Kwetsbare gebieden krijgen een hoger beschermingsniveau. Hierbij wordt aangesloten bij de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water. Dit wordt in dit PMP uitgewerkt in het hoofdstuk Gebieden.
- **We pakken de diffuse bronnen aan.**
Dit wordt uitgewerkt in dit PMP bij het thema water en de doelgroepen verkeer en landbouw.
- **We pakken verdroging aan.**
Dit wordt uitgewerkt in het waterhuishoudingsplan.
- **Integrale aanpak in gebiedgerichte projecten.**
Dit wordt uitgewerkt in dit PMP bij het hoofdstuk gebieden.
- **Stimuleren duurzame energiegebruik.**
In het kader van klimaatverdragen als bijdrage aan het behoud van de mondiale biodiversiteit. Dit wordt uitgewerkt in dit PMP bij het thema voorraadbeheer.
- **Stimuleren van duurzaam bouwen.**
We maken geen gebruik van van niet-duurzaam geproduceerd hout. Dit om een bijdrage te leveren aan het behoud van de biodiversiteit in tropische regenwouden. Dit wordt uitgewerkt in dit PMP bij de doelgroep Bouwen & wonen.

Veel thema's en doelgroepen hebben relaties met het thema biodiversiteit. Emissies afkomstig van industrie en bedrijvigheid (Bedrijven) zijn via water, bodem en lucht (Water, Bodem, Lucht) schadelijk voor individuele soorten en ook voor het ecosysteem. De grootschalige verbranding van fossiele brandstoffen (Voorraadbeheer) veroorzaakt klimaatsveranderingen waardoor de mondiale biodiversiteit wordt bedreigd.

De inrichting van stedelijke gebieden (Bouwen & wonen) kan een bijdrage leveren aan de vergroting van de biodiversiteit (Biodiversiteit). Via ecologische verbindingen kunnen planten en dieren hun verspreidingsgebied vergroten. Door gebruik te maken van duurzaam gefabriceerde bouwmaterialen wordt een bijdrage geleverd aan de mondiale biodiversiteit.

Ook met het thema Landbouw zijn er raakvlakken. De intensivering van de landbouw heeft geleid tot grotere emissies van meststoffen (ammoniak, nitraat, fosfaat) en landbouwbeschermingsmiddelen (bestrijdingsmiddelen). Deze stoffen zijn vaak schadelijk voor organismen of brengen het ecosysteem uit balans. Verder is de waterhuishouding vaak 'geoptimaliseerd' voor onder andere de landbouw en andere economische functies. De grondwaterstand en (grond)waterkwaliteit (Water en Bodem) voldoet dan niet meer aan de voorwaarden voor de natuurlijke vegetatie ter plekke. Ook in aangrenzende natuurgebieden die door deze maatregelen hydrologisch beïnvloed worden treedt verdroging op.

Emissies van verkeer (Verkeer) vormen een schadelijk bron voor organismen. De geluidsemissie van verkeer levert verstoring op van de rust die veel diersoorten nodig hebben (Verstoring).

Bij de opstelling van basis- en ambitiekwaliteiten gelden randvoorwaarden voor natuur. In gebiedsgerichte projecten

kunnen oplossingen gezocht worden voor een onvoldoende milieukwaliteit en voor knelpunten in ecologische verbindingen.

3.2.4 Leefomgevingskwaliteit

In de koepelnotitie hebben wij een integraal kwaliteitsbeeld geschetst voor leefomgevingskwaliteit binnen de provincie. In deze paragraaf is de kwaliteit vanuit milieu toegelicht. *PM verder toelichten*

Algemene milieukwaliteit

Milieu is een randvoorwaarde voor de invulling van de diverse gebruiksfuncties. Op grond van wetenschappelijk onderzoek hebben we voldoende kennis en inzicht in de benodigde kwaliteit die nodig is voor bepaalde functies. Op basis hiervan is op Europees en nationaal niveau normenstelsel ontwikkeld dat vooral gebaseerd is op de risico's voor de gezondheid van mensen en de risico's voor planten en dieren. We onderscheiden hierbij de volgende niveau's:

- Streefwaarde: lange termijn doelstelling; functie- en gebiedspecifiek;
- Maximaal Toelaatbaar Risico (MTR): korte termijn doelstelling; niet functie- en gebiedsspecifiek, maar gericht op een niveau zonder overlast en een minimumniveau voor ecologische potenties;
- Interventiewaarden (saneringswaarde): boven deze waarde is actief ingrijpen nodig om negatieve effecten weg te nemen.

MTR- en interventiewaarden zijn vastgelegd in vastgestelde beleidsplannen en worden regelmatig geëvalueerd.

Functie- en gebiedsgerichte streefwaarden voor verschillende gebiedstypen (b.v. voor natuur) zijn nog in ontwikkeling.

In bijlage **** is een overzicht opgenomen van de vigerende milieunormen en criteria.

Milieukwaliteit per gebied

Met dit PMP willen we verder gaan op de weg van meer maatwerk voor de milieukwaliteit in een gebied. We willen functiegerichte kwaliteitsnormen koppelen aan gebiedstypen. Landelijk wordt hier al aan gewerkt (met project MILO).

Gebiedsvisies die we samen met de bestuurlijke partners in het gebied willen ontwikkelen zijn hiervoor het vertrekpunt. De gebiedstypering sluit zoveel mogelijk aan bij de gebiedstyperingen die in het Streekplan worden gehanteerd en die gebruikt worden in de woonmilieudifferentiatie en het locatiebeleid.

De gebiedsvisie geeft naast een beeld van de gewenste sociale en economische ontwikkeling van een gebied ook een kwaliteitsprofiel van het gebied. Het kwaliteitsprofiel geeft aan wat minimaal nodig en op termijn gewenst is. In het kwaliteitsprofiel is de milieukwaliteit een belangrijke factor. Bij het vaststellen van de gebiedsvisie kunnen de bestuurlijke partners gemotiveerd afwijken van landelijk gemaakte afspraken, als de kwaliteit van de leefomgeving er maar op vooruit gaat. Dit scheidt de mogelijkheid voor een gebiedseigen invulling van het milieubeleid, maatwerk op het niveau van een gebied.

De kwaliteitsprofielen voor de verschillende gebiedstypen bevatten gedifferentieerde normen: soepel waar het kan, streng waar het moet. Per gebiedstype en milieu-indicator onderscheiden we een ambitie- en basiskwaliteit. De natuurdoeltypen³ die wij voor de provincie hebben vastgesteld zijn hiervan een voorbeeld.

Wij streven naar een gebiedskwaliteit op het niveau van de ambitiekwaliteit, maar de gebiedskwaliteit mag niet minder zijn de basiskwaliteit. De basiskwaliteit is een harde ondergrens gebaseerd op de milieuoedities die nodig zijn voor de gezondheid en veiligheid van mensen, milieuoedities voor de natuur, ecologische waarden of internationaal vastgestelde normen. Wettelijk vastgestelde MTR-niveaus gelden als een absolute ondergrens voor de milieukwaliteit. Dit wil zeggen dat de milieukwaliteit kan niet slechter kan zijn dan het MTR-niveau.

(illustratie toevoegen ter verduidelijking van de relatie tussen streefwaarden, interventiewaarden, MTR's, basiskwaliteit en ambitiekwaliteit)

³ De natuurdoeltypen zijn weergegeven in het Handboek Natuurdoeltypen (waarvan op korte termijn een geheel herziene editie zal verschijnen) en specifiek voor de provincie Utrecht in de rapportage Utrechtse Natuurdoeltypen. Een natuurdoeltype is een nagestreefde combinatie van abiotische en biotische kenmerken gebaseerd op ecologische potenties.

3.3 Rollen en verantwoordelijkheden

Het IPO rapport over duurzame ontwikkeling in de regio maakt duidelijk dat de aanpak van de hardnekkige milieuvraagstukken een intensieve samenwerking en inzet vraagt van alle betrokkenen. Het gaat om meer dan het inhoudelijke maatwerk dat de gebiedskwaliteit biedt. Het gaat ook maatwerk in de bestuurlijke werkvormen, de toepassing van instrumenten, het gebruik van bevoegdheden, procedures en de inzet van middelen. Dit maatwerk kan alleen functioneren als er duidelijkheid is over de rol en verantwoordelijkheid van iedere betrokkene.

Voor het milieubeleid hebben wij een bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het beleid, het opstellen van het uitvoeringsprogramma voor het beleid en de uitvoering van het programma. Wij hebben hierbij de rol van bestuurlijk regisseur en zijn verantwoordelijk voor het resultaat van het milieubeleid als geheel in de provincie. Daarnaast hebben we een bestuurlijke verantwoordelijkheid om zelf bij te dragen aan de uitvoering van het programma, bijvoorbeeld door projecten en taken uit het programma uit te voeren. We hebben hier een rol als bestuurlijk uitvoerder. Een rol die we met andere partners in de uitvoering delen.

Onze dubbele rol van regisseur én uitvoerder vraagt om duidelijkheid. Partners in de uitvoering hebben ons duidelijk gemaakt dat het voor hen soms niet duidelijk is of ze met de provincie in de rol van regisseur spreken of in de rol van mede uitvoerder en belanghebbende.

Als bestuurlijk regisseur willen wij die duidelijkheid graag geven. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- zo veel mogelijk verantwoordelijkheid leggen bij die partijen die het beleid uitvoeren;
- daarbij geldt, afspraak is afspraak,
- stimuleren en ondersteunen waar het kan;
- handhavend optreden als het moet en
- resultaat gericht werken

Bij rol van bestuurlijke regisseur horen andere taken en verantwoordelijkheden dan bij de rol van bestuurlijk uitvoerder. Bij beide rollen kiezen we steeds een stijl van optreden. Dit varieert van ondersteunen tot handhaven. De stijl van optreden is afhankelijk van onze bevoegdheid en het resultaat dat wij willen bereiken. Wij en onze uitvoeringspartners moeten er voor waken om de stijl van optreden niet verwarren met onze rol. Wij hebben twee rollen en verschillende stijlen om die rol in te vullen. Het onderstaande overzicht geeft dit weer.

Bestuurlijke regisseur (vooral organiseren en managen):

Ontwikkeling van beleid (regelgeving, plannen):

Signaleren van maatschappelijke knelpunten;

Waar gaat het om en waar ligt de verantwoordelijkheid?

Organiseren van oplossingen (initiatief nemen);

Stimuleren, bijv. subsidies, kosteloos advies (stimulator);

Faciliteren (bijv. procesondersteuning);

Bemiddelen (partijen bij elkaar brengen)

Communiceren (gedragsbeïnvloeding):

Wettelijke dwang (bevoegd gezag).

Organiseren van draagvlak;

Organisatie van de besluitvorming.

Beschikbaar stellen van middelen:

Verdelen van beschikbare middelen.

Organiseren van de uitvoering van het beleid:

Opstellen meerjarenprogramma's;

Inspireren en begeleiden van de uitvoerders (actor).

Verantwoording afleggen (monitoring en rapportage).

Bestuurlijke uitvoerder (actor, vooral doen en meedenken):

Opstellen actieplan voor de uitvoering;

Uitvoeren acties, afhankelijk van de aard van acties;

Onderhandelaar/toetsers, toezichthouder/handhaver (bevoegd gezag)

De verschillende
stijlen bij de rol van
regisseur

De verschillende
stijlen bij de rol van
uitvoerder

→ Stimulator, adviseur;
Facilitator (procesbegeleider);
Bemiddelaar, mediator;
Voorlichter.

Verantwoording afleggen (monitoring en rapportage).

Met de RAAM's willen wij duidelijkheid scheppen over de rol, taken, verantwoordelijkheden van alle betrokkenen en de monitoring van de resultaten. Omdat we hebben gekozen voor functionele samenwerking is voor de gebiedsindeling de structuur van de bestaande samenwerkingsverbanden gevolgd.

3.4 De instrumenten

Voor de uitvoering van het sectorale milieubeleid zullen wij het bestaande beleidsinstrumentarium inzetten. Het gaat daarbij om regelgeving, vergunningen, convenanten en financiële prikkels. De keuze van de stijl waarmee wij onze rol vervullen bepaalt ook het instrumentarium dat we inzetten. Kiezen we in de rol van uitvoerder de stijl van handhaver, geautoriseerd bevoegd gezag, dan past daarbij de inzet van het wettelijke instrumentarium om zaken af te dwingen, bijvoorbeeld de toepassing van bestuursdwang. Maar kiezen we voor een stimulerende stijl dan gaat het meer om het geven van prikkels en ligt bijvoorbeeld de inzet van subsidies voor de hand. Met andere woorden de uitgangspunten die bepalend zijn voor onze stijlkeuze zijn ook bepalend voor de keuze welke instrumenten wij inzetten.

Een overzicht van het algemene instrumentarium is opgenomen in bijlage (*verwijzing opnemen*)
Daarnaast zetten wij bij de uitvoering van het beleid voor de verschillende thema's specifiek ontwikkelde instrumenten in. Een voorbeeld hiervan is het Energiebureau, waarmee we gemeenten willen stimuleren om energiebesparingsprojecten op te starten.

De aanpak van de hardnekkig milieuvraagstukken vraagt ook nieuwe instrumenten. Deze instrumenten willen wij lerende wijs met onze partners ontwikkelen. Dit betekent een zeker mate van onzekerheid voor alle betrokkenen. Soms kan het hierbij nodig zijn om af te wijken van bevoegdheden of procedures of instrumenten in gewijzigde vorm toe te passen om resultaten te boeken. Wij willen daarbij onze verantwoordelijkheid nemen en ruimte vragen en scheppen voor experimenten.

Communicatie

Het verstekken en toegankelijk maken van milieu-informatie is voor ons meer dan een verplichting. Wij beschouwen het als een essentie van onze communicatie. Goede informatie is onontbeerlijk om milieubewuste keuzes te maken.

Wij stellen ons tot taak om burgers en ondernemers zich bewust te laten zijn van hun eigen verantwoordelijkheid bij de aanpak van de hardnekkige milieuvraagstukken. Dat kan alleen als wij duidelijk kunnen maken wat hun eigen belang is. Op dit terrein zijn er een keur aan mogelijkheden voor voorlichting en educatie. Met zeer gerichte opdrachten of met subsidieprogramma's willen wij sturen op specifieke onderwerpen of doelgroepen. Dit gebeurt al via het Provinciaal Ambitiestatement van Utrecht 2000-2003 (PASU) van het programma 'Leren voor Duurzaamheid'.

De opgedane kennis in de projectperiode Leren voor Duurzaamheid 2000-2003 vinden hun doorwerking binnen de thema's en doelgroepen van dit PMP. Daarbij gaat het vooral om de verschillende dimensies van 'leren':

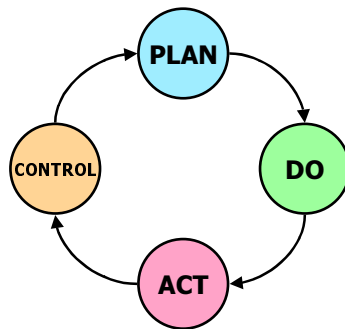
- Pedagogisch/emancipatoir leren. Hierbij staat het leerproces van het individu centraal. (Educatie)
- Instrumenteel leren is gericht op de uitvoering van beleid en richt zich op gewenst ander gedrag bij de doelgroep. (Voorlichting).
- Bij maatschappelijke leerprocessen denken we aan de dialoog, participatie en het maatschappelijk debat. Deze leerprocessen richten zich bijvoorbeeld op beleid van andere overheden/organisaties.
- Het vergaren en ontsluiten van kennis (kennismanagement).

De ingezette weg van Natuur en Milieu Educatie naar Leren voor Duurzaamheid zullen we in de nieuwe PMP periode voortzetten. Dit betekent een belangrijke verbreding van activiteiten die zich uitsluitend kenmerken door informatieoverdracht over natuur en milieu, naar meer participatieve vormen over een breder onderwerp (eerst over milieu, later verbreed naar duurzaamheid)

Monitoring en evaluatie

In het Provinciaal Beleidsplan worden de strategische vraagstukken op het gebied van milieu vertaald in concrete beleidsdoelstellingen en een activiteitenprogramma. Om de effectiviteit van het beleid te kunnen meten en zonodig op basis daarvan bij te sturen, monitoren we het PMP. Monitoring en evaluatie spelen dus een belangrijke rol in de gehele beleidscyclus. De provincie Utrecht werkt voor professionalisering van haar werkprocessen met het model van het Instituut Nederlandse Kwaliteit (INK), wat gebaseerd is op de zogenaamde “Demingcircle” (zie figuur 1).

Figuur 1: Beleidscyclus

Monitoring en evaluatie hebben dus een duidelijke plaats in de beleidscyclus: enerzijds aan de “controlkant” en anderzijds aan de “plankant”, waarbij de instrumenten monitoring en evaluatie kunnen worden ingezet om een nieuw proces of project op gang te brengen.

Uitgangspunten zijn:

- Beleidsdoelstellingen worden geoperationaliseerd en indicatoren worden geformuleerd.
- De keuze van projecten vindt plaats op basis van objectieve en meetbare indicatoren.
- Ontwikkelingen worden in kaart gebracht op basis van relevante indicatoren.
- Analyse van de ontwikkelingen en evaluatie van projecten leidt tot bijstelling van het beleid of aanpassing van het project.

Doelen van monitoring en evaluatie zijn:

- Het constateren van ontwikkelingen in relatie tot de doelstellingen van het PMP (monitoring).
- Het verklaren van de gesignaleerde ontwikkelingen en afwijkingen (evaluatie).
- Het op basis van monitoring en evaluatie formuleren van aanbevelingen voor het bijstellen van beleid en maatregelen.

Monitoring

Monitoring geschiedt op basis van objectieve en meetbare indicatoren en zal plaatsvinden op twee niveaus:

1. monitoring van (maatschappelijke) effecten (effectindicatoren) en
2. monitoring van prestaties (outputindicatoren, dit kan zowel een concreet product als een “opbrengst” zijn).

We streven naar een vast pakket indicatoren, die per jaar (aan de hand van concrete keuzes in het jaarlijks vast te stellen monitoringsprogramma) kunnen worden aangevuld of bijgesteld. Vooral effectindicatoren zijn minder geschikt om kortcyclisch in te zetten, wat bij outputindicatoren wat gemakkelijker gaat.

Evaluatie

Bij evaluatie kan onderscheid worden gemaakt in:

1. Beleidsevaluatie. Dit kan plaatsvinden tijdens de probleemanalyse (geen enkel project start zonder een goede probleemanalyse vooraf) alsmede op basis van signalen uit de samenleving. In dat laatste geval kunnen ontwikkelingen aanleiding zijn om een rapportage te maken over een concreet thema.
2. Projectevaluatie. Om de effectiviteit van de afzonderlijke projecten te kunnen vaststellen worden projectevaluaties uitgevoerd. Een project wordt specifiek op – van de beleidsdoelstellingen afgeleide – projectdoelstellingen getoetst. Een effectieve projectevaluatie kan alleen plaatsvinden wanneer in de planvormingsfase de doelstellingen eenduidig en meetbaar worden geformuleerd en er een nulmeting wordt

uitgevoerd. Aan de hand van projectevaluaties kan op projectniveau worden bijgestuurd en kunnen de lessen worden geformuleerd voor andere projecten.

Om volledig zicht te krijgen op doeltreffendheid van de uitgevoerde projecten zouden idealiter alle projecten moeten worden geëvalueerd. Dit vereist een grote inspanning en kost (te) veel geld. De provincie kiest er dan ook voor om bij de vaststelling van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma vooraf aan te geven welke projecten geëvalueerd zullen worden. De volgende criteria spelen bij deze keuze een rol:

- de omvang van een project (hoe groter een project, hoe eerder geëvalueerd);
- de complexiteit van een project (hoe complexer een project hoe eerder geëvalueerd);
- relatief nieuwe maatregelen waarvan het effect nog niet bekend is;
- evenwichtige verdeling over de verschillende beleidsvelden.

Monitoring is een belangrijk instrument om de effectiviteit en de resultaten van het beleid zichtbaar te maken. De monitoring van de beleidseffecten vormt een vast onderdeel van de beleidsontwikkeling. Voor de integrale thema's en de sectorale thema's is de beleidsmonitoring nog niet volledig uitgewerkt. Wij zullen hieraan prioriteit geven. Naast de monitoring van de effecten onderscheiden wij prestatie monitoring. Dit is gericht op het meten van de voortgang en de resultaten. De afspraken hierover maken wij in de uitvoeringsprogramma's.

Toetsing

Op grond van onze wettelijke bevoegdheid hebben wij bij de verschillende beleidsvelden een toetsende rol. Omwille van de eenduidigheid en een transparante besluitvorming maken wij hierbij gebruik van toetsen. We hebben thematische toetsen voor de beleidsvelden water, externe veiligheid en geluid. Voor de integrale beoordeling van ruimtelijke plannen maken we gebruik van een integrale milieutoets.

Stimulering

Stimulering is een instrument dat wij bij alle sectorale milieuthema's hanteren. Het gaat bijna altijd om een mix van een financiële bijdrage in de vorm van een subsidie en om de inzet van menskracht bijvoorbeeld om kennis over te dragen. Het DUBO-consulentschap om het duurzaam bouwen bij gemeenten te stimuleren en het preventieteam dat zich onder andere richt op energiebesparing en afvalpreventie. Andere belangrijke stimuleringsregelingen zijn het Energiebureau voor de stimulering van de productie van duurzame energie en energiebesparing en Lami voor projecten gericht op een duurzame landbouw.

3.5 Wat is nieuw in het PMP?

Resultaten zijn tastbaar en afrekenbaar gemaakt:

Strategische doelen zijn herleid naar operationele doelen voor de termijn van 6 jaar;

In een activiteitenprogramma en de RAAM's zijn de activiteiten uitgewerkt om de operationele doelen te realiseren;

Elk jaar een actieplan voor de uitvoering van het activiteitenprogramma's en de RAAM's.

Voor elke regio een Regionale Activiteiten Agenda Milieu (RAAM):

Afspraken over de uitvoering met de bestuurlijke uitvoerders in regionaal verband, volgens de gebiedsindeling van de milieudiensten.

Basis en ambitie kwaliteiten voor gebiedstypen:

Differentiatie van milieukwaliteiten gerelateerd aan functies.

Extra aandacht voor klimaat, inzet van het Energiefonds

Extra aandacht voor de stapeling van negatieve effecten op de gezondheid en de biodiversiteit

Extra aandacht voor handhaving en veiligheid

Extra aandacht voor communicatie en milieueducatie

HOOFDSTUK 4.1 LUCHT

- Luchtverontreiniging heeft sterke negatieve effecten op de gezondheid en bedreigt gevoelige natuur.
- Verbetering van de luchtkwaliteit is lastig en een zaak van lange adem. Niettemin zetten we er op in.
- In deze planperiode willen we vooral nieuwe knelpunten voorkomen. Ondertussen blijven we de bestaande knelpunten aanpakken.

Waar willen we naartoe?

De provincie streeft naar een luchtkwaliteit die is afgestemd op de functie en het karakter van een gebied en die geen overlastsituaties of nadelige gezondheidseffecten oplevert.

Om dit te bereiken, willen we:

- Een kwaliteit van de lucht die zo gezond en veilig is dat deze leidt tot minimale en in ieder geval tot maatschappelijk aanvaardbare gezondheidsrisico's.
- Een kwaliteit van de lucht die geen belemmering vormt voor de natuurdoelen binnen de ecologische hoofdstructuur.
- Een kwaliteit van de lucht die passend is bij de functie van een gebied voor zover deze beïnvloedbaar is via regionale en locale componenten en die tenminste voldoet aan de grenswaarde.

Hoe staan we er voor?

In de provinciale Milieu- en waterverkenning 2001 wordt de conclusie getrokken dat de luchtkwaliteit in de provincie Utrecht de afgelopen jaren in absolute zin is verbeterd.

Voor de kwaliteit van de lucht kijkt de provincie sinds 2001 naar het Besluit luchtkwaliteit dat een uitwerking is van de Europese docterrichtlijnen Luchtkwaliteit. Op basis van dit besluit stellen we strengere eisen aan de kwaliteit van de lucht. Hierbij wordt een kwaliteit van de lucht die leidt tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's uitgedrukt in grenswaarden. We hebben termijnen gesteld tot 2005 respectievelijk 2010 waarop de grenswaarden moeten worden gehaald. Voor de stoffen stikstofdioxide (NO₂) en fijn stof (PM₁₀) heeft de provincie jaarlijkse plandrempels gesteld. Overschrijding hiervan leidt tot de verplichting voor gemeenten saneringsplannen op te stellen.

Volgens de Milieuverkenning van 2001 en de Rapportage luchtkwaliteit 2001 vinden overschrijdingen van de grenswaarden van stikstofdioxide (NO₂) en fijn stof (PM₁₀) voornamelijk plaats in de omgeving van snelwegen, drukke provinciale en gemeentelijke hoofdwegen. Binnen de gemeente Utrecht is zelfs sprake van overschrijding van de grenswaarden bij 90% van het stedelijk hoofdwegennet.

Wat is het probleem?

Luchtverontreiniging is één van de grootste en hardnekkigste milieuproblemen waarmee we te maken hebben. Er is sprake van hoge achtergrondgehalten in de gehele provincie. Luchtverontreiniging heeft een sterk grensoverschrijdend karakter waardoor oorzaak en gevolg ver van elkaar af kunnen liggen. Daardoor is het moeilijker veroorzakers bewust te maken van en aan te spreken op hun bijdrage aan de afname van de luchtkwaliteit.

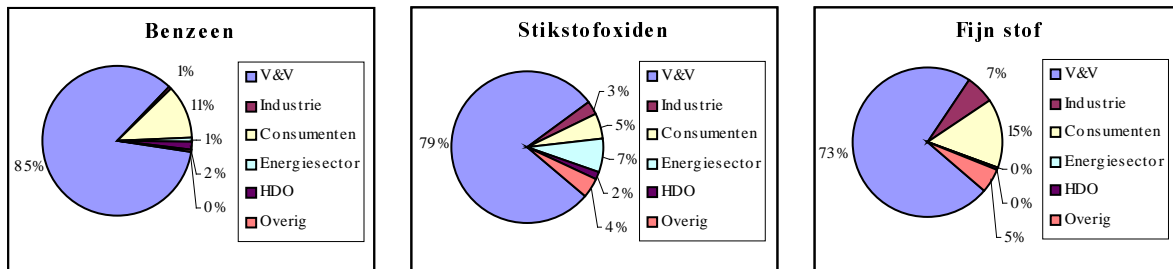
Luchtverontreiniging heeft een negatief effect op onze gezondheid. Dat geldt vooral voor de stoffen stikstofdioxide (NO₂), fijn stof (PM₁₀) en benzeen. Zo'n twee tot vijf procent van de gezondheidsschade is toe te schrijven aan milieufactoren en dan met name aan luchtverontreiniging, aldus een TNO-PG rapport uit 2001 over Milieu en gezondheid. De onderdelen stof, roet of rook (als onderdeel van PM₁₀) veroorzaken bovendien hinder, hierover is meer te vinden in het hoofdstuk Verstoring.

De schadelijke stoffen die zich verspreiden door de lucht, vervuilen ook de bodem en het water. Deze combinatie heeft vooral nadelige effecten voor de natuur en de soortenrijkdom, de zo geheten biodiversiteit.

Wat is er bereikt?

De afgelopen tien jaar is de emissie van verzurende stoffen in de provincie Utrecht met zo'n 30% gedaald. Deze verbetering is vooral te danken aan technologische ontwikkelingen, waardoor de industrie, de energiesector en het wegverkeer relatief minder vervuulende stoffen uitstoten. De verwachting is dat deze trend zich de komende planperiode voortzet. Dat is een goede zaak, maar het is lang niet voldoende om de depositiedoelstellingen uit het NMP4 voor 2010 voor gezondheid en natuur te halen. Aanvullende maatregelen zijn nodig omdat het groeiend autoverkeer het succes - van zuinigere en schonere motoren - drukt. Dit geldt zeker ook voor onze provincie.

Naar verwachting zal de stikstof(di)oxide en Fijn stof doelstelling niet worden gehaald. Daarnaast zal slechts 20% van het natuurgebied in Nederland zijn afgeschermd van de depositie van verzurende stoffen en ongeveer 30% zijn afgeschermd van vermestende stoffen. Voor de provincie Utrecht geldt een vergelijkbare situatie.

Figuur 2: Uitstoot (%) in 1999 door doelgroepen in de provincie Utrecht.

KADER: belangrijkste veroorzakers

Verkeer en vervoer, de energiesector, de landbouw en consumenten zijn de belangrijkste bronnen van luchtvervuiling in de provincie Utrecht. Het verkeer en de landbouw zijn met elk 43 procent de grootste bron van verzurende stoffen. Naast het verkeer en de landbouw zijn met name de composteerbedrijven de grootste veroorzakers van VOS. De uitstoot van SO₂ en NO₂ is daarentegen vooral afkomstig van het wegverkeer (resp. voor 69 en 81 procent). De uitstoot van ammoniak kan in de provincie Utrecht voor 93 procent aan de landbouw worden toegeschreven.

Wat doet/deed de provincie?

Tot 2002 kreeg het bewaken en verbeteren van de luchtkwaliteit op regionaal en lokaal niveau weinig aandacht. Wij beperkten onze inzet tot het verzamelen van de rapportages van gemeenten die rapportageplichtig waren en stuurden dit door naar het ministerie van VROM. Bij de vergunningverlening aan bedrijven die vallen onder onze bevoegdheid vormde emissie een aandachtspunt. Indien bij de milieuvergunningaanvraag bleek dat prioritair stoffen werden geëmitteerd hebben wij in de vergunning een inspanningsverplichting opgenomen om over te stappen op een milieuhygiënisch meer verantwoorde stof. Hierbij werd aangesloten bij wat in de NER is voorgeschreven.

Door het grensoverschrijdende karakter van de problematiek werd verwacht dat op Europees en nationaal niveau de maatregelen werden getroffen.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Inhoudelijke ontwikkelingen

De luchtkwaliteit zal ook de komende jaren in algemene zin verbeteren, in die zin dat de achtergrondgehalten dalen. Ondanks dit kan een bundeling van lokale bronnen voor mogelijke knelpunten zorgen. De invloed van deze bronnen wordt dus meer bepalend.

Verwachting is dat na 2010 de toenemende groei van het wegverkeer en de daarmee gepaard gaande uitstoot van luchtverontreinigende stoffen niet meer gecompenseerd wordt door technologische oplossingen. De luchtkwaliteit zal dan niet verder verbeteren of kan zelfs verslechteren. Dit betekent dat (lokale) overheden zich extra zullen moeten inspannen om de bevolking, en dan met name bepaalde risicogroepen, beter te beschermen tegen gezondheidsrisico's van luchtverontreiniging.

Gezien ook de toenemende vergrijzing van de Nederlandse bevolking, zullen de komende jaren de nadelige gezondheidseffecten als gevolg van luchtverontreiniging alleen maar toenemen. In het NMP4 wordt geschat dat de komende 30 jaar bij ongewijzigd beleid het aantal gezondheidsklachten verdubbelt, onder meer door chronische blootstelling aan een combinatie van NO₂, PM10 en ozon.

Kortom, de luchtkwaliteit blijft negatieve effecten hebben voor de volksgezondheid, de natuur en de soortenrijkdom. Deze kunnen alleen worden aangepakt door een actieve inzet van alle bestuurslagen samen met relevante doelgroepen.

Ontwikkelingen in beleid

Het luchtkwaliteitsbeleid wordt vooral bepaald door Europese regelgeving. In het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP4) is aanvullend daarop een aantal – striktere – doelstellingen geformuleerd voor het jaar 2030. Daarbij wordt ingezet op een daling van de uitstoot van NO₂, CO, NO_x, NH₃, fijn stof en ozon. Ook mogen in 2030 verzuring en vermisting geen belemmering meer vormen voor de natuurdoelen binnen de Ecologische HoofdStructuur (EHS).

Vanuit het NMP4 wordt hiertoe een aantal beleidslijnen ingezet. Deze zijn voor een deel ook van invloed op het provinciale beleid. Zo bepleit NMP4 een sterkere aansturing rond de thema's gezondheid en veiligheid. Daarnaast krijgen wij op grond van het Besluit luchtkwaliteit als provincie een centrale rol bij het sturen en handhaven van luchtkwaliteitsbeleid.

Als gevolg van toenemend inzicht en sterkere informatie-uitwisseling is de burger zich bewuster van de effecten die bepaalde activiteiten hebben op hun gezondheid en veiligheid. Recentelijk is veel informatie verspreid over de effecten van luchtverontreiniging op de gezondheid. Hierbij werd met name gesproken over de effecten langs wegen. De burger vraagt en verwacht een beter, gezonder en veiliger milieu. Het onderwerp staat dan ook hoog genoteerd op de politieke agenda.

Wat zijn de beleidskaders?

De landelijke kaders ter beperking en voorkoming van luchtverontreiniging zijn de Nationale Milieubeleidsplannen 3 en 4, waarin met name aandacht gevraagd wordt voor een groot aantal potentiële probleemstoffen. Het NMP4 noemt als belangrijkste en meest hardnekkige probleemstoffen NO_x, fijn stof en ozon.

Sinds medio 2001 is het Besluit luchtkwaliteit van kracht voor de stoffen zwaveldioxide, stikstof(di)oxiden, koolmonoxide (CO), fijn stof, lood en benzeen. De komende jaren wordt naar verwachting nog een aantal andere luchtverontreinigende stoffen, zoals PAK's en zware metalen (arsen, cadmium, nikkel en kwik), onder dit besluit gebracht. Het Besluit luchtkwaliteit betekent voor de meeste stoffen een aanscherping van de grenswaarden, cq. een aanscherping van de mate waarin verontreiniging aanwezig mag zijn. Het Besluit luchtkwaliteit biedt overheden daarnaast de mogelijkheid om strengere luchtkwaliteitswaarden vast te stellen ten behoeve van bijvoorbeeld gevoelige groepen als kinderen. De provincie sluit niet uit hiervan gebruik te maken.

Voor zwaveldioxide en stikstofdioxide zijn in het Besluit zo geheten alarmdrempels opgenomen. In tegenstelling tot de plandrempels, waarbij een saneringsplan moet worden opgesteld, vraagt een overschrijding van alarmdrempels om direct ingrijpen gezien de gezondheidsrisico's. Bij het overschrijden van alarmdrempels treedt de SMOG-regeling in werking. Dit betekent dat wij onze bevolking informeren over de mate van luchtverontreiniging en een – hierbij horend – gedragsadvies geven.

Wat mag u van ons verwachten?

De komende planperiode kunt u dan ook van ons verwachten dat wij de uitvoering van het Besluit luchtkwaliteit actief oppakken, onder meer door invulling te geven aan onze regisseurs rol bij de uitvoering en handhaving van het Besluit luchtkwaliteit. Elk jaar geven wij middels het meten en rapporteren van luchtverontreiniging – samen met onze partners – inzicht in de situatie van bestaande knelpunten. Elke drie jaar doen wij dit voor de situatie in de gehele provincie. Wij vervullen waar nodig een stimulerende en coördinerende rol bij de sanering van knelpunten

waarbij wij actief maatregelen nemen voor het oplossen en voorkomen van overschrijding van grenswaarden luchtverontreiniging langs provinciale wegen. Hierbij wordt onder meer verwezen naar de Doelgroepoofdstukken Verkeer en Bedrijven en naar het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht (SMPU). Tevens stimuleren en coördineren we het oplossen van overschrijdingen langs niet provinciale wegen. Dit doen we in samenwerking met gemeenten en Rijkswaterstaat.

In het Besluit luchtkwaliteit wordt een sterke relatie gelegd tussen het bewaken van de luchtkwaliteit met andere bevoegdheden en plannen. Wij willen een meer toetsende rol gaan vervullen wat betreft de ruimtelijke aspecten van luchtverontreiniging. In de praktijk betekent dit dat de provincie zich actief wil inzetten om bij ruimtelijke plannen, aanleg provinciale wegen, vergunningverlening, de consequenties van de luchtverontreiniging voor gevoelige bestemmingen in acht te nemen. Zo willen wij – in overleg met gemeenten – waar mogelijk gebruik maken van de mogelijkheid die het Besluit biedt om extra beschermingsniveaus te creëren voor gevoelige bestemmingen zoals natuurgebieden en/of woonwijken, sportterreinen, ziekenhuizen en scholen. Ter ondersteuning van deze insteek stellen we een luchtkwaliteitstoets op. Wij zetten ons daarmee actief in op het preventieve spoor waarbij de luchtkwaliteit volwaardig wordt meegenomen in ruimtelijke plannen. Als sprake is van overschrijdingen van grenswaarden of deze op termijn kan worden verwacht dan vindt de ruimtelijke ontwikkeling of aanleg/herstructurering niet plaats. Daarnaast beïnvloeden wij als eindverantwoordelijke voor het verkeer op provinciale wegen de benutting, de snelheid en doorstroming van het verkeer op ‘eigen’ wegen en daarmee indirect de luchtkwaliteit en de belasting die dit geeft op omliggende gevoelige bestemmingen. Extra aandacht verdienen hierbij de gevoelige groepen als kinderen, astmatisch patiënten en sporters.

In het Besluit luchtkwaliteit is vastgelegd dat bij overschrijding van alarmdrempels, cq. bij het ontstaan van acute gezondheidsrisico's, de commissaris van de Koningin er voor zorgt dat de bevolking direct geïnformeerd wordt. De Provincie heeft dus een informerende taak. Wij willen echter verdergaan door actieve voorlichting over de consequenties die luchtverontreiniging heeft voor gezondheid, natuur en materialen. Dit doen wij in nauw overleg met gemeenten, GGD's, ministerie van VROM en belangenorganisaties. Hierbij waarschuwen we burgers niet alleen voor de gevolgen, maar maken ze ook bewust van de bijdrage die hun eigen handelen daaraan levert. Educatie en voorlichting rond het thema luchtkwaliteit zal grotendeels via gemeenten gebeuren, aangezien zij dichter bij de verschillende doelgroepen staan.

Tevens gaan we in overleg met zeer uiteenlopende doelgroepen, zoals fabrikanten, gemeenten, transportbedrijven en particuliere consumenten. Deze zullen op verschillende wijzen moeten worden aangesproken. Bij de vergunningverlening aan bedrijven die vallen onder onze bevoegdheid vormt emissie een versterkt aandachtspunt. Met betrekking tot het bepalen van de effecten op de omgeving maken we waar nodig gebruik van de mogelijkheid om een onderzoeksverplichting op te nemen. Er wordt bijvoorbeeld samen met gemeenten, fabrikanten en vervoersbedrijven gekeken naar het inzetten van milieuvriendelijke bussen of alternatieven daarvoor. Bij de concessieverlening aan het Streekvervoer zullen we extra eisen stellen aan de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen.

Wij zien ook een voorbeeldrol voor onszelf weggelegd als het gaat om gedragsverandering. Gebruik door de eigen medewerkers van het openbaar vervoer, de fiets en/of zuinige dienstvoertuig wordt sterk gestimuleerd. Het door ons ingezette wagenpark is zuinig in gebruik en schoner.

Op basis van de te ondernemen activiteiten en in te zetten instrumenten hebben wij de volgende operationele doelen geformuleerd:

1. In de loop van de planperiode zijn de concentraties van luchtverontreinigende stoffen in de provincie Utrecht in kaart gebracht en zijn de eerste resultaten van regionale aanpak voor de bestrijding van de problematiek zichtbaar.

Vooralsnog heeft de monitoring te weinig aandacht gekregen. We gaan gegevensbestanden uitwisselen en blinde vlekken invullen, zodat we een provinciedekkend beeld krijgen. Op basis hiervan gaan we met gemeenten, RWS en de doelgroepen bedrijven en verkeer een gericht actieprogramma opzetten.

2. De grenswaarden voor de in het Besluit luchtkwaliteit vermelde stoffen zijn in de daarvoor gestelde periodes (tot 2005, resp. tot 2010) gerealiseerd en gewaarborgd. Bovendien zijn de mogelijkheden van het gebruiken van aanvullende richtwaarden onderzocht.

We voeren het Besluit luchtkwaliteit actief uit!

3. **Per 2006 leggen we in samenspraak met gemeenten vast welke luchtkwaliteit passend is voor de functie en het karakter van gebieden. Per 2008 zijn de eerste resultaten zichtbaar van genomen maatregelen ter verkleining van eventuele discrepantie tussen aanwezige en gewenste luchtkwaliteit c.q. ambitiekwaliteit.** We willen specifieke groepen en functies extra beschermen. Dat betekent dat we ook specifieke eisen voor luchtkwaliteit gaan formuleren.

Wat verwachten wij van u?

De luchtkwaliteitsproblemen waarmee de provincie Utrecht te maken heeft en de consequenties hiervan voor de volksgezondheid, natuur en soortenrijkdom kunnen alleen worden aangepakt met een actieve inzet van partijen.

Europa

Vanuit Europa verwachten we een eenduidigheid in normstelling tussen landen en een sterk handhavende rol als het gaat om nakomen van afspraken betreffende emissieplafonds en realiseren luchtkwaliteitsnormen. Tevens verwachten wij een invulling van het bronnenbeleid als het gaat om schonere brandstof en motoren en zuinigere motoren, door het stellen van strengere normen in regelgeving en het opzetten van stimuleringsprogramma's.

V&W en VROM

Op rijksniveau verwachten wij het treffen van bronmaatregelen, het treffen van voorzieningen en nemen van ruimtelijke beslissingen die vermijdbare automobiliteit voorkomt en het nakomen van het Besluit luchtkwaliteit. Tevens houden wij de rijksoverheid aan hun opdracht de problematiek rond fijn stof voor 2010 te hebben opgelost.

Gemeenten

Vooraf gemeenten spelen een essentiële rol bij de uitvoering van het Besluit luchtkwaliteit. Zij rapporteren niet alleen over de plaatsen waar overschrijdingen optreden van de grenswaarden, zij zijn ook verantwoordelijk voor de sanering van deze overschrijdingen, onder meer door aanpassing van de verkeerscirculatie, verplaatsing van bedrijven of verplaatsing van gevoelige bestemmingen. Daarnaast zijn gemeenten de overheidslaag waar de meeste milieuvergunningen worden verleend. Men wordt gevraagd om in navolging van de provincie te komen tot een verscherpt vergunningenbeleid ten aanzien van luchtverontreinigende stoffen. Met betrekking tot vervoersbewegingen willen we graag dat gemeenten actief inzetten op locatiebeleid, openbaar vervoer en langzaam verkeer. Ook zouden we graag zien dat gemeenten onder meer door middel van voorlichting en communicatie de consument stimuleert tot gedragsveranderingen, zoals minder autogebruik, energiebesparing en gebruik maken van langzaam verkeer.

Intermediaire organisaties en de consument

Wij vragen belangenorganisaties voor milieu en natuur het onderwerp luchtkwaliteit expliciet mee te nemen in hun aandachtsvelden. Consument en burger worden op hun beurt door middel van voorlichtingscampagnes geactiveerd om luchtkwaliteit mee te nemen in (beleids)keuzen.

Wij verwachten van de reconstructie dat vermindering van verzuring en vermesting wordt meegenomen. Dit zal in het hoofdstuk Landbouw verder worden behandeld.

De taken rond educatie en voorlichting rond de luchtkwaliteit richting doelgroepen zal voor een deel via de gemeenten lopen. Zij staan immers dicht bij de verschillende doelgroepen en weten waar op gemeentelijk niveau knelpunten liggen betrekking tot de luchtkwaliteit.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

In het hoofdstuk Verstoring wordt het thema luchtkwaliteit uitgewerkt voor wat betreft geurhinder, in het hoofdstuk Voorraadbeheer komt de CO₂-problematiek aan de orde. In het hoofdstuk Landbouw wordt ingegaan op de aanpak van luchtverontreiniging veroorzaakt door de landbouw. Daarbij gaat het om (onderdelen van) verzuring, vermesting en het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

In de hoofdstukken Verkeer, Consumenten en Bedrijven wordt ingegaan op de invloed van deze doelgroepen op de

de luchtkwaliteit en welke rol de de provincie voor zichzelf ziet weggelegd bij het bewustmaken, cq. het veranderen van het gedrag van deze doelgroepen.

In het onderdeel Gebiedsgerichte uitwerking wordt onder meer de systematiek beschreven om te komen tot gebiedsspecifieke (luchtkwaliteits)normen.

HOOFDSTUK 4.2 BODEM

- We zijn met het behoud en herstel van een goede milieukwaliteit van de bodem en het grondwater op de goede weg. We gaan op de ingeslagen weg door.
- Wij integreren de aanpak van bodemsanering en bodembescherming verder tot integraal bodembeheer van de (water)bodem en het grondwater. Integraal bodembeheer en het waterbeheer bezien wij in nauwe samenhang met elkaar. In deze samenhang is integraal bodembeheer een belangrijke pijler voor de ruimtelijke inrichting en ordening in de provincie.

Waar willen we naartoe?

Wij streven naar een duurzame kwaliteit en een duurzaam gebruik van de bodem en het grondwater als basis voor gezondheid, milieu en verantwoorde ontwikkeling van ruimtelijke en economische functies.

Om dit doel te bereiken willen we het volgende:

- Geen (of zo laag mogelijke) gezondheids- en milieuhygiënische risico's door verontreinigde (water)bodem en verontreinigd grondwater;
- Bodem en grondwater zijn geschikt voor de gewenste functies en gebruik;
- De kwaliteit van het grondwater is in voldoende mate geschikt voor de functie van drinkwaterwinning en ecologie (biodiversiteit);
- Een blijvend geschikte kwaliteit van bodem en grondwater;

Hoe staan we er voor?

Het opstellen van het grondwaterbeschermingsbeleid, zoals ingezet vanaf 2001, heeft geleid tot een breed draagvlak. Deze grondwaterbeschermingsgebieden liggen verspreid over de provincie Utrecht.

[Kaartje van de provincie met grondwaterbeschermingsgebieden in de omgeving van waterwinningen.]

Een groot aantal gevallen van ernstige bodemverontreiniging die in het verleden zijn ontstaan, is gesaneerd. Toch is er nog een flinke weg te gaan om deze erfenis uit het verleden ongedaan te maken. We hebben het aantal verontreinigde locaties in het stedelijk gebied en het landelijk gebied in beeld gebracht. De meeste locaties liggen in het stedelijk gebied. Naar de huidige inzichten verwachten we dat op nog circa 850 locaties een bodemsanering nodig is. Voor de waterbodem wordt ingeschat dat tussen 2002 en 2011 ca. 1 miljoen m³ bagger in onze provincie om milieuhygiënische redenen weggehaald moet worden.

[Kaartje van de provincie met gesaneerde en nog te saneren gevallen van ernstige en urgente verontreiniging.]

De problematiek rondom de aanwezigheid van asbest in de bodem laat zien dat we nog steeds tegen nieuwe erfenissen aanlopen die om een antwoord vragen. De provincie heeft bij het uitblijven van landelijk beleid op dit onderdeel in 2002 interimbeleid vastgesteld. Het rijk heeft aangegeven dat in 2003/2004 landelijk beleid voor asbest in de bodem zal worden geformuleerd.

Het is inmiddels duidelijk dat de kwaliteit van het bodemsysteem in hele gebieden in de provincie verminderd is door diffuse verontreiniging. Er zijn aanwijzingen dat de aantasting van de bodemkwaliteit door het verkeer, de (landbouw)bedrijven en consumenten doorgaat. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de monitoring aan de meetnetten verspreid over de provincie Utrecht. In dit verband vraagt de diffuse verontreiniging van de bodem en het grondwater door bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen en zware metalen onze zorg. Het beeld van de diffuse belasting en aantasting van de kwaliteit van de bodem en het grondwater is nog onvolledig. Om maatregelen te kunnen nemen, is op korte termijn een completer beeld van de provincie nodig.

[Kaartje van de provincie met diffuse verontreinigingen in grond-/grondwater (zelfde kaartje als in streekplan)]

combinatie van bodemsanering en monitoringsgegevens, aangepast aan nieuwe provincie grenzen

De Utrechtse Heuvelrug is een omvangrijk infiltratiegebied dat belangrijk is voor zowel de drinkwaterwinning als natuur. Door de bodemopbouw is het gebied erg kwetsbaar voor verontreinigingen. Het is van groot belang dat het grondwater, waarvan de kwaliteit tot op heden goed is, ook in de toekomst wordt beschermd door zo min mogelijk activiteiten toe te staan die een risico vormen voor het grondwater.

In 2002 is de Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug opgesteld. In de visie zijn de risico's voor het grondwater in beeld gebracht en zijn maatregelen voorgesteld om grondwaterbedreigende activiteiten in de toekomst te beperken c.q. te voorkomen. De Grondwatervisie zal t.a.v. grondwaterbescherming een belangrijk toetsingskader vormen voor toekomstige (ruimtelijke) ontwikkelingen in het gebied.

Veel waterbodems in de provincie zijn verontreinigd met zware metalen en PAK, en in enkele gevallen met PCB, DDT en/of minerale olie. De verontreinigde waterbodem belemmert de uitvoering van baggerwerkzaamheden voor onderhoud. In het hoofdstuk Voorraadbeheer, onderdeel bagger, wordt hier verder op ingegaan.

[Plaatje van rapport waterbodemkwaliteit in regio rondom Vianen, als voorbeeld hoe waterbodemkwaliteit in beeld gebracht kan worden]

Wat zijn de ontwikkelingen?

Er zijn enkele belangrijke ontwikkelingen die gevolgen hebben voor het bodembeleid in de komende jaren:

- **Het inzicht groeit dat de (water)bodemkwaliteit, inclusief grondwater en het oppervlaktewater, in grote delen van de provincie van de provincie is aangetast door verontreinigingen uit diffuse bronnen.**
De aard, de risico's en het voorkomen van deze verontreinigingen vragen om een andere aanpak dan bij verontreinigingen door puntbronnen. De gebiedsgerichte aanpak van het verontreinigde toemaakdekkengebied bij De Ronde Venen in het noordwesten van de provincie, de historische ophooglagen in stedelijke kernen, de sedimentatie van rivierslib in de uiterwaarden (Rijntakken) en het project Actief (water)bodembeheer Woerden zijn hiervan voorbeelden;
- **De toenemende behoefte aan informatie over de bodemkwaliteit in verband met wijzigingen in het gebruik en de ruimtelijke inrichting.**
Grootschalige diffuse verontreinigingen zijn een belemmering bij de ruimtelijke inrichting. De aard en omvang van dergelijke verontreinigingen vraagt om een geheel andere aanpak dan de sanering van een locatie die door een puntbron is verontreinigd. Het vraagt om een gebiedsgerichte aanpak, zoals momenteel plaatsvindt in het toemaakdekkengebied. Ruimtelijke herinrichting kan echter ook oplossingen creëren om verontreinigde bodem aan te pakken, die anders zou blijven zitten.
- **Het van kracht worden van de Europese Kaderrichtlijn Water (december 2002).**
De richtlijn heeft als doel het bereiken van een goede chemische kwaliteit van (grond) watersystemen en belicht daardoor ook de onderlinge samenhang tussen de kwaliteit van het grondwater, de vaste bodem, de waterbodem en het oppervlaktewater. Dit gaat dus verder dan ons huidige bodembeschermingsbeleid dat zich beperkt tot het grondwater voor de drinkwaterwinning.
- **Het functionele gebruik van de bodem neemt toe**
Meervoudig en intensief ruimtegebruik leidt tot een intensiever gebruik van de ondergrondse ruimte. In toenemende mate plaatsen we gebouwen en infrastructuur gedeeltelijk of geheel ondergronds. Het klimaatbeleid stimuleert een intensiever gebruik van de bodem voor de opslag van warmte en koude om de CO₂-uitstoot te verminderen.
Intensivering van het functionele gebruik van de bodem houdt een risico in voor de 'gezonde toestand' (chemisch en biologisch) van het bodemsysteem. Een gezonde toestand is een voorwaarde voor een goed functionerend bodemsysteem en de daarmee samenhangende ecosystemen.
- **De Beleidsvernieuwing bodemsanering**
Bij de beleidsvernieuwing bodemsanering staat de marktdynamiek centraal. Niet de overheid maar marktpartijen moeten de bodemsaneringsoperatie uitvoeren. Marktdynamiek en ruimtelijke ontwikkeling zijn de motoren. Het herstel van de bodemkwaliteit is functiegericht. Dit betekent dat restverontreinigingen in de bodem achterblijven die blijvend beheer verlangen. Een belangrijk aandachtspunt is de aanpak van bodemsanering op locaties waar de marktdynamiek ontbreekt (vooral het landelijke gebied) en het bodembeheer in diffuus verontreinigde gebieden.

In 2003 is een landelijke discussie gestart om het bodembeleid integraal aan te pakken. Hierbij is de samenhang tussen onder andere grond, grondwater, waterbodem en water (het bodemsysteem gekoppeld aan het watersysteem) leidend. Er dient plaats te zijn om een minimum niveau en een ambitieniveau te formuleren.

- **Beoordeling kwaliteit waterbodems**

De beoordeling van de kwaliteit van de waterbodem is gebaseerd op een klasseindeling. Momenteel wordt op landelijk niveau onderzocht of op termijn de klasse-indeling kan worden vervangen door een normeringssysteem dat gebaseerd is op risico's en effecten

- **Project Bagger en Bodem**

Bagger die verwijderd wordt is slechts deels geschikt voor hergebruik. Veelal is het noodzakelijk de bagger, tijdelijk of definitief, op te slaan of te storten. Om hergebruik van bagger te stimuleren, is een landelijk project gestart (VROM, V&W, IPO, VNG, UvW) wat genoemd wordt Bagger en Bodem en met name de integratie van water- en landbodem hoog in het vaandel heeft staan.

- **Koerswijziging landelijk waterbodembeleid**

Naar aanleiding van de koerswijziging van het landelijke bodemsaneringsbeleid, waarbij uitgegaan wordt van functiegericht en kosteneffectief saneren, worden ook voor waterbodems landelijk functiegerichte saneringsdoelstellingen opgesteld.

- **Voormalige stortplaatsen**

Vele voormalige stortplaatsen worden in de provincie gemonitord op met name de invloed op de grondwaterkwaliteit (NAVOS). Helaas is te verwachten dat op diverse plaatsen verdere maatregelen genomen moeten gaan worden, een vorm van nazorg. Het is vooralsnog niet duidelijk in hoeverre landelijke regelingen afdoende zullen zijn om op gepaste wijze met de erfenis van deze stortplaatsen om te gaan. Wellicht zal de provincie Utrecht een eigen kijk op deze problematiek moeten gaan ontwikkelen, ten einde op een juiste wijze de regierol afdoende te kunnen vervullen.

Wat zijn de beleidskaders?

De Europese Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn vormen het kader voor de bescherming van de kwantiteit en de kwaliteit van de grondwatervoorraad. Gelet op de relatie tussen de kwaliteit van het grondwater en de kwaliteit van de (water)bodem is dit kader ook van belang voor het bodembeheer in brede zin.

De landelijke kaders voor bodembescherming zijn gesteld in de Wet milieubeheer, de Wet bodembescherming en in de Bestrijdingsmiddelenwet.

Het algemeen beschermingsniveau van de bodemkwaliteit is verankerd met de zorgplicht op grond van de Wet bodembescherming. Veel bedrijven zijn op grond van de Wet milieubeheer verplicht maatregelen te nemen om aantasting van de bodemkwaliteit te voorkomen (Nederlandse Richtlijn Bodembescherming).

Een belangrijk aspect van het bodembeschermingsbeleid van de provincie is de bescherming van de kwaliteit van het grondwater voor de drinkwatervoorziening. In 2001 heeft de provincie met de nota 'Zuiver drinkwater uit de grond' het bodembeschermingsbeleid voor de drinkwaterwinningen vernieuwd. Deze nota vormt het Uitwerkingsplan grondwaterbescherming voor de provincie Utrecht in de periode 2001-2008. Dit geldt dus als uitwerking van het PMP. Dit beleid is gericht op een effectievere bescherming van het grondwater. De provincie kiest voor maatwerk per winning, inzet van een optimale mix aan instrumentarium, herziening van de regelgeving (PMV), alsmede het aanwijzen van een extra beschermingszone rond kwetsbare winningen. Daarnaast biedt de nota aanknopingspunten voor een heldere rol- en taakverdeling. Belangrijk onderdeel van het beleid is de handhaving, in het hoofdstuk Bedrijven wordt hier verder op ingegaan. Op de provinciale website 'Grondwaterbescherming' kunt u de essenties van het beleid terugvinden. Ook in het hoofdstuk gebieden wordt er nog wat verder op ingegaan.

De Provinciale Milieu Verordening (PMV) is een belangrijk kader voor de uitvoering het bodembeschermingsbeleid en het bodemsaneringsbeleid.

Voor de bodemsanering is nog geen Europees kader. De saneringsregeling uit de Wbb is het landelijke kader. De doelstelling voor het bodemsaneringsbeleid van het NMP3 is ongewijzigd gebleven in het NMP4. Dit betekent dat alle urgente gevallen van ernstige bodemverontreiniging in 2023 moeten zijn gesaneerd of beheerst. Verder heeft

het ministerie van VROM de beleidsvernieuwing bodemsanering (BEVER) afgerond. Daarmee is een kader neergezet waarbinnen het mogelijk is functiegericht te saneren. Dit betekent dat afhankelijk van de gebruiksfunctie van de bodem de bodemverontreiniging wordt gesaneerd. Zo is het mogelijk dat verontreinigingen in de bodem achterblijven die voor het huidige en/of voor het geplande gebruik geen risico's opleveren.

Het Utrechtse beleid met betrekking tot de waterbodems en de bagger wordt beschreven in het Utrechtse Waterhuishoudingsplan en het Baggerbeleidsplan. Verder is voor de aanpak van de verontreinigde waterbodems het Tienjarensценario Waterbodems (periode 2002-2011) van belang.

Wat mag u van ons verwachten?

Van ons kunt u de komende planperiode verwachten dat we doorgaan op de ingeslagen weg om het grondwater voor de drinkwatervoorziening te beschermen en met de uitvoering van de bodemsaneringsoperatie. Daarnaast is nieuw beleid nodig om in te spelen op de ontwikkeling van het meervoudig en intensief ruimtegebruik, op de veranderingen bij het waterbeheer en om de trend van voortdurende belasting van de milieukwaliteit van het bodemsysteem te doorbreken. Wij willen het huidige beleid daarom verder ontwikkelen tot beleid voor integraal bodembeheer. Integraal bodembeheer verenigt het beleid gericht op bodemsanering en grondwaterbescherming, het sluit nauw aan bij het beleid voor het oppervlaktewaterbeheer, het is gebiedsgericht en geeft een beoordelingskader voor het beoordelen van de functionele kwaliteit van de bodem bij de ruimtelijke inrichting van de provincie. Integraal bodembeheer is gericht op de kwaliteit van de (water)bodem en het grondwater en hangt nauw samen met het waterbeheer dat zich richt op wateroverlast, verdroging en de kwaliteit van het oppervlaktewater. De Europese Kaderrichtlijn Water en de bijbehorende Grondwaterrichtlijn zijn hierbij sturend. Wij willen de mogelijkheid onderzoeken of wij bodemsystemen in de provincie kunnen onderscheiden die nauw samenhangen met de stroomgebieden uit het waterbeheer, zodat dit sluitend wordt met de uitgangspunten van de Kaderrichtlijn Water. Momenteel ontbreekt echter nog veel wetenschappelijke kennis om integraal bodembeheer en het waterbeheer in samenhang uit te voeren. Wij achten het daarom van belang om samen met anderen hiervoor een gericht onderzoeksprogramma te formuleren en uit te voeren.

Bij de uitwerking van het Europese en landelijke bodembeleid voert de Provincie de regie. Voor de bodembescherming gaat het om de regie bij de invoering van de Kaderrichtlijn Water en bij de bodemsanering gaat het om de regie bij de uitvoering van BEVER (beleidsvernieuwing bodemsanering). Voor de uitvoering van het bodembeleid ligt het accent van de regie op coördinatie en organisatie. Om de uitvoering van het beleid te bevorderen, ondersteunen we gemeenten en andere uitvoerende partijen door kennis over te dragen en partijen bij elkaar te brengen.

Samen met onze partners willen wij dan ook zorgen voor een zo compleet mogelijk beeld van de kwaliteit van de (water)bodem en het grondwater in de provincie. Daar hoort bij dat we met onze partners er voor zorgen dat alle bodeminformatie die nodig is voor een goed integraal bodembeheer actueel blijft en toegankelijk is. We willen de omvang en de aard van de diffuse aantasting van de bodem beter in beeld brengen en willen ook weten wat de bodemkwaliteit is in gebieden waar we geen aantasting verwachten. Dit complete beeld is de basis voor verantwoorde keuzen voor het gebruik van de bodem en het grondwater in de toekomst. Daardoor kunnen we beter functioneel omgaan met grootschalige diffuse verontreinigingen. Het in beeld brengen van de waterbodembodemkwaliteit is een taak van de waterschappen en Rijkswaterstaat.

Verder hebben wij een uitvoerende rol als bevoegd gezag in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb). Wij beoordelen en toetsen bodemonderzoeken en saneringsplannen voor gevallen van bodemverontreiniging. Ook voor de sanering van waterbodems (uitgezonderd de rijkswateren) zijn wij bevoegd gezag. Uitvoering vindt plaats aan de hand van programma's opgesteld door de waterbeheerders. Wij houden toezicht op de uitvoering van bodemsaneringen en treden zo nodig handhavend op. Daarbij vormen de bedrijven op bestaande bedrijfsterreinen die bodemonderzoek hebben uitgevoerd in het kader van de BSB-regeling een belangrijke doelgroep. Veel van deze bedrijven kunnen een beroep doen op een financiële bijdrage. De provincie beoordeelt de aanvragen en stelt de bijdrage vast. Ook kunnen wij in bepaalde gevallen de uitvoering van bodemsaneringen door particuliere eigenaars (mee)financieren. Het gaat hier om een financiële bijdrage aan particuliere huis-en grondeigenaren die onvoldoende middelen hebben om een bodemsanering uit te voeren. Ook toetsen wij de bodemkwaliteitskaarten van de

programmameenten en bodembeheerplannen van grootschalige operaties.

Wij hebben een uitvoerende rol als het gaat om het toetsen van bestemmingsplannen van de gemeenten op aspecten die voor de bescherming van het bodemsysteem van belang zijn. Het Streekplan is hiervoor het kader. Met betrekking tot de grondwaterbeschermingsgebieden zijn we regelgever en hebben we ook een toezichthoudende en handhavende taak. We doen dit samen met andere toezichthoudende partijen als de gemeenten, de AID en de waterschappen.

Tenslotte besteden we specifiek aandacht aan de gebiedsgerichte aanpak van grootschalige diffuse verontreinigingen. Voorbeelden hiervan zijn de toemaakdekken in de Ronde Venen, de historische ophooglagen in stedelijke kernen en het sediment uit de rivier in de uiterwaarden (Rijntakken). Bij de bescherming van het grondwater in het gebied van de Utrechtse Heuvelrug gaan wij door met de gebiedsgerichte aanpak. Door de grote kwetsbaarheid van het gebied en het grote belang van het grondwater zijn extra beschermingsmaatregelen noodzakelijk om de grondwaterkwaliteit te behouden c.q. te verbeteren. Wij beschouwen dit als een aanzet voor integraal bodembeheer en willen deze aanpak ook in andere gebieden binnen de provincie Utrecht toepassen. Hierbij zal het in ieder geval essentieel zijn om gericht meetnetgegevens in te zetten.

Effectieve uitvoering van integraal bodembeheer zal de ene keer mogelijk zijn voor de provincie in z'n geheel, de andere keer is het gericht op een deelgebied.

De volgende vier operationele doelen geven aan via welke weg wij graag gezamenlijk onze resultaten willen behalen:

- **In 2008 is er een actueel en opvraagbaar beeld van de kwaliteit van de bodem en het grondwater in 80% van het stedelijke en landelijke gebied gerealiseerd**

In 2004 is dit beeld voor wat betreft de bodemverontreiniging door puntbronnen bekend. In de periode 2004 tot 2008 richten wij ons vooral op het in beeld brengen van de gebiedseigen kwaliteit van de bodem en het grondwater in het landelijke gebied.

- **In 2008 is 20% van de urgente gevallen van ernstige bodemverontreiniging van de werkvoorraad van 2004 gesaneerd of beheerst. Dit geldt voor het stedelijke gebied en het landelijk gebied en voor in gebruik zijnde bedrijfsterreinen.**

Het gaat om de voortzetting van het beleid om alle urgente gevallen van ernstige bodemverontreiniging te saneren of te beheersen voor het jaar 2023. Een belangrijke aandachtspunt voor ons hierbij is de aanpak van bodemsanering in gevallen waarin de marktdynamiek ontbreekt (naar verwachting is dit vooral het geval in het landelijke gebied) en gebiedsgerichte aanpak. Ook zal het saneren van ernstig verontreinigde waterbodems gestimuleerd worden.

- **Verontreinigingen leiden niet tot een vermindering van de kwaliteit van de winbare hoeveelheid grondwater voor de drinkwaterproductie. De kwaliteit van het op te pompen grondwater blijft tenminste op het niveau van het jaar 2003.**

Het gaat om de voortzetting van het bodembeschermingsbeleid dat gericht is op het behoud van een goede kwaliteit van het grondwater dat nodig is voor de productie van drinkwater. In de provinciale nota 'Zuiver drinkwater uit de grond' is het beleid nader uitgewerkt. Een groot deel van het beleid is gebiedsgericht, en daarmee maatwerk.

- **Diffuse en lokale verontreinigingsbronnen en andere verstoringen van het natuurlijke bodemsysteem leiden niet tot een blijvend verminderde kwaliteit van de vaste bodem en het grondwater ten opzichte van het jaar 2004.**

Van ons kunt u dus verwachten dat wij projecten initiëren en uitvoeren gericht op bijvoorbeeld het voorkomen van bodemverontreiniging door diffuse bronnen zoals de toepassing van reststoffen, meststoffen en bestrijdingsmiddelen, de emissies vanaf wegen (run off) en het gemeentelijke waterbeheer.

Wat verwachten wij van u?

Wij willen en kunnen de doelen van het bodembeleid alleen realiseren in samenwerking met anderen zoals de gemeenten, de waterschappen, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Duidelijkheid over ieders rol en verantwoordelijkheid is hierbij een vereiste. Goede communicatie is noodzakelijk.

Bodembescherming

Wij verwachten van de waterleidingbedrijven, de gemeenten en de landbouworganisaties (GLTO) dat zij bijdragen

aan de uitvoering van het grondwaterbeschermingsbeleid rondom winningen. De waterleidingbedrijven beheren de waterwingebieden en vervullen een waarnemingsrol in de grondwaterbeschermingsgebieden. Verder verwachten wij dat zij financieel bij blijven dragen aan projecten en aan de realisatie van ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeenten hebben een rol als vergunningverlener en toezichthouder voor de Wet milieubeheer. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor de wijzigingen van de bestemmingsplannen. De landbouworganisaties hebben een belangrijke voorlichtende rol als het gaat om het beperken van het bestrijdingsmiddelen en mestgebruik.

Bodemsanering

Wij verwachten van het Rijk dat het voldoende middelen ter beschikking stelt voor de uitvoering van het meerjarenprogramma bodemsanering. Van de rechtstreekse gemeenten Utrecht en Amersfoort (zij zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de bodemsaneringsoperatie binnen hun gemeentegrenzen) verwachten wij een goede samenwerking en afstemming bij de uitvoering van het bodemsaneringsbeleid.

Van de niet-rechtstreekse-gemeenten en de milieudiensten, de waterschappen, de Nederlandse Spoorwegen en het ministerie van Defensie verwachten wij dat zij de gemaakte afspraken uit het meerjarenprogramma bodemsanering uitvoeren, gebaseerd op de constructieve ondersteuning van het Rijk.

Bij de uitvoering van bodemonderzoek en bodemsaneringen in het landelijke gebied verwacht de provincie medewerking van de terreineigenaren en de organisaties voor natuur en landschapsbeheer, de Dienst Landelijk Gebied (DLG), waterleidingsmaatschappijen, de waterschappen en de commissie voor de herstructurering.

We verwachten van de waterschappen en Rijkswaterstaat dat zij het programma van het Tienjarensценario Waterbodems uitvoeren aan de hand van nog op te stellen uitvoeringsprogramma's. Tevens behoort het actualiseren en bijhouden van de kwaliteitsgegevens van waterbodems tot hun taak.

Van de intermediaire organisaties en de Kamer van Koophandel verwachten we een constructieve bijdrage aan de beoordeling en verdere ontwikkeling van het bodemsaneringsbeleid, evenals voor het bodembeschermingsbeleid.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

De aanpak van diffuse bronnen hangt nauw samen met thema Verkeer en het SMPU. Het project Run off pakt de problematiek aan van de diffuse verontreiniging van de bodem en het grondwater door de afspoeling en verwaaiing van verontreinigde neerslag op wegen. Eén van de doelen van het SMPU is dat er in 2015 langs alle provinciale wegen die door kwetsbare gebieden lopen de benodigde maatregelen worden genomen om effecten van Run off en calamiteiten te voorkomen. Ook het beleid voor de doelgroep landbouw dat gericht is op het terugdringen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en mest is belangrijk voor de aanpak van diffuse bronnen. Tenslotte is er samenhang met het beleid voor de doelgroep bedrijven waar het gaat om het toepassen van Nederlandse Richtlijn Bodembescherming (NRB) voor wat betreft vergunningverlening en handhaving.

Het beleid voor water (warmte/koude-opslag, verdroging en waterkwaliteit en waterberging) en het beleid voor voorraadbeheer (hergebruik van bouwstoffen, grond(stromen), bagger en duurzame energie) en Verkeer (Grote Infrastructurele Projecten, GRIP, met bijbehorend hergebruik van bouwstoffen en grondstromen) zijn eveneens belangrijk voor het beheer van de bodemkwaliteit in de provincie. De relatie tussen de bescherming van de grondwaterkwaliteit en de aanpak van verontreinigde waterbodems met het beheer van het oppervlaktewater komt tot uitdrukking in het Waterhuishoudingsplan. In ruimtelijke zin zijn het Streekplan en de bestemmingsplannen een belangrijk kader voor het bodembeheer.

HOOFDSTUK 4.3 WATER

- We zijn op de goede weg met het verbeteren van de waterkwaliteit in onze provincie, mede dankzij de inzet van waterschappen, bedrijven en de landbouwsector. We gaan daarom op de ingeslagen weg door.
- De in het verleden gestelde doelen zijn zeer ambitieus. Daarom handhaven we onze inzet op het gebied van de diffuse bronnen. Deze zijn zeer hardnekkig zodat de aanpak ervan een zaak van lange adem is.
- Nieuw is dat we bij de aanpak van diffuse bronnen binnen onze regio andere accenten leggen. We willen onze facilitaire rol vergroten en minder als aanjager en uitvoerder fungeren.

Waar willen we naartoe?

Wij willen een veilige en bewoonbare provincie. Dat doen we onder meer door het versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen, die een duurzaam gebruik voor mens en natuur garanderen.

Dit betekent dat in onze leefomgeving sprake moet zijn van:

- Gezonde watersystemen waarvan de kwaliteit en kwantiteit voldoet aan de gestelde normen en eisen.
- Goed functionerende watersystemen waarin flora en fauna rijkelijk aanwezig zijn.
- Veerkrachtige watersystemen die zichzelf bij kleine verstoringen kunnen herstellen.
- Ruime beschikbaarheid van water met een goede kwaliteit waarmee ook in de toekomst in de behoefte van onze inwoners kan worden voorzien.

Hoe staan we er voor?

We hebben de belasting van het oppervlaktewater door puntbronnen in onze provincie de afgelopen decennia enorm gereduceerd. De overgebleven puntbronnen worden efficiënt en effectief aangepakt door de waterschappen. De waterkwaliteit staat ondanks die verbeteringen nog steeds onder druk.

Jaarlijkse waterkwaliteitsrapportages tonen dat de waterkwaliteit op veel meetpunten niet aan de minimeisen voldoet. Voedingsstoffen (stikstof en fosfaat), zware metalen (zink, koper en nikkel), organische stoffen (PAK's) en diverse bestrijdingsmiddelen zijn hiervan de oorzaak. Een van de problemen die hierdoor ontstaan, is overmatige algengroei. Een goede waterkwaliteit is essentieel voor de functie van een gebied en voor het functioneren van het aquatisch ecosysteem.

[KAARTJE waterverontreiniging in de provincie]

Een belangrijke oorzaak van de waterkwaliteitsproblemen zijn de alom aanwezige diffuse bronnen. Daarnaast voert de Rijn de nodige verontreinigingen aan. Gezien de aard van de bronnen, de veelheid ervan en het verspreide voorkomen is de aanpak van diffuse bronnen een zaak van lange adem en kleine stapjes. De resultaten van deze inspanningen zijn daarbij niet altijd direct zichtbaar.

Voor voedingsstoffen (stikstof en fosfaat) geldt de landbouw naast de lozing via rioolwaterzuiveringsinstallaties, als veruit de belangrijkste bron. Daarnaast is de landbouw een grote bron van bestrijdingsmiddelen. Deze worden ook ingezet buiten de landbouw, zoals onkruidbestrijding op wegen, openbaar groen, bedrijventerreinen en spoorwegen, toepassing van aangroeiwerende verf en particulier gebruik. Studies laten zien dat de belasting van het water door dit gebruik buiten de landbouw vergelijkbaar is met de belasting uit de landbouw.

Zware metalen zijn vooral afkomstig uit bouwmetalen, huishoudelijk afvalwater en wegverkeer (zink en koper), aangroeiwerende verf van recreatievoertuigen, bijvoorbeeld in de jachthaven van Loosdrecht (koper) en industriële lozingen op het riool (nikkel). Organische stoffen (PAK's) zijn met name afkomstig van scheepvaart (coatings) en wegverkeer.

De verontreinigingen uit deze bronnen bereiken het oppervlaktewater voor een belangrijk deel via het rioolstelsel. Bij waterzuiveringsinstallaties wordt nog altijd 20 tot 30% van de verontreinigingen in het rioolwater doorgelaten naar

het oppervlaktewater. Daarnaast is er directe belasting van het water via afspoeling van regenwater. Ook via regenwaterriolen en overstorten uit gemengde rioolstelsels komen verontreinigingen uit het stedelijk gebied in het milieu terecht.

Drinkwater wordt bereid uit grondwater en oppervlaktewater. Inmiddels is het grondwater soms zo sterk verontreinigd met stoffen als nitraat en bestrijdingsmiddelen, dat sommige winningsputten afgesloten moeten worden. In het voorjaar moet regelmatig de inname van oppervlaktewater gestaakt worden vanwege te hoge gehalten aan onkruidbestrijdingsmiddelen. Ook moet het Waterleidingbedrijf het water steeds meer zuiveren.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de verbetering van de waterkwaliteit zijn:

- **Het van kracht worden van de Europese Kaderrichtlijn Water (2002);**
Het doel van deze richtlijn is het bereiken van een goede chemische kwaliteit van het grondwater. De richtlijn gaat uit van (grond)watersystemen en de onderlinge samenhang tussen de kwaliteit van het grondwater, de vaste bodem, de waterbodem en het oppervlaktewater.
- **De ontwikkelingen rond het advies van de Commissie Waterbeheer in de 21ste eeuw (WB21);**
In WB21 zijn de plannen voor waterbeheer in de 21ste eeuw uitgewerkt. In plaats van het zo snel mogelijk afvoeren van water, staat het langer vasthouden en bergen ervan voorop. Water moet meer ruimte krijgen, bijvoorbeeld door meervoudig ruimtegebruik. Dit kan consequenties hebben voor de waterkwaliteit.
- **In aanvulling op generiek beleid is gebiedsgericht beleid noodzakelijk;**
We hebben met de waterschappen en Rijkswaterstaat provinciegrensoverstijgende stroomgebiedvisies vastgesteld (Amstelland, Gelderse Vallei).
- **Het inzicht groeit dat de toxiciteit van onbekende stoffen of combinaties van stoffen in het water een probleem vormt;**
Het terugdringen van de bekende verontreinigende stoffen levert niet altijd de verwachte verbetering van het ecosysteem op. In het Waterhuishoudingsplan 2004 (WHP3) dat gelijktijdig is opgesteld met dit PMP komt dit aan de orde.
- **Het inzicht groeit dat hormonale stoffen een belangrijk probleem vormen;**
Hormonale stoffen kunnen, ook in geringe concentraties, een langdurige belasting opleveren voor flora en fauna. Ook dit komt in het WHP3 aan de orde.

Wat zijn de beleidskaders?

Het waterbeleid is, mede onder invloed van de komst van de Europese Kaderrichtlijn Water en het advies van de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw (WB21), in een stroomversnelling geraakt. De provincie Utrecht vult dit beleid thans samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat in middels provinciegrensoverstijgende stroomgebiedvisies.

Waterverontreiniging door diffuse bronnen valt binnen het milieubeleid en het waterkwaliteitsbeleid. Het Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4) richt zich op energiegerelateerde emissies, mestgebruik en bestrijdingsmiddelen. De Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) wijdt een afzonderlijk deel aan de aanpak van emissies. Aandachtsgebieden zijn de landbouw, de scheepvaart, de bouw, industrie en stedelijk afvalwater.

In het Waterhuishoudingsplan 2004 (WHP3) vertalen we het beleid uit NW4 naar provinciaal niveau. In WHP3 gaan we tevens in op de verbetering van de waterkwaliteit door de aanpak van problemen als verdroging, riooloverstorten en ongerioleerd gebied.

De Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) heeft op landelijk niveau een coördinerende taak voor de aanpak van diffuse bronnen. Actieprogramma's op het gebied van diffuse bronnen worden regionaal, via platforms of regioteams, uitgevoerd.

De Kaderrichtlijn water vormt het beleidskader voor de waterkwaliteit en de aanpak van emissies. De richtlijn hanteert een stroomgebiedbenadering en verplicht tot een gecombineerde aanpak voor puntbronnen en diffuse bronnen. Het Meerjarenactieprogramma Emissies en waterkwaliteit 2002-2005 vormt de basis voor de aanpak van

diffuse bronnen. Deze aanpak richt zich op vier organisatorische netwerken: stedelijk gebied, verkeer en vervoer, landbouw en waterverkeer.

In Waterbeheer 21ste eeuw staat waterkwantiteit centraal, maar komt uiteraard ook de waterkwaliteit aan de orde. In de stroomgebiedvisies beschrijven we de noodzakelijke maatregelen om het watersysteem op orde te krijgen, zowel wat betreft wateroverlast, watertekort als waterkwaliteit.

Wat mag u van ons verwachten?

Bij de emissieproblematiek in relatie tot de waterkwaliteit zijn vele partijen, organisaties en beleidsnetwerken betrokken. Van de provincie kunt u verwachten dat we de verontreiniging vanuit diffuse bronnen zodanig reduceren dat in 2008 wordt voldaan aan de MTR voor de waterkwaliteit. Voor een aantal stoffen is dit nog niet mogelijk en geldt een uitzondering (zie hiervoor het WHP3).

Om te komen tot een reductie van verontreinigingen uit diffuse bronnen willen wij, naast het reguliere instrumentarium (zie bijlage), gebruik maken van indirecte instrumenten zoals communicatie, voorlichting en educatie, stimulering met voorbeeldprojecten, subsidieverlening en (co)financiering van acties. Tenslotte zijn gebiedsgerichte projecten een belangrijk sturingsinstrument.

Wij willen in het verlengde hiervan een coördinerende en regisserende rol vervullen in de aanpak door de Stuurgroep Diffuse Bronnen en het Platform Diffuse Bronnen. Binnen die regisseurs- en coördinerende rol organiseren we het proces, brengen we partijen samen en geven we inhoudelijke sturing. We signaleren ontwikkelingen en kansen op landelijk- en Europees niveau en brengen deze in Platform-projecten in. Binnen onze regierol geven we minder aandacht van het aanjagen van andere partijen en het zelf oplossen van problemen. We richten ons meer op het stimuleren van initiatieven en leggen de verantwoordelijkheid op deze wijze dicht bij de bron.

Verder kunt u van ons verwachten dat wij onze voorbeeldrol met betrekking tot de aanpak van diffuse bronnen versterken. We bezien waar we emissies binnen de eigen organisatie kunnen terugbrengen. Deze voorbeeldrol vervullen we al bij het provinciaal wegenbeheer, waarbij onkruidbeheer zonder bestrijdingsmiddelen plaatsvindt.

In het verlengde van het voorgaande zetten wij als volgt in om te komen tot een reductie van de verontreiniging uit diffuse bronnen:

We stellen een meerjarenprogramma diffuse bronnen op en voeren dit uit:

- 1. We geven de aanpak van emissies op alle fronten voldoende aandacht (2002-2005).**
Alle betrokken organisaties werken aan verinnerlijking van de emissiereductie. De aanpak van emissies heeft bij de implementatie van de KRW en WB21 een duidelijke plaats en krijgt ook in andere netwerken, zoals duurzaam bouwen, een plaats. Binnen gebiedsgerichte projecten worden emissies integraal in de planvorming en uitvoering meegenomen. Waar een landelijke aanpak vereist is, kaarten we dit op landelijk niveau aan in samenwerking met andere platformen.
- 2. Gemeenten zetten zich actief in voor emissiereductie (2003-2005).**
We maken gemeenten bekend met de problematiek, zodat deze op de ambtelijke en bestuurlijke agenda geplaatst wordt. De aanpak wordt vastgelegd in gemeentelijke beleidsplannen.
- 3. We dragen de problematiek van diffuse bronnen helder uit (2002-2005).**
De communicatie is doelgroepgericht en is gericht op de specifieke problematiek en mogelijke aanpak daarvan. We ontwikkelen proef- en voorbeeldprojecten en dragen deze vervolgens verder uit.
- 4. We stimuleren een duurzaam gebruik van materialen en producten.**
Daarbij richten we ons op preventie en op beperking van emissies (2004-2005). We zetten in op de ontwikkeling van voorzieningen, technieken of alternatieven om dit mogelijk te maken en ondersteunen de voorlopers. Met het Consulentenschap Duurzaam Bouwen (zie thema Bouwen en Wonen) vindt afstemming en uitwisseling van (kennis)netwerken plaats. Waar mogelijk bieden we financiële ondersteuning.

We voeren een gebiedsgerichte aanpak uit van diffuse bronnen:

- 1. In 2007 realiseren we in proefgebieden de minimale waterkwaliteitsnormen.**

Daarmee laten we zien dat waterkwaliteitsnormen haalbaar zijn met versterkte inzet van emissiebeperkende maatregelen. Wel houden we daarbij rekening met gebiedsspecifieke situaties en met voorbelasting van buiten de provincie.

2. **Voor prioritair stoffen moeten uiterlijk in 2006 beheersingsmaatregelen worden vastgesteld.** De Kaderrichtlijn water verplicht tot een gecombineerde aanpak voor puntbronnen en diffuse bronnen die in 2006 dit resultaat moet opleveren.

Wat verwachten wij van u?

In de provincie Utrecht richten de Stuurgroep en het Platform Diffuse Bronnen Utrecht zich op de aanpak van diffuse bronnen, zowel met het oog op het oppervlaktewater als het grondwater. In het Platform zijn organisaties vertegenwoordigd die belang hebben bij een goede waterkwaliteit (waterbeheerders) en organisaties die dichterbij de bron van de problematiek staan (gemeenten en landbouworganisaties).

De Utrechtse waterbeheerders (waterschappen en rijkswaterstaat) vervullen in het Platform een centrale rol bij het leveren van inzet en het financieren van acties. Ze vervullen bij de uitvoering van het gezamenlijke Meerjarenactieprogramma 2002-2005 wisselend een trekkende en ondersteunende rol. Vanuit hun wettelijke plicht onderzoeken en rapporteren de waterbeheerders jaarlijks de kwaliteit van de waterbodem en het oppervlaktewater. De activiteiten met betrekking tot diffuse bronnen die de waterbeheerders zelfstandig uitvoeren, worden in het Platform afgestemd. Wij verwachten van hen 'als probleemhebber' veel initiatief bij het zoeken naar oplossingen en bij het aanspreken van diffuse lozers op hun mogelijkheden en verantwoordelijkheid de lozingen terug te brengen.

We betrekken de Utrechtse gemeenten door een actieve benadering steeds meer bij de aanpak van emissies. De gemeenten zijn eveneens vertegenwoordigd in het Platform. Ze hebben de belangrijkste sleutels voor de aanpak van diffuse bronnen in handen, bijvoorbeeld vanwege hun verantwoordelijkheid voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte, voor duurzame stedenbouw en in hun rol als vergunningverlener en in contacten met burgers. We verwachten van hen dat ze vaker het initiatief nemen en zelf aan de slag gaan.

Het ministerie van LNV, de drinkwatermaatschappijen en landbouw- en milieuorganisaties zijn eveneens in het Platform vertegenwoordigd en nemen deel aan platformacties. Deze organisaties vormen een onmisbare schakel tussen het Platform en de doelgroepen. Soms zijn deze organisaties trekker van specifieke acties.

Van de landbouw en het bedrijfsleven verwachten wij een actieve inzet bij de aanpak van diffuse bronnen.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

De waterkwaliteit, die eveneens in het WHP3 aan de orde komt, is voor het provinciale milieubeleid een relevant thema. We concentreren ons in het Provinciaal Milieubeleidsplan op de problematiek van de diffuse bronnen en de waterbodempromatiek. De aanpak van diffuse bronnen heeft een samenhang met de thema's Lucht (via depositie) en Bodem (af- en uitspoeling van verontreinigingen naar grond- en oppervlaktewater). De diffuse bronnen bepalen op het ogenblik in grote mate de waterkwaliteit. Ze vormen daarbij een belangrijke oorzaak van de waterbodempromatiek. De waterbodem fungeert door nalevering soms als diffuse bron. De problematiek van waterbodems en bagger komt specifiek aan de orde bij de thema's Bodem en Voorraadbeheer.

Er bestaan grote raakvlakken met de doelgroepen Wonen en Consument (duurzame stedenbouw en milieucommunicatie), Bedrijven (bestrijdingsmiddelengebruik op bedrijfsterreinen, zware metalen), Verkeer (reductie van emissies en afstromend verontreinigd wegwater) en Landbouw (meststoffen en bestrijdingsmiddelen). Bij het thema bedrijven komt ook de Legionellaproblematiek aan de orde. Met het thema Voorraadbeheer (energie) bestaan relaties vanwege het brongericht werken aan minimaliseren van de effecten van klimaatsverandering in verband met zeespiegelstijging en neerslagpieken (veiligheid en wateroverlast). Bij het thema Voorraadbeheer (energie) geldt tevens dat we met behoud van (drink)waterkwaliteit grondwater beschikbaar willen stellen aan inwoners om duurzaam in hun energiebehoefte te voorzien door middel van koude-warmte opslag in de bodem.

Het onderwerp diffuse bronnen heeft een belangrijk raakvlak met Gebiedsgerichte uitwerking. De bronnen hebben

vaak een gebiedsspecifiek karakter zodat er kansen liggen voor een geïntegreerde aanpak. Daarbij bieden specifieke gebieden, zoals grondwaterbeschermingsgebieden en 100-jaarszones rond winningen, kansen om met voorrang een dergelijke integrale aanpak vorm te geven.

Er is een relatie met gezondheid doordat in de zomer de bacteriologische kwaliteit van het oppervlaktewater achteruit gaat door vermenigvuldiging van giftige algen. Voor sommige oppervlaktewateren in de provincie geldt in de zomer daarom soms een negatief zwemadvies.

HOOFDSTUK 4.4 EXTERNE VEILIGHEID

- Wij willen invulling geven aan de behoefte om het externe veiligheidsbeleid te versterken.
- Verbetering van de veiligheid begint bij bewustwording en inzicht. Wij blijven actief kennis en informatie uitdragen onder andere via de speciaal hiervoor ingerichte website.
- We geven meer aandacht aan het voorkómen van calamiteiten en het saneren van risicovolle situaties.
- Wij gaan kwetsbare functies extra beschermen
- De provincie gaat ambitiewaarden formuleren die doorwerken in het ruimtelijk beleid, het verkeer- en vervoersbeleid en het vergunningenbeleid.
- In aansluiting op de landelijke afspraken hierover geven wij sterke aandacht aan het versterken van de handhaving van regels en de professionalisering van vergunningverlening en handhaving.

Waar willen we naartoe?

Externe veiligheid is een onderdeel van integrale veiligheid. Integrale veiligheid omvat fysieke veiligheid én sociale veiligheid. Externe veiligheid richt zich op de beheersing van risico's voor de omgeving als gevolg van het gebruik, de opslag, productie en transport van gevaarlijke stoffen en het gebruik van luchthavens.

Belangrijk bij het veiligheidsbeleid is te beseffen dat absolute veiligheid niet realiseerbaar is. We richten ons met name op het voorkómen van calamiteiten en realiseren ons tegelijkertijd dat er altijd risico's zullen blijven bestaan. Het is van groot belang dat we onze inwoners informeren en bewust maken van deze risico's. Niet om angst aan te jagen, ook niet om de indruk te wekken dat alle risico's aanvaardbaar zouden zijn, maar juist om risico-afweging een eenduidelijke en transparante plek te geven in maatschappelijke processen. Waar risico's te hoog zijn zullen we dat aangeven en zullen we zorgen dat maatregelen getroffen worden.

Voor de berekening van het risico wordt onderscheid gemaakt tussen het 'plaatsgebonden risico' en de 'oriënterende waarde voor het groepsrisico'. Deze waarden en met name het plaatsgebonden risico, gelden als ondergrens, als een waarde wordt overschreden moet worden aangegeven op welke wijze sanering plaats zal vinden.

Wij streven naar een provincie waarin actief en bewust omgegaan wordt met veiligheid. Wij willen dat veiligheid een expliciet onderdeel vormt voor maatschappelijke keuzes en dat een ondergrens voor veiligheid inderdaad ook een ondergrens is. Kwetsbare functies moeten extra worden beschermd.

Om dit doel te bereiken willen we:

- Een goed inzicht in veiligheidsrisico's van zowel inrichtingen als transport.
- Een goede communicatie over de aanwezige risico's, zowel naar burgers als bedrijven en andere overheden.
- Duidelijke en op maat gesneden normen die recht doen aan het belang van functies. Met name kwetsbare functies moeten extra worden beschermd.
- Goede samenwerking tussen bedrijven en overheden op het gebied van risicobeheersing en calamiteitenbestrijding.
- Professionele vergunningverlening en adequate handhaving.

Hoe staan we er voor?

Veiligheidsbeleid is opnieuw in de maatschappelijke aandacht. Vooral externe veiligheid is lange tijd benaderd als een technisch vraagstuk dat beheerst zou kunnen worden door technische of organisatorische voorzieningen. Dit is onjuist gebleken: Ook andere aspecten moeten worden betrokken, zoals een ruimtelijke ordening en mobiliteit. De rampzalige gebeurtenissen in Enschede en Volendam hebben duidelijk gemaakt dat er een inhaalslag moet plaatsvinden. Uit de onderzoeken van de ingestelde commissies Oosting en Alders komt op hoofdpunten het volgende naar voren:

- Er is onvoldoende inzicht in risico's.
- Er is onvoldoende politieke en bestuurlijke aandacht voor het verminderen van risico's voor externe veiligheid en taken en bevoegdheden zijn te veel versnipperd. Er is onvoldoende samenwerking en afstemming, niet alleen

- tussen diensten, maar ook tussen vakterreinen, bijvoorbeeld ruimtelijke ordening en de milieuvergunning.
- Burgers hebben te weinig kennis van de aanpak door overheden; wie doet nu wat? Daardoor komt informatie niet of niet snel genoeg op de juiste plaats.
 - Kennis en vaardigheden bij overheden ten aanzien van externe veiligheid is onvoldoende (op het gebied van ruimtelijke ordening, vergunningverlening en handhaving).
 - De handhaving van milieu- en veiligheidsregelgeving is onder de maat.

In de maatschappij is een toegenomen gevoel van onveiligheid. Uit een door ons in 2001 uitgevoerd onderzoek⁴ blijkt dat een relatief groot deel van de mensen zich zorgen maakt om onveilige situaties. Op het terrein van de externe veiligheid betreft die vrees vooral calamiteiten met gevaarlijke stoffen en radioactiviteit. In de provincie Utrecht is geen zware industrie die doorslaggevend risico's veroorzaakt. Wel is er veel bedrijvigheid en er vinden veel transportbewegingen plaats. Dit maakt dat aandacht voor veiligheid, ook externe veiligheid belangrijk is.

[kaartje met risicovolle bedrijven en transportaders]

Uit een recentelijk afgeronde risico-inventarisatie voor inrichtingen blijkt dat er in de provincie Utrecht ongeveer 500 inrichtingen zijn die een mogelijk extern veiligheidsprobleem kunnen opleveren. Bewust hebben we het hier over een 'mogelijk extern veiligheidsprobleem' omdat het een verkennend onderzoek betrof. Bij gericht onderzoek zal dit aantal worden bijgesteld. Bij onderzoek van Defensie zijn risico-overschrijdingen geconstateerd rond de munitieopslagen van Vliegbasis Soesterberg en de forten Everdingen, Honswijk en Lunet.

Bij transport van gevaarlijke stoffen is op diverse plaatsen sprake van overschrijding van de veiligheidsnorm. Langs het spoor gaat het met name om overschrijding van het groepsrisico in Amersfoort-centrum en Utrecht (Oosterbaanspoor). Langs de wegen gaat het om overschrijding van de oriënterende waarde voor het groepsrisico op de wegvakken A27-Rijnsweerd, A28-Zeist. Deze onveilige situaties moeten gesaneerd worden.

Bij spoor- en vaarwegen zijn vanwege de grote hoeveelheden die worden vervoerd, inzicht in de effecten (wat gebeurt er bij een calamiteit) belangrijk. De gegevens zijn op dit punt nog vaak onvoldoende. Het risico-onderzoek naar transport via buis en waterweg komt in 2003 beschikbaar.

Wat is er al aan gedaan?

De provincie heeft een belangrijke coördinerende taak op het terrein van veiligheid. De gebeurtenissen in Enschede en Volendam hebben ons ervan doordrongen dat een actievere rol op dit punt noodzakelijk is. Deze actievere rol hebben wij opgepakt. Door bestemmingsplannen te toetsen aan de wettelijk voorgeschreven normen hebben wij er aan bijgedragen dat nieuwe onveilige situaties worden voorkomen. Het is een specifieke provinciale taak om de samenwerking tussen betrokken overheden bij de handhaving van regelgeving voor natuur, milieu, water en ruimtelijke ordening te verbeteren. Wij hebben hierover de afgelopen jaren met de betrokken partijen afspraken gemaakt en vastgelegd in een Samenwerkingsovereenkomst Handhaving.

Wij hebben een verkennende risico-inventarisatie uitgevoerd en op het internet toegankelijk gemaakt. De handhaving hebben we versterkt, onder andere door een betere samenwerking. Speciale aandacht verdienen de bedrijven die vallen onder het besluit Risico's Zware Ongevallen. Het Rijk heeft beleid gemaakt om te voorkomen dat vertrouwelijke gegevens van BRZO-bedrijven gebruikt kunnen worden voor terroristische aanslagen. Wij zijn bevoegd gezag; deze bedrijven handhaven wij met extra inzet. Het veiligheidsrapport dat zij moeten opstellen, geeft ons extra aangrijpingspunten voor het realiseren van een veilige omgeving. Ook vuurwerk heeft onze extra aandacht gekregen. De vuurwerkinrichtingen met een groter risico worden nu door ons gecontroleerd. Voor evenementenvuurwerk hebben wij in samenwerking met de andere betrokken instanties een draaiboek opgesteld, zodat ook hier de veiligheid is verbeterd.

Welke problemen resteren?

Het probleem dat nu resteert is met name het verkrijgen van voldoende inzicht zodat risicovolle situaties kunnen worden gesaneerd en het inzetten van effectieve instrumenten om risico's te beheersen en voorkomen.

- **Inzicht in bestaande risicoknelpunten inrichtingen**

Het inzicht in potentiële knelpunten is door de uitgevoerde risico-inventarisatie aanzienlijk toegenomen. Er is

⁴ milieuverkenning

echter aanvullend onderzoek nodig of sprake is van een risicovolle locaties. Een algemeen 'monitorings-knelpunt' is dat de in het land gebruikte monitorings methodieken voor externe veiligheid nog niet zijn geüniformeerd tot een uniform landelijk systeem.

- **Inzicht in risico's en effecten transport**

Het inzicht in risico's verbonden aan het transport is nog niet optimaal. Extra inzicht in de lokale en provinciale situaties is gewenst. Bij spoorverkeer gaat het met namen om de stoffen, bij wegtransport de aantallen en herkomst en bestemming. Zonder deze informatie kan geen goede routing worden gemaakt. Er is voorts geen sluitend inzicht in knelpunten ten aanzien van externe veiligheid van vliegverkeer, met name rond de vliegvelden (Soesterberg, Hilversum en Schiphol) Voor de handhaving en de bestrijding van calamiteiten is een dagelijks inzicht in het transport van gevaarlijke stoffen gewenst en een beter zicht op de effecten bij calamiteiten (met name bij spoor en water).

- **Ruimtelijk beleid**

In het ruimtelijke beleid van provincie en gemeenten is weliswaar getoetst op veiligheidsaspecten, maar deze toetsing is vrij conservatief geweest; Er is kan meer aandacht worden besteed aan het realiseren van ambitiewaarden boven de absolute ondergrens voor externe veiligheid (de grenswaarde en de oriënterende waarde voor het groepsrisico). Juist kwetsbare bestemmingen hebben in onze ogen een extra bescherming nodig die uitstijgt boven de absolute ondergrens voor veiligheid. Ook moet de afstemming tussen de Wet op de ruimtelijke ordening en de Wet milieubeheer steviger worden dan nu mogelijk is.

- **Taakverdeling, samenwerking en kennis**

Het externe veiligheidsbeleid is nog sterk in ontwikkeling. De rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende overheden zijn nog niet helder. De samenwerking met hulpverlenende instellingen (politie, brandweer, GGD, arbodiensten) kan nog worden verbeterd. Ook de samenwerking tussen provincie gemeenten en rijk kan worden verbeterd zodat de beschikbare deskundigheid beter kan worden benut Er is uniform inzicht nodig in de deskundigheid en kwaliteit van de vergunningverlening in onze provincie. Hiervoor zijn thans landelijke criteria geformuleerd (zie hoofdstuk bedrijven).

- **Sanering van risicovolle situaties**

De wettelijk geformuleerde ondergrens voor het risico wordt op een aantal locaties niet gehaald. Hier zullen maatregelen moeten worden genomen om deze aan te pakken. Als soort maatregelen onvoldoende soelaas bieden komt het amoveren van inrichtingen/woningen of het verleggen van tracées in beeld. Een knelpunt is, dat hiervoor geen landelijk saneringsprogramma bestaat. Financiering, urgentiebepaling en taakverdeling zijn niet geregeld. Dit leidt tot vertraging in de uitvoering Naast deze instrumentele problemen is ook een praktisch probleem dat er nauwelijks ruimte is voor de opvang van te saneren inrichtingen.

- **Communicatie**

Bij burgers is er nog te veel onduidelijkheid over wat de risico's voor externe veiligheid zijn en wat de overheid en het bedrijfsleven er aan doen om die risico's te beperken. Dit gebrek aan inzicht leidt soms tot onnodige bezorgdheid.

- **Stoffenbeleid**

Van vele stoffen is de werking niet goed bekend, bovendien is bij veel transportmiddelen is niet voldoende bekend wat exact de vervoerde stof is. Omdat de provincie niet veel chemische industrie doet dit gebrek aan kennis zich vooral voor bij het transport van gevaarlijke stoffen. Bij de calamiteit in Amersfoort met de lekkende wagon (augustus 2002) bleef lange tijd onduidelijk om welke stof het ging en ook in november 2002 was de A28 lange tijd afgesloten vanwege een lekkend voertuig met een onbekende vloeistof.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Bij een ongewijzigd veiligheidsbeleid zullen de risico's in de provincie toenemen: Het aantal inwoners neemt toe, de bedrijvigheid neemt toe en het transport groeit ook door. Maar ook verandering in vervoerspatronen –bijvoorbeeld hoge snelheidslijn, goederenlijn- zullen weerslag hebben op de risico's in de provincie. Het beleid om in hogere dichtheden te bouwen en meerdere functies te combineren (zie hoofdstuk Bouwen en Wonen) zal er toe leiden dat risico-contouren onder druk komen te staan.

Wij verwachten dat de toegenomen behoefte aan een grotere veiligheid zal blijven bestaan. Daarbij zijn meer dan in het verleden niet alleen de risico's maar steeds meer ook met de effecten van mogelijke calamiteiten, met name als het gaat om denkbare grote effecten (chloortrein) van belang. Al met al betekent dit dat de noodzaak voor een

verscherpt veiligheidsbeleid, uitgevoerd door een sterke overheid verder in belang zal toenemen.

Beleidsmatig worden hiertoe ook de nodige aanzetten gegeven. Het NMP4 geeft aan dat het bestuur en de politiek bewuster moet omgaan met het accepteren van risico's. Het voorzorgbeginsel gaat gelden: Wanneer niet bekend is wat de risico's zijn van een bepaalde stof, activiteit of proces, wordt uitgegaan van maximaal voorstelbare risico's. Het Rijk geeft aan dat zij versterkt een aantal zaken zal oppakken. Het Rijk heeft voor het aanpakken van externe veiligheid extra middelen beschikbaar gesteld. Ook provincies en gemeenten krijgen extra middelen. We versterken en verduidelijken onze coördinerende rol. Zie hiervoor het hoofdstuk Bedrijven

In het NMP4 heeft het Rijk ook een groot aantal acties gedefinieerd die het zelf zal oppakken:

- Burgers krijgen een uniform basis beschermingsniveau met wettelijke normen. Het onderscheid tussen bestaande en nieuwe situaties wordt opgeheven. De lagere overheden kunnen hogere ambities formuleren.
- Voor het in beeld brengen van onbekende stoffen is een Europees actieprogramma opgesteld.
- De kosten voor risico's zullen meer tot uitdrukking worden gebracht in de prijzen van producten.
- Er wordt voor stoffen als chloor, ammoniak en LPG een ketenstudie uitgevoerd. Doel van deze studie is om het beleid te bepalen op basis van een afweging van het maatschappelijk nut tegen de risico's van het gebruik en transport van deze stoffen.
- Het transport van chloor per spoor wordt met ingang van 2006 gereduceerd tot maximaal 10.000 ton (nu 50.000 ton).
- Er komt een wettelijke regeling voor de registratie van risico's en voor de informatievoorziening van de overheid hierover naar de burger.
- Het aantal routes waarover vervoer van gevaarlijke stoffen plaatsvindt zal worden beperkt. Langs de hoofdtransportroutes van gevaarlijke stoffen zullen vrijwaringszones worden ingesteld.
- Er wordt gewerkt aan een causaal model voor de luchtvaart dat naar verwachting in 2005 wordt afgerond. Voor de militaire luchtvaartterreinen wordt het veiligheidsbeleid uitgewerkt in het Structuurschema Militaire terreinen 2.
- Voor de vergunningverlening en handhaving van milieuwetgeving is een professionaliseringstraject ingezet waarbij kwaliteitscriteria worden geformuleerd (zie het hoofdstuk Bedrijven).

Wat zijn de beleidskaders?

De Europese post-Seveso-richtlijn is vertaald in landelijke besluiten, zoals het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO). In Utrecht zijn bedrijven meldingsplichtig op grond van dit besluit. Negen vuurwerkbedrijven vallen onder de bevoegdheid van de provincie. Het NMP4 geeft een belangrijk integrerend beleidskader voor de externe veiligheidsbeleid. Het nationale milieubeleidsplan (NMP 4) en hetgeen daaruit voortvloeit in de vorm van discussienota's (bijvoorbeeld ten aanzien van de invulling van de Wet Milieubeheer), algemene maatregelen van bestuur, beleidsnotities geven het kader aan.

De Rijksoverheid heeft normen vastgesteld. Zo gelden bijvoorbeeld voor de oriënterende waarde van het groepsrisico als ondergrens voor inrichtingen bij 100 doden een kans van één op de tien miljoen per jaar, bij 1000 doden een kans van een op de miljard per jaar. Voor transport gelden voorlopig iets lagere normen bij 1000 doden gaat men uit van een kans van één op de 100 miljoen per jaar. De norm voor het transport is een factor 10 lager dan voor inrichtingen, omdat het risico voor transport per strekkende kilometer worden vastgesteld waarbij de gevaarlijkste plek binnen die kilometer als maatgevend wordt gezien.

Een belangrijk provinciaal beleidskader is de Nota handhaving en Veiligheid in de provincie Utrecht dat in januari 2002 is vastgesteld om de aanbevelingen van de commissies Alders en Oosting te implementeren in het provinciale beleid. Ten aanzien van de professionalisering en samenwerking op het gebied van vergunningverlening en handhaving zijn in het hoofdstuk bedrijven de kaders aangegeven.

Wat mag u van ons verwachten?

Als provincie willen wij de komende planperiode inzetten op het vergroten van het inzicht in risicovolle activiteiten.

Wij willen het inzicht in het *wegtransport* van gevaarlijke stoffen verbeteren inclusief het inzicht in herkomst en bestemming van de transporten. Op langere termijn moet in overleg met het Rijk een actueler inzicht komen in de risico's. Voor *inrichtingen* brengen we in beeld wat nu de werkelijke knelpunten zijn. Deze risico-kaart zullen we regelmatig actualiseren, in samenwerking met gemeenten. Wij willen daarbij een inbreng leveren in landelijke monitorings- en rekenmethode. De risico-inventarisatie voor *buisleidingen* en het *transport over het water* komen in 2003 beschikbaar. De uitkomsten gaan we verwerken in het provinciale beleid. De uit deze activiteiten naar voren komende veiligheidsinformatie willen wij zoveel mogelijk openbaar beschikbaar stellen, onder andere via een speciale internetsite.

Met dit inzicht willen we echter niet alleen knelpunten signaleren, we willen er ook wat aan doen. Hiervoor stellen wij een saneringsprogramma op. Wij willen hierover met de rijksoverheid afspraken maken rond de rol en verantwoordelijkheid van de provincie en financiering van het saneringsprogramma. Wij gaan de mogelijkheden van verplaatsing van het rangeerterrein in Amersfoort naar een meer geschikte locatie buiten het stedelijk gebied onderzoeken en daarbij specifiek kijken naar het spanningsveld tussen de ruimtelijke ontwikkeling en het transport van gevaarlijke stoffen (zie ook saneringsprogramma verkeer en milieu). Daarnaast willen we zeker ook verbetering van het veiligheidsbeleid rond de vliegvelden Hilversum en Soesterberg. Uitvoering van het veiligheidsbeleid geven wij dus vorm door samen met gemeenten en bedrijven dit inzicht te geven in de risico's veroorzaakt door inrichtingen en transport. Daarbij faciliteren wij de samenwerking en vervullen wij waar nodig een stimulerende en coördinerende rol bij de sanering van knelpunten.

We willen in samenwerking met gemeenten en het Rijk een provinciedekkend routenet realiseren voor gevaarlijke stoffen. Wij willen voorkomen dat door groei van het transport van gevaarlijke stoffen ambities ten aanzien van externe veiligheid in de knel komen. De verkeersgeleiding en de voorschriften die in het kader van de Wet Milieubeheer-vergunningen worden opgenomen moeten met het routenet worden afgestemd. Als beheerder van de provinciale wegen zetten wij ons ook actief in om de veiligheid langs deze wegen te vergroten. Wij willen er bij het Rijk op aandringen om het transport per spoor veiliger te maken door gebruik van andere routes en realisatie van wachtpunten buiten het stedelijk gebied. Wij willen een bijdrage leveren aan onderzoek naar de mogelijkheden om pijpleidingen meer te gebruiken voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Voorts zijn wij bevoegd gezag voor de grotere bedrijven in de provincie. In de nasleep van Enschede zijn wij bevoegd gezag geworden voor in totaal 9 vuurwerkinrichtingen. Enkele bedrijven zullen moeten worden gesaneerd omdat deze niet voldoen aan de afstandsnormen van het nieuwe Vuurwerkbesluit. Per 1 januari 2003 verleent de provincie ook de vergunningen voor het ontsteken van evenementenvuurwerk. De provincie i.c. de Commissaris van de Koningin heeft een bijzondere taak wanneer veiligheidsnormen ernstig overschreden worden.

De verscherpte behoefte aan een veilige omgeving maakt dat we niet achterover kunnen leunen en wachten op het Rijk. Wij nemen initiatief om kwetsbare bestemmingen extra te beschermen. In overleg met gemeenten willen wij gebruik maken van de mogelijkheid om extra beschermingsniveaus te creëren voor kwetsbare bestemmingen. Bij de ontwikkeling en toetsing van ruimtelijke plannen gaan wij uit van de algemeen geldende normen, maar gaan daarnaast functie- en locatiespecifiek beoordelen of verdere bescherming mogelijk is. De geformuleerde basis- en ambitiekwiteit zullen we in eerste instantie in het kader van ons ruimtelijk beleid proberen te bereiken. We zijn ons er van bewust dat dit nieuwe instrument nog volop in ontwikkeling is. In het streekplan en in het hoofdstuk Gebieden van dit plan is dit nader uitgewerkt. Daarnaast ontwikkelen we een kansenkaart waarop is aangegeven op welke locaties risicovolle bedrijven het best gesitueerd kunnen worden in de provincie Utrecht. Wij zullen gemeenten die daaraan behoefte hebben adviseren bij de actualisatie van bestemmingsplannen en de implementatie van een externe veiligheidsparagraaf in het bestemmingsplan.

[DIAGRAM: Toetsingswaarden van de provincie]

In dit kader willen wij de komende planperiode de volgende doelen realiseren:

1. **In 2005 hebben wij een plan van aanpak risicovolle activiteiten.**

Alvorens een plan van aanpak op te kunnen stellen moeten wij eerst een beter inzicht krijgen in de risicovolle activiteiten en knelpunten binnen de provincie. Om de knelpunten aan te pakken stellen wij een saneringsprogramma op.

2. **Voorkoming nieuwe knelpunten ruimtelijke ingrepen en bescherming kwetsbare bestemmingen.**
Om nieuwe knelpunten door ruimtelijke ingrepen te voorkomen willen wij een kanskaart ontwikkelen waarop is aangegeven op welke locaties risicovolle bedrijven het best gesitueerd kunnen worden.
3. **In 2005 is het vervoer van gevaarlijke stoffen beheerst, er is een provinciedekkend routenet en andere transportmogelijkheden worden afgewogen.**
In samenwerking met gemeenten en het Rijk willen wij een provinciedekkend routenet realiseren voor gevaarlijke stoffen, het transport per spoor veiliger maken en de mogelijkheden onderzoeken van het transport per pijpleiding.
4. **In 2004 nemen wij een standpunt in t.a.v. probleemstoffen met denkbaar grote effecten**
Wij willen meer aandacht besteden aan effecten van gevaarlijke stoffen. Voor het transport van chloor is het provinciale standpunt duidelijk: wij willen dat het transport van deze stof door de provincie wordt beëindigd. Ook voor andere stoffen zijn grote denkbare effecten mogelijk. Denk aan LPG en Ammoniak. Voor het transport en inrichtingen die met deze stoffen werken willen wij een standpunt innemen. Wij zullen aandringen op landelijk beleid.
5. **Realistische risicobeleving en reductie ernstige bezorgdheid**
Burgers maken zich zorgen om de risico's in hun omgeving. Soms is dit terecht, soms ook is deze zorg onterecht. Wij willen burgers een realistisch beeld schetsen van de risico's in hun omgeving. Door uitgebreid aandacht te besteden aan de acties die in het kader van het externe veiligheidsbeleid en het beleid ten aanzien van rampenbestrijding worden ondernomen wil de provincie het percentage bezorgden/ernstig bezorgden terugdringen. Het is belangrijk dat hiervoor een goed communicatieplan met gemeenten en bedrijven wordt uitgewerkt en uitgevoerd.

Wat verwachten we van u?

Voor het realiseren van de geformuleerde strategische doelstellingen en de operationele doelen is vooral een actieve inzet van gemeenten nodig. Dat geldt eigenlijk voor al de onderwerpen die aan de orde zijn gesteld. De provincie wil in het kader van het Milieu Uitvoeringsprogramma per regio met gemeenten concrete afspraken maken om de geformuleerde doelstellingen in de planperiode te kunnen realiseren.

Van de rijksoverheid verwachten we:

- De bereidheid om afspraken te maken over (al dan niet in interprovinciaal verband) het opstellen en financieren van een provinciaal saneringsprogramma (inclusief rangeerterrein Amersfoort).
- De bereidheid om te voorkomen dat door groei van het transport van gevaarlijke stoffen, de in ruimtelijke plannen vastgelegde basiskwaliteiten en streefwaarden in de knel komen.
- De bereidheid om op langere termijn risico's te verminderen door het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor buiten het stedelijk gebied om te leiden.
- Dat zij beleid ontwikkeld om grote effecten als de chloortrein (> dan 1000 doden) te voorkomen.
- Dat zij initiatieven neemt om te komen tot een verbeterde en meer uniforme monitoring van risico's voor de externe veiligheid. Onderdeel van die monitoring moet ook zijn het in beeld brengen van effecten van stoffen die nu nog onbekend zijn.
- Dat het ministerie van Verkeer en Waterstaat meewerkt aan het realiseren en handhaven van een provinciedekkend routenet en dat ze het transport van gevaarlijke stoffen over de rijksinfrastructuur controleert.

Van bedrijven verwachten we dat ze de vergunningsvoorschriften naleven en zich inspannen om risico's voor externe veiligheid tot een minimum te beperken. We verwachten bovendien dat bedrijven duidelijk met de burgers communiceren over de maatregelen die ze nemen om risico's te verkleinen. Van transportbedrijven verwachten we dat deze de nog nader uit te werken routing van gevaarlijke stoffen nauwgezet zullen naleven.

Van intermediaire organisaties als de Kamer van Koophandel, natuur- en milieuverenigingen verwachten we een actieve inbreng in het uitwerken van het beleid en een goede communicatie hierover naar hun achterban.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Een belangrijk instrument om risico's te verminderen is zonering en het plaatsen van minder kwetsbare functies nabij risicovolle activiteiten. Die risicovolle activiteiten kunnen worden veroorzaakt door mobiele bronnen (transport) en stationaire bronnen (inrichtingen). Deze aanpak spoort met de aanpak van milieuproblemen die aan de orde worden gesteld bij de thema's Verstoring en Lucht en biedt mogelijkheden om te komen tot een integrale milieuzonering.

Voor deze thema's geldt dat doorwerking van milieubeleidsdoelstellingen met name in mobiliteitsplannen en ruimtelijke plannen nodig is om de beoogde doelstellingen te kunnen realiseren.

Er is een nauwe relatie tussen het thema Externe Veiligheid en de in dit milieubeleidsplan uitgewerkte hoofdstukken Bedrijven (vergunningverlening en handhaving), Verkeer (transport van gevaarlijke stoffen), Bouwen en wonen (intensief ruimtegebruik en zonering).

HOOFDSTUK 4.5 VERSTORING

- Geluid, trillingen, grof stof, stank en licht hinderen ons en onze omgeving.
- Het verkeer is de belangrijkste bron van geluidhinder in de provincie Utrecht en neemt sterk toe.
- Tot 2010 wordt een afname van de hinder verwacht met name als gevolg van het inzetten van nieuwe maatregelen om geluid tegen te gaan. Daarna zal de geluidsoverlast weer toenemen is de verwachting.
- Het tegengaan van overlast door trillingen, stof en licht is nieuwe materie. Naast een aantal gerichte maatregelen zoeken we vooral ook naar goede beleidskaders.

Waar willen we naartoe?

Wij streven ernaar dat in de provincie Utrecht hinder van geur, geluid, grof stof, trilling en kunstlicht op geaccepteerd niveau ligt in relatie tot de functie van een bepaald gebied. We willen ernstige hinder uitbannen.

Om dit doel te bereiken willen we:

- dat het stedelijk gebied, de natuur, het landschap en de soortenrijkdom zo min mogelijk worden aangetast door geur, trillingen en kunstmatig licht;
- een maximaal te tolereren geluidsniveau dat aansluit bij het karakter van het gebied waarbinnen het is vastgesteld;
- het aantal gevallen van ernstige geluidhinder en ernstige geurhinder terugbrengen tot een verwaarloosbaar percentage (<0,5%);
- alleen nieuwe activiteiten toestaan die geen geurhinder veroorzaken.
- hinderlijke situaties saneren.

Omdat verstoring bestaat uit een aantal subonderwerpen wordt in dit hoofdstuk afgeweken van de algemene structuur en worden de onderdelen per verstoringaspect behandeld.

Geluidhinder

Hoe staan we er voor?

Geluidhinder leidt niet alleen tot vermindering van kwaliteit van de leefomgeving voor mens en dier, maar kan ook schadelijk zijn voor de gezondheid (slaapverstoring, verhoogde bloeddruk, hartziekten, gehoorschade).

In de afgelopen planperiodes hebben wij onze activiteiten gericht op het voorkomen van geluidhinderlijke situaties door verkeer, vliegverkeer (Schiphol, Soesterberg en Hilversum) en industriële geluidhinder. De provincie is terughoudend geweest in het toestaan van nieuwbouw in geluidbelaste gebieden. Door met name in een vroeg stadium van de ruimtelijke planvorming het geluidaspect mee te wegen zijn veel nieuwe geluidhinderlijke situaties voorkomen of in omvang beperkt. Ook het zonebeheer industrieterreinen is gericht op het voorkomen van nieuwe geluidhinder. Sanering van de geluidhinder veroorzaakt door industrieterreinen op dit punt is in de vorige planperiode afgerond, zodat deze geluidhinder is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau.

Ten aanzien van Schiphol spant de provincie zich in om samen met de gemeenten die veel overlast hebben van de vliegroutes en vlieghoogtes het rijksbeleid te beïnvloeden ten gunste van de akoestische kwaliteit. Dit gebeurt in overleg met de overige randstadprovincies.

Wij hebben ons voorbereid op de veranderingen in de regelgeving voor geluid. Wij hebben de gemeente Woerden ondersteund bij het opstellen van een gemeentelijke geluidnota. Met behulp van de praktijkervaringen die we hierbij hebben opgedaan is een leidraad ten behoeve van het opstellen van een geluidnota verschenen.

[figuren 1 en 2 uit de milieuverkenning gecombineerd]

Geluid is een belangrijke verstoringbron in de provincie Utrecht. De voor de provincie Utrecht uitgevoerde Peiling Milieuhinder 2001 laat zien dat het percentage geluidgehinderden door wegen buiten de bebouwde kom en door treinen hoger is dan het landelijk gemiddelde. Ook in recreatiegebieden wordt veel hinder van geluid ondervonden;

met name door andere recreanten en door verkeer. De afgelopen jaren is het verkeer onstuimig gegroeid. Het percentage inwoners in de provincie dat te maken heeft met geluidniveaus boven de 65 dB(A) is in 2000 5,7% (was in 1999 nog 4,3%). Dit is geen uniek Utrechts probleem; het RIVM verwacht dat zonder aanvullende maatregelen het aantal woningen in Nederland met een geluidbelasting van meer dan 50 dB(A) in de periode tot 2010 met ca. 10% zal toenemen. Dit komt door de groei van het transport over de weg, het spoor en door de lucht.

Wat zijn de ontwikkelingen?

De beleidsvernieuwing die eind jaren '90 is ingezet voor geluid wordt gefaseerd ingevoerd. In de planperiode zullen de hogere waarde-procedures worden afgeschaft en zal er ten behoeve van het oplossen van knelpunten de stad-en-milieu-benadering uit de Experimentenwet in de Wet Geluidhinder worden opgenomen (zie ook het hoofdstuk Gebieden).

De EU-reichtlijn omgevingslawaai vraagt om monitoring en actieplannen voor onder andere provinciale wegen. De geluidsemissies van provinciale wegen kunnen worden beheerst door het instellen van geluidsplafonds (zie hoofdstuk verkeer en SMPU)

Wat mag u van ons verwachten?

1. **In 2010 bedraagt het aantal ernstig geluidgehinderden <0,5 %, er is geen nieuwe, ernstige geluidhinder overige geluidhinder wordt beperkt.**

Dit is een voortzetting van het bestaande beleid, met meer accent op de verantwoordelijkheid voor provinciale wegen. Door het geluidsaspect in een vroeg stadium mee te wegen in de ruimtelijke planvorming kan al een grote stap worden gezet. In de geluidnota is het huidige beleid verder uitgewerkt. Daarnaast waarderen wij initiatieven van gemeenten om gemeentelijk geluidbeleid vast te stellen. Het voordeel van gemeentelijk geluidbeleid is dat het een directe doorwerking heeft naar de overige gemeentelijke planvorming en geluidhinder bij een integrale besluitvorming wordt betrokken. Gemeentelijke planvorming (mobiliteitsplan, bestemmingsplan e.a.) moet aansluiten op het door de gemeenten vastgestelde geluidbeleid. Wij stellen gedurende de planperiode emissieplafonds (geluidproductieplafonds) voor provinciale wegen en regionale bedrijventerreinen vast en handhaven deze. Voor specifieke gebieden (stiltegebieden, natuurgebieden en grote recreatiegebieden) leggen we akoestische kwaliteitsniveaus vast. Hierover moet beleidsafstemming plaatsvinden met gemeenten en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. In samenwerking met gemeenten wordt een monitoringssysteem opgezet om het geluidbeleid binnen de provincie vanaf 2006 adequaat te kunnen monitoren (verplicht in verband met de EU richtlijn omgevingslawaai en nodig ter handhaving van de geluidproductieplafonds die in de toekomst worden vastgesteld). Met betrekking tot het vaststellen van emissieplafonds voor geluid, het gebiedsgericht geluidbeleid, de monitoringsaspecten, het formuleren van ruimtelijk beleid en voor het toetsen van ruimtelijke plannen vervullen wij een regisserende rol. Wij zien erop toe dat bedrijven die vallen onder het bevoegd gezag van de provincie in de planperiode de door de overheid (provincie en gemeenten) vastgestelde (gebiedsgerichte) normen hanteren.

Zelf geven we het goede voorbeeld door bij aanleg en groot onderhoud van provinciale wegen te streven naar de ambitiekwaliteit en realiseren we in ieder geval de basiskwaliteit. Bij de vergunningverlening aan bedrijven en het provinciale wegenbeheer hebben we vooral een uitvoerende rol. Wij willen in ieder geval maatregelen treffen voor die gevallen waar de 65 dB(A) vanwege de provinciale weg wordt overschreden (zie ook SMPU). In het ruimtelijk beleid wordt ruimte gereserveerd voor de opvang van inrichtingen die ernstige hinder veroorzaken en verplaatst moeten worden.

2. **Wij streven naar vermindering van geluidhinder van Schiphol in onze provincie.**

We blijven bij de rijksoverheid bepleiten dat vliegroutes niet over stiltegebieden gaan en vermijdbare hinder als gevolg van overvliegende vliegtuigen wordt voorkomen (bijvoorbeeld door steilere daal- en stijghoeken, zodat de vliegtuigen op grotere hoogte passeren).

Wat zijn de beleidskaders?

De basis voor het geluidbeleid wordt gevormd door de Wet geluidhinder. Daarnaast is in 2003 een provinciale geluidnota opgesteld, die het kader voor geluidbeleid van de provincie weergeeft.

In het NMP4 is een beperkt aantal doelstellingen genoemd:

- In 2010 mag geen overschrijding meer plaatsvinden van de grenswaarde voor geluid;
- Voor de rijksinfrastructuur moet een forse verbetering van de akoestische kwaliteit zijn gerealiseerd;
- De door provincies geformuleerde akoestische kwaliteit in natuurgebieden moet in 2030 zijn gerealiseerd en mag in 2010 niet zijn verslechterd ten opzichte van de huidige situatie.

De Europese Unie heeft een omgevingsrichtlijn aangenomen die in toenemende mate haar stempel druk op het provinciale geluidbeleid. Deze richtlijn legt een monitoringsplicht op aan overheden. Het monitoren van rijkswegen en een enkele provinciale weg moet in 2006 een feit zijn. In 2008 moeten we ook de overige provinciale en een aantal belangrijke gemeentelijke wegen monitoren. Daarnaast is de verantwoordelijke overheid verplicht om maatregelen aan te geven, waarmee de geluidbelasting kan worden teruggebracht. De EU-richtlijn zal verder ingevuld worden in de Wet geluidhinder

Geurhinder

Hoe staan we er voor?

Geurhinder kan de leefomgeving aantasten en kan nadelige effecten hebben op de gezondheid (hoofdpijn, misselijkheid/braken, duizeligheid, benauwdheid). De mate van geurhinder is afhankelijk van de concentratie van een geur, maar verschilt ook bij gelijke concentraties per geur en geurbron.

Het provinciaal beleid is tot dusver vooral gericht op het tegengaan van geurhinder bij inrichtingen en geurhinder van de landbouw. Dit komt aan de orde in het hoofdstuk over Landbouw.

In de provincie Utrecht heeft een aanzienlijk deel van de bevolking hinder van geur. Wegverkeer binnen de bebouwde kom en mest veroorzaken de meeste hinder. De geurhinder als gevolg van wegverkeer wordt met name ervaren in de stadsregio Utrecht. Geurhinder door emissies van mest doet zich vooral voor in het landbouwgebied in het westen van de provincie.

Geurhinder door bedrijven wordt met het meest ervaren in de stadsregio Utrecht. In Utrecht-West veroorzaken met name bedrijven als Douwe Egberts (koffie) en Central Soya (veevoeder- en meel) geurhinder.

[foto DE]

Wat mag u van ons verwachten?

1. In 2010 bedraagt het percentage ernstig geurgehinderden minder dan 0,5%

Dit is een uitwerking van het geurbeleid uit het NMP. Om een uniforme en consistente aanpak van het terugdringen van stankoverlast te bevorderen zullen we in 2004 een handreiking opstellen voor inrichtingen. Hierin zullen we opnemen op welke wijze wij geuroverlast door individuele bedrijven willen terugdringen. Die handreiking leggen we indien mogelijk vast in de provinciale milieuverordening. Via monitoring meten we de reductie van het percentage ernstig gehinderden. Verder zullen we bij de ruimtelijke planvorming extra aandacht besteden aan geurgevoelige bestemmingen.

Het algemene geurbeleid willen we voor gevoelige gebieden aanscherpen. We willen dan het percentage gehinderden door stank als gevolg van het verkeer in gebieden met een woonfunctie minder dan 0,5% en in gebieden met stadscentrum/cityfunctie minder dan 1% is. Met betrekking tot de monitoring, de ruimtelijke planvorming en het gebiedsgericht beleid vervullen wij een regisserende rol. Verkeer is een diffuse bron en de stankemissie is lastiger aan te pakken dan bij inrichtingen. Zeker als het gaat om bestaande situaties in het stedelijk gebied. De meeste hinder wordt veroorzaakt binnen de bebouwde kom in het stadsgewest van Utrecht (3% ernstige hinder). De uitvoering van het Besluit luchtkwaliteit zal een positieve bijdrage leveren aan de reductie van stank (zie het hoofdstuk lucht). Verdere reductie van de uitstoot door bussen in het stadsgewest kan ook een bijdrage leveren aan de reductie van stank. De provincie wil met gemeenten afspraken maken over de reductie van het aantal ernstig gehinderden door stank. De provincie wil in samenwerking met gemeenten door het aanbestedingsbeleid ten aanzien van het openbaar vervoer een stankreductie realiseren.

2. De provincie zal voorkomen dat nieuwe kwetsbare bestemmingen worden blootgesteld aan stankhinder.

We willen geur het belang geven dat ook bewoners hieraan hechten. In 2004 ontwikkelen we een beleids- en

toetsingskader voor de ruimtelijke planvorming en voor het verkeers- en vervoersbeleid van de provincie. Wij vervullen daarbij een regisserende rol. Wij zorgen er voor dat bedrijven zich houden aan de wettelijke en provinciale regels en normen. De emissie van geur moet zo laag mogelijk zijn. Bij de vergunningverlening aan bedrijven vervullen we vooral een uitvoerende rol.

We voeren het programma Koolwaterstoffen en de landelijk afgesloten convenanten in het kader van het doelgroepenbeleid industrie uit. Het provinciaal beleid ten aanzien van de mestproblematiek is uitgewerkt in het hoofdstuk Landbouw.

Wat zijn de beleidskaders?

Voor de industrie zijn de Nederlands Emissierichtlijnen Lucht (NER) van toepassing. Voor 13 bedrijfstakken zijn brancheafspraken over de aanpak van geuroverlast vastgelegd in bijzondere regelingen. Verder is in de NER een hindersystematiek opgenomen, waarin is aangegeven hoe het aspect geur bij vergunningverlening en handhaving dient te worden meegewogen en met welke methoden informatie over hinder kan worden verkregen. De weging is voorbehouden aan het bevoegd gezag en wij moeten het samen met de gemeenten uitwerken. Bij het terugdringen van geurhinder speelt ook de uitvoering van het landelijk vastgesteld Programma Koolwaterstoffen 2000 een belangrijke rol.

In het NMP 3 is als doelstelling geformuleerd dat in 2010 geen sprake meer mag zijn van ernstige hinder door geur. De verantwoordelijkheid voor de realisatie van deze doelstelling is gelegd bij de provincies en gemeenten. Het instrumentarium moeten we daarom zelf ontwikkelen.

Lichtvervuiling

Hoe staan we er voor?

Bij lichtvervuiling gaat het zowel om lichthinder bijvoorbeeld omdat koplampen van auto's de woonkamer inschijnen als om aantasting van duisternis als natuurlijke kernwaarde in het landelijk gebied.

Uit het onderzoek naar milieuhinder blijkt dat in Utrecht ca. 10% van de burgers hinder van licht ervaart, van wie 2% zich ernstig gehinderd voelt. Lichtvervuiling (koplampen van auto's, straatverlichting en verlichting van kassen) heeft, zo blijkt uit onderzoek, een verdeeld effect op flora en fauna. Sommige plante- en diersoorten hebben baat bij de extra verlichting, bij andere soorten (waaronder de echte nachtdieren) worden biologische processen verstoord. Dit betekent dat bij het plaatsen van verlichting in natuurgebieden zeer gericht zal moeten gekeken naar de aanwezige soorten. In het kader van het verkeers- en vervoersbeleid volgen we de aanbevelingen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde voor het verlichten van wegen op: zo plaatsen we in natuurgebieden geen verlichting tenzij absoluut noodzakelijk en zetten we bij nieuwe wegen en reconstructie/renovatie van provinciale wegen verlichtingsbronnen neer die zo min mogelijk zwerflicht veroorzaken.

Wat zijn de ontwikkelingen?

De ontwikkelingen ten aanzien van dynamisch beheer van de verlichting, dat wil zeggen dat de intensiteit van de verlichting wordt afgestemd op de daadwerkelijke behoefte, volgen we op de voet.

Bij burgers, gemeenten, natuurverenigingen en in Europees verband is sprake van een toenemend draagvlak voor het terugdringen van lichtvervuiling. Naarmate de verstedelijking toeneemt, neemt de hoeveelheid licht in de openbare ruimte toe. We merken dat de behoefte om lichthinder aan te pakken en de behoefte aan meer lichtvrije, donkere gebieden toeneemt. Die behoefte beperkt zich niet tot alleen tot de natuurgebieden.

Wat mag u van ons verwachten?

Allereerst willen wij meer inzicht krijgen in de mate van hinder door lichtvervuiling middels het periodiek herhalen van de milieupeiling en de milieuverkenning. Zo krijgen we meer inzicht in de feitelijke situatie en waar dat burgers raakt. Daarnaast is de aanpak van lichtvervuiling moeilijk omdat een duidelijk kader ontbreekt. Wij vinden dat daarop niet gewacht moet worden. Bij onze eigen werkzaamheden, bijvoorbeeld het beheren van wegen, zullen wij

zoveel mogelijk proberen lichthinder te blijven voorkomen. Daarbij hebben wij een uitvoerende rol. Bij het ontwikkelen van locaties zal licht en lichtvervuiling steeds meer een factor van betekenis worden. Daarbij zal de afweging met sociale en verkeersveiligheid belangrijk zijn. Wij gaan gemeenten stimuleren om bij evenementen (lasershow's), gebouwen (uitlichten) en bedrijfsactiviteiten (reclame, kassen) een terughoudend beleid te voeren. Daarnaast gaan wij de komende jaren een beleidskader ontwikkelen om gebieden te beschermen tegen lichtvervuiling. Denkbaar is het aanwijzen van donkere gebieden, vergelijkbaar met stiltegebieden (zie hoofdstuk Gebieden). Hierbij vervullen wij een regisserende rol.

Verder willen wij lichtvervuiling actief tot een punt van afweging maken in ruimtelijke processen en verkeers- en vervoersplannen. Het gaat bij ruimtelijke processen niet alleen bij de klassieke ruimtelijke instrumenten als bestemmingsplannen; wij zien ook op dit punt een belangrijke rol weggelegd voor het instrument ISV.

1. Wij gaan lichtvervuiling in natuurgebieden en gebieden van de EHS tegen voor zover de verkeersveiligheid dit toelaat.

In principe is in natuurgebieden geen verlichting aanwezig. Mocht het toch om veiligheidsredenen noodzakelijk zijn dan kiezen we voor verlichting die zo min mogelijk zwerflicht veroorzaakt of alleen brandt zodra er een voorbijganger is. In 2004 wordt beleid vastgesteld om lichtvervuiling te voorkomen en te verminderen. In 2010 is de straatverlichting van provinciale wegen in natuurgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur aangepast aan de Richtlijn openbare verlichting.

Wat zijn de beleidskaders?

Voor licht ontbreekt een omvattend beleidskader. Wel zijn er specifieke richtlijnen voor verlichting van wegen en glastuinbouw.

Hinder van trillingen

Hoe staan we er voor?

Over de (gezondheids)effecten van trillingen als verstoringbron is niets bekend en tot dusver is ook geen specifiek provinciaal beleid ontwikkeld. Inwoners van de provincie Utrecht ondervinden wel hinder van trillingen. Circa 35% van de inwoners ondervindt enige vorm van hinder door trillingen, waarvan 8% ernstige hinder. De meeste van deze hinder wordt in Utrecht ondervonden door het verkeer op 50 km-wegen in de bebouwde kom, door bouw- en sloopactiviteiten en door helikopters.

Wat mag u van ons verwachten?

1. In 2006 is er een plan van aanpak terugdringing trillingshinder.

We zullen knelpunten langs provinciale wegen inventariseren om hierin meer inzicht te krijgen. Op basis van deze inventarisatie zullen we de aanpak van trilling hinder voor de provinciale wegen uitwerken. Wij hebben daarbij een uitvoerende rol. Speciale aandacht krijgt hinder veroorzaakt door helikopters. Verder heeft de aanpak van de geluidproblematiek positieve gevolgen voor het verminderen van hinder door trillingen, zowel bij verkeer als bij bedrijven.

2. In 2006 is er een beleidsplan voorkómen trillingshinder

We streven naar het voorkomen van nieuwe gevallen van hinder door trillingen.

Een belangrijk instrument voor het voorkomen van hinder door trillingen is de scheiding van woonfuncties en verkeersintensieve wegen. In de ruimtelijke planvorming en met inrichtings- en verkeersmaatregelen zullen we hiermee rekening houden. We willen voor de aanpak van trillingen in samenwerking met gemeenten een beleidskader ontwikkelen. Wij vervullen daarbij een regisserende rol. Andere aspecten zoals geluid zijn overigens daarbij dwingend dan trillingen.

Hinder van trillingen willen wij actief tot een punt van afweging maken in ruimtelijke processen en verkeers- en vervoersplannen. Daarbij gaat het niet alleen om de klassieke ruimtelijke instrumenten als bestemmingsplannen. Wij zien ook op dit punt een belangrijke rol weggelegd voor het instrument ISV.

Wat zijn de beleidskaders?

Voor het tegengaan van hinder door trillingen biedt de Wet Milieubeheer een kader als het gaat om inrichtingen en

het Bouwbesluit als het gaat om bouwwerken. Een beleidskader waarin t.a.v. het terugdringen van trillingen een ambitie is geformuleerd is er niet.

Grof stof, rook en roet

Hinder van grof stof, rook en roet doet zich met name voor langs wegen binnen de bebouwde kom en in mindere mate door bouw- en sloopactiviteiten. Enige vorm van hinder wordt door 21% van de inwoners in de provincie ervaren en 5% ervaart ernstige hinder. De hinder doet zich vooral voor in de stadsregio Utrecht. Hinderbronnen van stof, roet of rook zijn het verkeer, bouw- en sloopactiviteiten, bedrijven en door open haarden van consumenten.

Hogere concentraties van grof stof, roet of rook kunnen gezondheidsklachten veroorzaken, met name bij mensen met hart- en vaatziekten en carapatienten. Zie ook hoofdstuk Lucht.

Hoe staan we er voor?

In het NMP4 zijn voor de neerslag van grof stof, rook en roet grens- en streefwaarden geformuleerd. Voor de immissie van zware rook en roet gelden wettelijke grenswaarden via het Besluit luchtkwaliteit. Tot dusver is ten aanzien van het aantal gehinderden ten gevolge van stof, roet of rook geen specifiek beleid geformuleerd. De hinder doet zich met name voor binnen de bebouwde kom langs gemeentelijke wegen. Gemeenten hebben de grootste invloed op de aanpak van deze problematiek.

Wat mag u van ons verwachten?

1. Woon-, verblijfs- en natuurgebieden worden bijzonder beschermd, er gelden streefwaarden (elders grenswaarden)

Allereerst willen we middels het periodiek uitvoeren van de milieupeiling en de milieuverkenning inzicht krijgen in de feitelijke situatie rond hinder door grof stof, rook en roet. Op basis daarvan willen wij knelpunten oplossen en voorkomen. In dat kader willen wij met name in gebieden met een woon- en verblijfsfunctie en in natuurgebieden de streefwaarden realiseren. Voor de overige gebieden streven we ten minste naar het in acht nemen van de wettelijk vastgestelde grenswaarde. De provincie werkt haar rol en verantwoordelijkheden ten aanzien van de aanpak van de overschrijding van grenswaarden en streefwaarden voor de uitstoot van roet, rook en grof stof in 2004 nader uit. Deze waarden gelden tot het moment dat voor een gebied een gebiedsgerichte normstelling (zie hoofdstuk gebieden) is uitgewerkt.

De provincie zal het gebruik van schone en energiezuinige motoren en het gebruik van maatregelen (bijv roefilters) bij het openbaar vervoer bevorderen in het kader van het aanbestedingsbeleid. De provincie zal bevorderen dat gemeentelijke vervoersbedrijven hier ook op inzetten.

In het kader van de vergunningverlening aan bedrijven die vallen onder het provinciale bevoegde gezag wordt een restrictief beleid gevoerd ten aanzien van de emissies van grof stof, rook en roet. Wij hebben daarbij een uitvoerende rol.

De provincie zal in een vroeg stadium van de ruimtelijke planvorming voorwaarden scheppen voor het verminderen van hinder, door trillingen en de uitstoot van roet en rook, door verkeersintensieve wegen zoveel mogelijk te weren in gebieden met een woonfunctie. Dit is ook in lijn met het strategisch mobiliteitsplan Utrecht (SMPU).

Wat is het beleidskader?

Het oplossen en voorkomen van knelpunten in de leefomgevingskwaliteit langs wegen komt aan de orde in het SMPU.

Wat verwachten wij van u?

Van gemeenten verwachten wij dat ze in het kader van het Milieu Uitvoeringsprogramma actief meewerken aan het realiseren van de geformuleerde operationele doelen.

Dit betekent onder meer:

- afspraken maken om geformuleerde operationele doelstellingen in de planperiode te kunnen realiseren;
- meewerken aan een goede afstemming van geluidbeleid tussen rijksoverheid, de provincie en de gemeente;

- meewerken aan de totstandkoming van een goed monitoringssysteem voor geluidhinder en het beheer ervan;
- het beleid bewust hanteren om de beschreven vormen van milieuhinder te voorkomen dan wel te verminderen;
- het hanteren van handreiking, beleids- en toetsingskaders die de provincie opstelt voor de aanpak van geurhinder;
- het tegengaan van overlast door verlichting van kassen, straatverlichting, evenementen, gebouwen en bedrijven.

Van de rijksoverheid verwachten wij dat ze actief meewerkt aan het realiseren van de geformuleerde operationele doelen. Dit betekent onder meer:

- meewerken aan een goede afstemming van geluidbeleid tussen rijksoverheid, de provincie en de gemeenten binnen de provincie Utrecht;
- meewerken aan vermindering van de geluidhinder in onze provincie en het behoud van stiltegebieden;
- meewerken aan de totstandkoming van een goed monitoringssysteem voor geluidhinder en het beheer ervan;
- meewerken aan het realiseren van het provinciale ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid gericht op het tegengaan van milieuhinder;
- meewerken aan vermindering van lichtvervuiling onder andere op autosnelwegen.

Van bedrijven verwacht de provincie dat ze actief meewerken aan het terugdringen van milieuhinder, ondermeer door naleving van de vergunningvoorschriften.

Van intermediaire organisaties als de Kamers van Koophandel, consumentenorganisaties, de natuur- en milieuorganisaties en vervoersorganisaties verwachten wij dat ze:

- actief meedenken in de ontwikkeling en realisatie van provinciaal beleid gericht op het tegengaan van milieuhinder;
- hierover actief communiceren naar de doelgroep die zij vertegenwoordigen;
- zich actief inzetten om binnen de provincie milieuhinder te verminderen.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Het belangrijkste instrument om verstoring te voorkomen en te beperken zijn maatregelen aan de bron. De mogelijkheden voor de provincie zijn op dat terrein beperkt tot vooral het openbaar vervoer. De ruimtelijke ordening biedt meer mogelijkheden door zonering en het plaatsen van minder kwetsbare functies nabij verstoringsbronnen. Deze aanpak spoort met de aanpak van milieuproblemen die aan de orde worden gesteld bij de thema's Externe Veiligheid en Lucht en biedt mogelijkheden om te komen tot integrale milieuzonering.

Het verenigen van milieuzonering, intensief ruimtegebruik, bedrijven, verkeer en stiltegebieden stelt hoge eisen aan de inrichting en het beheer van het stedelijk gebied. In gebieden met een woon- en/of verblijfsfunctie zal bijvoorbeeld meer gebruik moeten worden gemaakt van schone en minder hinder veroorzakende vervoersvoorzieningen. Wij moeten het verkeer dusdanig managen en de inrichting van wegen en bebouwing op zo'n manier regelen dat hinder wordt gereduceerd. Milieuhinder-veroorzakende bronnen moeten zodanig worden geplaatst dat geen overlast ontstaat in kwetsbare gebieden.

HOOFDSTUK 4.6 VOORRAADBEHEER

- We willen de klimaatsverandering tegengaan door de CO₂-uitstoot resulterend uit het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen. Dit doen we onder meer door efficiënt gebruik van energie en de maximale inzet van duurzame energiebronnen (wind, zon en biomassa) te stimuleren.
- We beperken de primaire winning van zand en klei in de provincie door de delfstoffenvoorraden voor zand en klei zo min mogelijk te gebruiken;
- We dringen de groei van de voorraad afval terug door het stimuleren van maatregelen die moeten voorkomen dat afval ontstaat.
- We zoeken zoveel mogelijk nuttige toepassingen voor de voorraad afval door afval te verwerken en tot secundaire grondstoffen te bewerken.

Algemeen

Waar willen we naartoe?

Wij dragen zorg voor een duurzame voorraad grondstoffen voor nu en voor volgende generaties, waarmee verdere ontwikkeling van ruimtelijke functies en economische activiteiten mogelijk zijn

Om dit doel te bereiken willen we:

- Een duurzaam en verantwoord gebruik van grondstoffen
- Hergebruik en het voorkomen van uitputting

Bij het voorraadbeheer gaat het om het spaarzaam gebruik van de voorraden delfstoffen (olie, gas, kolen, zand, klei en grind) en om het verminderen van de voorraad afvalstoffen. Spaarzaam gebruik is nodig omdat de voorraden eindig zijn en de schaal waarop wij de delfstoffen winnen en gebruiken nadelig is voor onze leefomgeving. Het verminderen van de voorraad afvalstoffen is nodig omdat de groeiende afvalberg een steeds groter beslag legt op de beschikbare ruimte en ongecontroleerde verspreiding de kwaliteit van het milieu aantast.

[kader: olie en gas winning leidt tot bodemdaling, winning van zand, klei en grind nemen veel ruimte in beslag en tast de waarde van het landschap aan, het grootschalig verbranden van olie, gas, en kolen voor de energie-opwekking leidt tot klimaatverandering door de uitstoot van CO₂.]

Voorraadbeheer brengt beide doelen samen. We kunnen de voorraad afval verminderen door het afval nuttig toe te passen als secundaire grondstof. Hierdoor hoeven we minder delfstoffen (primaire grondstoffen) te winnen. De verbranding van afvalhout voor de opwekking van energie (minder olie, gas en kolen nodig) of het hergebruik van verontreinigde bagger bij het maken van bakstenen (minder klei en zand nodig) zijn hier voorbeelden van.

In dit PMP gaat het om onze inspanningen voor het beheer van de volgende voorraden:

- Olie, gas en kolen, een duurzaam gebruik voor de opwekking van energie door het sluiten van de kringloop;
- Bouwgrondstoffen, de winning en het gebruik van zand, klei en grind;
- Afval, de vermindering van de groei en de nuttige toepassing;
- Bagger, nuttige toepassing als bouwgrondstof.

Hoe staan we er voor?

Het verloop van de economische conjunctuur is van grote invloed op de ontwikkelingen bij het thema voorraadbeheer. Zo blijkt dat met de groeiende economie in de periode 1998 - 2001 het fossiel energieverbruik zoveel is gestegen, dat de toegepaste maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie opwekking dit niet compenseren. Ditzelfde zien we bij de maatregelen om de groei van de hoeveelheid afval te beperken. De belangrijkste uitdaging voor het voorraadbeheer is dan ook om kringlopen te sluiten. Dit kan door de nuttige toepassing van afval en door energie-opwekking uit schone of hernieuwbare bronnen. Door de inzet van

(grondstof) voorraden te ontkoppelen van de economische groei kunnen we voorkomen dat unieke of over miljoenen jaren op te bouwen voorraden (fossiele) grondstoffen binnen enkele generaties worden omgezet in CO₂ en afval. Deze ontkoppeling beschouwen wij als de grote uitdaging bij ons beleid voor het thema voorraadbeheer.

Wat gaan we doen?

Veel van het beleid voor het thema voorraadbeheer is al in uitvoering. Wij willen doorgaan op de ingeslagen weg. Nieuw is onze grotere inzet bij de uitvoering van het energiebeleid. Wij willen de realisatie van concrete energieprojecten - een daadwerkelijke bijdrage te leveren aan de landelijke doelstelling voor de vermindering van de CO₂-uitstoot. Ook voor het afvalbeleid en het baggerbeleid willen wij een extra stap zetten naar een zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van secundaire grondstoffen.

Energie en vermindering CO₂-uitstoot

Hoe staan we er voor?

Het gasverbruik is vanaf 1995 relatief constant gebleven terwijl het elektriciteitsverbruik in de tweede helft van de jaren negentig wel sterk toenam. Tijdens de eerste jaren van het nieuwe millennium lijkt deze groei echter af te vlakken, hoewel het huishoudelijk verbruik in die periode sterk is toegenomen door het gebruik van elektrische huishoudelijke apparatuur en computers. Voor zowel het gas- als het elektriciteitsverbruik is de consument de grootste verbruiker in onze provincie. Stimuleren van energiebesparing is daarom niet alleen bij bedrijven en instellingen, maar zeker ook bij huishoudens van belang. Marktpartijen hebben een begin gemaakt met het benutten van duurzame energiebronnen, vooral wind, biomassa en koude warmte opslag. Veel projecten zijn echter nog in de planfase; tijdens deze PMP-periode zal de Provincie Utrecht actief meewerken aan het realiseren van duurzame opwekking (onder andere in het kader van het landelijke windconvenant BLOW). De productie van energie met zonnecellen kent op gemeentelijk niveau een aantal aansprekende projecten, maar speelt kwantitatief in de provincie nog een ondergeschikte rol.

De vraag naar groene stroom is vele malen hoger dan de opwekking waardoor import van buiten de provincie en vaak ook vanuit het buitenland noodzakelijk is. In het jaar 2000 is er ongeveer 8 GWh groene stroom in de provincie geproduceerd terwijl in 2001 de Utrechtse huishoudens ongeveer 110 GWh consumeerden.

[Grafiek met de ontwikkeling van het energieverbruik (gas, elektriciteit) in de provincie voor de doelgroepen consumenten (huishoudens) en bedrijven in relatie met de ontwikkeling van de economische groei. Dit plaatje is nog niet beschikbaar maar kan in 2003 gemaakt worden voor de periode 1998 – 2002.]

Wat zijn de ontwikkelingen?

Wij verwachten dat bij ongewijzigd beleid, de jaarlijkse emissie van CO₂ zal stijgen van ongeveer 8 Mton naar 9 Mton in de periode 1995-2010. De afgelopen jaren is er op alle niveaus (mondiaal, nationaal, lokaal) grote belangstelling geweest voor emissie reductie, waardoor er goede hoop is dat ook de komende jaren de vermindering van de CO₂-uitstoot in het brandpunt van de belangstelling zal blijven staan. Echter, het blijkt dat bij een gematigde mondiale groei van de economie de internationale afspraken over het terugdringen van de CO₂-uitstoot onder zware druk staan. De komende jaren zullen uitwijzen of er op internationaal en rijksniveau prioriteitswijzigingen optreden. De provincie continueert de eerstkomende jaren de hoge prioriteit aan energie en klimaatbeleid, wat blijkt uit het energiefonds wat is ingesteld.

Rond de millenniumwisseling vond een sterke groei plaats in de vraag naar groene stroom. In de vraag werd vooral voorzien door de import van (goedkope) groene stroom uit het buitenland. Om juist de binnenlandse opwekking van groene stroom te stimuleren, is in 2002/2003 het rijksbeleid voor de stimulering van groene stroom opwekking gewijzigd. Gedurende deze PMP periode zal naar verwachting een significante vergroting van de nationale en provinciale opwekkingscapaciteit zichtbaar worden.

Wat mag u van ons verwachten?

Van ons kunt u verwachten dat wij in het kader van het onderwerp energie en vermindering van de CO₂-uitstoot op regionaal niveau de rol van regisseur vervullen. Deze rol is expliciet gemaakt in het landelijk klimaatconvenant. Een groot deel van de te behalen emissiereducties kunnen wij namelijk alleen indirect beïnvloeden. Bijvoorbeeld bij de energiebesparing in de gebouwde omgeving en bij bedrijven waar de gemeente bevoegd gezag voor is. Verder stimuleren wij de gemeenten door het bevorderen van kennisuitwisseling, door het op provinciale schaal 'bundelen van de krachten' en door het beschikbaar stellen van middelen. Daarnaast hebben wij ook een rol als uitvoerder van het milieubeleid. Als bevoegd gezag toetsen wij aanvragen voor milieuvergunningen in het kader van de Wet milieubeheer. Daarmee hebben wij directe invloed op de uitvoering van energiebesparende maatregelen. Via de inbreng in strategische plannen agenderen wij het energiebeleid bij de beleidsvelden verkeer en vervoer, landbouw en ruimtelijke ordening (onder andere het mogelijk maken windenergie locaties). Zo willen wij de toepassing van windenergie sterk bevorderen. Daarnaast willen wij sterk inzetten op energiebesparing zoals bijvoorbeeld de opslag van koude en warmte in de bodem en de aanleg van asfaltcollectoren in provinciale wegen. Verder willen wij als eigenaar van gebouwen een voorbeeld zijn voor de doelgroep bedrijven en voor andere overheden (groene stroom opwekking, inkoop, energiebesparing).

1. In 2010 willen we de uitstoot van CO₂ in de provincie gereduceerd hebben met 0,7 Mton ten opzichte van de situatie bij ongewijzigd beleid.

Dit betekent dat in 2010 de uitstoot van CO₂ in de provincie teruggebracht tot het nivo van 1995 ondanks de opgetreden economische groei. Wij verwachten dat bij ongewijzigd beleid de CO₂-uitstoot in de provincie zal toenemen tot 9,0 Mton. In de provinciale Energienota 2001 hebben wij afgesproken om een afvlakking van deze groei te bewerkstelligen. Doel is de jaarlijkse CO₂-emissie tot een maximum van 8,3 Mton te beperken. Dit is een vermindering met 0,7 Mton (oftewel circa 8%) ten opzichte van ongewijzigd provinciaal beleid. Hiermee leveren wij een bijdrage van 4% aan de totale nationale CO₂ reductiedoelstelling. Op landelijk niveau hebben wij in 2002 samen met het rijk, de andere provincies en de gemeenten in het kader van het Bestuurs Akkoord Nieuwe Stijl het landelijke klimaatconvenant gesloten. Dit convenant is maatgevend voor de uitvoering van het provinciale energiebeleid.

We willen deze doelstelling bereiken langs drie sporen: het verhogen van het aandeel duurzame energie bij de energieproductie en het efficiënte gebruik van energie; het intensiveren van de bestaande uitvoering middels het provinciale uitvoeringsprogramma Klimaatconvenant 2002; de ondersteuning van gemeenten bij beleidsvorming en bij de uitvoering van gemeentelijke projecten in het kader van het Klimaatconvenant 2002 (wij vervullen hierbij een regisseursrol). Via de uitvoeringsorganisatie 'projectbureau Energie in Uitvoering' zullen wij de uitvoering van het energiebeleid bij gemeenten stimuleren. Het projectbureau werkt samen met gemeenten om het energiebeleid te formuleren en de beschikbare subsidies en instrumenten van het rijk te benutten. Daarnaast helpt het bureau de gemeenten met het opzetten van concrete energieprojecten, onder andere door een netwerk te vormen met marktpartijen.

Daarnaast is er de menukaart (en prestatiekaart) duurzame energie en energiebesparing die aangeeft welke energiemaatregelen er per beleidsveld genomen kunnen worden. Het biedt een instrument om het ambitieniveau per beleidsveld te kiezen. De prestatiekaart is een gespecificeerde menukaart welke van belang is om gebruik te maken van de cofinancieringsregeling voor de intensivering van het klimaatbeleid van het rijk. Het Energiefonds is een fonds waaraan de provincie en marktpartijen financieel bijdragen. Gemeenten kunnen voor de uitvoering van energieprojecten een beroep doen op het fonds. Het doel van het fonds is om de onrendabele top van energieprojecten te financieren. Het kan daarbij gaan om de verbreding van de toepassing van bewezen technologieën, demonstratieprojecten of haalbaarheidsonderzoeken.

Wat zijn de beleidskaders?

Op landelijk niveau hebben wij op 18 februari 2002 samen met het rijk, de andere provincies en de gemeenten in het kader van het Bestuurs Akkoord Nieuwe Stijl het landelijke klimaatconvenant gesloten. Dit convenant vormt het kader voor de maatregelen die het rijk, de provincies en de gemeenten kunnen nemen om gezamenlijk de landelijke doelstelling voor de periode 2008-2012 te realiseren.

In 2001 hebben wij een energienota vastgesteld. De doelstellingen uit die nota zijn overgenomen in dit plan. In 2003 hebben wij een plan van aanpak en een uitvoeringprogramma voor het klimaatconvenant opgesteld. Dit is het uitvoeringskader voor de intensivering van de provinciale activiteiten gericht op energiebesparing en de productie van energie uit duurzame bronnen.

Een ander belangrijk beleidskader is het BLOW convenant (Bestuursakkoord Landelijke Opwekking Windenergie). Voor de beoordeling welke locaties geschikt zijn voor de grootschalige opwekking van windenergie vormt ons locatiebeleid - vastgelegd in het 'Windplan, juli 2002' - het beleidskader.

Bouwgrondstoffen

Hoe staan we er voor?

Voor een optimalisering van de sturing van vraag en aanbod van bouwgrondstoffen ontbreken gedetailleerde kwantitatieve gegevens. Tot nu toe is de respons op enquêtes onder de marktpartijen (overheden, bedrijfsleven) onvoldoende om verantwoorde conclusies te trekken. Het percentage vervanging van primair gewonnen beton- en metselzand door secundaire grondstoffen ligt landelijk nu ongeveer op 5% van de totale inzet.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Vooraf technische ontwikkelingen zullen er voor zorgen dat we meer afval nuttig kunnen toepassen als secundaire bouwgrondstof ter vervanging van de delfstoffen (primaire bouwgrondstoffen).

Met betrekking tot de ontwikkelingen rond bouwgrondstoffen blijkt uit praktijkanalyses, dat we de mogelijkheden voor het gebruik van secundaire en vernieuwbare bouwgrondstoffen nog niet ten volle benutten. We willen voorkomen dat de beschikbaarheid van oppervlakedelfstoffen een belemmering vormt voor benutting van die mogelijkheden. Daarom zijn wij voorstander van een schaarstebeleid, daarvoor willen wij de winning van oppervlakedelfstoffen tot het minimum beperken.

Wat mag u van ons verwachten?

Wat betreft het bouwgrondstoffenbeleid richt onze regio zich op de tijdige beschikbaarheid van oppervlakedelfstoffen of vervangende materialen in een zodanige hoeveelheid en kwaliteit dat de continuïteit van het bouwproces niet wordt verstoord. Wij stimuleren in dit kader marktpartijen aan zowel de aanbod- als de afnamezijde van het gebruik van secundaire grondstoffen.

Bij het bouwstoffenbeleid hebben wij ook de rol van uitvoerder, wij toetsen als bevoegd gezag aanvragen voor ontgrondingsvergunningen voor de winning van bouwgrondstoffen. In het kader van het bouwstoffenbesluit ontwikkelen wij procedure-management voor grote infrastructurele werken (afstemming van alle benodigde vergunningtrajecten).

Verder behoren wij zelf als eigenaar van de provinciale wegen (aanleg en gebruik) tot de doelgroep Bedrijven van het milieubeleid. Wij willen hierbij een voorbeeld zijn voor de doelgroep en andere overheden. Het Bouwgrondstoffenprogramma (vastgesteld in 2003) geeft inzicht in het specifieke instrumentarium.

1. Aan de vraag aan ophoogzand wordt volledig voldaan door het aanbod uit primaire winning op zee, secundaire (plus) winning binnen de provincie en secundaire grondstoffen.

De winning van ophoogzand met als enig doel te voorzien in de behoefte aan ophoogzand staan wij niet toe. Om tegemoet te komen aan de vraag naar ophoogzand geven wij de voorkeur aan de winning van zand op zee, de winning van ophoogzand in relatie met het realiseren van andere doelen van de provincie (bijvoorbeeld woningbouw, recreatie, natuurontwikkeling) en de het gebruik van licht verontreinigd en gereinigd zand. Wij willen het inzicht in de vraag naar en het aanbod van ophoogzand vergroten.

2. De primaire winning van beton- en metselzand in de provincie is maximaal 5 miljoen ton berekend over de periode 1999-2008.

Om de afspraken na te komen die wij op landelijk niveau hebben gemaakt, willen wij de winning in de provincie van zand voor in beton en metselspecie tot 5 miljoen ton beperken. Dit om de inzet van zeezand en secundaire materialen te bevorderen. Het percentage vervanging van primair beton- en metselzand door secundaire

grondstoffen ligt landelijk nu ongeveer op 5% van de totale inzet. Voor de taakstellingsperiode 1999-2008 gaan wij voornamelijk uit van een vervangingspercentage van 8,7%. Wij willen het inzicht in vraag en aanbod van beton - en metselzand vergroten.

3. In de provincie wordt in beginsel geen klei gewonnen uit primaire winningen.

In beginsel willen wij meewerken aan de primaire winning van klei in de provincie. Wij willen het aanbod van klei reguleren, omdat wij verwachten dat het aanbod van klei uit natuurontwikkelingsprojecten en werken voor Rijntakken groter is dan de vraag. Wij willen het inzicht in de vraag naar en het aanbod van klei vergroten.

Wat zijn de beleidskaders?

De provincie voert een bouwgrondstoffenbeleid op basis van de Provinciewet, in samenhang met de Ontgrondingenwet en het Structuurschema oppervlaktedelfstoffen 1996. Het beleid voor bouwgrondstoffen is neergelegd in het Bouwgrondstoffenplan (november 2001). Het plan beoogt een zuinig en hoogwaardig gebruik van bouwgrondstoffen, maximalisatie en een zo hoogwaardig mogelijke inzet van secundaire grondstoffen op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze, het maximaliseren van het gebruik van vernieuwbare grondstoffen en het minimaliseren van het ruimtegebruik voor delfstoffenwinning. Voor de uitvoering is het Bouwgrondstoffenprogramma uit 2003 het kader.

Afval

Hoe staan we er voor?

Uit onderzoek blijkt dat bij ongewijzigd beleid er in 2015 binnen de provincie Utrecht jaarlijks 500 kton huishoudelijk afval vrijkomt. In 1998 was dit 290 kton. In 2001 is er sprake van een lichte daling, overeenkomend met de landelijke tendens. Dit is een aanwijzing dat het afvalbeleid voor huishoudelijk afval effect heeft.

Ook de hoeveelheid bedrijfsafvalstoffen neemt toe. In 1996 in totaal 356 kton, in 1998 462 kton, dit is een toename van 30%. Voor het jaar 2000 ligt het cijfer op 1010 kton. De toename in 2000 is vertekend omdat we vanaf dat jaar een ruimere definitie van bedrijfsafval hanteren. De hoeveelheid bedrijfsafval dat voor hergebruik werd aangeboden bedroeg in 1996 194 kton en in 1998 167 kton. Hieruit blijkt dat in 1996 55% van het afval werd hergebruikt en dat dit in 1998 is gedaald tot 36% (Bron: CBS 2000).

In de provincie Utrecht produceerden in het jaar 2000 circa 5000 bedrijven in totaal ongeveer 43 kiloton gevaarlijke afvalstoffen (exclusief verontreinigde grond). Deze hoeveelheid blijft min of meer constant.

[Grafiek met de groei van de verschillende categorieën en de economische groei of tabel/figuur huidig niveau van afvalproductie per categorie en gewenst niveau per categorie aan het einde van de plan periode, scenario].

Wat zijn de ontwikkelingen?

De ontwikkelingen rond het onderwerp afval zijn naar verwachting technisch van aard en gericht op het nuttig toepassen van afvalstoffen. Deze ontwikkelingen worden gestuurd door het beperken van de stortcapaciteit en het uitvoeren van het energiebeleid. Hogere kosten voor het storten en energieheffingen spelen hierbij een belangrijke rol. Andere ontwikkelingen die naar verwachting een positief effect hebben op het terugdringen van de hoeveelheid afval zijn: de groeiende aandacht voor duurzaamheid en product hergebruik, de keten gerichte aanpak, de imagoverbetering van het secundair gebruik van afvalstoffen en de resultaten van onderzoek naar toepassings- en verwerkingmogelijkheden waaronder het gebruik van afval als bron voor energie.

De eisen die het Bouwstoffenbesluit stelt aan de kwaliteit van de (secundaire) grondstoffen staan soms op gespannen voet met de hergebruiksmogelijkheden.

Een landelijke meldingsregeling voor de verwijdering van afvalstoffen zal de regelingen in de provinciale milieuverordening vervangen. De rol van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen zal aangepast worden aan de centrale aansturing van het afval beleid. De provincie blijven een rol spelen bij de uitvoering van de verschillende wettelijke regelingen.

Wat mag u van ons verwachten?

Van ons mag u verwachten dat wij bij de uitvoering van het afvalbeleid (LAP) als regisseur vooral de gemeenten stimuleren die het afvalbeleid in de volle breedte uitvoeren. Een rol als uitvoerder van het milieubeleid vervullen wij in het kader het toetsen van aanvragen voor milieuvergunningen in het kader van de Wet milieubeheer. Daarmee hebben wij directe invloed op de uitvoering van maatregelen om het ontstaan van afval te voorkomen en om afval nuttig toe te passen. Via de inbreng in strategische plannen agenderen wij het afvalbeleid bij de beleidsvelden verkeer en vervoer, landbouw en ruimtelijke ordening (terughoudendheid ten aanzien van de aanleg van nieuwe stortplaatsen). Tenslotte voeren wij de nazorg uit bij de Leemtewet stortplaats Smink en beheren wij de daarvoor bestemde reserves. Ook voeren wij het financiële beheer voor de nazorg van de gesloten stortplaatsen Omega en Tammer. Daarnaast zijn wij betrokken bij de nazorg van de stortplaats Weber te Nieuwegein. De komende jaren zal er een organisatiestructuur worden ontwikkeld voor de nazorgsituaties in de provincie. In het kader van de Wet milieubeheer in relatie tot het Bouwstoffenbesluit zorgen wij ervoor dat de betreffende vergunningen van afvalverwerkende bedrijven getoetst worden op de aspecten doelmatigheid en hoogwaardigheid.

1. De groei van de hoeveelheid afvalstoffen is minder of maximaal gelijk aan de groei van het bruto binnenlands product (BBP).

Het gaat hierbij om het stimuleren van activiteiten die voorkomen dat afval ontstaat of er voor zorgen dat er minder afval vrij komt. Gemeenten en bedrijven zijn onze partners bij de uitvoering. Gebiedsgerichte of branche gerichte projecten bieden de grootste kans op succes.

2. In 2008 wordt 80% van de aangeboden afvalstoffen nuttig toegepast door hergebruik en energieopwekking. Van de resterende 20% wordt 15% verwijderd door het te verbranden, 3% door het te storten en 2% door het te lozen.

Het gaat hierbij onder andere om het inzichtelijk en daarmee kwantificeerbaar maken van de stroom huishoudelijk afval in de provincie en om het ondersteunen en stimuleren van gemeenten bij het halen van de afgesproken doelstellingen voor de scheiding en het hergebruik van huishoudelijk afval. Het AVU is een belangrijke partner bij het monitoren en benchmarken (sorteeranalyses en opzetten van een monitoringssysteem). Bij benchmarking gaat het om een vergelijking van de resultaten die gemeenten halen bij het gescheiden inzamelen van huishoudelijk afval. De benchmark houdt rekening met de specifieke omstandigheden binnen de verschillende gemeenten.

Voor het nuttig toepassen van bedrijfsafvalstoffen gaat het onder andere om het stimuleren van de scheiding en het hergebruik van HDO-afval en procesonafhankelijk afval, om het stimuleren van het hergebruik van licht verontreinigde grond en baggerspecie ter vervanging van primair ophoogzand, om het stimuleren van de inzet van secundaire bouwstoffen ter vervanging van primair beton- en metselzand en om het stimuleren van de inzet van secundaire grondstoffen uit bouw- en sloopafval ter vervanging van grind in beton.

De stromen bedrijfsafval brengen per afvalstroom of per branche in beeld met informatiedocumenten. Op deze manier krijgen wij ook inzicht in de stromen gevaarlijk afval. Via branchegerichte forums gericht op de afvalverwijdering kunnen verder overleg en kennisuitwisseling plaatsvinden.

We onderzoeken de inzameling van groenafval bij gemeenten, in het landelijk gebied en natuurterreinen.

Wat zijn de beleidskaders?

Het Landelijk Afvalstoffenbeheer Plan (LAP) is richtinggevend voor het stimuleringsbeleid van provincies op het gebied van afvalpreventie, afscheiding en nuttige toepassingen. Belangrijke doelgroepen voor het afvalstoffenbeleid zijn consumenten (huishoudelijk afval) en bedrijven (bedrijfsafval). De doelstellingen in het LAP richten zich op een intensivering van preventie en afvalscheiding. Het LAP richt zich op veel afvalstromen, maar intensificeert het beleid voor die afvalstromen waarvoor de realisatie van de doelstellingen achterblijft. Het gaat dan vooral om huishoudelijk afval en afval dat afkomstig is van (detail)handelsketens, grotere kantoren en zorginstellingen. Bij het verlenen van vergunningen moeten provincies en gemeenten rekening houden met het LAP.

Voor de gescheiden inzameling van huishoudelijk afval willen we het huidige bereikte niveau handhaven als dit niveau hoger ligt dan de doelstellingen uit het LAP. Waar de doelstellingen uit het LAP nog niet bereikt zijn streven wij er naar deze te bereiken. Het Afval Overleg Orgaan (AOO) heeft een systematiek ontwikkeld voor een differentiatie van de doelstellingen naar stedelijkheidsklassen. Waar nodig volgen wij deze systematiek. Ten gevolge van de inwerkingtreding van het LAP conformeert de provincie zich niet meer aan het Tienjarenprogramma Afval 1995-2005 (TJP-A) van het AOO en het provinciale Meerjarenplan Gevaarlijke Afvalstoffen II (MJP-GAII) is

ingetrokken.

Afval en biomassa vallen onder het Europese begrip hernieuwbare energie. Het LAP zet in op het optimaal benutten van energie uit brandbaar restafval. Het ministerie van VROM heeft een stimuleringsregeling ontwikkeld die er toe moet leiden dat initiatieven voor verbranding van hoogcalorische stromen tegen marktconforme prijzen ook daadwerkelijk van de grond komen. In de provincie Utrecht moet dit er toe leiden dat in 2006 4,4% van de duurzame energie opgewekt wordt uit brandbaar afval en biomassa.

Als ondanks de stimuleringsregeling de energieopwekking uit de hoogcalorische stromen niet van de grond komt, wordt een landelijke uitbreiding van verbrandings-capaciteit als vorm van definitieve verwijdering per juli 2003 toegestaan. Op deze wijze wil het LAP er voor zorgen dat geen brandbaar afval meer gestort wordt. Extra stortcapaciteit is gedurende de planperiode van het LAP niet toegestaan. Regionale uitruil van reeds vergunde capaciteit is wel mogelijk.

Ons beleid is er op gericht om zo min mogelijk afval te storten.

Bagger

Hoe staan we er voor?

De afgelopen jaren is in de provincie Utrecht alleen het meest noodzakelijke baggerwerk uitgevoerd. Hierdoor is in sommige delen van de provincie Utrecht een aanzienlijke achterstand in baggerwerk ontstaan, zowel voor onderhoud als voor sanering. Dit is met name het gevolg van de toenemende beperkingen van de afzet van de baggerspecie door strengere wet- en regelgeving, en het ontbreken van structurele, betaalbare verwerkings- en bergingsmogelijkheden.

Wat zijn de ontwikkelingen?

De ontwikkelingen rond het onderwerp bagger zijn vooral technisch van aard en gericht op het nuttig hergebruik ervan. Het rijk stimuleert met subsidies de ontwikkeling van nieuwe technologieën voor de verwerking en reiniging van verontreinigde bagger en de uitvoering van onderhoudsbaggerwerken in stedelijke gebieden. Daarnaast werken VROM, IPO, VNG en de UvW aan oplossingen voor de baggerproblematiek. In het project 'Bagger en Bodem' ontwikkelen zij een algemeen kader voor het hergebruik van natte baggerspecie als bodem.

Wat mag u van ons verwachten?

1. Vanaf 2004 wordt 20% van de vrijkomende en niet direct verspreidbare baggerspecie klasse 2, 3 en 4 verwerkt en hergebruikt

Om dit doel te realiseren zetten we in op drie verschillende sporen. Het gaat om het stimuleren van de verwerking en het hergebruik van baggerspecie, het ontwikkelen van beleid op het gebied van actief waterbodembeheer (Actief waterbodembeheer Rijntakken, pilot Woerden), het ondersteunen van het realiseren van tijdelijke en permanente ontwateringsdepots door waterbeheerders en gemeenten. Het baggerbeleidplan (vastgesteld 2003) geeft inzicht in het specifieke instrumentarium.

Wat zijn de beleidskaders?

Uit het Tienjarens scenario waterbodems 2002 blijkt dat er de komende 10 jaar zo'n 20 miljoen m³ baggerspecie uit de Utrechtse watergangen moet worden verwijderd. 7 miljoen m³ daarvan is matig tot zwaar verontreinigd (klasse 3 en 4). De bagger die bij de rivierversuimende maatregelen en bij schouwen vrijkomt is hierin niet begrepen.

In het Tienjarens scenario zijn de volgende doelen geformuleerd:

- Onderhoud en aanwas zijn met elkaar in evenwicht.
- Er is geen achterstallig onderhoud.
- Saneringen zijn uitgevoerd.
- De waterbodem wordt adequaat beheerd.

- Niet-verspreidbare bagger wordt zo min mogelijk gestort.

Uit kostenoverweging hebben Rijk en provincies in het beleidstandpunt Tienjarensценario gekozen voor een periode van 25 jaar om de bagger de baas te worden.

In het Waterhuishoudingsplan leggen wij de gevolgen van het Tienjarensценario waterbodems 2002 voor de waterkwantiteit en de waterkwaliteit vast.

Het beleid voor het voorkomen en het beperken van het ontstaan van (verontreinigde) bagger is opgenomen in het Waterhuishoudingplan (WHP). Met het Baggerbeleidsplan plan zet de provincie in op het stimuleren van hergebruik van bagger, het ontwikkelen en toepassen van verwerkingstechnieken en het zoeken naar oplossingen op het gebied van actief waterbodembeheer. Voor de berging van verontreinigde baggerspecie geldt het Baggerbergingsplan (2001). Voor de uitvoering van de grootschalige inrichtingsprojecten in het kader van Ruimte voor de Rivier en Nurg is de beleidsnotitie ABR het beleidskader voor het omgaan met diffuus verontreinigde grond uit de uiterwaarden.

Wat verwachten wij van u?

Van gemeenten en waterschappen verwachten wij dat zij een actieve rol spelen bij de uitvoering, een bijdrage leveren aan de evaluatie van het beleid en de verdere ontwikkeling van het beleid.

We hebben deze bijdragen als volgt onderscheiden:

Energie

- Gemeenten voeren de afspraken uit die in het landelijke Klimaatconvenant gemaakt zijn (opstellen ambities en die vertalen naar concrete projecten);
- Gemeenten werken samen met het projectbureau Energie in Uitvoering en benutten het Energiefonds;
- Gemeenten nemen voorschriften voor energiebesparing op in de Wm-vergunningen en handhaven deze;
- Gemeenten hebben oog voor het thema energie als onderdeel van duurzaamheid bij het opstellen van ruimtelijke plannen;
- Gemeenten nemen energieambities mee in de aanbesteding van (nieuw)bouw projecten, in het beheer van gemeentelijke gebouwen, openbare voorzieningen en bij de inkoop van elektriciteit;
- Gemeenten dragen bij aan bewustwording en gedragsverandering van burgers door actieve communicatie over energiebesparing.

Bouwstoffen

- Gemeenten nemen de doelstellingen voor een zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van bouwgrondstoffen op in hun eigen woningbouwbeleid en inkoopbeleid.

Afval

- Gemeenten voeren de afspraken uit die in het LAP zijn gemaakt over de doelstellingen voor de scheiding ,en de nuttige toepassing van huishoudelijk afval en voor afvalpreventie;
- Gemeenten werken mee aan de benchmark voor de gescheiden inzameling van huishoudelijk afval;
- Gemeenten nemen voorschriften voor afvalpreventie en afvalscheiding op in de Wm-vergunningen en handhaven deze.

Bagger

- Gemeenten werken mee aan de uitvoering van het Baggerbeleidsplan

Van het Rijk verwachten wij duidelijkheid over de beleidsmatige en de financiële kaders en randvoorwaarden voor de uitvoering.

Dit betekent voor:

Energie

- Het Rijk vraagt advies aan provincies bij het opstellen van landelijke regelingen (zowel wetgeving als stimulering);
- Het Rijk steunt de provinciale uitvoeringsorganisatie en onderkent de rol die deze organisatie speelt bij het behalen van de landelijke doelstellingen;
- Het Rijk voert de afspraken uit die in het landelijke Klimaatconvenant over de uitvoering gemaakt zijn.

Bouwstoffen

- Van het Rijk verwachten wij medewerking bij bijvoorbeeld het maken van regulerende afspraken ter ondersteuning van het bouwgrondstoffenbeleid;
- Een structuurschema Opperlvlaktedelfstoffen.

Afval

- Het Rijk voert de regie over de uitvoering van het LAP en betreft de provincie en de gemeenten actief bij de verder ontwikkeling en de uitvoering van het beleid.

Bagger

- Uitvoeren van de afspraken uit het Tien jarens scenario baggerspecie 2002.

Van de andere provincies verwachten wij het volgende:

Energie en afval

- Samenwerking bij het uniformeren van de voorschriften voor Wm-vergunningen;
- Uitwisseling van kennis en ideeën over nieuw beleid en de bijbehorende vergunningsvoorwaarden (bijvoorbeeld voor koude-warmte opslag, of de ontwikkeling van ruimtelijke plannen beneden het maaiveld);
- Leveren van een bijdrage aan het in IPO-verband oplossen van gezamenlijke knelpunten (bijvoorbeeld monitoring van CO₂-emissie op lokaal niveau);
- Afstemming bij lokatiekeuze en samenwerking bij ontwikkeling van grootschalige windlocaties nabij provinciegrenzen.

Bouwstoffen

- Van andere provincies verwachten wij samenwerking bij het uitvoeren van het bouwgrondstoffen beleid, gericht op beperking primaire winningen en stimulering gebruik secundaire bouwstoffen. Samenwerking is onontbeerlijk, omdat de markt voor primaire en secundaire bouwgrondstoffen provincie overstijgend is.

Bagger

- Samenwerking bij het ontwikkelen van mogelijkheden om bagger te verwerken en nuttig toe te passen en te storten.

Van bedrijven en instellingen verwachten wij dat zij de voorschriften uit de Wm-vergunningen naleven en vrijwillig eigen initiatieven nemen.

Dit betekent voor:

Energie

- Bedrijven en instellingen benutten optimaal de mogelijkheden (technische maatregelen en subsidies) voor energiebesparing en duurzame energie (bijvoorbeeld in de glastuinbouw, energiezuinige kantoorgebouwen, koude warmte opslag, benutten zonne-energie);
- Bedrijven en instellingen benutten de mogelijkheden van parkmanagement op bedrijven terreinen;
- Bedrijven en instellingen dragen bij aan innovaties om zoveel mogelijk energie te halen uit afval dat niet geschikt is om nuttig toe te passen;
- Bedrijven en instellingen maken waar nodig gebruik van de diensten en netwerken van het projectbureau Energie in Uitvoering bij het plannen en uitvoeren van maatregelen;
- Energie-intensieve bedrijven voldoen aan de landelijke afspraken (meerjarenafspraken cq. benchmarking) per bedrijfssector.

Bouwstoffen

- Bedrijven in de bouwsector werken mee aan het maken van afspraken over het maximaal en zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van secundaire grondstoffen.

Afval

- Bedrijven spannen zich in om de hoeveelheid afval te beperken door een beter productontwerp;
- Bedrijven in afvalverwerkingssector zorgen voor innovaties met betrekking tot nieuwe hoogwaardig toepasbare secundaire grondstoffen;
- Bedrijven in afvalverwerkingssector zorgen voor innovaties bij de scheiding van afvalstoffen.
- De eisen die het Bouwstoffenbesluit stelt aan de kwaliteit van de (secundaire) grondstoffen staan soms op gespannen voet met de hergebruiksmogelijkheden.

Bagger

- Bedrijven ontwikkelen nieuwe verwerkingstechnieken en producten om bagger nuttig toe te passen als secundaire grondstof.

Van burgers verwachten wij dat zij hun verantwoordelijkheid nemen en meerwerken aan de uitvoering van het beleid.

Dit betekent voor:

Energie en afval

- Burgers doen mee met energiebesparingsprogramma's en afvalpreventieprogramma's;
- Burgers kopen groene stroom in en bieden zo mogelijk ruimte voor de opwekking van groene stroom;
- Burgers doen mee aan het zoveel mogelijk scheiden van huishoudelijk afval;
- Burgers gebruik van kringloopwinkels voor het afzetten en betrekken van gebruikte goederen.

Van intermediaire organisaties als de Kamers van Koophandel, brancheorganisaties, consumentenorganisaties, de natuur- en milieuorganisaties verwacht de provincie voor het thema voorraadbeheer in algemene zin dat:

- Zij actief meedenken bij de ontwikkeling en realisatie van het provinciale beleid;
- Zij hierover actief communiceren naar hun eigen achterban en met de provincie;

De Kamer van Koophandel stimuleert de samenwerking tussen provincie en die marktpartijen die energietechnologieën aanbieden of vragen, of een rol kunnen spelen als medefinancier van het Energiefonds; Natuur- en milieuorganisaties ondersteunen de implementatie van het beleid, zoals bijvoorbeeld het helpen vergroten van draagvlak voor windenergie op geselecteerde locaties.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Het thema voorraadbeheer hangt nauw samen met het thema Lucht. Een verantwoord energieverbruik leidt tot een beperking van emissies naar de lucht. Ook is er een duidelijke samenhang met het thema Verkeer en het SMPU⁵. Door het stimuleren van het openbaar vervoer, de fiets, het goederenvervoer over water zal het energieverbruik verminderen.

Verder hangt voorraadbeheer nauw samen met het thema's Bodem en Water. Door de nuttige toepassing van afval als secundaire grondstof zijn er minder ontgroningen voor de winning van primaire grondstoffen nodig en dit is gunstig voor het bodemsysteem. Het hergebruik van licht verontreinigde grond in het kader van het bouwstoffenbesluit is een belangrijk facet van het integrale bodembeheer. Het beleid voor het hergebruik van bagger is nauw verbonden met de sanering van verontreinigde waterbodems (thema Bodem) en het waterhuishoudingsplan (thema Water). Alle inspanningen om de uitstoot van CO₂ te verminderen zijn bedoeld om de verandering van het klimaat tegen te gaan. De klimaatverandering leidt tot een stijging van de zeespiegel en verhoogde neerslag. Deze effecten raken direct het waterbeheer.

Tenslotte is er tussen het thema voorraadbeheer en het thema Bouwen & wonen een belangrijk samenhang. Het beleid voor duurzaam bouwen (Dubo) draagt in belangrijke mate bij aan de realisering van de doelstellingen voor energiebesparing, toepassen van secundaire grondstoffen, intensief ruimte gebruik en het behoud van biodiversiteit (gebruik van duurzaam geproduceerd hout).

⁵ SMPU: Strategisch MobiliteitsPlan Utrecht

HOOFDSTUK 5.1 BOUWEN EN WONEN

- Duurzaamheid, milieukwaliteit en omgevingskwaliteit zijn voor de provincie, de gemeenten en andere betrokkenen maatgevende beginselen bij het maken van ruimtelijke plannen en de inrichting van de ruimte;
- Wij werken samen met gemeenten en andere partijen aan de duurzame ontwikkeling en het gebruik van de stedelijke bebouwing en de omgeving daar omheen. De beoogde resultaten van de samenwerking leggen we vast aan de hand van (milieu)kwaliteitsbeelden;
- Nieuw is dat wij aandacht besteden aan duurzaam woongedrag en duurzaam beheer van de openbare ruimte bij de doelgroepen consumenten, bedrijven en instellingen en overheden.

Hoe staan we er voor?

De leefomgevingskwaliteit staat onder druk doordat wonen, werken, verplaatsen en recreëren steeds meer ruimte in beslag nemen en hierdoor milieuproblemen zich opstapelen. De verwachting is dat deze druk op de ruimte in de toekomst steeds groter zal worden. Dit betekent dat we de ruimte steeds zorgvuldiger moeten benutten, waarbij aspecten als luchtkwaliteit, geluidhinder en veiligheid aandachtspunten zijn.

Naast het ruimtelijk beslag betekent de aanleg van infrastructuur, woningen en bedrijfspanden een beslag op de voorraden primaire grondstoffen. Bovendien belast het gebruik van sommige bouwmaterialen het (binnen)milieu. Ondanks dat men steeds meer gebruik maakt van secundaire grondstoffen of duurzame bouwmaterialen, kan de belasting op het milieu door bouwen en wonen nog verder worden beperkt.

Er is de afgelopen jaren weinig tot geen aandacht geweest voor het uiteindelijk gebruik van de bebouwde omgeving in de vorm van gebruik en beheer van woningen, gebouwen en de naaste omgeving. Op dit punt kunnen we nog veel bereiken als het gaat om grondstofverbruik (zoals energie en water), de milieubelasting van de gebruikte materialen en een gezond (binnen)milieu.

Duurzame Stedelijke Ontwikkeling

Bij duurzame stedelijke ontwikkeling komt het er op aan om in alle stadia van het planproces kansen en mogelijkheden te benutten om een hoge ruimtelijke kwaliteit en een lage milieubelasting te realiseren. De ontwikkeling van Leidsche Rijn is hiervan een voorbeeld.

Het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) biedt mogelijkheden voor integratie van duurzaamheid in stedelijke vernieuwingsproces. Het ISV is ingesteld om woon- en leefomgeving met name in de steden te verbeteren en kent onder andere de prestatievelden 'Omgevingskwaliteit' en 'Duurzaamheid'. Uit de eerste ervaringen met het ISV blijkt dat de integratie duurzaamheid en omgevingskwaliteit in de stedelijke vernieuwing nog onvoldoende van de grond komt.

Om de intensivering van het stedelijk gebied in goede banen te leiden zijn de Stad & Milieu-projecten opgezet. Dit is een tijdelijk landelijk project waarbij 25 gemeenten tot 2004 experimenteren met de herinrichting van complexe stedelijke gebieden. Zij doen dat volgens een integrale, gebiedsgerichte aanpak waarbij zij een optimale leefomgevingskwaliteit nastreven in combinatie met meervoudig en intensief ruimtegebruik.

In de gemeente Amersfoort is in dit verband het project 'Spoorwegzone' uitgevoerd ter versterking van de woonfunctie en het verbeteren van de leefbaarheid in twee wijken. De knelpunten in de wijken Kruiskamp en Koppel waren een hoge geluidsbelasting door railverkeer en een bodemverontreiniging. De oplossing hiervoor heeft men gevonden door een milieutalud aan te leggen. Dit talud heeft een geluidwerende werking en is aangelegd met licht verontreinigde grond. Op het milieutalud is een fietspad en een weg voor bestemmingsverkeer aangelegd. Woontorens die gedeeltelijk in het talud staan schermen het achterliggende park met waterpartij en woningen af voor het spoorweglawaai. Er is een leefomgeving gecreëerd met voldoende groen, water en aandacht voor milieukwaliteit.

[KADER: Vanaf 1997 experimenteren gemeenten met maatwerkoplossingen voor locaties met een flinke milieubelasting en een ruimtelijke opgave voor de toekomst. Gemeenten treffen bronmaatregelen (stap 1) en maken gebruik van de milieubeleidsruimte

van de regelgeving (stap 2). Als de milieunormen de inrichting van het stedelijk gebied dan nog blijken te belemmeren, biedt de "Experimentenwet Stad en Milieu" de mogelijkheid hiervan af te wijken (zogenaamde stap 3). De minister van VROM heeft de bevoegdheid om hier goedkeuring aan te verlenen. De experimentgemeente moet wel zorgdragen voor compensatie binnen hetzelfde milieuthema of anders op andere (milieu)thema's, kortom er moet een verbetering optreden van de leefomgevingskwaliteit. De leefomgevingskwaliteit is een verzamelnaam voor de ruimtelijke, sociaal-economische en de milieukwaliteit van de omgeving. Een ander uitgangspunt voor de experimenten is de vroegtijdige integratie van milieu en ruimtelijke ordening en participatie van omwonenden.

In Amersfoort is in dit kader het project 'Spoorzone' uitgevoerd ter versterking van de woonfunctie en het verbeteren van de leefbaarheid in twee wijken. De knelpunten waren de hoge geluidbelasting en bodemverontreiniging. Oplossing is gevonden in het aanleggen van een talud met licht verontreinigde grond. Dit talud heeft een geluidwerende werking en vormt de ondergrond voor een fietspad en een weg voor bestemmingsverkeer. Daarnaast schermen de woontorens - gedeeltelijk in het talud gelegen - het achterliggende park met waterpartij en woningen af voor het spoorweglawaai.

In een brief aan de Tweede Kamer van 7 november 2002 is de Minister voornemens de Experimentenwet Stad & Milieu te verlengen (vanaf januari 2004). Uiteindelijk vindt een definitieve wettelijke regeling van het Stad & milieugedachtegoed plaats in de nieuwe WRO en nieuwe Wet milieubeheer. Met de verlenging van de Experimentenwet ligt het in de verwachting dat enkele wijzigingen optreden. Allereerst krijgen alle gemeenten de mogelijkheid gebruik te maken van de Experimentenwet. Hen wordt daarbij de mogelijkheid geboden - onder bepaalde voorwaarden - af te wijken van de milieukwaliteitseisen betreffende geluid, externe veiligheid en bodem. Een ander voorstel is dat de goedkeuring van stap 3 komt te liggen bij de provincie in plaats van de minister.

De provincie is voornemens om van deze mogelijkheid gebruik te maken ter ondersteuning van zorgvuldig ruimtegebruik.

Duurzaam Bouwen

Duurzaam bouwen omvat de inbreng van het milieu in alle onderdelen van het bouwproces, van de initiatieffase tot de sloopfase. Van de Utrechtse gemeenten heeft 30% een integraal Duurzaam Bouwen- en Duurzame Stedenbouwbeleid. Hiertoe hebben de gemeenten convenanten (individueel en regionaal) afgesloten met marktpartijen en betrokken (overheids-)organisaties, veelal met de 'Nationale Pakketten Duurzaam Bouwen' of 'Duurzame Stedenbouw' als uitgangspunt. Bovendien hebben we duurzaamheidsvisies en milieukwaliteitsprofielen opgesteld. Nog eens 30% voert ad hoc DuBo/DuSo-beleid uit. De overige 40% van de gemeenten zijn zogenaamde achterblijvers.

In Utrecht is vanuit het PMP 1998-2002 door de provincie in samenwerking met gemeenten het Consulentenschap Duurzame stedelijke ontwikkeling (DuSo) opgericht. Het Consulentenschap richt zich op de ondersteuning van gemeenten bij de ontwikkeling van beleid en kennis voor de uitvoering van duurzaam bouwen. Van de Utrechtse gemeenten maakte 80% tot dusver één of meerdere malen gebruik van het Consulentenschap DuSo voor advies en ondersteuning. Het consulentenschap is een groot succes en inmiddels op landelijk niveau overgenomen en verbreed met onder meer het onderwerp energie.

Bij de aanleg en het onderhoud van provinciale wegen passen wij de uitgangspunten van duurzaam bouwen toe. Het project 'duurzaam bouwen N221 traverse Baarn' is hier een voorbeeld van.

[KADER: Met het project 'duurzaam bouwen N221 traverse Baarn' willen wij een duurzaam ontwerp maken voor de reconstructie van de provinciale weg N221. We inventariseren hier welke maatregelen het milieu kunnen beschermen en hoe duurzaam bouwen in toekomstige wegenprojecten meegenomen kan worden. Voor het project is een integrale projectgroep opgesteld, waarin de disciplines milieu, water, groen en wegen zijn vertegenwoordigd. Mede door dit project heeft duurzaam bouwen een plaats gekregen binnen de wegenbouw.]

Duurzaam wonen

Duurzaam wonen heeft betrekking op het duurzaam gebruik van de woning door bewoners en op hun woongedrag. Daarnaast is duurzaam beheer van de bebouwde omgeving van belang. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de wijze waarop woningen worden verbouwd (gebruik duurzame materialen), de wijze waarop met verschillende stromen wordt omgegaan (gas, elektriciteit, water, afval) en het onderhoud van de woning en de naaste omgeving, maar ook het gezond gebruik van de woning. Ook gaat het om zogenaamd 'levensloopbestendig wonen': het voor meerdere

generaties geschikt maken van woningen.

Het woongedrag van burgers in de provincie Utrecht is tot nu toe onderbelicht gebleven.

[KADER: In 2001 is het Duurzame Huis Leidsche Rijn opgeleverd. Bewoners van Leidsche Rijn kunnen in het Duurzame Huis Leidsche Rijn terecht voor informatie over milieuvoorzieningen in hun wijk. Er kan inspiratie opgedaan worden voor een duurzame inrichting van hun huis en tuin en hoe men er duurzaam gebruik van kan maken. Het duurzame huis is uiteraard duurzaam gebouwd en voor de inrichting van het huis zijn duurzame materialen, meubels en producten gebruikt. Het duurzame huis laat zien dat duurzaam wonen naast milieuvriendelijk, ook sfeervol en comfortabel kan zijn. Met foto!]

Zelf hebben we ervaring opgedaan met milieubewustwording van 'eigen' gedrag via Bedrijfsinterne milieuzorg. De Provincie heeft gewerkt aan energie- en waterbesparing, maar ook duurzame energieopwekking via zonnecollectoren. Voor de verwarming en de klimaatbeheersing van het provinciekantoor maken we onder andere gebruik van koude- en warmteopslag in de bodem.

Welke problemen blijven over?

Duurzaamheid, milieukwaliteit en/of leefomgevingskwaliteit worden nog niet altijd als vanzelfsprekend meegenomen bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen en andere ruimtelijke processen. De ervaringen bij bestemmingsplannen en ISV-projectplannen bevestigen dit.

Veertig procent van de gemeenten besteedt weinig of geen aandacht aan duurzaam bouwen en wonen. Het gaat hierbij vooral om kleinere gemeenten waar weinig wordt gebouwd. Toch zijn hier nog verbeteringen mogelijk als deze gemeenten aandacht besteden aan duurzaamheid bij de renovatie of herstructurering en bij het beheer van de openbare ruimte. Gemeenten kunnen nog meer dan tot nu eigen beleid vaststellen voor duurzaam bouwen en wonen en dit beleid organisatorisch inbedden.

Het woongedrag van burgers in de provincie Utrecht heeft tot nu toe te weinig aandacht gekregen. Hier liggen veel kansen om resultaten te boeken voor duurzaam bouwen en wonen.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving is een belangrijk uitgangspunt van het NMP4 en de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (VIJNO). Milieukwaliteit vormt daarbij een onderdeel van leefomgevingskwaliteit, naast ruimtelijke en sociaal-economische kwaliteit. Vanuit het NMP4 is het streven de bijdrage van milieubeleid aan de integrale leefomgevingskwaliteit te versterken. Uitgangspunt is dat de verantwoordelijkheid voor het definiëren en realiseren van milieukwaliteit op het meest geschikte bestuursniveau komt te liggen. Daarnaast wordt een lijn naar een meer 'functiegericht' milieubeleid ingezet. Beide uitgangspunten passen in het beleid om 'leefomgevingskwaliteit' meer toe te snijden op het karakter en de functie van een gebied, kortom een meer gebiedsgerichte benadering te geven.

In navolging op de provinciale studie 'Water en Milieu in ruimtelijke processen' en vooruitlopend op de landelijke ontwikkelingen is de milieudienst Noordwest Utrecht een project 'Integratie Milieu in planprocessen stedelijk gebied' gestart. Hierbij is lokaal invulling gegeven aan de systematiek, die op provinciaal niveau is ontwikkeld, om op basis van de milieukwetsbaarheid en de gebruiksfunctie van een gebied milieukwaliteitsprofielen op te stellen. Dit kan onder meer betekenen dat voor binnenstedelijk gebied andere eisen worden gesteld aan bijvoorbeeld de geluidkwaliteit en bereikbaarheid met Openbaar vervoer, dan in een extensieve woonwijk. Wij willen deze systematiek van milieukwaliteitsprofielen een basis geven in het Streekplan en in gemeentelijk beleid. Zie hiervoor het hoofdstuk Gebieden.

Een andere ontwikkeling op het gebied van duurzame stedelijke ontwikkeling is Zorgvuldig Ruimtegebruik: de beschikbare ruimte wordt beter benut, terwijl de kwaliteit van de leefomgeving gewaarborgd blijft. Zorgvuldig ruimtegebruik, ook wel Meervoudig en Intensief Ruimtegebruik genoemd, omvat het bouwen in hoogbouw, onder de grond of in hogere dichtheden. Het kan echter ook het combineren van meerdere functies binnen een

bouwprogramma betekenen. Bij dit laatste kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een schoolgebouw waar 's avonds cursussen worden gegeven (volgtijdig gebruik van de ruimte). Ook zijn er ontwikkelingen om flexibel te bouwen, zodat een gebouw in de loop van een periode meerdere functies kan krijgen. Een voorbeeld hiervan zijn de zogenoemde schoolwoningen. Door intensief en meervoudig gebruik te maken van de ruimte kan er ruimte behouden en/of gecreëerd worden voor groen en water. Als functies dicht op elkaar worden gepland is er tevens minder behoefte aan mobiliteit en is er economisch draagvlak voor openbaar vervoer, fietsverbindingen en energie-investeringen, hetgeen een positieve bijdrage levert aan milieudoelstellingen.

Bij stedelijke ontwikkeling worden in toenemende mate de noodzakelijke milieukosten doorberekend in de ontwikkelkosten. Een voorbeeld hiervan vormt de doorberekening van bodemsaneringskosten aan marktpartijen.

Wat zijn de beleidskaders?

Het NMP4 streeft naar het versterken van de bijdrage van milieubeleid aan de integrale leefomgevingskwaliteit in een gebiedsgerichte benadering. Hiertoe moet de samenhang tussen milieu- en ruimtelijk beleid worden vergroot. Daarnaast moet de samenhang tussen het beleid van verschillende overheden worden versterkt. Tot slot moet de verantwoordelijkheid van medeoverheden voor de plaatselijke leefomgeving worden vergroot.

Voor het ruimtelijke aspect van duurzaam bouwen en wonen is de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (VIJNO) van belang. Een van de uitgangspunten van deze nota is dat 50% van de toekomstige bouwopgave binnenstedelijk gerealiseerd wordt. Zorgvuldig Ruimtegebruik wordt gezien als een middel om dit te realiseren met minimaal gelijk blijvende of een verbeterde leefomgevingskwaliteit. Daarnaast onderscheidt de Vijfde Nota twaalf gebiedstypen op basis van ruimtelijk functionele kenmerken en zeven criteria van ruimtelijke kwaliteit. Duurzaamheid is een van de ruimtelijke kwaliteitscriteria: 'Ook het ruimtelijk systeem van steden en platteland moet duurzaam zijn, wil het vitaal blijven in economische en sociaal-culturele zin'.

In navolging van de VIJNO maken wij zoveel mogelijk gebruik van het bestaande stedelijk gebied en de bestaande infrastructuur om een groot gedeelte van de totale woningbehoefte vastgesteld in het Streekplan in te passen. In het Streekplan krijgt zorgvuldig ruimtegebruik expliciet aandacht.

In 2002 is door de Provincie Utrecht de visie Milieu en Meervoudig en Intensief Ruimtegebruik opgesteld. Deze visie legt als randvoorwaarde vast dat intensief en meervoudig ruimtegebruik niet ten koste mag gaan van de milieukwaliteit c.q. een gezond (en verbeterd) leefklimaat, veiligheid en gezondheid. Ondanks inbreiding en intensivering moeten toenemende negatieve milieugevolgen, zoals slechtere luchtkwaliteit, en meer geluids- en geuroverlast, worden voorkomen. De provincie wil hiertoe de ervaringen van de Stad & Milieubenadering breder gaan toepassen.

Belangrijke ontwikkelingen op het gebied Wonen zijn het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing en de in 2001 verschenen rijksnota Wonen in de 21ste eeuw 'Mensen, wensen, wonen'. Als gevolg van dit beleid is de provinciale rol op het terrein van stedelijke vernieuwing en wonen toegenomen. In de nota Oog voor Wonen hebben wij een visie neergelegd op wonen en stedelijke vernieuwing in de provincie Utrecht. Hiermee willen wij op hoofdlijnen sturing geven aan de afstemming en de samenwerking van gemeenten.

Het kaderplan Lokale Ondersteuning Klimaatbeleid en Duurzaam Bouwen (2002-2005) geeft de landelijke structuur voor regionale DUBO consultants. Onder de titel 'Bouwen en Wonen' is het beleid geformuleerd voor duurzame stedelijke ontwikkeling (DuSo), duurzaam bouwen (DuBo) en duurzaam wonen.

Wat mag u van ons verwachten?

Wij vinden een duurzame stedelijke ontwikkeling belangrijk. Bij onze ruimtelijke plannen en de locatiekeuze en inrichting van nieuwe ontwikkelingslocaties houden wij daarom rekening met duurzaam bouwen en wonen. Dit doen wij ook bij de beoordeling van plannen voor de renovatie of herstructurering van bestaande wijken. Bij het stimuleren van duurzaam bouwen zijn gemeenten belangrijke partners. Zij hebben immers een belangrijk aandeel in de woningbouw. We streven ernaar dat alle Utrechtse gemeenten een integraal beleid op het gebied van duurzaam bouwen opstellen en dat ze zorgen voor verankering van dit beleid in de uitvoering. Deze doelstelling is ook

opgenomen in het nationaal Kaderplan Lokale Ondersteuning Klimaatbeleid en Duurzaam Bouwen (2002-2005).

Richting gemeenten en milieudiensten willen we – samen met het Consulentenschap Duurzaam bouwen – als regisseur gemeenten stimuleren bij de uitvoering van het beleid op lokaal niveau. We scheppen de randvoorwaarden voor de integratie van milieu en ruimtelijke ordening. Het gaat hierbij om het zorgvuldig ruimtegebruik; het vertalen van de milieukwaliteitsprofielen naar gemeentelijk niveau, het versterken van de milieuparagraaf in bestemmingsplannen en het breder toepassen van de Stad & Milieu-benadering. Het gezamenlijk met gemeenten ontwikkelde milieukwaliteitsprofielen gebruiken wij als basis voor het aangaan van resultaatverplichtingen betreffende duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw.

Een belangrijk instrument om duurzaamheid op allerlei niveaus te bevorderen is de Handreiking Milieu in bestemmingsplannen dat onder andere een stappenplan bevat hoe milieuaspecten in te bedden in het totstandkomingsproces van bestemmingsplannen. Dit instrument zullen wij actief onder de aandacht brengen bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Daarnaast voeren we evaluaties uit naar de wijze waarop duurzaamheid in bestemmingsplannen vorm krijgt en brengen die evaluaties in het nieuws. Het is uiteindelijk de bedoeling dat deze handreiking een onderdeel wordt van de Handleiding Bestemmingsplannen.

Wij vervullen een beperkte uitvoerende rol waarbij we gemeentelijke plannen toetsen en zien we er op toe dat gemeenten bij bouwactiviteiten handelen volgens de uitgangspunten van de Nationale Pakketten Duurzaam Bouwen en Duurzame Stedenbouw. Dezelfde rol willen we vervullen bij de toetsing van de 'duurzaamheid' van de ingediende ISV-projecten en –programma's. Immers, van belang voor de stedelijke vernieuwing is het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) dat ons de mogelijkheid biedt om de gemeentelijke programma's te toetsen op de prestatievelden 'Omgevingskwaliteit', 'Duurzaamheid' en 'Zorgvuldig ruimtegebruik'. Duurzaamheid wegen wij zo mee bij het gericht inzetten van financiële middelen voor de stedelijke vernieuwing. Het Consulentenschap Duurzame Stedenbouw en het Energiebureau zijn veel betekenende instrumenten om de toepassing van de Nationale Pakketten Duurzaam Bouwen en Duurzame Stedenbouw (ook voor bestaand stedelijk gebied) te stimuleren.

Verder vinden wij het van belang om kennis te ontsluiten en over te dragen aan de spelers die duurzaam bouwen en wonen uitvoeren. De Nationale pakketten zijn hiervoor belangrijk. Wij willen nieuwe kennis ontwikkelen door uitvoering van voorbeeldprojecten te stimuleren en te ondersteunen, netwerkbijeenkomsten te organiseren en nieuwsbrieven op te stellen. Communicatie en educatie is bij de doelgroep bouwen en wonen een succesfactor. Om duurzaam wonen en beheren te bevorderen willen we ook de milieubewustwording van de eigen woningbezitters, huurders, beheerders van bedrijfsgebouwen en andere gebruikers van de openbare ruimte vergroten.

Wij zetten daarom in op het realiseren van de volgende doelen:

1. **Per 2005 hebben wij ook voor ons eigen handelen een integraal beleid voor duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw en is dit organisatorisch verankerd.**

We gaan meer doen dan alleen strategische plannen duurzamer maken; we passen 'eigen' procedures aan en zetten instrumenten gericht in om bij aanleg of reconstructie van provinciale wegen of andere bouwactiviteiten, maar bijvoorbeeld ook bij stimulering van stedenbouwkundige ontwikkelingen (ISV) of concessies aan streekvervoerders duurzaamheid een belangrijke basis te laten zijn.

2. **Per 2005 heeft 70% van de gemeenten een integraal beleid op het gebied van duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw met een daaraan gekoppelde uitvoeringsorganisatie. In 2008 geldt dit voor alle gemeenten.**

We blijven vanaf 2004 samen met het Consulentenschap Duurzame Stedelijke Ontwikkeling bijeenkomsten organiseren en we bezoeken individuele gemeenten om onder andere bestemmingsplanmakers, stedenbouwkundigen, projectontwikkelaars en gemeentelijke beheerders te adviseren en ondersteunen op het gebied van duurzaam bouwen, duurzame stedelijke ontwikkeling en zorgvuldig ruimtegebruik. In 2004 verspreiden wij onder de gemeenten een provinciale Handreiking Milieu in ruimtelijke plannen. In de provinciale bestemmingsplanprocedure evalueren we vanaf 2005 de effecten van het gebruik van deze handreiking. Op basis van deze evaluatie nemen we waar nodig maatregelen om de doorwerking van de handreiking te vergroten. In 2006 maakt de handreiking – waar mogelijk - onderdeel uit van de algemene Handleiding Bestemmingsplannen.

3. **Wij stimuleren een duurzame vorm van Zorgvuldig of Meervoudig en Intensief Ruimtegebruik (MIR)**

mede ter bescherming van de milieukwaliteit in het landelijk gebied. Vanaf 2007 is gewaarborgd dat de milieuaspecten bij Zorgvuldig ruimtegebruik structureel worden meegewogen.

We gaan de mogelijkheid van ondergronds bouwen in de bodem- en waterstructuur onderzoeken. Vanaf 2004 zetten wij in het kader van MIR drie voorbeeldprojecten op die mede resulteren in een overzicht van de kansen en bedreigingen. Vanaf 2005 worden in de provinciale Handreiking milieu in bestemmingsplannen de ervaringen uit de proefprojecten vastgelegd.

4. **Wij passen de Stad- en Milieu-procedure toe bij de invulling van de - te realiseren - milieukwaliteiten. Gedurende de gehele planperiode werken wij aan kennisontsluiting. Wij maken opgedane kennis over duurzaam bouwen en wonen en stedelijke ontwikkeling toegankelijk (onder andere via leertrajecten) en geven hieraan een plaats binnen beleidsprocessen.**
Voor een groot deel blijven we doen wat nu ook al doen. We zetten het Consulentenschap Duurzame Stedelijke Ontwikkeling in voor het geven van trainingen aan gemeenten, woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars over het gebruik van de Nationale pakketten duurzaam bouwen en duurzame stedelijke ontwikkeling. Ook blijven we netwerkbijeenkomsten organiseren, nieuwsbrieven verspreiden en voorbeeldprojecten stimuleren.
5. **De provincie ondersteunt gemeenten bij het bewustwordingsproces van hun inwoners voor de bijdrage die hun gedrag levert aan de gezondheid, veiligheid en duurzaamheid van hun woning en stedelijke omgeving. Per 2007 voert 50% van de gemeenten actief een Duurzaam wonenbeleid uit.**
Wij ontwikkelen en/of ondersteunen projecten als bijvoorbeeld 'Duurzaam klussen', Duurzaam huis Leidsche Rijn en 'Gezond binnenmilieu'. Wij ondersteunen gemeenten bij het stimuleringstraject dat zij inzetten om bewoners tot een duurzamer woongedrag te verleiden.

Wat verwachten wij van u?

Zorgvuldige uitvoering en handhaving van het rijks-, provinciale en gemeentelijke beleid vereisen samenwerking tussen verschillende overheden en professionalisering van organisaties. Het rijk blijft verantwoordelijk voor de minimumwaarden van de milieukwaliteit en eventuele ontheffing in het kader van Stad en Milieu. . PM ontwikkelingen rond Stad en Milieu. Samen met de gemeenten voegen wij daar kwaliteitsprofielen aan toe die als basis dienen voor gezamenlijk te bereiken resultaat.

Wij verwachten van opdrachtgevers, gemeenten, projectontwikkelaars, ontwerpers, bouwers en beheerders dat zij de afgesproken resultaten voor duurzaam bouwen en wonen realiseren. De uitvoerende partijen kunnen daarbij op onze samenwerking rekenen om alle kansen voor duurzame stedenbouw te benutten bij de nieuwbouw of de renovatie van wijken. Ook verwachten wij van gemeenten, projectontwikkelaars en andere partijen dat zij samen met ons zullen kijken hoe we optimaal gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimte in het kader van het traject Zorgvuldig Ruimtegebruik. Tot slot verwachten wij van gemeenten, corporaties en andere beheerders een actieve bijdrage en inzet om de woonconsument op zijn of haar eigen verantwoordelijkheid aan te spreken als het gaat om het duurzaam woongedrag. Wij willen hierbij graag behulpzaam zijn, bijvoorbeeld door voorlichtingsmateriaal te ontwikkelen en voorbeeldprojecten te ondersteunen.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Bouwen en wonen is een belangrijk doelgroep voor de integrale thema's Veiligheid en Gezondheid. Door intensief ruimtegebruik met wonen en werken dicht bij elkaar ontstaan er onveiligere situaties, ervaren meer mensen hinder van elkaar, van het verkeer en bedrijven en is de omgeving bijvoorbeeld door de uitstoot van het verkeer ongezonder (Verkeer en Bedrijven).

De bebouwde omgeving kent veel gebruikers van energie, maar biedt ook veel mogelijkheden voor besparing door isolatie, energiekoppeling (warmte-krachtkoppeling) en draagvlak voor duurzame energiebronnen als zonnecollectoren. Het bouwen vraagt schaarse bouwgrondstoffen. De provincie wil voorraden van deze stoffen zorgvuldig beheren. (zie hoofdstuk Voorraadbeheer). Isolerende maatregelen om energie te besparen kunnen leiden tot minder ventilatie van woningen en een ongezond binnenklimaat (Gezondheid).

Bouwen en wonen heeft een relatie met het thema Bodem. Een bodem die voor zijn functie geschikt is, is belangrijk voor bouwen en wonen. Zeker het Zorgvuldig ruimtegebruik vragen om een toenemende verplaatsing van bodem

(meer ondergronds bouwen) die hoge eisen stelt aan deze grond. Het gebruik van de materialen en van de gebouwen kunnen ook weer verontreiniging van die bodem tot gevolg hebben. De huidige regelgeving rond Bouwstoffenbeleid en Wet Bodembescherming moet dit voorkomen.

Er is ook een relatie met het thema Water: bebouwd oppervlak zorgt voor een snellere waterafvoer en draagt zonder maatregelen bij aan verdroging. In woon- en natuurgebieden is het belang van een goede waterkwaliteit groot. Waar mogelijk kunnen woon- en werkgebieden een ecologische functie krijgen en zo bijdragen aan de biodiversiteit.

Tot slot is het voor het beleid rond bouwen en wonen van belang dat verdere invulling wordt gegeven aan het thema Gebiedsgericht beleid met bijbehorende milieukwaliteitsprofielen. De profielen staan aan de basis van de resultaatafspraken die wij met gemeenten, projectontwikkelaars en andere partijen willen maken betreffende duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw.

HOOFDSTUK 5.2 VERKEER

- Het verkeer is de belangrijkste bron van milieuproblemen binnen onze provincie en groeit bovendien gestaag.
- Technische oplossingen bieden in afnemende mate antwoord op het oplossen van deze problemen.
- We spannen ons in om vermijdbare automobiliteit te verminderen
- Overschrijdingen van de MTR worden gesaneerd.

Hoe staan we er voor?

Dit hoofdstuk verkeer gaat met name in op het wegverkeer. Vliegverkeer wordt behandeld in de hoofdstukken veiligheid en verstoring (Schiphol, Soesterberg). In de hoofdstukken Veiligheid en Verstoring wordt ook aandacht besteed aan het railverkeer. Aan het vaarverkeer besteden wij geen extra aandacht in dit PMP.

In de provincie Utrecht vormen verkeer en vervoer en de infrastructuur die daar voor nodig is de belangrijkste bron van milieubelasting. Deze belasting van het milieu komt tot uiting in geluidhinder, luchtverontreiniging, onveilige (verkeers)situaties, verontreiniging van bodem en water, geurhinder, trillingshinder, lichthinder en versnippering van natuur en landschap. Met name de verontreiniging van de lucht en de hinder door geluid is in een aantal situaties zo ernstig dat gezondheidsschade optreedt. Bovendien leiden mobiliteit en de aanleg en het onderhoud van infrastructuur tot verbruik van grondstoffen. Een bijkomend probleem is de toenemende hoeveelheid zwerfvuil langs de weg.

De winst die door milieumaatregelen en technologische ontwikkelingen behaald is, wordt tenietgedaan door de groei van het aantal autokilometers, de sterke groei van het goederenvervoer en de aanschaf van steeds zwaardere personenauto's. Naar verwachting zal deze tendens op langere termijn doorzetten.

In 2000 zijn de huidige en toekomstige milieuknelpunten die samenhangen met verkeer en verkeersinfrastructuur geïnventariseerd in de MAVI (Milieu Aspecten Verkeer en Infrastructuur) rapportage. Met deze rapportage hebben we inzicht gekregen in de problemen. In vervolg hierop is in 2001 het Uitwerkingsprogramma MAVI vastgesteld om de aanpak van natuur- en milieuknelpunten door verkeer en infrastructuur te intensiveren.

Voor de uitvoering is tot 2010 jaarlijks 454.000 euro beschikbaar in het kader van het subsidie-programma Milieubewust op weg voor projecten die een bijdrage leveren aan het oplossen van de natuur- en milieuknelpunten. In 2001 en 2002 zijn zo'n 30 projecten ondersteund, die een bijdrage hebben geleverd aan een duurzamere mobiliteit, zonder dat dit overigens direct heeft geresulteerd in een trendbreuk voor de totale milieubelasting. De projecten zijn zeer divers van aard. Genoemd kunnen worden milieuvriendelijke taxi's, zeer zuinige bedrijfsauto's, de toepassing van stil asfalt en de experimenten rond het opvangen van run off.

In de themahoofdstukken geven we aan welke activiteiten zijn ondernomen, gericht op de specifieke milieuthema's.

In het landelijke Structuurschema Verkeer en Vervoer (1988) werd sterk ingezet op beperking van de groei van de automobiliteit. Dit doel is niet bereikt. Menselijk gedrag blijkt moeilijk te sturen. De automobiliteit is sterk blijven groeien. Het vrachtverkeer neemt daarin een steeds nadrukkelijker plek in. De knelpunten langs infrastructuur, in de vorm van ernstige hinder en soms ook normoverschrijdingen op het gebied van geluid, externe veiligheid en lucht, zijn blijven bestaan en deels toegenomen. Deze lokale knelpunten worden dikwijls niet aangepakt door het ontbreken van instrumenten, financiële middelen en/of een lage prioriteitstelling. De wegbeheerder heeft andere prioriteiten dan de omgeving; wettelijke verplichtingen om knelpunten – op korte termijn of los van wegreconstructies – aan te pakken ontbreken.

In de themahoofdstukken wordt ingegaan op de feitelijke knelpunten. Op dit moment wordt gewerkt aan een actueel overzicht van knelpunten tengevolge van verkeer en infrastructuur in de provincie Utrecht opgenomen.

Een toelichting per milieu-aspect:

- **Geluidhinder**
Op veel locaties worden grenswaarden overschreden. Het percentage inwoners dat te maken heeft met ernstige

hinder is gestegen. Wegverkeer vormt de voornaamste bron, maar ook rail- en luchtverkeer vormen een probleem.

- **Luchtverontreiniging**

Voor luchtkwaliteit geldt dat op meerdere locaties langs wegen sprake is van overschrijding van de grenswaarden voor stikstofdioxide en fijn stof uit het Besluit luchtkwaliteit. Op deze locaties is sprake van een gevaar voor de volksgezondheid. Voor de termijnen van 2005 respectievelijk 2010 moeten deze overschrijdingen zijn opgeheven. Rekening houdend met de autonome ontwikkeling, waaronder schoner worden van auto's, moet toch op een beperkt aantal plekken (plandrempeleoverschrijdingen) aanvullende maatregelen worden genomen. Grof stof, roet, rook veroorzaken wordt door 21% van de inwoners als hinderlijk ervaren; verkeer in de bebouwde kom is hierbij de belangrijkste bron. De uitstoot van verzurende stoffen in Utrecht is voor 43% afkomstig van verkeer.

- **Externe veiligheid**

Op enkele plaatsen doen zich overschrijdingen van de ondergrens voor: bij rail en rijkswegen wordt over een aantal kilometers de oriënterende waarde voor het groepsrisico overschreden. Op veel meer plaatsen (ook provinciale wegen) wordt die oriënterende waarde genaderd. Nader onderzoek is noodzakelijk om gerichte maatregelen te nemen.

- **Trillingen**

Vooraf wegverkeer binnen de bebouwde kom is een belangrijke bron van trillingshinder; circa 35% van de bevolking ervaart enige vorm van trillingshinder.

- **Geur**

Wegverkeer is naast mest de belangrijkste bron voor stankoverlast; 13% van de bevolking ervaart ernstige geurhinder.

- **Energie**

De CO₂-emissie in Utrecht is voor 29% afkomstig van verkeer en vervoer, landelijk is dat 17% (cijfers 1997). Verkeer en vervoer is in Utrecht daarmee de grootste bron van CO₂.

- **Bodem en water**

Ongeveer de helft van de rijkswegen en een derde van de provinciale wegen lopen door gebieden die zeer gevoelig zijn voor verontreiniging. Gunstige ontwikkelingen zijn het schoner worden van de motoren en de brandstoffen en de invoering van ZOAB (tot nu toe alleen op rijkswegen). Negatief is de groei van het verkeer. Naar de effecten van verwaaiing en afstroming (de zogeheten run-off) en mogelijke maatregelen wordt momenteel onderzoek gedaan.

- **Versnippering natuur en landschap**

Wegen zijn knelpunten voor het realiseren van de ecologische hoofdstructuur omdat zij natuurgebieden doorkruisen en versnipperen. Bovendien zorgt het autoverkeer voor verstoring door licht en geluid. Infrastructuur tast het landschap (van zowel stedelijk als landelijk gebied) enorm aan en beïnvloedt daarmee de leefomgevingskwaliteit in negatieve zin. Zorgvuldige inpassing en hoogwaardige vormgeving zijn essentieel maar hebben dikwijls te weinig aandacht gekregen.

Wat zijn de ontwikkelingen?

In algemene zin is er een voortzettende groei van de mobiliteit. De automobiliteit stijgt daarbij sneller dan de mobiliteit per fiets of openbaar vervoer. Vanuit het nationaal verkeer- en vervoersbeleid is de inzet het accommoderen van de mobiliteitsbehoefte, binnen de randvoorwaarden vanuit leefbaarheid. Door onder andere kwaliteitsverbeteringen van het fietsnetwerk en van het openbaar vervoer wordt getracht de mobilist te verleiden tot andere vormen van vervoer in plaats van autogebruik. Omdat technische oplossingen in afnemende mate antwoord kunnen bieden voor de milieuproblemen is het vanuit het milieubeleid gewenst dat de schone vormen van vervoer (fiets, OV, vervoer over water en rail) een groter aandeel vormen van de totale mobiliteit.

De toegenomen aandacht voor handhaving, veiligheid en gezondheid werkt door op het terrein van mobiliteit en milieu. De verscherpte normstelling op het gebied van luchtkwaliteit, onder invloed van de Europese regelgeving, leidt tot nieuwe beleidsopgaven. Belangrijk is dat het Besluit luchtkwaliteit ons verplicht tot preventie en aanpak van knelpunten in de luchtkwaliteit (zie hoofdstuk lucht). Ook op het gebied van externe veiligheid dreigt, onder invloed van de tendens lokaal dichter bij infrastructuur te bouwen, een toename in knelpunten. Bovendien is het inzicht in het transport van gevaarlijke stoffen en daarmee de betrouwbaarheid van het overzicht van knelpunten beperkt.

De toename aan infrastructurele werken betekent niet alleen een meer milieubelasting en versnippering van een groter gebied, maar ook dat een grotere inzet nodig is ten behoeve van handhaving, proceduremanagement en accounthouderschap op het gebied van milieuwetgeving.

Wat zijn de beleidskaders?

Uitgangspunt van het landelijke verkeersbeleid is dat mobiliteit binnen de randvoorwaarden van milieu en leefbaarheid mag groeien. In het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan (NVVP) zet het rijk in op vier sporen. Het eerste spoor richt zich op normstelling (emissie-eisen en immissienormen). Spoor twee is het principe 'de vervuiler betaalt' (onder andere kilometerheffing). Het derde spoor zet in op technische maatregelen aan en inpassing van infrastructuur. Vormgeving van de infrastructuur en ontsnippering zijn daarvan voorbeelden. Spoor vier richt zich op milieutechnologie. Vooral via dit laatste spoor moeten de milieueffecten van mobiliteit, met name in internationaal verband, worden teruggedrongen. Het NVVP is echter nog niet vastgesteld en wordt aangepast. De kilometerheffing wordt op korte termijn niet ingevoerd en op vergroting van de wegcapaciteit wordt meer accent gelegd. Dit leidt tot een stijging van het aantal autokilometers (zo had kilometerheffing het aantal autokilometers met 10% moeten verlagen).

In het hoofdstuk gebieden hebben wij aangegeven dat de handhaving van grenswaarden wordt versterkt en dat via ruimtelijke maatregelen de kwaliteit van gebieden worden verbeterd. Zonering kan daarbij een rol vervullen. In het NVVP en de Vijfde Nota op de Ruimtelijke Ordening is een aanzet gegeven om te komen tot zogenaamde vrijwaringszones: rondom het hoofdinfrastructuurnetwerk worden zones aangewezen die gevrijwaard blijven van bebouwing. Hiermee beoogt het rijk ruimte te behouden voor uitbreiding van infrastructuur. Het beleid wordt momenteel uitgewerkt in een beleidskader met toetsingscriteria. Vrijwaringszones kunnen, als neveneffect, een bijdrage leveren aan het voorkomen van nieuwe milieuknelpunten. In het hoofdstuk gebieden geven wij aan hoe we omgaan met gebiedskwaliteiten. Deze benaderingswijze geldt ook in de vrijwaringszones.

Het provinciale mobiliteitsbeleid is gericht op het realiseren van een evenwicht tussen bereikbaarheid en leefbaarheid. Overeenkomstig de in de Koepelnotitie geformuleerde beleidsuitgangspunten spannen we ons in om vermijdbare automobiliteit te beperken en door het stimuleren van het openbaar vervoer en het fietsgebruik. Daarnaast wordt ook het goederenvervoer over water bevorderd.

Leefbaarheid en bereikbaarheid zijn ook kernbegrippen in de Strategische Mobiliteitsvisie, die de provincie in 2002 samen met BRU, gewest Eemland, Gemeente Utrecht, Gemeente Amersfoort en de directie Utrecht van RWS heeft ontwikkeld. Ook daaruit blijkt het streven naar een goede balans tussen enerzijds bereikbaarheid en anderzijds veiligheid en leefbaarheid.

Wat mag u van ons verwachten?

Wij streven in het provinciaal mobiliteitsbeleid naar vermindering van de negatieve effecten van verkeer en vervoer op de kwaliteit van de leefomgeving. We willen naar een situatie waarbij sprake is van een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, een vitale natuur, en waarbij geen vitale hulpbronnen worden uitgeput. We pakken primair de situaties aan waarbij MTR/grenswaarden worden overschreden, waartoe wij een saneringsprogramma opstellen. Het in het SMPU uitgezette mobiliteitsbeleid en het ruimtelijk beleid in het Streekplan, mede gebaseerd op infrastructuur en mobiliteitsontwikkeling, zijn daartoe essentieel. Ook is een deel van de instrumenten die wij inzetten ter bestrijding van milieuknelpunten die door verkeer worden veroorzaakt verankerd in andere plannen. Zo zijn bijvoorbeeld het Subsidieprogramma 'Milieubewust op weg' en de subsidiërings- en aanbestedingsvoorwaarden OV verankerd in het SMPU. Monitoring van de milieu-effecten van verkeer is gekoppeld aan de MAVI-rapportage. In de diverse thema-hoofdstukken (hoofdstuk 4) is voor verkeer aangegeven welke doelen moeten worden bereikt en hoe dat per thema gebeurt.

We pakken actief onze taak op om ruimtelijke ontwikkelingen te toetsen op de gevolgen voor het milieu. Het meewegen van de mobiliteitseffecten bij de keuze voor ruimtelijke ontwikkelingen is daarbij van essentieel belang. Daarvoor willen we een luchtkwaliteitstoets opstellen voor ruimtelijke ontwikkelingen en maken we in het kader van externe veiligheid een handleiding 'planontwikkeling en externe veiligheid' voor gemeenten. Vanzelfsprekend toetsen we ook onze eigen plannen. Er wordt in 2003 een instrument ontwikkeld (MAVI-scan) om infrastructurele

ontwikkelingen te toetsen op de gevolgen voor het milieu. Daarbij willen wij bij grotere infrastructurele projecten optreden als gebiedsregisseur teneinde een daadwerkelijk integrale aanpak te verwezenlijken.

Aanpak aan de bron, ook om nieuwe situaties te voorkomen, staat voorop. Uitgangspunt is dat we bij het oplossen van lokale knelpunten en het plannen van maatregelen eerst zoeken naar bronmaatregelen (stil asfalt, schone technologie, snelheidsreductie), dan naar overdrachtsmaatregelen (schermen, wallen, beplanting, infrastructurele inpassing) en gevelmaatregelen (isolatie). Indien ook die geen soelaas bieden komen saneringsmaatregelen in beeld zoals functieverandering, functieverplaatsing of sloop. Zonering, het scheppen van afstand tussen bron en gevoelige functie, is dan ook te zien als sluitstuk bij de oplossing van bestaande knelpunten. In de brongerichte benadering van het probleem zetten wij als regisseur onder andere in op een doelmatig openbaar vervoerssysteem, locatiebeleid en knooppuntenbeleid.

We willen samen met gemeenten, BRU en RWS de lokale milieuproblemen langs infrastructuur aanpakken. Niet alleen omdat we middels ons beleid hiervoor de kaders formuleren maar ook omdat maatregelen van de wegbeheerder invloed kunnen hebben elders in het infrastructuurnetwerk. Wij willen als wegbeheerder een voorbeeldrol vervullen. Dit komt onder andere tot uiting in het voorkomen van nieuwe knelpunten bij aanleg en onderhoud van nieuwe en bestaande infrastructurele projecten en kunstwerken, bij duurzaam bouwen en interne milieuzorg en bij het streven naar toepassing van innovatieve maatregelen. Ook als concessieverlener OV houden we rekening met milieu-eisen.

We willen niet alleen organiseren, maar ook faciliteren en stimuleren. Ten aanzien van milieutechnologische ontwikkelingen wordt al snel geconcludeerd dat hier op provinciaal niveau geen taak ligt en dat het voortouw op nationaal en internationaal niveau ligt. Toch willen we juist hier graag een stimulerende rol vervullen en onze provincie profileren als proeftuin voor schone technologie en innovatieve maatregelen. We denken op deze wijze de omslag naar duurzame mobiliteit te bevorderen.

Als bevoegd gezag vragen we bedrijven inzicht in de vervoerssituatie en toetsen daar ook op. Met behulp van het instrumenten vergunningverlening lichten wij bedrijven door waarvoor wij het bevoegd gezag zijn.

Specifiek voor de doelgroep verkeer hanteren wij de volgende algemene doelen:

- 1. Alle overschrijdingen van de MTR-waarden langs infrastructuur in de provincie Utrecht moeten worden gesaneerd. De termijn waarop is afhankelijk van factoren als mate van overschrijding, het aantal gehinderden en het belast oppervlak. Nieuwe knelpunten moeten worden voorkomen.**
Wij versterken hiertoe de monitoring, bij voorkeur samen met rijk en gemeenten. Op grond van actuele gegevens wordt een saneringsprogramma gemaakt en prioriteiten gesteld. Het SMPU werkt dat nader uit. Niet alleen voeren we maatregelen uit ten behoeve van knelpunten langs provinciale wegen, ook willen we ons inspannen om de oplossingen van knelpunten langs wegen van andere wegbeheerders naderbij te brengen. In haar visie op de functie en categorisering van wegen (netwerkvisie), houden wij rekening met de kwaliteit van de leefomgeving. Door bij de OV-concessies ook milieu-eisen te stellen zal een bijdrage worden geleverd aan het verbeteren van de leefbaarheid. In 2015 zijn bij alle provinciale wegen in kwetsbare gebieden maatregelen genomen om verontreiniging van bodem en oppervlaktewater door afspoeling tegen te gaan.
- 2. De provincie is proeftuin voor schone technologie en innovatieve maatregelen en heeft in 2004 hiervoor een eigen programma.**
Wij willen samen met de regionale partners actief bijdragen aan experimenten die leiden tot het terugdringen van de milieubelasting en een efficiënte benutting van de infrastructuur. Wij kennen hiertoe het subsidieprogramma 'Milieubewust op weg'. We zullen nagaan op welke wijze we verder invulling kunnen geven aan dit doel door belemmeringen te inventariseren. De resultaten worden verwerkt in een apart programma met maatregelen. In een project dat zich richt op de Heuvelrug ('Leefbare duurzame mobiliteit op de Heuvelrug') worden alle mogelijke oplossingen nagegaan.
- 3. De provincie spant zich in om vermijdbare automobiliteit terug te dringen.**
Omdat meer nog dan in andere provincies de milieukwaliteit vooral onder druk staat door autoverkeer houden wij vast aan dit doel uit de Koepelnotitie fysieke leefomgeving. Slechts met veel creativiteit, vasthoudendheid en inzet van een breed scala aan middelen zal bereikt kunnen worden dat de auto een minder voor de hand liggende keus wordt: kwalitatief hoogwaardig OV en fietsvoorzieningen, autoluwe gebieden, (her)inrichting van woon- en werkgebieden, transferia, autodelen, milieu-educatie/ bewustwordingsprojecten, locatiebeleid, telewerken,

vervoermanagement, etc. Uitwerking van deze maatregelen vindt met name plaats in het kader van het SMPU. Prijsmaatregelen, als kilometerheffing, zijn wegens het ontbreken van draagvlak niet meer in voorbereiding. De aandacht voor het thema mobiliteit in het programma 'Leren voor Duurzaamheid' wordt voortgezet (zie hiervoor het hoofdstuk consumenten).

4. **In 2008 bereikt de provincie het niveau van ISO-14001 inzake milieuzorg bij planvorming, aanleg, beheer en onderhoud van haar infrastructuur cf. het 'Nationaal pakket duurzaam bouwen GWW'** Overeenkomstig het landelijk programma 'Met preventie naar duurzaam ondernemen' (zie hoofdstuk bedrijven) werken wij aan een gecertificeerd milieuzorgsysteem. Bij het uitvoeren van werken passen wij de basismaatregelen uit het pakket toe. Mede op grond van een lopende pilot wordt een hoger ambitieniveau overwogen. Voor grote infrastructurele projecten zetten wij sterk in op handhaving, proceduremanagement en accounthouderschap.

Wat verwachten wij van u

We verwachten van gemeenten een integraal verkeers- en vervoersbeleid dat, gericht is op de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en de leefbaarheid. Het beperken van de groei van de vermijdbare automobiliteit maakt daar onderdeel van uit. Tevens verwachten we van gemeenten een eigen inspanning om lokale milieuknelpunten op te lossen.

Naar onze mening ligt de eerste verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van maatregelen bij de wegbeheerder. Het oplossen van bestaande knelpunten kan echter winst opleveren voor de omgeving (denk aan nieuwe mogelijkheden van grondgebruik, functieverandering). Die winst moet tot uitdrukking komen in de actieve participatie van alle betrokken partijen. Van het rijk verwachten we op dit punt een extra inspanning omdat veel knelpunten te maken hebben met rijksinfrastructuur. Bovendien moet het rijk een maximale inspanning leveren om schone technologie in te voeren.

Van bedrijven en brancheorganisaties verwachten we een actieve instelling om na te gaan waar milieuhinder door mobiliteit kan worden terug gedrongen: voertuigkeuze, vestigingskeuze, vervoermanagement, reductie transportkilometers enz.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

In de themahoofdstukken Lucht, Verstoring en Externe veiligheid, maar ook in de hoofdstukken Bouwen en wonen en Consumenten besteden we specifiek aandacht aan verkeer. In voorliggend hoofdstuk staat juist de doelgroep Verkeer centraal en worden in samenhang met elkaar een aantal milieuaspecten van deze doelgroep behandeld.

SMPU en PMP zijn gelijktijdig opgesteld; het onderwerp 'verkeer/infrastructuur en milieu' komt in beide plannen aan de orde, vanuit een andere invalshoek, maar is vanzelfsprekend afgestemd. Veel van de maatregelen uit het voorliggende hoofdstuk zullen worden verwezenlijkt via het bij het SMPU behorende activiteitenprogramma.

HOOFDSTUK 5.3 BEDRIJVEN

- We zijn in Utrecht aardig op weg als het gaat om de realisatie van duurzaam ondernemen en duurzaam ingerichte bedrijventerreinen maar er is nog veel winst te behalen.
- We willen als provincie daarom onze stimulerende rol richting bedrijven, gemeenten en intermediaire organisaties op een hoger peil brengen.
- We gaan - samen met onze partners - door middel van een programmatische en pro-actieve aanpak verder met de professionalisering van vergunningverlening en handhaving.
- We gaan onze instrumenten daar inzetten waar het grootste milieurendement wordt verwacht en de handhaving het meest effectief is.
- Met een meer integrale benadering van onze dossiers zullen we meer dan voorheen afstemming zoeken met andere disciplines, zowel intern als extern.
- We gaan stringenter handhaven.

Hoe staan we ervoor?

In de provincie Utrecht zijn ruim 60.000 bedrijven actief. Met name in de dienstverlening, ICT en transport en logistiek zijn Utrechtse bedrijven sterk vertegenwoordigd. Industrie en nijverheid zijn in de provincie minder sterk aanwezig. De economische groei in Utrecht is hoger dan gemiddeld.

Het zwaartepunt van de milieubelasting die door bedrijven wordt veroorzaakt ligt met name bij het vervoer en de bouw en beheer van bedrijfsruimten. De inzet van bedrijven om de bodem te saneren is over het algemeen goed. Bedrijven weten zich in toenemende mate verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bodem. ... Bedrijventerreinen zijn gezondeerd. Hierdoor ontstaat een goede scheiding tussen bedrijfsfuncties en andere bestemmingen. Wij streven naar een duurzame economische ontwikkeling. Het bereiken van milieuwinst is één van de pijlers van een gezond economisch klimaat. In de economische beleidsplannen 'Voorzet op maat' en 'De toekomst heeft vele gezichten' hebben wij dit nader uitgewerkt. Wij benaderen bedrijven direct via drie wegen: allereerst vanuit onze taak als bevoegd gezag voor de vergunningverlening en handhaving, ten tweede door bij de bedrijven duurzaam ondernemen te stimuleren en ten derde de inrichting van duurzame bedrijventerreinen.

Vergunningverlening en handhaving

Onze inspanningen staan op een behoorlijk niveau. Zo is 80% van de vergunningen de laatste 5 jaar verleend. Voorts wordt elk bedrijf minimaal één keer per jaar bezocht, met een gemiddelde van twee keer per jaar. Het aantal bedrijven dat tot nu toe een vergunning op hoofdlijnen heeft gekregen op basis van een geïmplementeerd milieuzorgsysteem is beperkt, tot nu toe slechts twee bedrijven.

Samen met de handhavingpartners in de provincie Utrecht is de nodige aandacht besteed aan verbetering van de handhavingssamenwerking. Inmiddels is de samenwerking uitgebreid en betrekken we ook de waterstaats-, natuurbeschermings- en r.o.-regelgeving. Probleem bij dit laatste is dat de regelgeving strikt gescheiden is en een integrale benadering vanuit de sporen ruimtelijke ordening en milieu uitsluit. In de praktijk leidt dat tot weerbarstige dossiers, waarvoor een goede oplossing van het probleem bijna per definitie is uitgesloten.

Het traject dat al in gang was gezet om tot een slagvaardiger en meer professionele vergunningverlening en handhaving te komen is door de rampen in Enschede en Volendam en de Legionella-uitbraak in Bovenkarspel versterkt. De in 1999 tussen provincie, gemeenten, waterschappen, diverse Rijksoverheidsinstanties en de politie gesloten samenwerkingsovereenkomst handhaving is opgerekt met nieuwe onderwerpen als waterstaat, natuur en ruimtelijke ordening.

Veiligheid en gezondheid hebben een sterkere plaats gekregen binnen vergunningverlening en handhaving. Vanuit het Rijk is een professionaliseringstraject ingezet. Wij hebben gemeenten ondersteund om met name via het regulerende spoor, zoals de verruimde reikwijdte van de Wet Milieubeheer, duurzaam ondernemen te bevorderen bij de meldingsplichtige bedrijven. Voorts hebben wij door middel van een omgevingsanalyse handhavingssamenwerking de huidige stand van zaken van de milieuhandhaving en de milieurisico's beschreven.

Duurzaam ondernemen

In 1993 heeft de provincie het Preventieteam opgericht. Dit team stimuleert en faciliteert bedrijven, instanties en instellingen bij de uitvoering van activiteiten rond duurzaam ondernemen, soms alleen, vaak in samenwerking met anderen. Zo doen gemeenten mee met het project 'Milieuzorg Utrecht' waarin MKB-bedrijven milieuzorg-adviezen krijgen. Uit een in 2000 uitgevoerd evaluerend onderzoek⁶ blijkt dat in Utrecht de grotere bedrijven aandacht besteden aan duurzaam ondernemen en milieuzorg maar dat de kleinere bedrijven achterblijven. Ook de milieuzorg bij kantoren vertoonde een terugval. In Utrecht is 15% van de bedrijven, met name kleinere, nog steeds niet geïnteresseerd in milieuzorg.

Uit de door VROM in 1999 uitgevoerde evaluatie van de 'Uitvoeringsstrategie preventie 1996 - 2000' blijkt dat er goede resultaten zijn geboekt maar voor de komende jaren een meer integrale aanpak vanuit de overheid gewenst is. Wij zijn inmiddels gestart met deze werkwijze. Gestimuleerd door subsidieregelingen (zie instrumenten) zijn de milieudiensten en het gewest Eemland van start gegaan met het uitvoeren van een aantal projecten. Ook de provincie heeft in het Preventieprogramma 2002 haar voorbeeldfunctie opgepakt.

Duurzame bedrijventerreinen

Omdat de beschikbare ruimte schaars is, is bij het (het)ontwikkelen van bedrijventerreinen steeds meer aandacht voor duurzaamheid. In dit kader zijn projecten uitgevoerd op het gebied van afvalbeheer, vervoersmanagement, zorgvuldig ruimtegebruik, parkmanagement en een aantal pilotprojecten met gemeenten om de kansen voor duurzaamheid op bedrijventerreinen inzichtelijk te maken. Op dit gebied is de fase van ontdekken voorbij. Het is nu uitdaging de kansen te vertalen in structureel beleid. De helft van de Utrechtse gemeenten is al actief om het aanleggen van duurzame bedrijventerreinen te stimuleren. Hiermee worden goede resultaten gehaald. Uit een in 2002 door ons uitgevoerd onderzoek⁷ blijkt dat er echter meer mogelijkheden zijn voor realisatie van duurzaamheidsmaatregelen, bijvoorbeeld rond energie, water, duurzaam bouwen, grondstoffen/afval en vervoer. Gemeenten hebben behoefte aan een meer integrale benadering vanuit de provincie, aan financiële ondersteuning bij de planontwikkeling en uitvoering, aan het ontwikkelen van ondersteunende instrumenten (zoals een stappenplan) en aan het inbrengen van kennis, informatie en deskundigheid.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Hoewel ten tijde van de opstelling van dit plan sprake is van een economische dip is de verwachting dat de groei in bedrijvigheid in de provincie zal doorzetten. Een toenemend aantal bedrijven en een toenemende bedrijvigheid zullen bij huidig beleid en zonder aanvullende maatregelen ook zorgen voor een toenemende milieudruk. Het is de uitdaging voor Utrecht om die groei te laten plaatsvinden met een behoud van de kwaliteit. Wanneer we een verlies aan kwaliteit voor lief nemen slachten we de kip met de gouden eieren; de kwaliteit van de leefomgeving is namelijk een belangrijke reden voor bedrijven en inwoners om zich in Utrecht te vestigen.

Dat die opdracht om leefkwaliteit te behouden zeker niet alleen een verantwoordelijkheid is voor overheden wordt steeds algemener erkend door bedrijven. Onder de algemeen overkoepelende term 'maatschappelijk verantwoord ondernemen' tonen bedrijven zich actief om ook duurzaam ondernemen op te pakken. Bedrijven gaan ook steeds meer over tot zelfregulering, tot het toetreden van kwaliteitsnetwerken.

Omdat overheden dit stimuleren en waarderen en ook steeds meer belonen (bijvoorbeeld door een aangepast controleregime) en ook omdat consumenten in toenemende mate bedrijven succesvol aanspreken op hun verantwoordelijkheid (m.n. productie, inkoop) is sprake van een stevige ontwikkeling. Wij verwachten dat de tendens tot maatschappelijk verantwoord, bewust en duurzaam ondernemen zich zal doorzetten.

Het programma 'Met preventie naar duurzaam ondernemen'⁸ geeft overheden handreikingen voor beleid op het gebied van preventie en duurzaam ondernemen. Hiermee is preventie de weg naar duurzaam ondernemen ingeslagen. In onze eigen provincie hebben we hiermee al een begin gemaakt. De komende planperiode willen wij dit continueren.

De Europese richtlijn inzake de toegang van het publiek tot milieu-informatie verplicht de provincie (en andere

⁶ Schoner produceren; KPMG/NIPO, 2000

⁷ Nulmeting duurzaamheid bedrijventerreinen Provincie Utrecht; BECO groep BV; juni 2002

⁸ Met preventie naar duurzaam ondernemen, een programma voor en door overheden, 2001-2005; IPO, VNG, UvW, VROM, EZ; 2001

overheden) milieu-informatie 'als vanzelfsprekend' aan het publiek beschikbaar te stellen. Tot die informatie behoort volgens de richtlijn in ieder geval ook informatie over emissies, lozingen en ander vrijkomende stoffen en gegevens afkomstig van het toezicht op activiteiten die (waarschijnlijk) gevolgen hebben voor het milieu. De informatie dient in 2005, bij voorkeur per internet, beschikbaar te zijn voor het publiek.

Wij verwachten een verdergaande ontwikkeling in het realiseren van duurzame bedrijventerreinen. Eén van de belangrijke ontwikkelingen voor het inrichten van duurzame bedrijventerreinen is de ontwikkelingslag naar een integrale benadering van de omgevingskwaliteit. In het hoofdstuk Gebieden werken wij dit verder uit. De behoefte aan een integrale aanpak is breed; de Commissie Alders wijst in haar rapport 'Duurzame ontwikkelingspolitiek in de regio' op versterking van de integrale aanpak en het daardoor vergroten van het milieurendement van maatregelen. Een analyse van een bedrijventerrein als geheel en het op grond daarvan zoeken naar manieren om milieuwinst te behalen biedt mogelijk meer perspectieven, boven de individuele benadering van bedrijven via het vergunningeninstrument.

- **Verandering van schaal.**
Steeds meer regelgeving komt uit Europa en provinciale regels worden landelijk opgeschaald. Er blijft daardoor minder beleidsvrijheid over voor de provincies. Daarnaast is meer ruimte om lokale problemen (bijv stank, geluid) ook lokaal op te lossen. De ontwikkelingen maken meer afstemming met andere provincies en andere overheden noodzakelijk.
- **Professionalisering**
Landelijk is een traject ingezet om vergunningverlening en handhaving verder te professionaliseren. Het Rijk heeft kwaliteitscriteria ontwikkeld. In 2003 wordt de huidige handhaving aan die criteria getoetst. Het 'wetsvoorstel versterking handhaving' beoogt per 1-1-05 een verplichte samenwerking (in de vorm van bijvoorbeeld regionale milieudiensten). Overigens werken niet alleen overheden aan professionalisering; ook bedrijven worden professioneler. Vaak worden ze op milieugebied gefaciliteerd door brancheorganisaties.
- **Ruimtelijke ordening**
Formeel is er sprake van twee gescheiden kaders: milieu en ruimtelijke ordening. In de praktijk zien we dat deze twee aspecten meer en meer geïntegreerd aan de orde komen bij vergunningverlening en handhaving. Realisatie van een bedrijf op een goede plaats kan veel overlast voor de omgeving voorkomen; anderzijds is het pakket aan mogelijke overlastbeperkende maatregelen bij bedrijven die op een verkeerde locatie liggen, beperkt.
- **Emissiehandel (NOx) en Benchmarking energie-efficiency:** Op dit moment is nog niet duidelijk wat de rol van het bevoegd gezag is, en in hoeverre dit voor de provincie Utrecht een belangrijk item is. Landelijk gaat het om zo'n 30 bedrijven.
- **Energie en externe veiligheid**
Ook bedrijven worden groter en complexer en evenementen trekken veel bezoekers. Op het gebied van externe veiligheid moeten we de nodige expertise opbouwen en in stand houden, samen met andere bevoegde instanties. Voor het bereiken van de doelstellingen op energiegebied zijn vergunningen en handhaving sinds de uitbreiding van de Wet milieubeheer belangrijke instrumenten die dwingend kunnen worden opgelegd.
- **Bouwstoffenbesluit**
Bij de handhaving van het Bouwstoffenbesluit is het de vraag of de bevoegdheid op het juiste niveau ligt. Een van de voorstellen is om de provincie de bevoegdheid te geven voor grote infrastructurele werken die gemeentegrensoverschrijdend zijn. Om op deze ontwikkeling in te spelen zullen we kennis moeten opbouwen op niet alleen het inhoudelijke vlak, maar ook op het terrein van accounthouderschap en proceduremanagement.
- **Gezondheid**
De uitbarsting van legionella enkele jaren geleden heeft geleid tot een intensivering van de handhaving bij badinrichtingen en zwemgelegenheden. Deze problematiek zal de komende periode nog veel aandacht vragen. Zie ook het hoofdstuk Gezondheid.

Wat zijn de beleidskaders

Nationaal (NMP4) en internationaal is sprake van verschuiving van de aandacht voor productieprocessen naar productieketens. Dit is een verschuiving die ook met het Programma 'Met preventie naar duurzaam ondernemen' wordt beoogd. Hoofddoel van het programma is het verminderen van de milieubelasting van bedrijfsmatige activiteiten, door ontkoppeling van milieudruk en economische groei. De duurzame inrichting van bedrijventerreinen

draagt hieraan bij. De IPO-agenda Bedrijven & milieu (2002) schetst de ambities van de gezamenlijke provincies op dit beleidsterrein: bijdragen aan milieudoelen op een hoger schaalniveau, participeren in duurzaamheids-strategieën, regisseren van milieudoelen op een lager schaalniveau, voortrekken bij duurzame bedrijventerreinen

Het Streekplan geeft het ruimtelijk kader voor de gebiedsfunctie bedrijventerreinen. Het nieuwe Economisch beleidsplan 'De toekomst heeft vele gezichten' (Economisch beleidsplan provincie Utrecht 2003-2006; Ontwerp, oktober 2002) heeft als doel stimuleren van een duurzame economische ontwikkeling van de provincie Utrecht. Zorgvuldig ruimtegebruik en duurzame terreinen maken daar onderdeel van uit. De beleidskaders voor emissiehandel en benchmark energie zijn het convenant benchmarking energie-efficiency (einddatum 2012) en de Meerjarenaafspraken energiebesparing, tweede generatie (looptijd 2001-2012).

De Nota Handhaving en veiligheid in de provincie Utrecht (provincie Utrecht 2002) heeft als belangrijke uitgangspunten:

- Niet gedogen; indien toch noodzakelijk, moet het een bewuste keuze zijn, de randvoorwaarden moeten duidelijk zijn aangegeven en er dient een expliciet besluit over worden genomen.
- Verbetering van ons vergunningverlenings- en handhavingsbeleid middels samenwerking met (handhavings)partners en een verdere professionalisering.
- Het scheiden van vergunningverlening en handhaving; één ambtenaar kan nooit de vergunningverlening en handhaving voor hetzelfde bedrijf of dezelfde inrichting doen.

Wat mag u van ons verwachten?

Wij streven naar een bedrijvigheid in de provincie die door preventie en duurzaam ondernemen bijdraagt aan de ontkoppeling van milieudruk en economische groei, die gevestigd is op duurzaam ingerichte en beheerde terreinen en die weinig hinder veroorzaakt en weinig milieuklachten oplevert.

Vergunningverlening en handhaving

Als bestuurlijk regisseur signaleren wij maatschappelijke knelpunten en informeren daarover. Wij creëren faciliteiten voor het uitwisselen van kennis en ervaring tussen gemeenten en provincies onderling. Tevens hebben wij een prominente regierol voor de professionalisering van de handhaving.

Wij zijn bevoegd gezag voor de grotere bedrijven en bedrijven in de afvalbe- en verwerkende sector. Wij zorgen voor de vergunningverlening en handhaving van deze bedrijven. Daarnaast willen wij gemeenten stimuleren een verantwoordelijke aan te stellen of op te leiden voor de onderwerpen energiebesparing, afvalpreventie en -scheiding. Daarvoor worden kennisvoorzieningen ontwikkeld en trainingen georganiseerd. Inzake vergunningverlening en handhaving willen wij kwaliteit, uniformiteit en samenwerking tot stand brengen.

Centraal in onze aanpak staan de branchedocumenten en toezichtsplannen. Bij het opstellen van branchedocumenten worden de onderstaande aandachtspunten in ieder geval meegenomen. Branchedocumenten en toezichtsplannen zijn afgestemd.

1. We realiseren een adequaat niveau van vergunningverlening

De afgelopen jaren is vooral aandacht besteed aan de kwalitatieve aspecten van vergunningverlening. De komende periode zullen de accenten kwaliteit, milieurendement en maatwerk zijn. Bij alle nieuwe vergunningen geven wij een vergunning op maat (VOM). Bedrijven en hun activiteiten gaan we meer systeemgericht benaderen. We gaan dus op een hoger abstractieniveau bepalen wat we met een bepaalde doelgroep willen en hoe we via het vergunningenspoor e.e.a. bij deze doelgroep kunnen aanpakken. Wij streven er naar dat alle vergunningen de toets door de Raad van State doorstaan. Wij intensiveren het opnemen van preventiemaatregelen in alle nieuwe vergunningen. Voor vergunningen die niet in de planperiode worden herzien, zullen wij op basis van een prioriteitstelling kijken in hoeverre tussentijdse ambtshalve wijziging noodzakelijk is.

2. We realiseren een adequaat niveau van handhaving

Ook bij de handhaving is sprake van een accentverschuiving. Naast kwaliteit zijn hier samenwerking en professionaliteit de kernbegrippen. In de uitvoering blijven we intensief samenwerken, bijvoorbeeld door middel van CIP en SEPH, maar ook daarbuiten. In de handhaving gaan we de provinciebrede handhavingsstrategie

implementeren. Daarin maken we meer samenwerkingsafspraken met de inspectie VROM, gemeenten, brandweer, politie en arbeidsinspectie, met name om de vergunningverlening en handhaving ten aanzien van risicovolle bedrijven te versterken. De handhaving van niet-inrichtingsgebonden activiteiten krijgt bijzondere aandacht: In 2006 willen wij hiervoor een nieuw protocol. Hierin moeten een programmatische aanpak en specifieke aandacht voor uitvoering van grote infrastructurele werken (Vb. Leidsche Rijn, Spoorverdubbeling, Noorderpark, Lopikerwaard) zijn opgenomen (zie ook het hoofdstuk verkeer).

3. We realiseren een adequate klachtenafhandeling

Milieuklachten worden professioneel afgehandeld, herkenbaar gedocumenteerd en geanalyseerd op trends.

4. In 2006 is er een opererend systeem voor kwaliteitsbeheer en -ontwikkeling vergunningverlening en handhaving

In 2003 willen wij de meest essentiële bedrijfsprocessen op het terrein van vergunningverlening en handhaving certificeren. Het realiseren van een pool van gespecialiseerd en gekwalificeerd personeel om de uitvoering van externe veiligheidsregelgeving te begeleiden zou een belangrijke stap zijn.

5. In 2006 is flankerend beleid ontwikkeld om bedrijfstakgewijs vergunningverlening en handhaving te ondersteunen.

Flankerend beleid heeft een interne en een externe component. Intern gaan wij verder op de ingeslagen weg om vergunningverleners en handhavers te ondersteunen door het maken van goede analyses van specifieke bedrijfstakken en afvalstromen in zgn. branche- en afvalstroomdocumenten. Met behulp van deze instrumenten kunnen we de effectiviteit van onze uitvoering vergroten. Daarnaast gaan wij ons doelgroepenbeleid een nieuwe impuls geven. De doelgroepgerichte aanpak is een goede weg om met maatwerk en draagvlak resultaat te boeken.

Geheel extern gericht is onze inzet om met grote marktpartijen (bijv afnemers) afspraken te maken over gezamenlijke handhavingsactiviteiten. Wij willen onderzoeken of in het kader van de vergunningverlening meer gebruik gemaakt kan worden van de kwaliteitseisen die marktpartijen aan ondernemingen stellen.

Duurzaam ondernemen

Wij willen de samenwerking en de afstemming tussen en binnen overheden verbeteren, overeenkomstig de doelen van het programma 'Met preventie naar Duurzaam ondernemen'. Ook als het gaat om het gezamenlijk oppakken van het 'omgevingsbeleid industrie' willen wij ons als regisseur richting gemeenten manifesteren. Prominent is onze rol om richting andere partijen te stimuleren, te initiëren en te faciliteren bij de uitvoering van activiteiten rond duurzaam ondernemen. Wij vervullen deze rollen middels het Preventieteam. Voor het uitvoeren van onze stimulerende rol willen wij ook inzetten op het uitvoeren van demonstratieprojecten door het ontwikkelen van hulpmiddelen en door het vervullen van een netwerkfunctie.

Daarnaast willen wij bedrijven en burgers informeren over duurzaam ondernemen door onder meer dit in opleidingen te promoten. Hoewel het programma zich primair richt op het verminderen van milieudruk door bedrijven, zijn ook de consumenten als doelgroep belangrijk. Zij vormen als marktpartij een essentieel onderdeel in de keten. Daarom is er in het landelijk programma afgesproken om te komen tot een Programma gericht op het handelingsperspectief van de consument en op het organiseren van oplossingen.

Naast bestuurlijk uitvoerder zijn we als provinciale overheid ook zelf een bedrijf. Wij onderhouden bijvoorbeeld wegen en beheren gebouwen. Als ondernemer en leverancier willen wij een voorbeeldfunctie vervullen. In 2002 hebben we vastgelegd dat we waar mogelijk duurzaam zullen inkopen. Tevens werken wij aan een intern milieuzorgsysteem.

6. Het landelijke preventieprogramma is in 2005 gerealiseerd. In 2008 is bij 50 % van de bedrijven aandacht besteed een produkt- en ketenaspecten. In minimaal 5 branches wordt de procesvoering met efficiency-indicatoren gemonitord.

De provincie onderschrijft de programmadoelstellingen van het programma 'met preventie naar duurzaam ondernemen'. De planperiode van het Programma is 2001-2005. Door het hoge ambitieniveau zullen activiteiten in de planperiode van het PMP doorlopen. Wij hebben de landelijke doelen als volgt vertaald en aangevuld: De provincie stimuleert gemeenten en waterschappen om doelstellingen ten aanzien van duurzaam ondernemen op te nemen in hun eerstvolgende relevante beleidsplannen en programma's. Wij integreren duurzaam ondernemen in het doelgroepenbeleid milieu en industrie. Deze maatregelen vragen van ons een extra inzet en extra

samenwerking. Het preventieteam wordt deze planperiode voortgezet.

7. Maatschappelijk verantwoord ondernemen bij bedrijven is vorm gegeven

Voor bedrijven richten wij onze communicatie met name op het stimuleren en motiveren van bedrijven om meer inspanningen te leveren ten aanzien van het verbeteren van de milieukwaliteit dan de wet- en regelgeving vraagt. Wij stimuleren bedrijven om toe te treden tot netwerken rond maatschappelijk verantwoord ondernemen en willen deze netwerken in beeld brengen. In Nederland bestaan diverse bedrijvennetwerken rond duurzaam produceren, zoals het Social Venture Network waarin Duurzaam Ondernemen centraal staat. De leden van het netwerk informeren, stimuleren en inspireren elkaar via diverse activiteiten. Daarnaast gaan we door met eigen activiteiten als de milieuprijs en milieuzorgassistenten.

8. Vanaf 2005 is duurzaam ondernemen een basismodule bij opleidingen

Opleidingen, waaronder onderwijs en studies leveren een belangrijke bijdrage aan de vorming van ondernemers en medewerkers. In het daarvoor in aanmerking komende middelbaar, hoger en universitair onderwijs en in de postacademische en bedrijfsgerichte opleidingen willen wij daarom preventie en duurzaam ondernemen als basismodule opgenomen hebben.

9. De provincie heeft milieuzorg geïmplementeerd; In 2004 voor kantoor-interne taken, in 2008 ook de uitvoering

Het is een taak voor de overheid om voorbeeldgedrag te tonen en daarmee een inspiratie te zijn voor andere partijen. In dat verband mag ook van ons verwacht worden dat wij onze eigen bedrijfsprocessen op (milieu-)orde hebben. Eén van de instrumenten om dat te bereiken is milieuzorg. In 2004 willen we voor onze kantoor-interne taken (eigen energie- en afvalbeheer, inkoop, schoonmaak, vervoermanagement, catering e.d.) een milieuzorgsysteem hebben op het niveau van ISO 14001. In 2008 zijn de uitvoeringstaken (m.n. beheer en onderhoud wegen en vaarwegen) op certificeringsniveau.

Duurzame bedrijventerreinen

Samenwerking tussen alle betrokken partijen die een rol spelen bij het realiseren van duurzame bedrijventerreinen is een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Een belangrijk partner daarbij zijn de gemeenten. In dit kader willen wij richting gemeenten een initiërende en stimulerende rol vervullen. Wij kunnen dit onder andere doen door gemeenten te faciliteren (vb. beschikbaar stellen van financiële middelen, inbrengen van kennis en ervaring). Via een handreiking duurzaamheid bedrijventerreinen kunnen wij hierin een rol als kennismakelaar vervullen. Ook het opstellen van een provinciaal activiteitenprogramma duurzame bedrijventerreinen kan hierbij behulpzaam zijn.

Als bestuurlijk regisseur toetsen we ook of in bestemmingsplannen het element duurzaamheid op bedrijventerreinen is meegenomen. Bij het opstellen van bestemmingsplannen en in het vroege stadium van overleg en planvorming in het ruimtelijk ordeningsproces willen wij een juridisch-adviserende rol innemen.

10. Alle gemeenten die tot 2008 bedrijventerreinen (her)ontwikkelen bieden wij ondersteuning op maat

In de planperiode wordt met alle gemeenten gecommuniceerd over de wijze waarop wij hen kunnen ondersteunen bij het realiseren van duurzame bedrijventerreinen. Bij alle bedrijventerreinen waarvoor gemeenten in de periode tot en met 2008 een plantraject opstarten voor het ontwikkelen van een nieuw bedrijventerrein dan wel het herstructureren van een bestaand terrein en waarbij voldoende rendement voor wat betreft duurzaamheid is te behalen wordt ondersteuning op maat geleverd. We kiezen daarbij als provincie nadrukkelijk voor een integrale aanpak met als insteek economie, ruimtelijke ordening, milieu en bereikbaarheid.

Voorts kunnen om bovenstaande doelstellingen te verwezenlijken instrumenten worden ingezet als convenanten, benchmarking (systeemgericht) en monitoring. Provinciale projectsubsidies waarvan de voorwaarden en criteria geënt zijn op duurzaamheid en het door de provincie vervullen van een sturende rol bij het verkrijgen van rijkssubsidies (IPSV/ISV-budgetten, programma DBT, e.d.) kunnen hier ook een bijdrage aan leveren. Voorlichting, communicatie en het inzetten op 'Leren voor Duurzaamheid' zijn andere belangrijke instrumenten om de doelstellingen te bereiken.

Wat verwachten we van u?

Om kwaliteit te realiseren, en gelijke tred te houden met de professionalisering van het bedrijfsleven, zullen wij bij elke procedure (zowel vergunningverlening als handhaving) nagaan of er afstemming met andere instanties moet plaatsvinden. Wij verwachten van anderen dat zij die samenwerking en samenspel ook zoeken.

Aan de partners zoals gemeenten en waterschappen zijn vooral rollen en taken op het gebied van de voorbeeldfunctie, de integratie en de invoering van duurzaam ondernemen bij met name de AmvB-bedrijven toebedeeld. De intermediaire organisaties, zoals milieuorganisaties, bedrijfsmilieudiensten en nutsbedrijven spelen een belangrijke rol bij de voorwaardenscheppende activiteiten om duurzaam ondernemen bij de doelgroep te stimuleren. De doelgroep heeft de taak om duurzaam ondernemen of maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) in de bedrijfsvoering door te voeren.

We verwachten van bedrijven dat ze een actieve rol spelen bij de totstandkoming van duurzame bedrijventerreinen. Van gemeenten en bedrijfsmilieudiensten verwachten we een voortrekkersrol: neem vanaf de start van een project (nieuwe terreinen dan wel herstructurering) duurzaamheid mee in de planvorming.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Het stimuleren en de totstandkoming van duurzaam ondernemen en duurzame bedrijventerreinen, onder andere door vergunningverlening en handhaving, draagt bij aan de reductie van milieubelasting voor de verschillende milieuthema's. In die zin is er een meer of minder directe relatie met de hoofdstukken lucht, bodem, water, verstoring, externe veiligheid en voorraadbeheer. Daarnaast is er een samenhang met het hoofdstuk consumenten (duurzaam consumeren als factor bij duurzaam ondernemen) en met het hoofdstuk Gebiedsgerichte aanpak als het gaat om gebiedskwaliteiten (duurzame bedrijventerreinen).

In het kader van het nieuwe Streekplan worden (beperkt) nieuwe bedrijventerreinen aangewezen. Voor de invulling van deze terreinen wordt prioriteit gegeven aan bedrijven die uitgeplaatst moeten worden om reden van milieuhinder, veiligheid, bereikbaarheid en stedelijke ontwikkelingen. Om te waarborgen dat de terreinen ook daadwerkelijk daarvoor worden gebruikt, zal nagegaan worden of hiervoor convenanten kunnen worden afgesloten.

HOOFDSTUK 5.4 LANDBOUW

Voor het beheer van het landelijke gebied is een vitale landbouwsector die duurzaam produceert van groot belang.

- Wij zijn regisseur voor het landelijk gebied en creëren randvoorwaarden voor agrariërs om aan de milieudoelen in het landelijke gebied te kunnen voldoen, de prioriteit ligt hierbij op kwetsbare gebieden.
- In het landelijk gebied ondersteunen we een verbreding van de landbouw. We stimuleren initiatieven voor blauwe en groene diensten, omdat die bijdragen aan verbetering van de kwaliteit van natuur en milieu. Verder ondersteunen we biologische landbouw.

Hoe staan we er voor?

De landbouw is met de 56% van het totale oppervlak de belangrijkste grondgebruiker in de provincie Utrecht en de belangrijkste beheerder van het landelijk gebied. In totaal gaat het om zo'n 2200 agrarische bedrijven (bedrijven >50 NGO). Belangrijke sectoren zijn de melkveehouderij, de intensieve veehouderij (varkens, kippen en kalveren), de glastuinbouw en de fruitteelt.

De door de landbouw veroorzaakte milieubelasting is door complex van aard. De landbouw draagt bij aan verzuring van natuurgebieden door ammoniakuitstoot, veroorzaakt stankhinder voor burgers en is in het landelijk gebied de grootste diffuse bron van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Deze stoffen komen in de bodem en het grond- en oppervlaktewater terecht.

De glastuinbouw kent specifieke milieuproblemen als lichthinder en verkeer. De ontwatering van landbouwgronden is een van de oorzaken van de verdroging van natuurgebieden. De intensivering van de landbouw heeft geleid tot een nivellering in het landschap en tot een afname van de biodiversiteit.

[KAARTJE van de provincie waarop vermesting staat aangegeven?]

De belasting van het milieu door de landbouw is de afgelopen jaren op een aantal terreinen aanzienlijk fors teruggedrongen. De belasting van stikstof en fosfaat op perceelniveau is sterk gereduceerd door de invoering van de verplichte mineralenboekhouding (MINAS) en mestafzetcontracten. Ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de provincie is volgens een recente inventarisatie de laatste jaren sterk afgenomen.

[ILLUSTRATIE afname stikstof/fosfaat-belasting en gebruik bestrijdingsmiddelen]

Ondanks die inspanningen is nog veel inzet nodig om de aan landbouw gerelateerde milieuproblemen op te lossen. Zo zijn de doelstellingen voor nitraat en fosfaat in grond- en oppervlaktewater nog niet bereikt. De verschillende bestrijdingsmiddelen die hoofdzakelijk een landbouwkundig gebruik kennen, komen nog steeds in te hoge concentraties voor in de Utrechtse oppervlaktewateren. En ook heeft het ammoniakbeleid nog niet geleid tot een sterke afname van de ammoniakdepositie op natuurgebieden. De depositie van ammoniak op voor verzuring kwetsbare natuurgebieden is vrijwel overal hoger dan de kritische depositiewaarde. Steeds meer mensen storen zich aan lichtverontreiniging.

Wat zijn de ontwikkelingen?

De landbouw staat sterk onder druk. De concurrentie, in Nederland maar ook op Europees niveau, is groot en wordt nog groter door de globalisering en verdergaande liberalisering van markt. De hoge grondprijzen dwingen agrariërs tot intensief grondgebruik. Tegelijkertijd stelt de overheid steeds sterkere voorwaarden aan groei en milieubelasting. Aan die ontwikkelingen wordt in het Streekplan nader aandacht besteed. Hier wordt volstaan met een korte beschrijving.

In de periode tot 2010 wordt het generieke beleid, vooral gericht op bestrijdingsmiddelen, ammoniak, stikstof, fosfaat en het bestrijden van verdroging en geurhinder, verscherpt. Het rijk schetst in het NMP 4 voor de lange termijn een

transitieproces. De sector staat voor de enorme uitdaging een omslag te maken naar ecologisch duurzame landbouw.

In het streekplan worden landbouwkerngebieden aangewezen. Dit zijn gebieden waar in de toekomst de grondgebonden landbouw concurrentiekrachtig blijft op Europees niveau. Daarnaast zien wij steeds meer dat agrarische bedrijven op zoek zijn naar alternatieve economische dragers. De opkomst van agro-toerisme, zorglandbouw, verkoop aan huis, en landschaps- en natuurbeheer, de zgn groene en blauwe diensten maakt het voor landbouwbedrijven mogelijk om uit de tredmolen van schaalvergroting te stappen, en toch de economische positie van de betrokken bedrijven verbeteren. Dit draagt tevens bij aan de vergroting van de biodiversiteit.

De komende jaren neemt het aantal agrariërs af als gevolg van autonome ontwikkelingen. Uit recent onderzoek voor de reconstructie Gelderse Vallei/Utrecht Oost blijkt dat circa 45% van de agrariërs binnen 10 jaar het bedrijf wil beëindigen. Omdat het aantal bedrijven de komende jaren veel sterker afneemt, ontstaat er meer ruimte voor schaalvergroting van bedrijven. Met name in de kwetsbare gebieden in Utrecht (veenweide, zandgronden) zijn de ontwikkelingsmogelijkheden van de sector als gevolg van de milieudruk beperkt.

In 2003 wordt het ontwerpplan voor de reconstructie Gelderse Vallei en Utrecht Oost vastgesteld. In dit gebied is de intensieve veehouderij voornamelijk geconcentreerd. Belangrijke bouwstenen voor het reconstructieplan vormen de milieuthema's ammoniak en geurhinder die ruimtelijk beperkingen geven aan de landbouw. Er is nu nieuwe wetgeving, die het mogelijk maakt de ruimtelijke ontwikkeling van de landbouw in het gebied vast te leggen in het reconstructieplan.

De relatie tussen ruimtelijke ordening en milieu is de laatste jaren steeds belangrijker gebleken. Een sprekend voorbeeld is de Regeling Beëindiging Veehouderijbedrijven (RBV-regeling) waarbij het rijk mestrechten opkoopt, en waarbij de provincies aanvullend een sloopsubsidie voor stallen hebben ingesteld voor intensieve veehouderij bedrijven, de zogenaamde Ruimte voor Ruimte regeling.

Wat zijn de beleidskaders?

Zowel op Europees als nationaal niveau staat de transitie van een economisch effectieve landbouw naar een integraal duurzame centraal. Het rijk schetst de contouren van deze ontwikkeling in NMP 4. In essentie volgt de provincie Utrecht de vertaling van de Europese en landelijke milieudoelen. Voor bepaalde gebiedsspecifieke aspecten legt de provincie Utrecht haar ambitieniveau hoger en is er aanvullend beleid, bijvoorbeeld in grondwaterbeschermingsgebieden. Dit is verankerd in provinciale milieuverordeningen en het reconstructieplan. Veelal worden de betrokken agrariërs hiervoor financieel gecompenseerd.

Inhoudelijk gelden de volgende kaders:

- **ammoniak**
In Europese context heeft Nederland als taakstelling voor de landbouw dat in 2010 niet meer dan 86 kton ammoniak mag worden uitgestoten. Dit zal voor een belangrijk deel gehaald worden uit generieke maatregelen die zijn vastgelegd in de AMvB huisvesting en het Besluit Gebruik Dierlijke Meststoffen (BGDM). Aanvullende bescherming tegen verzuring binnen de EHS wordt geregeld in de Wet ammoniak en veehouderij, die recent is vastgesteld. Deze maatregelen hebben een sterk neveneffect op de geurreductie.
- **stank**
Met betrekking tot geurhinder is de Wet stankemissie veehouderij in landbouwontwikkelingsgebieden- en verwevingsgebieden recent van kracht geworden. Deze wet regelt de maximale geurhinder die een bedrijf mag veroorzaken en geldt als een versoepeling van de Brochure Veehouderij en Hinderwet uit 1985. De nieuwe wet heeft alleen betrekking op delen van het reconstructie gebied. Voor de rest van de provincie geldt de Brochure uit 1985. Naar verwachting komt er binnen afzienbare tijd een Wet voor stankemissie voor heel Nederland.
- **nitraat en fosfaat**
In het kader van de EU- nitraatrichtlijn mag de uitspoeling naar het grondwater niet meer bedragen dan 50 mg nitraat per liter. Dit wordt geregeld met een stelsel van heffingen op het mineralen (kunstmest en dierlijke mest) overschot van agrariërs op bedrijfsniveau (MINAS). Ook fosfaatbelasting van het milieu wordt met MINAS gereguleerd. Op de overschrijding van het toelaatbaar overschot moet heffing betaald worden. Veel agrariërs voeren om die reden hun mest af naar akkerbouwgebieden elders in het land. Voor de intensieve veehouders is het sinds dit jaar verplicht een mest afzetcontract te hebben.

- **bestrijdingsmiddelen**
Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is geregeld in de bestrijdingsmiddelenwet. Het rijk wil steeds meer middelen verbieden. Echter dit is vanwege de landbouwkundige onmisbaarheid nog niet mogelijk. Het lozingsbesluit, waarvoor het waterschap bevoegd gezag is, stelt eisen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met het oog op belasting van het oppervlakte water. De wijze van toepassing is vastgelegd in een aantal AMvB's (onder andere open teelten die vorig jaar in werking is getreden). Agrariërs zijn verplicht teeltvrije zones in acht te nemen en er worden eisen gesteld aan spuitinrichting. Op korte termijn wordt nieuwe regelgeving van kracht voor onder andere bestrijdingsmiddelen ('Zicht op gezonde Teelt').
- **zware metalen**
Het gebruik van zware metalen (m.n. gebruikt als groeistimulerende middel in de veehouderij) is geregeld in het Convenant Diervoeders tussen rijk en landbouw bedrijfsleven.
- **verdroging**
Het Waterhuishoudingplan biedt het kader voor verdrogingsbestrijding.
- **glastuinbouw**
In het besluit Glastuinbouw worden voor de hele glastuinbouwbranche regels gegeven voor zowel milieu als water. Vanuit milieu worden onder andere eisen gesteld aan bestrijdingsmiddelen, energie, licht en mest.

Naast deze inhoudelijke kaders worden er ook procesmatige kaders gegeven. Er is bepaald via welke weg de problemen moeten worden aangepakt. In het NMP 4 wordt een sterke nadruk neergelegd voor een aanpak via gebiedsgericht beleid. In het oostelijk deel van de provincie vindt uitvoering van het landbouwbeleid plaats in het kader van de Reconstructiewet. In het hoofdstuk Gebieden wordt dit verder uitgewerkt.

In het Convenant Glastuinbouw 1997-2010 hebben we met rijk, waterschappen en de landbouw afspraken gemaakt over onder andere het gebruik van energie, bestrijdingsmiddelen en meststoffen in deze sector. Dit convenant wordt in de planperiode van het PMP geëvalueerd. We streven naar concentratie van de glastuinbouw en willen bedrijven in kwetsbare gebieden actief verplaatsen. Ook dit beleid leggen we vast in het Streekplan.

Het rijk heeft in haar plan van aanpak biologische landbouw de ambitieuze doelstelling neergelegd om deze sector te laten groeien tot 10% in 2010. In 2000 is het provinciaal plan van aanpak biologische landbouw vastgesteld. Het plan heeft een looptijd van drie jaar. Het plan heeft als doel de biologische landbouw sneller te laten groeien dan landelijk gemiddeld. Over de eerste twee jaar is deze doelstelling ook gehaald.

Wat mag u van ons verwachten?

We willen naar een sociaal-economisch en milieuhygiënisch duurzame landbouw die gebaseerd is op de draagkracht van het gebied en tegemoet komt en aansluiting heeft bij de maatschappij (license to produce). De niet-grondgebonden landbouw behandelen we steeds meer als een gewone economische bedrijfstak met strikte milieunormen en beperkte vestigingslocaties. Waar nodig worden juridische instrumenten ingezet. Dit kan door aanvullende milieuregelgeving in provinciale milieuverordeningen in kwetsbare gebieden zoals grondwaterbeschermingsgebieden.

We stimuleren in aanvulling op het Europese en nationale beleid het transitieproces om te komen tot een ecologisch duurzame landbouw. We werken daarvoor integraal en gebiedsgericht samen met de landbouwsector. Om invulling te geven aan het stimuleringsbeleid hebben we samen met het landbouwbedrijfsleven een uitvoeringsorganisatie opgericht, de Stichting Landbouw en Milieu (LaMi). De resultaten van deze samenwerking zijn bemoedigend, daarom willen we de activiteiten van deze stichting op het gebied van voorlichting en educatie continueren en uitbreiden.

Voor de gebieden maken we met het rijk jaarlijks afspraken over de financiering van prestaties op basis van doelen conform het sturingsmodel landelijk gebied. Deze zijn vastgelegd in het Provinciaal Uitvoeringsprogramma (PUP). Op basis hiervan worden middelen verdeeld voor de Subsidieregeling Gebiedsgericht Beleid (SGB) en POP regeling. Daarnaast zijn financiële middelen afkomstig van provinciale regelingen, en andere rijks en Europese regelingen zoals Jong leren voor duurzaamheid, groene hart subsidieregeling, en LEADER+. Voorts ontwikkelen we financiële regelingen voor: groene diensten, het beëindigen of verplaatsen van veehouderijbedrijven uit kwetsbare zones, en

ontpachtingsregelingen, zodat het economisch perspectief blijft.

We hebben enkele operationele doelen vastgesteld:

- 1. In 2008 is er een goed sluitende beleidscyclus voor de landbouwmilieuthema's waar mee per jaar bijsturing kan plaatsvinden van activiteiten op basis van een goed monitoring systeem en flexibele uitvoeringsorganisatie**
- 2. In 2008 voldoen alle agrarische bedrijven voldoen aan de vastgestelde milieuwetgeving**
Als bevoegd gezag bij de inrichting, ruimtelijke ordening, en grondwaterbeheer scheppen we de voorwaarden om een duurzame landbouw mogelijk te maken. Veel milieubeleid is in de afgelopen jaren vertaald naar wetgeving. Voor de uitvoering van een aantal wetten hebben we een rol als vergunningverlener en handhaver.
- 3. Het jaarlijkse groeipercentage van het aantal biologische bedrijven ligt hoger dan het landelijk gemiddelde waarbij gestreefd wordt dat het 8% van alle bedrijven in 2008 biologisch produceert.**
- 4. In 2008 is er een operationeel programma groene en blauwe diensten (analoog aan programma beheer) voor de landbouw sector.**
- 5. In 2004 is er een door GS vastgesteld plan van aanpak waarin de in het PMP vastgestelde doelen per thema (bodem, water, lucht, verstoring en voorraadbeheer) provinciedekkend zijn vertaald naar een gebiedsgerichte uitwerking voor de periode 2004-2008 met betrekking tot landbouw.**
In onze rol als regisseur, zijn we in belangrijke mate verantwoordelijk voor de aansturing van uitvoering van beleid in het landelijk gebied. Met name in het landelijk gebied, zien wij een kaderstellende rol voor het opstellen van specifieke kwaliteitsprofielen voor gebieden. De gebiedsgerichte projecten zijn een belangrijk sturingsinstrument.

Wat verwachten wij van u?

De agrarische sector is beheerder van grote delen van de groene ruimte. Van het landbouwbedrijfsleven verwachten we daarom een actieve houding bij het realiseren van milieudoelstellingen (duurzame productie, terugdringen verzuring, vermesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen).

De stichting LaMi is uitvoeringsorganisatie met een goede neus heeft voor kansrijke projecten die bijdragen een duurzame landbouw. Ze werkt in opdracht van betrokkenen zoals programmabureaus (de Venen, Langbroekerwetering en Gelderse Vallei), provincie, waterschappen en georganiseerd landbouwbedrijfsleven. LaMi dient projectvoorstellen in, zorgt voor goede uitvoerders, en begeleidt projecten in uitvoering. Ze zorgt dat er een goede uitwisseling is van ervaringen en samenhang bestaat binnen de provincie.

De gebiedscommissies vertalen provinciaal beleid naar geactualiseerde gebiedsvisies, en leveren een bijdrage aan de provinciale uitvoeringsprogramma's. De projecten gericht op de landbouw dienen hier op een evenwichtige wijze in te zijn opgenomen.

Van natuur- en milieuorganisaties verwachten we dat zij een actieve bijdrage leveren aan het stimuleren van een duurzame landbouw. Milieuorganisaties hebben ook actieve houding richting consument.

De gemeenten zijn in het kader van de Wet Milieubeheer het bevoegd gezag. Bovendien verwachten we van hen een actieve opstelling op het gebied van Ruimtelijke Ordening. De waterschappen zijn bevoegd gezag in het kader van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater en het Lozingenbesluit (AmvB Open Teelten en Veehouderij). Van gemeente en waterschappen verwachten wij een actieve financiële inzet in activiteiten.

Van consumenten verwachten we tenslotte een toenemend besef van de noodzaak om voor duurzaam geproduceerd voedsel te kiezen, met name biologisch geproduceerd voedsel biedt hiervoor een goede garantie.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

De doelgroep Landbouw heeft een belangrijke relatie met het thema Lucht. De landbouw is in de provincie Utrecht verantwoordelijk voor 43 procent van de uitstoot van verzurende stoffen en zelfs voor 93 procent van de uitstoot van ammoniak.

De doelgroep Landbouw heeft eveneens een sterke relatie met de thema's Bodem en Water. In het landelijk gebied is de sector de grootste diffuse bron van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Deze stoffen komen in de bodem en het water terecht.

Landbouw en het thema Verstoring raken elkaar met name op het gebied van geurhinder. Landbouw en verkeer zijn hiervan namelijk de grootste veroorzakers. In het glastuinbouwbeleid heeft de provincie bovendien aandacht voor lichthinder.

Tevens ligt er een relatie tussen Landbouw en Voorraadbeheer. Vooral de glastuinbouw kan een substantiële bijdrage leveren aan energiebesparing. Hiervoor is een convenant met de glastuinbouwsector afgesloten.

De doelgroep Landbouw en de doelgroep Consument hebben een relatie. Zo is de groei van de biologische landbouw alleen mogelijk als de consumentvraag naar biologische landbouwproducten toeneemt.

Er is een relatie met het thema Biodiversiteit. De landbouw heeft als beheerder van grote delen van het landelijk gebied invloed op de aanwezige biodiversiteit.

De samenhang tussen Landbouw en Gebiedsgerichte uitwerking is al aangegeven.

HOOFDSTUK 5.5 CONSUMENTEN

- Collectieve acties en gedragsverandering van consumenten kunnen niet alleen bijdragen aan de oplossing van milieuproblemen, ze zijn daarbij zelfs onmisbaar. Met alleen technologische maatregelen komen we er niet.
- Daarom willen we werk maken van een meer consumentgericht milieubeleid dat aansluit op de beleving en het informatieniveau van consumenten. Concreet: op de juiste plek en het juiste moment informatie aanbieden over wat de individuele consument kan doen om milieuproblemen te helpen oplossen.

Hoe staan we er voor?

Alle burgers van de provincie Utrecht zijn tevens consument. Om deze doelgroep voor het milieubeleid duidelijker te kunnen onderscheiden definiëren we consumenten als ‘mensen in hun niet-professionele hoedanigheid’. Maar ook dit blijft een zeer brede, diffuse groep en een wat ongrijpbare categorie. Voor deze groep milieubeleid maken vergt dan ook een hele andere aanpak en inzet van andere instrumenten: de burger betrekken bij beleidsontwikkeling, zijn doen en laten leren kennen en doorgronden en veel communicatie.

Kennis van de milieubelangen bij de consument is een belangrijke stap op weg naar gewenst milieugegedrag. De overheid kan hierop inspelen door de consumenten goed te informeren. Dit uitgangspunt is de basis voor drie belangrijke instrumenten die in de praktijk op de doelgroep worden losgelaten: milieuvorlichting, Natuur- en Milieueducatie (NME) en Leren voor Duurzaamheid (LvD).

Milieuvorlichting en NME zijn onmisbaar voor het bewerkstelligen van de (collectieve) gedrags- en houdingsverandering die noodzakelijk is om te komen tot een betere milieukwaliteit. Daarnaast willen we echter in ons milieubeleid het denken en doen van de consument mee nemen. Door aan te sluiten bij dat wat de consument beweegt vergroten we de kans op maatschappelijke waardering en draagvlak voor het beleid. Als er geen brede overeenstemming bestaat over het belang van bepaalde milieukwesties en de bijdrage die consumenten kunnen leveren aan de oplossing daarvan, ontbreekt de legitieme basis voor overheidsbeleid. Dit vereist wel een andere aanpak dan de traditionele waarbij door communicatie-inspanningen achteraf beleid in actie omgezet moet worden.

Met de juiste informatie kunnen consumenten de milieukwaliteit van producten beoordelen en meenemen in hun afweging. In het NMP3 is onder meer opgenomen dat de overheid burgers op hun milieugegedrag blijft aanspreken door voorlichting en educatie. De rijksoverheid wil hierbij samenwerken met andere overheden en maatschappelijke organisaties. De afgelopen jaren is erg veel aandacht besteed aan voorlichting over oplossingen. Hierbij werd nogal eens voorbij gegaan aan het consumentenbelang en de rol van bepaalde milieukwesties in het dagelijkse leven van de consument. Milieuvorlichting was vaak éénrichtingsverkeer. Vandaar dat de laatste jaren meer gesproken wordt over milieucommunicatie: meer dialoog.

Natuur- en milieueducatie (NME) is in tegenstelling tot voorlichting niet direct gekoppeld aan overheidsbeleid, maar richt zich op het vergroten van kennis, inzicht en vaardigheden en op het aanleren van waardering, betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel voor natuur en milieu. NME heeft zich de laatste jaren ontwikkeld van ecologische basisvorming op het gebied van natuur, naar educatie over natuur, milieu en leefomgeving. De NME sector in de Provincie Utrecht is divers: van NME medewerker bij een kleine gemeente tot een groot NME centrum met tientallen medewerkers en vrijwilligers. De verantwoordelijkheid voor de sector ligt meestal bij gemeenten. Het belang van de Provincie Utrecht ligt bij het realiseren van een provinciedekkend professioneel NME-netwerk. Met ondersteuning van het IVN Consulentenschap Utrecht proberen we dit te realiseren.

Voor de jaren 2000 tot en met 2003 hadden de overheden gezamenlijk het streven om traditionele NME-doelen aan te scherpen en te verruimen naar ‘Leren voor duurzaamheid’. De belangen van natuur, milieu, cultuur en economie komen integraal aan bod en ook de dimensies tijd (volgende generaties) en ruimte (internationale dimensie) zijn daarin meegenomen. NME wordt erkend als belangrijk sociaal instrument voor de vormgeving van het duurzaamheidsbeleid. Daarnaast moet er meer ruimte komen voor het zogenaamde sociaal leren (leren van alle partijen binnen beleidsprocessen) en kennismanagement.

De provincie beperkt zich binnen dat gegeven tot doelgroepgerichte acties over specifieke onderwerpen. Via het programma Leren voor Duurzaamheid 2000-2004 werden met name intermediaire organisaties en gemeenten aangemoedigd tot communicatie- en participatieactiviteiten en voorbeeldprojecten voor burgers/consumenten. Het gaat daarbij vooral om ondersteuning bij de opbouw van netwerken, (co)financiering en stimulering in de vorm van advisering, kennisuitwisseling en intervisiebijeenkomsten

Op dit moment wordt de doelgroep consumenten slechts incidenteel rechtstreeks aangesproken door de provincie. Het is vooral het rijk dat via voorlichtingscampagnes de burgers prikkelt tot een milieubewuste leefstijl. Gemeenten vervullen hierin een wisselende rol, in de zin dat gemeenten in meerdere of mindere mate concrete activiteiten ondernemen richting de doelgroep consumenten. In de meeste gevallen ligt de nadruk bij gemeenten op de wettelijke taken in het kader van de Wet milieubeheer.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Het consumptiepatroon van de Nederlanders is een belangrijke drijvende kracht achter de milieudruk. Het gebruik van allerlei producten en de uitvoering van diverse activiteiten leidt tot een directe stroom van emissies en afvalstoffen bij de consument zelf. Met name door de groei van de bevolking, de verdergaande individualisering en de groei van het besteedbaar inkomen zal de milieudruk van consumenten blijven stijgen.

De belangrijkste domeinen waarbinnen ze een grote bijdrage leveren aan de milieudruk zijn (bron: onderzoek RIVM):

- Voeden (onder andere energie en ruimte).
- Vrije tijd (onder andere vervoer).
- Wonen (onder andere verwarming).

Binnen de mix aan instrumenten om milieubeleidsdoelen te realiseren wordt het sociaal instrumentarium voor de doelgroep consument steeds belangrijker. Dit om de burger betrokken te houden bij het milieubeleid en om al lerende bewuste duurzame keuzen te laten maken.

Wat zijn de beleidskaders

Het stimuleringsprogramma 'Burger en Milieu (VROM)' wil de burgeroriëntatie in het beleid en de betrokkenheid van burgers bij het rijksmilieubeleid vergroten. Met andere woorden: met het programma wordt geprobeerd om in Den Haag een meer open oog en oor te krijgen voor wat in de samenleving leeft om daarmee de afstand tussen Den Haag en burgers te verkleinen. Er zullen projecten worden ontwikkeld die aansluiten op allerlei milieubeleidssterreinen van VROM. Burgers zullen betrokken worden bij beleidsvorming op onder andere het terrein van duurzaam produceren en consumeren, de kwaliteit van de leefomgeving, biodiversiteit, gezondheid en externe veiligheid. De Tweede Kamer heeft de intentie uitgesproken te komen tot een structureel programma met een jaarlijks toenemend budget.

In de periode 2000-2003 zijn er in het kader van Leren voor Duurzaamheid veel projecten en trajecten van de grond gekomen. De komende tijd, van 2004-2010 zal er verdieping en doorwerking van de behaalde successen en opgedane kennis moeten plaatsvinden. De verwachting is dat betrokken partijen (Rijk, VNG, IPO, UvW) akkoord zullen gaan met dit vervoltraject. Dit betekent dat de provincie Utrecht nieuwe ambities moet opstellen voor Leren voor Duurzaamheid, in het kader van dit PMP en van andere plannen die raken aan ecologisch, economisch en sociaal-maatschappelijk beleid.

In het gezamenlijke programma 'Met preventie naar schoner produceren (2001-2005)' van IPO, VNG, UvW, VROM en EZ is een spoor Duurzaam Consumeren opgenomen, waarvoor een strategie Duurzaam Consumeren is opgesteld. Provincies en gemeenten moeten op regionaal en lokaal niveau invulling geven aan deze strategie. Het Rijk ondersteunt hierbij met kennis, materiaal en informatie.

Wat mag u van ons verwachten?

De consument is op veel gebieden gebaat bij een schoon milieu. Uit idealisme maar ook vanuit concrete behoeften:

schoon water, schone lucht, gezond eten, voldoende energie. Mensen spelen hierbij zelf een belangrijke rol. Bijna al het gedrag van de consument heeft milieuconsequenties. Als individu kunnen ze milieuproblemen weinig verminderen. Collectieve acties en gedragsverandering kunnen echter wel degelijk bijdragen aan de oplossing van milieuproblemen. Ze zijn zelfs onmisbaar, want met alleen technologische en juridische maatregelen kunnen we de hardnekkige problemen niet oplossen. Het sociaal instrumentarium is onmisbaar voor het bewerkstelligen van een (collectieve) gedrags- en houdingsverandering die noodzakelijk is om te komen tot een betere milieukwaliteit. Daarom willen we werk maken van een meer consumentgericht milieubeleid dat moet aansluiten op de beleving en het informatieniveau van consumenten.

Concreet betekent dit dat we de consument informatie willen aanbieden over wat hij/zij als individu kan doen om milieuproblemen te helpen oplossen. Immers, met de juiste informatie kunnen consumenten de milieukwaliteit van producten beoordelen en meenemen in hun afweging. Daarbij is het zaak in te spelen op de actualiteit en de informatiebehoefte van de consument. Om de juiste informatie op de juiste plek aan te kunnen bieden is het nodig dat we meer inzicht krijgen in de kennis en wensen van de consument (mede om goed te begrijpen wat consumenten met bepaalde milieukwesties willen). We zullen daarom in beeld gaan brengen welke (milieu)problemen de inwoners van Utrecht belangrijk vinden, in hoeverre ze zich bewust zijn van hun eigen aandeel in die problemen, welke oplossingen ze aanvaardbaar vinden en of ze weten hoe ze in hun dagelijks handelen kunnen bijdragen om die problemen op te lossen. In dit kader wordt ingezet op natuur- en milieueducatie dat in tegenstelling tot voorlichting niet direct gekoppeld aan overheidsbeleid, maar zich richt op het vergroten van kennis, inzicht en vaardigheden en op het aanleren van waardering, betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel voor natuur en milieu. Het wordt daarom erkend als belangrijk sociaal instrument voor de vormgeving van het duurzaamheidsbeleid. Daarnaast moet er meer ruimte komen voor het zogeheten sociaal leren (dat is het leren van alle partijen binnen beleidsprocessen) en kennismanagement.

We richten ons als provincie echter niet rechtstreeks op de doelgroep consumenten, maar spelen vooral een stimulerende rol naar gemeenten en organisaties. In dit kader vervullen wij een rol als initiatiefnemer gericht op het verlenen van projectsubsidies, kennismanagement en het in beeld brengen van de maatschappelijke opgave. Als regisseur van het programma Leren voor Duurzaamheid stellen we kaders via de strategie duurzaam consumeren en ontwikkelen we een nieuw ambitiestatement Leren voor Duurzaamheid. Daarnaast stellen we als motivator maatschappelijke organisaties in staat invulling te geven aan milieubewust consumeren door het verstrekken van exploitatiesubsidies.

[Illustratie: Rol- en doelgroepenmatrix]

Concreet willen we:

1. In 2005 inzicht hebben in wat Utrechtse consumenten vinden van het (milieu)belang van milieukwesties (bijvoorbeeld: hoe kijken ze tegen bestrijdingsmiddelengebruik aan?);
2. In 2005 inzicht hebben in hoeverre Utrechtse consumenten zich bewust zijn van hun aandeel in die kwesties (de keuze voor biologische of niet-biologische levensmiddelen in de supermarkt);
3. In 2005 inzicht hebben in welke (typen) oplossingen Utrechtse consumenten aanvaardbaar en haalbaar achten (wat vinden ze van het EKO-label?).
4. In 2006 is er een provinciedekkend netwerk dat kan worden ingezet om de Utrechtse burgers door middel van milieuinformatie, milieuvorlichting, natuur- en milieu-educatie en leerprogramma's te informeren over de milieudruk in de provincie Utrecht en de effecten van hun dagelijks handelen op natuur en milieu.
5. In 2008 is 60% van de Utrechtse consumenten zich ervan bewust op welke wijze ze bijdragen aan de milieudruk door keuzes met betrekking tot voeden (onder andere energie en ruimte), vrije tijd (onder andere vervoer) en wonen (onder andere verwarming).

Wat verwachten wij van u?

We verwachten van gemeenten dat zij consumentenprojecten uitvoeren en meebouwen aan het NME netwerk. Van maatschappelijke organisaties verwachten we ook dat zij consumentenprojecten uitvoeren. Ter ondersteuning van de activiteiten op provinciaal, regionaal en lokaal niveau verwachten we van het rijk middelen en informatie.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Het consumptiepatroon van de Nederlanders is een belangrijke drijvende kracht achter de milieudruk. Het gebruik van allerlei producten en de uitvoering van diverse activiteiten leidt tot een directe stroom van emissies en afvalstoffen bij de consument zelf. Met name door de groei van de bevolking, de verdergaande individualisering en de groei van het besteedbaar inkomen zal de milieudruk van consumenten blijven stijgen. De belangrijkste domeinen waarbinnen ze een bijdrage leveren aan de milieudruk zijn:

- **voeden**
De consument kan bij zijn keuze rekening houden met energiegebruik bij de productie en het transport van voedingsmiddelen. Dat geldt ook voor de effecten van voedselproductie door de landbouw.
- **vrije tijd**
Onder het thema lucht wordt ingegaan op de effecten van verkeer voor de gezondheid en het milieu in Utrecht. In het hoofdstuk verkeer gaan we verder in op de bijdrage die verkeersdeelnemers leveren aan het verkeersmilieuproblemen en de aanpak ervan.
- **wonen**
De gezamenlijke Utrechtse huishoudens dragen in aanzienlijke mate bij aan energiegebruik en de productie van afvalstoffen binnen de provincie. In het hoofdstuk voorraadbeheer gaan we nader in op de doelstellingen en acties voor huishoudelijk afval en energie.

HOOFDSTUK 6 GEBIEDSGERICHTE AANPAK

In 2008 is er inzicht in de overschrijdingen van de MTR. Nieuwe overschrijdingen worden voorkomen. Milieukwaliteitseisen worden gedifferentieerd naar gebiedstypen en gebieden. Per regio worden met alle betrokken partijen overleg gevoerd over basis- en ambitiekwaliteiten. Met de gemeente worden afspraken gemaakt over het overnemen van de normen in het RO-instrumentarium en andere eigen instrumenten.

In stiltegebieden en grondwaterbeschermingsgebieden blijven wij bijzondere bescherming bieden aan de milieukwaliteiten. Intrekgebieden krijgen een beschermingsniveau vanwege hun belang voor de kwaliteit van het grondwater voor de drinkwaterbereiding. We gaan hydrologische beschermingsgebieden instellen voor bescherming van wateren voor natuur en zwemwater. Middels de Wet Ammoniak en Veehouderij (Wav) worden gebieden aangewezen om natuur te beschermen tegen de uitstoot van verzurende stoffen door de landbouw. We gaan na of we ook donkertegebieden moeten instellen.

Wij zetten onze regierol voort bij de aanpak van geïntegreerde gebiedsgerichte projecten.

Samen werken aan gebieden

De provincie Utrecht is niet één uniform gebied. Juist die verscheidenheid aan landschappen en gebieden maken Utrecht aantrekkelijk. Om recht te doen aan die variatie in gebieden voeren wij naast het beleid voor de verschillende thema's en doelgroepen, gedifferentieerd milieubeleid voor de verschillende gebieden. Elk gebied heeft eigen kenmerken en kwaliteiten. De provincie heeft een visie op de gewenste kwaliteiten van die gebieden. Generiek beleid is vaak niet voldoende om te leiden tot deze kwaliteiten en daarom werkt de provincie gebiedsgericht samen met partners aan de realisatie ervan. Daarbij wordt gezocht naar de meest effectieve instrumenten.

In praktijk worden de volgende 3 stappen doorlopen:

- **Gebiedsgericht ontwikkelen van een visie (wat willen we?)**

Na een globale inventarisatie van kenmerken, kwaliteiten, knelpunten en mogelijke oplossingen worden gebieden geselecteerd waarvoor een gebiedsgerichte aanpak gewenst is. Binnen die visie is er een duidelijke behoefte aan differentiatie van milieukwaliteitseisen aan de hand van de karakteristiek van een gebied. Niet overal hoeven dezelfde normen te gelden. Zo is de gewenste geluidskwaliteit in een stadscentrum anders dan in een woongebied en weer anders dan in een natuurgebied.

Wij willen bij de Ruimtelijke Ordening nadrukkelijk rekening houden met water en milieu en de lagenbenadering gebruiken bij de ruimtelijke keuzes. De mate waarin de bodem en het watersysteem kwetsbaar zijn voor milieu-invloeden zijn mede bepalend voor de te kiezen functie en daarmee voor de te bereiken milieukwaliteit.

Kleigebieden zijn bijvoorbeeld minder kwetsbaar voor het doorspoelen van stikstof en fosfaat dan zandgebieden en kunnen daardoor een hogere belasting aan en zijn daardoor beter geschikt als landbouwkerngebied dan zandgebieden.

Wij willen maximaal gebruik maken van de kwaliteit van een gebied en die in lijn brengen met de functies. Een nieuwe systematiek van basis- en ambitiekwaliteiten geeft voor de verschillende gebiedstypen binnen het stedelijk en landelijk gebied een ontwikkelings- en toetsingskader. In de planperiode van dit milieubeleidsplan zal dit beleid als onderdeel van de Regionale Activiteiten Agenda's Milieu (RAAM's) in overleg met gemeenten verder uitgewerkt worden.

- **Gebiedsgericht inzetten van het meest effectieve instrument (hoe bereiken we dat?)**

Gebiedsgericht werken houdt ook in dat samen met partners gezocht wordt naar het meest effectieve instrument of geheel van instrumenten; het resultaat staat voorop. Zo kan creatief gewerkt worden aan toegesneden oplossingen. Sommige gebieden vragen een aanpak die zich richt op de bescherming van één milieu-aspect, in andere gebieden spelen veel factoren een rol en is een integrale aanpak gewenst.

Gebieden die voor één milieu-aspect vanwege hun kwetsbare functie of vanwege kenmerkende eigenschappen bedreigd worden kunnen worden aangewezen tot milieubeschermingsgebied. Overigens is overlap tussen de verschillende milieubeschermingsgebieden mogelijk.

Op drie manieren kunnen deze gebieden beschermd worden:

- Ruimtelijke bescherming: via het streekplan, bestemmingsplannen, etc. worden ongewenste ontwikkelingen geweerd.
- Specifieke milieubescherming: in deze gebieden worden strengere eisen gesteld bij vergunningverlening, verordeningen en handhaving
- Stimulering: in deze gebieden kunnen positieve vrijwillige activiteiten van betrokkenen gestimuleerd of

gesubsidieerd worden.

De Provinciale milieuverordening (PMV) is het instrument dat de milieubeschermingsgebieden vastlegt.

In Utrecht betreft het op dit moment de grondwaterbeschermingsgebieden (bescherming van schoon grondwater ten behoeve van de drinkwaterwinning) en stiltegebieden (bescherming van de stilte ten behoeve van fauna en mens). Het beleid voor de twee bestaande soorten gebieden is verschillend vanwege de inhoudelijke doelstelling, maar ook vanwege de verschillende rol die de provincie heeft in de gebieden.

Vergelijkbaar met deze milieubeschermingsgebieden benoemen wij drie nieuwe soorten gebieden: hydrologische beschermingsgebieden, beschermingszones voor verzuringsgevoelige natuur en donkertegebieden.

- **Gebiedsgericht uitvoeren van projecten (we gaan het realiseren)**

De makkelijk op te lossen milieuproblemen zijn voor een deel succesvol aangepakt. Nu resteren vaak nog de hardnekkige problemen die een integrale aanpak eisen. Deze problematiek speelt met name op regionaal niveau in gebieden die een relatief zware milieubelasting kennen in combinatie met de aanwezigheid van kwetsbare functies. Aanpak vindt plaats middels geïntegreerde gebiedsgerichte projecten. De provincie is daarbij de regisseur geworden in regionale ontwikkelingen, waarbij afstemming van milieu, water en RO van belang is. Vaak is de betrokkenheid van de provincie van tijdelijke aard en vooral gericht op het vorm geven van structuren. De afgelopen jaren heeft de provincie de regie gevoerd over de SGB-projecten Gelderse Vallei, De Venen, Langbroekerwetering, Loosdrechtse Plassen, Reconstructiegebied en De Eem. Daarnaast is de provincie betrokken bij tal van andere gebiedsgerichte projecten, (zoals onder andere landinrichtingsprojecten): Groene Hart, Noorderpark, Groenraven Oost.

Elk gebiedsgericht project is maatwerk. Globaal gezien zijn vier fasen te onderscheiden:

- **Initiatief:** deze fase wordt afgerond met een besluit welke organisaties deelnemen aan het project, wat de inhoudelijke doelstelling is van het project en hoe het project procesmatig ingevuld wordt. Ook moeten de rollen van elke partij helder zijn, bijvoorbeeld als procestrekker of partner;
- **Planvorming:** deze fase wordt afgesloten met een Plan van Aanpak, waarin een gezamenlijke visie op de toekomstige ontwikkelingen in het gebied wordt vastgesteld. Daarnaast wordt een uitvoeringsprogramma vastgesteld, met daarin de activiteiten/maatregelen die moeten leiden tot de realisering van de gebiedsvisie en welke partij hierin welke verantwoordelijkheid heeft en tot slot de financiering en coördinatie.
- **Uitvoering:** de fase waarin de maatregelen uitgevoerd worden en tevens jaarlijks gerapporteerd wordt aan en door de projectpartners over de uitvoering en bijstelling van de uitvoering.
- **Evaluatie:** de vraag voor de evaluatie fase is in hoeverre de gestelde doelen bereikt zijn en wat de bijdrage is geweest van het gebiedsgerichte project. Evaluatie kan ook tussentijds gebeuren, bijvoorbeeld na een aantal jaren van uitvoering, waarna indien gewenst bijstelling van doelen, plan, en uitvoering kan plaats vinden.

Achtereenvolgens worden verder in dit hoofdstuk de basis- en ambitiekwaliteiten, de milieubeschermingsgebieden en de geïntegreerde gebiedsgerichte projecten uitgewerkt.

Basis en ambitiekwaliteit

Hoe staan we er voor?

Milieunormen dienen ervoor om een bepaalde milieukwaliteit te garanderen en om ambities aan te geven en kansen te creëren. Milieunormen zijn gebaseerd op zowel toxicologisch inzicht (bij stoffen) en/of duurzaamheidswensen (bij bijvoorbeeld energie/klimaat) als op maatschappelijke acceptatie (wat vinden we belangrijk). Normen hebben meestal een wetenschappelijke basis, maar zijn ook altijd tot stand gekomen op basis van een maatschappelijke afweging. De wettelijke MTR normen (Maximaal Toelaatbaar Risico) voor water- en bodemkwaliteit zijn afgeleid van die concentratie waarbij 95% van de soorten geen schade ondervindt. De MTR is ongeveer op het zelfde niveau als de vroeger geldende grenswaarde. De MTR is niet per functie gedifferentieerd en voor kwetsbare functies (o.a. natuur) feitelijk onvoldoende.

De nieuwe integrale aanpak voor het aangeven van kwaliteitseisen gaat uit van een gebiedstype- of functiegerichte differentiatie van basis- en ambitiekwaliteiten. De basiskwaliteit is ondergrens, de kwaliteit die nodig is om een functie te kunnen vervullen. Wordt een basiskwaliteit niet gehaald, ook niet na saneringsmaatregelen dan komt de functie ter discussie. De ambitiekwaliteit is de kwaliteit waarbij een optimale functie-invulling mogelijk is. Deze kwaliteiten zijn functiespecifiek. Voor een bedrijventerrein gelden andere basis- en ambitiewaarden dan voor een natuurgebied. De basiskwaliteit is nooit “soepeler” dan de MTR, of andere wettelijke normen. Soms zijn ze zelf

strenger, wanneer deze wettelijke normen niet voldoende zijn voor een minimale functie vervulling. De ambitiekwaliteit is wat we willen bereiken, de basiskwaliteit is wat we tenminste moeten halen. De uiteindelijk te hanteren doelstelling voor de milieukwaliteit ligt tussen deze waarden in en wordt vastgesteld in een afwegingsproces waarbij tussen verschillende milieuthema's (en eventueel ook andere omgevingskwaliteiten) mag worden gekoppeld en gecompenseerd. Ook kunnen hierbij korte en lange termijn doelen worden vastgesteld. Er wordt geen fundamenteel onderscheid gemaakt tussen bestaand en nieuw. Voor veiligheid en gezondheid gaat dit onderscheid sowieso al verdwijnen (NMP 4). Belangrijk in de aanpak is dat het uiteindelijk de wenselijkheid aan de ene en de mogelijkheden aan de andere kant zijn die bepalen welk kwaliteitsniveau wordt bereikt.

De basis- en ambitiekwaliteiten zijn zoals gezegd functiespecifiek. Daarom worden er een aantal gebiedstypen in het stedelijk en landelijk gebied onderscheiden (Zie Bijlage XXX). Deze gebiedstypen sluiten aan bij de 5e Nota RO, het streekplan en het NMP4. Ter voorbereiding op de basis- en ambitiekwaliteiten heeft de provincie kwaliteitsprofielen uitgewerkt voor de gebiedstypen op lokaal niveau. Ten tweede zijn per gebiedstype inrichtingsmaatregelen geformuleerd, die ervoor kunnen zorgen dat specifieke duurzaamheidskansen voor elk gebiedstype worden benut. Bijvoorbeeld, maatregelen voor het verminderen van negatieve effecten van verkeer zijn in een stadscentrum heel anders zijn dan in een rustig woongebied.

Bij gemeenten is draagvlak om te werken met basis- en ambitiekwaliteiten. Er is overeenstemming over het proces. Het instrumentarium wordt ontwikkeld.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Een grote druk op de ruimte heeft mede geleid tot de aanwezigheid van hardnekkige milieuproblemen. Kwetsbare en bedreigende functies zijn dicht bij elkaar komen te liggen. Multifunctioneel ruimtegebruik biedt mogelijkheden om zorgvuldig met de beperkte ruimte om te gaan, waarbij ook aandacht moet zijn voor het milieu. De Stad en Milieu-projecten hebben veel ervaringen opgeleverd met de bandbreedte methodiek, waarbij een lage kwaliteit van een bepaalde milieucategorie wordt gecompenseerd door een hogere kwaliteit van een andere component.

Grootschalige diffuus aanwezige verontreinigingen in de bodem maken een gebiedsgerichte visie op de gewenste kwaliteiten en eventuele sanering noodzakelijk. De kwaliteit van de 'gebiedseigen bodem' zal van invloed zijn bij de vaststelling van de basis- en ambitiekwaliteit.

Wat zijn de beleidskaders?

In het NMP4 is met het project Bestuursakkoord Leefomgevingskwaliteit (BALK) een basis gecreëerd voor een lokale differentiatie van milieunormen. Dit werk wordt momenteel voortgezet door de landelijke projectgroep MILO (Milieukwaliteit in de Leefomgeving). De Utrechtse systematiek van de kwaliteitsprofielen sluit hierbij aan. Het Rijk legt de minimumwaarden, gedifferentieerd naar de gebiedstypen volgens de vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening, ten aanzien van gezondheid en veiligheid van mensen en bescherming van de natuur vast. Het is volgens het NMP4 aan de regionale en lokale overheden om de aanpak van de kwaliteit van de leefomgeving verder vorm te geven in lokale ruimtelijke processen. Het is de bedoeling dat de mogelijkheid gecreëerd wordt om in regionaal verband hogere normen vast te stellen, als daar behoefte aan is.

Wat mag u van ons verwachten?

In samenspraak met andere partijen zullen, eventueel in een geïntegreerd gebiedsgericht proces, de basis- en ambitiekwaliteiten worden opgesteld en vertaald in maatregelen. In een gebiedsgericht proces kan ook een SGB-financiering worden ingezet. Bij de opstelling van basis- en ambitiekwaliteiten vervullen wij een regisserende rol. : Wij nemen het initiatief, ontwikkelen de methodiek en faciliteren bij de invulling.

De basis- en ambitiekwaliteiten worden via het Streekplan en de Handleiding Bestemmingsplannen verankerd in het RO-beleid. Onderzocht moet worden of ze via de Pmv moeten worden vastgelegd. Daarnaast worden deze kwaliteiten via kaderbrieven of convenanten in de verschillende gebieden neergelegd.

Ingezet wordt daarbij op de volgende doelen:

1. In 2008 is er inzicht in de overschrijdingen van de MTR. Nieuwe overschrijdingen worden voorkomen. Hiertoe zal een inventarisatie worden uitgevoerd en wordt een saneringsprogramma voor de geconstateerde knelpunten opgesteld.
2. In 2008 zijn voor 50% van het grondgebied basis- en ambitiekwaliteiten vastgelegd. Dit zullen we in samenspraak met de gebieden uitvoeren.
3. Deze kwaliteiten zijn waar mogelijk gerealiseerd. Hiertoe worden methodieken en instrumenten ontwikkeld en ingezet in het RO-beleid van provincie en gemeenten.

Wat verwachten wij van u?

Alle bij het landelijk gebied betrokken partijen nodigen wij uit om mee te denken bij het opstellen van realistische kwaliteiten. Van gemeenten verwachten wij dat ze meewerken aan de ontwikkeling van de methodiek en bij de invulling van de normen en dat ze deze overnemen in hun eigen RO instrumentarium (plannen) en waar mogelijk in andere eigen instrumenten.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

In de basis- en ambitiekwaliteiten worden de doelstellingen voor o. a. bodem, lucht, water en geluid voor de verschillende gebiedstypen vastgelegd. Het vastleggen van basis- en ambitiekwaliteiten is één van de projecten in het kader van de RAAM's worden uitgevoerd.

Milieubeschermingsgebieden

De provincie Utrecht onderscheidt op dit moment twee typen van milieubeschermingsgebieden: grondwaterbeschermingsgebieden en stiltegebieden. Nieuw zijn de hydrologische beschermingsgebieden voor natuur en zwemwater en Beschermingszones voor verzuringsgevoelige natuur. In de komende planperiode wordt nagegaan of het zinvol is voor 'donkerte' een milieubeschermingsgebied te maken.

Hoe staan we er voor?

- **Grondwaterbeschermingsgebieden**

In de provincie Utrecht liggen rond 31 winningen (t.b.v. de openbare drinkwatervoorziening) beschermingsgebieden voor grondwater. Wij onderscheiden: 30 waterwingebieden, 17 grondwaterbeschermingsgebieden, 16 boringsvrije zones, 12 100-jaarsaandachtsgebieden. [KAART: Grondwaterbeschermingsgebieden]

Bij het thema Bodem is vermeld dat wij in juni 2001 met de nota 'Zuiver drinkwater uit de grond' het beschermingsbeleid rond winningen hebben vernieuwd. Een belangrijk onderdeel van beleid is de gebiedsgerichte bescherming. Hiermee bereiken we een effectievere bescherming. Bij de te nemen maatregelen houden we rekening met de feitelijke risico's voor het grondwater in dat gebied, maar ook met kansen. De te gebruiken instrumenten stemmen wij daar op af. Maatwerk dus. Aan de hand van een 'levend' gebiedsdossier maken partijen per gebied gezamenlijk afspraken over de te nemen maatregelen en vindt afstemming plaats. Rond twaalfkwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden hebben wij in 2001 een extra beschermingszone vastgesteld: het 100-jaarsaandachtsgebied.

Voor het overige verwijzen naar de tekst bij thema Bodem.

- **Stiltegebieden**

Het doel van stiltegebieden is de mens mogelijkheden te bieden tijdelijk aan de verstoring door geluidbronnen ontsnappen. In milieubeschermingsgebied voor stilte (bekend onder de naam stiltegebied) is een maximaal geluidsniveau van 40 dB(A) toegestaan. In de Provinciale MilieuVerordening (PMV) zijn de grenzen van de stiltegebieden vastgelegd en regels opgenomen die gelden in het stiltegebied. Bepaalde activiteiten zijn verboden. Via het Streekplan en de goedkeuring van bestemmingsplannen kunnen ontwikkelingen die de

geluidbelasting negatief beïnvloeden worden tegengehouden.

Tot nu toe is voor milieubeschermingsgebieden voor stilte een maximum geluidbelasting gehanteerd van 40 dB(A). De geluidwetgeving maakt het mogelijk om gebieden aan te wijzen die een andere, hogere, geluidbelasting hebben. Afhankelijk van de functie van een gebied kan een geluidskwaliteit worden bepaald. De provincie Utrecht wil ter bevordering van stille gebieden een gedifferentieerde gebiedsgerichte normering gaan toepassen. Dat betekent dat er "stille" gebieden zijn met verschillende geluidbelastingen. In de Geluidnota 2003 wordt het milieubeschermingsbeleid nader toegelicht.

Bij de voorbereiding van het milieubeleidsplan 1998-2002 is er onderzoek gedaan naar de geluidskwaliteit in de provincie Utrecht. Daaruit bleek dat de geluidsbelasting wederom was toegenomen. Dit heeft gevolgen voor het geluid in de stiltegebieden. Met name het vliegtuiglawaai heeft er destijds toe geleid dat de stiltegebieden in het westen van de provincie en stiltegebied Lage Vuursche in het milieubeleidsplan niet meer beschouwd worden als stiltegebieden (luchthaven Schiphol, vliegbasis Soesterberg en vliegveld Hilversum). De geluidbelasting in deze gebieden is hoger dan de grenswaarde van 40 dB(A), die geldt voor een stiltegebied. Ook in 2002, ter voorbereiding van dit PMP en de Geluidnota 2003, is onderzoek gedaan naar de huidige geluidsbelasting door weg-, vlieg- en railverkeer en door andere geluidsbronnen, zoals bedrijven. De tussenresultaten van dit onderzoek geven het volgende te zien. Van de meeste bestaande stiltegebieden zal waarschijnlijk de feitelijke stille kern van het gebied kleiner worden door toename van geluid van weg- en railverkeer. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat de grenzen van de stiltegebieden moeten worden aangepast: de bufferzone wordt daarmee groter. Echter dat betekent wel dat regime van de PMV voor het gehele gebied geldt, inclusief de bufferzone. Ten gevolge van het vliegtuiglawaai zijn er op dit moment nog 4 stiltegebieden in het westen van de provincie aangewezen die voldoen aan de norm van 40 dB(A). Dat zijn Kockengen/Teckop, Hoenskop/Polsbroek, Willeskop/benschop en Blokland/Broek in de Lopikerwaard.

De overige bestaande stiltegebieden in het van de provincie, sluiten voor een belangrijk deel aan bij natuurgebieden die ook vanuit recreatieoogpunt een belangrijke rol vervullen. Deze stiltegebieden zullen dan ook zoveel mogelijk ongewijzigd blijven. Dit zijn: Loenderveensche plas (grootste deel nu in provincie Noord-Holland door wijziging provinciegrens), Westbroek, Lage Vuursche, Eemland, Beverweerd / Rijsenburg, Overlangbroek, Boswachterij Leersum, Amerongse Berg en Achterbergse hooilanden. Door de grenswijziging met de provincie Zuid-Holland is een klein gedeelte van het stiltegebied Hei en Boecop in de provincie Utrecht komen liggen

Wat betreft nieuwe gebieden wordt gedacht aan een gedifferentieerde benadering. Afhankelijk van de functie van een gebied wordt een bepaalde geluidskwaliteit vastgesteld. Indien mogelijk wordt gestreefd naar de norm van 40 dB(A). Bij de keuze van nieuwe stiltegebieden wordt zoveel mogelijk aangesloten bij lopende ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening, en natuur en landschap en recreatie. Voor de locatiekeuze worden criteria gehanteerd als waardevol gebied vanuit het oogpunt van natuur en landschap, cultuurhistorie, recreatie en met als uitgangspunt een redelijke akoestische basiskwaliteit. Er wordt aansluiting gezocht bij recreatiemogelijkheden, want met name in de vrije tijd moeten er mogelijkheden worden geboden om rust te kunnen vinden. De gebieden moeten een bepaalde omvang hebben, wil het zinvol zijn om een geluidskwaliteitsnorm vast te stellen, te denken valt aan 300 ha. De gebieden liggen op loop- of fietsafstand van bevolkte stedelijke gebieden. Verder is het gebied goed ontsloten en toegankelijk. We vinden dat hiervoor in aanmerking komen: Groengebied Utrecht West, gebied van Den Treek richting de oostgrens met Gelderland, gebied ten zuiden van de lijn Houten-Wijk bij Duurstede. Bij de nieuwe gebieden zoeken we aansluiting bij de buurprovincies.

De reeds aangewezen stiltegebieden in het oosten van de provincie, sluiten voor een belangrijk deel aan bij natuurgebieden die ook vanuit recreatieoogpunt een belangrijke rol vervullen. Deze stiltegebieden zullen dan ook zoveel mogelijk ongewijzigd blijven.

Samengevat betekent dit: behouden van 14 bestaande stiltegebieden en onderzoeken van 3 mogelijkheden voor nieuwe stilte gebieden, al dan niet met een geluidskwaliteit van 40 dB(A).

- **Hydrologische beschermingsgebieden voor natuur en zwemwater**
Natuur en zwemwater zijn kwetsbare functies die een specifieke bescherming vragen. Om een duurzaam

waterbeheer in de provincie Utrecht te bereiken voor natuur en zwemwater is het wenselijk dat de provincie de milieubeschermingsgebieden oprekt met hydrologische beschermingsgebieden voor natuur en zwemwater.

In de provincie Utrecht is een aantal natuurgebieden en zwemwateren aanwezig waarvan de natuurwaarden en zwemwaterkwaliteit sterk afhankelijk zijn van het daar aanwezige grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Deze gebieden en wateren worden veelal gevoed met grond- en oppervlaktewater van elders. Als het aangevoerde water verontreinigingen bevat, beïnvloedt dat de waterkwaliteit in de gebieden en wateren negatief, en daarmee de natuurwaarden en zwemwaterkwaliteit. Het is wenselijk om milieubeschermingsgebieden aan te wijzen waar extra aandacht wordt besteed aan het voorkomen van verontreinigende activiteiten. Onder deze milieubeschermingsgebieden zouden de van hoge grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit afhankelijke natuurgebieden en de zwemwateren moeten vallen inclusief de aanvoergebieden van het oppervlakte- en grondwater ervoor. In de stroomgebiedsvisie van Gelderse Vallei is globaal een aantal hydrologische beschermingsgebieden aangegeven (rondom Soest en Maarn). In deze gebieden houden provincie, gemeenten en waterschappen in het ruimtelijk gebied (nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen), het milieubeleid (vergunningverlening e.d.) en het stimuleringsbeleid (subsidies e.d.) rekening met voorkomen c.q. uitplaatsen van verontreinigende activiteiten. In het kader van de reconstructie wordt er naar gestreefd om voor de hydrologische beschermingsgebieden afspraken te maken met de landbouw over het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen.

- **Beschermingszones voor verzuringsgevoelige natuur**

Sommige soorten natuur zijn gevoelig voor de verzurende stoffen die de landbouw uitstoot. Dat gaat vooral om ammoniak. Om deze natuur te beschermen is de Wet ammoniak en veehouderij (WAV) ontworpen. Hierin wordt via wetgeving de 'voorraad schone lucht' en daarmee de in de nabijheid gelegen gevoelige natuur beschermd.

Dat gebeurt in de voor verzuring gevoelige bestaande bos- en natuurgebieden die deel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur en in een zone van 250 meter daarom heen. Nieuwvestiging van veehouderijbedrijven is in deze gebieden niet mogelijk. Uitbreiding van veehouderijen is in deze gebieden alleen mogelijk indien een opgelegd emissieplafond niet wordt overschreden. Dat betekent voor intensieve veehouderij dat alleen extra dieren gehouden kunnen worden wanneer verdergaande emissiearme technieken worden toegepast dan gesteld in de generiek geldende Amvb huisvesting volgens de ALARA-norm. Specifiek voor melkveehouderijen geldt als grens de emissie die een bedrijf met 100 stuks melkvee en 77 stuks vrouwelijk jongvee zou veroorzaken. Biologische veehouderijen en dieren die uitsluitend of in hoofdzaak t.b.v. natuurbeheer worden gehouden zijn vrijgesteld van een emissieplafond.

De voor verzuring gevoelige bestaande bos- en natuurgebieden die deel uitmaken van de EHS staan aangegeven op de zogenaamde 'zuurkaart', waarover GS in januari 2003 een besluit heeft genomen, waarmee de Awb-procedure wordt ingegaan.

In het reconstructieplan voor de Gelderse Vallei en Utrecht-oost worden maatregelen opgenomen om (delen) van de verzuringsgevoelige natuur verder te beschermen. Dat gebeurt in de zogenaamde extensiveringsgebieden rondom de gevoelige natuurgebieden. In deze gebieden is – in aanvulling op de Ammoniakwet – uitbreiding van de intensieve veehouderij helemaal niet mogelijk (ook niet tot de plafonds). Maatregelen in deze zones bestaan uit het beëindigen of verplaatsen van bedrijven en het bieden van economische alternatieven.

- **Donkertegebieden**

Het wordt steeds lichter in Utrecht. Echt donkere gebieden worden steeds zeldzamer. Alleen in grote aaneengesloten bosgebieden is donkerte nog te ervaren. De waarde van deze kwaliteit voor de mens wordt daarmee steeds duidelijker. Er zijn ook effecten voor de fauna. Hoe de relatie tussen het gebrek aan donkerte en de effecten precies is, is nog niet goed bekend. Hiervoor is onderzoek nodig. Met name wegverlichting en verlichting bij sportvelden en glastuinbouw zijn lichtbronnen die in donkertegebieden niet passen.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Er is een trend om steeds meer gebiedsgericht doelen vast te stellen voor bepaalde milieu-aspecten. De aanwijzing tot milieubeschermingsgebieden maakt het mogelijk om specifieke bescherming te bieden aan kwetsbare functies of

waarden. Een goede afstemming tussen milieuregelgeving en ruimtelijk beleid versterkt de aanpak.

Wat zijn de beleidskaders?

De Wet Milieubeheer (Wm) beschrijft dat het beleid voor milieubeschermingsgebieden wordt vastgelegd in provinciale Milieubeleidsplannen. Het juridische instrument is de Provinciale Milieuverordening (Pmv).

Wat mag u van ons verwachten?

We streven naar een effectieve bescherming van kwetsbare functies of kwaliteiten via de aanpak met milieubeschermingsgebieden. Onze rol bij de aanwijzing tot milieubeschermingsgebied en bij de vergunningverlening en handhaving is die van bestuurlijk uitvoerder. De milieubeschermingsgebieden worden vastgelegd in de PMV. Afstemming vindt plaats met de ruimtelijke ordening, zodat gebieden ook via streekplan en bestemmingsplannen worden beschermd.

Daartoe doen we de volgende stappen:

1. In de planperiode onderzoeken we welke gebieden in aanmerking komen als nieuw stiltegebied.
2. In 2004 verrichten we onderzoek naar ligging en omvang van de hydrologische beschermingsgebieden en leggen we de Beschermingszones voor verzuringsgevoelige natuur vast in de PMV.
3. In de planperiode willen wij beleid ontwikkelen om de 'donkerte' te beschermen, bijvoorbeeld via het aanwijzen van milieubeschermingsgebieden voor donkerte.

Wat verwachten we van u?

Van gemeenten en overige betrokken verwachten wij meedenken bij de aanwijzing van nieuwe milieubeschermingsgebieden en dat zij deze gebieden ook door middel van hun beschikbare instrumenten beschermen (onder andere bestemmingsplan)

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

De thema's Bodem en Water hebben relaties met het gebiedsgerichte grondwaterbeschermingsbeleid. Verstoring heeft relaties met de stiltegebieden en donkertegebieden. De thema's Bodem, Water, Lucht en de doelgroepen Bedrijven en Landbouw hebben relaties met beschermingszones voor verzuringsgevoelige natuur en met hydrologische beschermingsgebieden voor natuur en zwemwater. Belangrijk onderdeel van het grondwaterbeschermingsbeleid is de handhaving, zie hiervoor Hoofdstuk Bedrijven

Geïntegreerde gebiedsgerichte projecten

Hoe staan we er voor?

In de afgelopen jaren is veel ervaring opgedaan met gebiedsgericht werken, met name in het landelijk gebied. Er is veel bereikt. Partijen hebben geleerd met elkaar om te gaan, begrip op te brengen voor elkaars standpunten. Er is in deze beginfase grote aandacht geweest voor het proces. Er is echter ook veel nog niet bereikt. De biodiversiteit neemt nog steeds af, de water- en bodemkwaliteit staan nog onder druk. Er is nog een lange weg te gaan. In de toekomst zal de fysieke kwaliteit in gebieden een sterker accent krijgen. Dat kan alleen als het beleid integraal wordt ingevuld en iedereen met elkaar bijdraagt aan een werkelijke verbetering van die kwaliteit.

We zullen nagaan in hoeverre de integrale gebiedsgerichte projecten het resultaat hebben opgeleverd wat er van verwacht werd. Daarnaast zullen wij gebiedsgewijs nagaan welke knelpunten en kansen er op milieugebied liggen. Op basis daarvan worden gerichte acties in gang gezet om hier op in te springen. Een geïntegreerde aanpak, al dan niet verbeterd op basis van de lessen uit het verleden, is één van de mogelijkheden in te zetten instrumenten, maar zeker niet het enige.

Wat zijn de ontwikkelingen?

De provincie kan vanuit haar totaalvisie gebieden aanwijzen die in aanmerking komen voor een integrale benadering. Gebieden waar het huidige landgebruik niet duurzaam overeen komt met (on)mogelijkheden van de omgeving op het gebied van water en milieu kunnen benoemd worden als intensiverings- of extensiveringsgebied. Door hier een gebiedsgerichte aanpak te starten kan een duurzame ontwikkeling tot stand worden gebracht. Zo wordt bestudeerd of in het gebied gelegen tussen de A2 en Gouda en de Hollandsche IJssel en de Leidsche Rijn een gebiedsgericht project zal worden opgestart. Eerste aanleiding voor de orientatie op dit gebied is het vraagstuk rond waterberging, meervoudig ruimtegebruik en versteking relatie stad/platteland. Het gebiedsproject is bekend onder de naam Dotterlandschap. Belangrijk is hierbij te zoeken naar een hoog milieurendement. Daarbij hoort ook de aandacht voor de ontwikkeling van duurzame bedrijventerreinen. In het advies van de IPO commissie Alders, Duurzame ontwikkelingspolitiek in de regio, wordt deze aanpak uitgewerkt.

In 1999 hebben het rijk (ministeries van VROM, LNV en V&W) en de gezamenlijke provincies afspraken gemaakt over de aansturing van de gebiedsgerichte inrichting van het landelijk gebied. Kortweg het sturingsmodel. Het sturingsmodel heeft betrekking op een aantal rijksregelingen. De belangrijkste zijn Landinrichting, Grondverwerving ten behoeve van de EHS en de Subsidieregeling Gebiedsgericht Beleid (SGB). Voor de dienst Water en Milieu is met name deze laatste regeling van belang, omdat hiermee doelen op het gebied van water, landbouw en milieu kunnen worden gefinancierd.

Belangrijke elementen in het sturingsmodel zijn:

- Provincies en rijk maken afspraken over doelen en daarbij behorende middelen (niet meer over losse activiteiten en projecten).
- De provincie is de regisseur, het rijk staat meer op afstand.
- Het plan van aanpak en het uitvoeringsprogramma van een gebied zijn voor landinrichting en SGB de basis voor de afspraken met het rijk.
- Provincies en rijk leggen hun afspraken op hoofdlijnen voor vier jaar vast in een bestuursovereenkomst.
- Provincies maken een provinciaal uitvoeringsprogramma landelijk gebied (kortweg PUP).

Op basis van de PUP's sluiten provincies en rijk een uitvoeringscontract. Dit bevat afspraken over doelen voor vier jaar en de middelen voor 1 jaar.

In de bestuursovereenkomst 2002-2005 tussen rijk en provincies zijn voor de provincie Utrecht de volgende gebieden opgenomen waarin SGB kan worden ingezet:

- Reconstructiegebied Gelderse Vallei Utrecht-oost (dit omvat naast het ROM-gebied Gelderse Vallei ook Eemland, de Heuvelrug en een deel van Langbroekerwetering)
- Langbroekerwetering
- De Venen
- Loosdrechtse Plassen (dat per 1/1/2002 grotendeels in Noord Holland ligt)
- Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (dat per 1/1/2002 voor een klein deel (Vianen) in Utrecht ligt).

Wat zijn de beleidskaders?

De kaders voor de gebiedsgerichte projecten zijn beschreven in de doelstellingen van de provinciale strategische plannen: Streekplan, Waterhuishoudingsplan en Milieubeleidsplan. Ook de Strategische Gebiedsperspectieven (SGP) kunnen een kader zijn voor gebiedsgerichte projecten.

Wat mag u van ons verwachten?

De provincie heeft bij de gebiedsgerichte aanpak bij uitstek een regisseursrol. Daarbij gaat het om het initiëren, om het bij elkaar brengen van mensen en ideeën en het faciliteren. Dit alles binnen de kaders van de provinciale visies en doelen. In dit kader maken we gebruik van instrumenten als het SGB, het Sturingsmodel Landelijk Gebied en de PMV.

Operationele doelen in dit kader zijn:

1. 7 projecten lopende in 2008, waarvan 4 nieuwe projecten gestart.
2. Uitgangspunt is dat deze projecten bijdragen aan de milieudoelen van dit PMP.

Wat verwachten wij van u?

Hier kan moeilijk iets in algemene zin over gezegd worden. De aanpak is maatwerk, toegesneden op de problematiek en de partijen.

Samenhang met andere thema's en doelgroepen

Bij de gebiedsgerichte projecten wordt onder andere een oplossing gezocht voor bodem-, en water- en luchtproblemen. Er wordt intensief samengewerkt met de gemeenten, waterschappen, landbouw, enz.

7 Samenvatting activiteitenprogramma (6 – 8 pagina's A4)

7.1 Wat gaan we doen? (6 pagina's)

Per thema hoofdlijnen van het activiteiten programma

7.2 Wat hebben we er voor over? (2 pagina's)

Mensuren;
Middelen

BIJLAGE INTEGRALE GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN

In de volgende gebieden zetten wij op dit moment gebiedsgericht beleid in en hebben wij vanuit het milieubeleid een inbreng:

Gelderse Vallei

Doel is het verminderen van de milieubelasting in het gebied, het vernieuwen en herstellen van de landschappelijke en ecologische structuur, het vernieuwen van de ruimtelijke structuur, het streven naar een economisch gezonde en duurzame landbouw en het benutten van kansen voor toeristisch-recreatieve functies, wonen en bepaalde vormen van bedrijvigheid. Het Plan van aanpak (PvA) is sinds 1993 in uitvoering. Hierbij speelt de Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei (SVGv) een centrale rol. In deze stichting werken de relevante partijen uit dit gebied, dat in de provincies Gelderland en Utrecht ligt, samen. De rol van de SVGv in relatie tot de provincies is recentelijk (2002) enigszins gewijzigd. Het SVGv-bestuur vormt personele unies met de reconstructiecommissie, die voor een groter gebied werkzaam is (zie verderop). De SVGv adviseert de provincies over de uitvoering van projecten, voortkomend uit het PvA en vooruitlopend op het reconstructieplan en zet met name andere partijen aan tot daadwerkelijke uitvoering. De rol van provincies met betrekking tot de SVGv is in samenhang hiermee verschoven naar een adviserende. Als het reconstructieplan gereed is, zal dit het PvA vervangen.

De Venen

Doel is het tot stand brengen van een samenhangend gebied voor natuur- en recreatieontwikkeling, in combinatie met versterking van een duurzame landbouw en het bereiken van aan de functies aangepaste water- en milieukwaliteiten.

Het Plan van Aanpak is afgerond. Momenteel is men bezig met de voorbereiding van de uitvoering. De rol van de provincie is die van deelnemer aan het proces. Dit gebeurt door middel van deelname aan de stuurgroep, samen met de provincies Zuid- en Noord-Holland, de ministeries van LNV en VROM en de betrokken gemeenten en waterschappen.

Langbroekerwetering

Doel is het gezamenlijk oppakken en in onderlinge samenhang oplossen van (potentiële) knelpunten in het gebied om de karakteristieke waarden van het gebied de komende decennia te behouden en te versterken.

Het Langbroekerweteringproject verkeert vanaf 2001 in de uitvoeringsfase.

De rol van de provincie was die van initiator en in de planvormingsfase die van trekker van het proces. In de uitvoeringsfase is de rol verschoven naar mede-uitvoerder. De rol van procestrekker is verschoven naar de Dienst Landelijk Gebied (DLG). Partners in het project zijn de betrokken gemeenten, waterschap, recreatieschap, natuurorganisaties, landbouw en landgoedeigenaren.

Het Langbroekerweteringgebied maakt, met uitzondering van het grondgebied van de gemeente Wijk bij Duurstede, deel uit van het reconstructiegebied (zie verderop). Het reconstructieplan zal ook tot uitvoeringsactiviteiten in dit gebied leiden.

Loosdrechtse Plassen

Doel van het project Loosdrechtse Plassen is dat binnen tien jaar [d.w.z. in 2010] de plassen, watergangen en havens goed bevaarbaar zijn en dat ook de helderheid van de plassen hersteld is.

Het Plan van aanpak is gereed. Men verkeert inmiddels in de uitvoeringsfase.

De rol van de provincie was die van initiator en trekker van het project in de planvormingsfase.

Het project is in 2002 overgedragen aan de provincie Noord-Holland, vanwege de overgang van de gemeente Loosdrecht naar Noord-Holland. Partners in het project zijn gemeenten, plessenschap, waterleidingbedrijf, waterschap, Natuurmonumenten, en watersportverenigingen. De provincie Utrecht

blijft wel betrokken, omdat een deel van het gebied (Breukelen en Loenen) nog wel op Utrechts grondgebied ligt.

Reconstructiegebied

In het gebied van de Gelderse Vallei, Eemland, de Utrechtse Heuvelrug en een deel van het Langbroekerweteringgebied is op basis van de Reconstructiewet (die sinds 1 april 2002 van kracht is), het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-oost in voorbereiding. Het reconstructieplan beoogt een integrale kwaliteitsimpuls van het landelijk gebied en bevindt zich zowel op provinciaal strategisch niveau als uitvoeringsniveau. Het gaat volgens de wet om het bevorderen van een goede ruimtelijke structuur, in het bijzonder m.b.t natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur alsmede om de verbetering van een goed woon-, werk- en leefklimaat en van de economische structuur. Het realiseren van milieudoelen vormt een belangrijke onderdeel van het plan, dat tevens de milieu-effect-rapportage (mer) moet doorlopen.

De provincies Gelderland en Utrecht hebben de reconstructiecommissie Gelderse Vallei/Utrecht-oost als adviescommissie van GS ingesteld. Hierin zijn de relevante partijen uit de regio vertegenwoordigd. Deze commissie bereidt in nauw overleg met de provincies de planvorming en het MilieuEffectRapport voor. Het ontwerpplan zal naar verwachting medio 2003 gereed zijn. PS van Gelderland en Utrecht stellen het reconstructieplan uiteindelijk vast en het rijk zal goedkeuring moeten verlenen en een belangrijk deel van de middelen voor de uitvoering ter beschikking stellen.

Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Sinds januari 2002 is de gemeente Vianen overgegaan van de provincie Zuid Holland naar Utrecht. Vianen maakt onderdeel uit van het Zuid Hollandse gebiedsgerichte project Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Zuid Holland is trekker van het project.